

คิตตี้โอบางารยน์ไอย

แบบสมุดปกแผ่นหุ้ม ป้าย อังภากรณ์
 ของคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
 กองหัตถศิลป์ กรมศิลปากร

ผู้ออกแบบ

สมชาย วัฒนา

หัวหน้างานศิลป์ *สมชาย วัฒนา*

ผู้อำนวยการกอง

สมชาย วัฒนา

อธิบดี *สมชาย วัฒนา*

ลักษณะของตราห้องสมุดป้าย อังภากรณ์

เป็นรูปหนังสืออยู่ในลักษณะเปิด มีลายเส้นของศาสตราจารย์ ดร.ป้าย อังภากรณ์ แสดงถึงการมีน้ำใจอันกว้างขวางจริงใจที่ได้อุทิศผลงานทางวิชาการในสาขาต่าง ๆ ของท่านให้กับมวลชนทั้งหลาย เนื้อหนังสือจะมีดอกบัวที่กำลังเบ่งบานรองรับไว้ด้วยใบบัว แสดงถึงความสมบูรณ์ บริสุทธิ์ และความเจริญรุ่งเรืองด้วยพุทธิปัญญา เป็นเป้าหมายและความตั้งใจอย่างแท้จริงของศาสตราจารย์ ดร.ป้าย อังภากรณ์ ที่อยากจะให้สังคมไทยเราอยู่อย่าง "สันติประชาธรรม" ดังได้ประดิษฐ์ไว้เหนือดอกบัว

สุนทร วิไล

กองหัตถศิลป์ กรมศิลปากร

ChangeFusion

เครือข่ายจิตอาสา
Volunteer Spirit Network

เนื้อหาทั้งหมดใน OpenBase ถูกเผยแพร่ภายใต้สัญญาอนุญาต Creative Commons Attribution-Noncommercial-Share Alike 3.0 Unported License ท่านสามารถนำเนื้อหาทุกชิ้นไปใช้และเผยแพร่ต่อได้ โดยต้องอ้างอิงแหล่งที่มา ห้ามนำไปใช้เพื่อการค้า และต้องใช้สัญญาอนุญาตชนิดเดียวกันกับเนื้อเผยแพร่ทางที่ดัดแปลง เว้นแต่จะระบุเป็นอย่างอื่น

คำนำ

หลังจากที่อาจารย์ ป่วย อึ้งภากรณ์ ได้เดินทางออกจากประเทศไทย เมื่อวันที่ 6 ตุลาคม 2519 ไปพำนักอยู่ ณ ประเทศอังกฤษด้วยเหตุผลบางประการตั้งเป็นที่ทราบกันดีอยู่แล้ว จากวันนั้นมาจนถึงวันนี้แม้จะเป็นเวลานานเกือบ 8 ปี แต่วันเวลาที่ผ่านไปหาไม่ทำลายศรัทธา ความเชื่อมั่นและความเคารพรักของบรรดาลูกศิษย์ ผู้ใกล้ชิดและบุคคลต่าง ๆ ที่มีต่อ อาจารย์ป่วย แต่อย่างใด สิ่งหนึ่งที่จะพิสูจน์ได้ดีก็คือ ทุก ๆ ปีที่คณะเศรษฐศาสตร์ ธรรมศาสตร์ จัดงานเนื่องในวันคล้ายวันเกิด อาจารย์ป่วย เราจะพบผู้คนที่ เป็นจำนวนมากมาเดินทางมาธรรมศาสตร์ เพื่อมาชมนิทรรศการมาฟังการสนทนา หรืออภิปรายที่เกี่ยวกับ อาจารย์ป่วย อย่างคาดไม่ถึง คนเหล่านั้นมาด้วยแรงศรัทธา ที่เคารพนับถือและยกย่องต่อบุคคลหนึ่ง ๆ ที่อุทิศตนทำคุณประโยชน์อย่างใหญ่หลวงใน แก่ประเทศชาติบ้านเมืองและสังคม แต่ก็ต้องพบกับชะตากรรมในบั้นปลายของชีวิต อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

นับตั้งแต่ปี 2523 เป็นต้นมา คณะเศรษฐศาสตร์ได้ร่วมกับหน่วยงานต่าง ๆ เช่น สมาคมศิษย์เก่า กรรมการนักศึกษา มูลนิธิ เหล่านี้เป็นต้น จัดงานรำลึกถึงคุณงาม ความดีของ อาจารย์ป่วย ที่ได้ทำไว้ตลอดระยะเวลาที่ท่านปฏิบัติหน้าที่ราชการและกา รงานต่าง ๆ โดยจัดงานในวันคล้ายวันเกิดของท่าน คือ วันที่ 9 มีนาคมของแต่ละปี ในงาน ดังกล่าวก็จะมีบุคคลจากวงการต่าง ๆ มาสนทนาเกี่ยวกับงานและสิ่งต่าง ๆ ที่ท่านเคย ทำไว้ นอกจากนี้ ยังมีข้อเขียนจากสื่อมวลชน บทกวี บทเพลง ที่เขียนสดุดี อาจารย์ป่วย ในวันดังกล่าวด้วย ข้อคิด ข้อเขียน บทสนทนา บทกวีต่าง ๆ เหล่านี้ล้วนแต่เป็นสิ่งที่มิ ว่าคุณค่าควรแก่การบันทึกไว้เป็นหลักฐาน เพื่อให้เป็นแบบอย่างแก่นุชนรุ่นหลัง หรือ ผู้ที่ยังไม่เคยรู้จัก อาจารย์ป่วย ได้มีโอกาสศึกษาเรื่องราวของ อาจารย์ป่วย ต่อไป ในวันข้างหน้า

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น คณะกรรมการห้องสมุดเศรษฐศาสตร์ในฐานะที่เป็น ผู้ดำเนินงานเกี่ยวกับโครงการห้องสมุด ป่วย อึ้งภากรณ์ มีวัตถุประสงค์ที่จะรวบรวมสิ ละเอียดอันพันล้นเหลือที่บุคคลต่าง ๆ ได้พูด ได้เขียนไว้เกี่ยวกับ อาจารย์ป่วย ให้รวมเป็นเล่ม หนังสือเล่มหนึ่งขึ้นมา โดยให้ชื่อว่า "คิดถึง อาจารย์ป่วย" เนื้อหาทั้งหมดของหนังสือ เล่มนี้ ก็คือ การเก็บเอาความรำลึกถึง อาจารย์ป่วย ในแง่ต่าง ๆ ที่ผู้ใกล้ชิด หรือ ผู้ที่เคย รู้จักได้บรรยายออกมาเป็นคำพูดและตัวอักษร ผนวกกับประวัติและผลงาน อาจารย์ ป่วยโดยสังเขป

คณะกรรมการห้องสมุดเศรษฐศาสตร์หวังเป็นอย่างยิ่งว่า หนังสือเล็ก ๆ เล่มนี้
จะมีค่าอยู่ในความทรงจำของผู้อ่านทุกท่านในแง่ของ “มนุษย์ผู้หนึ่งที่อุทิศชีวิตและงาน
เพื่อสังคมไทย”

ท้ายที่สุดนี้ คณะกรรมการห้องสมุดเศรษฐศาสตร์ ขอขอบคุณบุคคลต่าง ๆ ที่ให้
ความร่วมมืออย่างดียิ่งในการพิมพ์หนังสือเล่มนี้ ได้แก่ สมาคมการค้าผู้ผลิตน้ำตาลไทย
อาจารย์รังสรรค์ ฐานะพรพันธ์ อาจารย์ยวันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน อาจารย์นริศ ชัยสูตร
คุณอนุชาติ พวงสำลี คุณสุรทิน ฤกษ์ศิริวรรณ คุณนุชจรินทร์ เกษมสุขวรรรัตน์
คุณธาริณี เสรีพัฒนาผล คุณวิไลรัตน์ ตั้งสมบุญณ์ และบุคคลอื่น ๆ ที่ไม่ได้กล่าวนาม
ในที่นี้

รายได้จากการจำหน่ายหนังสือเล่มนี้ คณะกรรมการห้องสมุดเศรษฐศาสตร์
จะนำไปสมทบทุนโครงการ “ห้อง ป่วย อึ้งภากรณ์” (Puey's Collection) เพื่อเก็บ
รวบรวมผลงานต่าง ๆ ของ อาจารย์ป่วย ต่อไป.

คณะกรรมการห้องสมุดเศรษฐศาสตร์ ปีการศึกษา 2526

จรินทร์ พิพัฒนกุล

ทวี หมั่นนิกร

สุกัญญา นิธังกร

รัศมีดารา ชันติกุล

นวลฉวี สุธรรมวงศ์

สุจิตรา อุตมวาทีน

9 กุมภาพันธ์ 2527

สารบัญ

ชีวประวัติอาจารย์ป่วย อึ้งภากรณ์	6	
บันทึกเรื่องชื่อ “ป่วย”	10	
บรรณานุกรมงานของอาจารย์ป่วย อึ้งภากรณ์	13	
โครงการห้องสมุดป่วย อึ้งภากรณ์	21	
โครงการ Puey's Collection	25	
บทความพิเศษ		
แนวคิดทางเศรษฐศาสตร์การเมืองของอาจารย์ป่วย...ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์	28	
แนวนโยบายการเงินการคลังของ ดร.ป่วย...ประทีป สนธิสุวรรณ	36	
งานรำลึกถึงอาจารย์ป่วย “คิดถึง อ.ป่วย : คนดีที่เหลือนอยู่” 6 มกราคม 2527		
เพลงสันติประชาธรรมเนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์	42
บทเสภา “คิดถึงอาจารย์ป่วย...คนดีที่เหลือนอยู่”.....อภิชาติ ดำดี		43
บทกวี รำลึกถึงปูชนียบุคคลอังคาร กัลยาณพงศ์	44
บทสนทนา “คิดถึงอาจารย์ป่วย”ดร. ชาญวิทย์ เกษตรศิริรศ.เกริกเกียรติ พิพัฒน์เสรีธรรมคุณสุรพล เย็นอุราคุณธัญญา ผลอนันต์คุณระเบียบ ยุทธวงศ์คุณลุงบุญธรรม ปานแก้ว	46
คุณกฤษรางค์ นุดจรัส ดำเนินการสนทนา		

งานวันเกิด

งานวันเกิด อาจารย์ป่วย อังภากรณ์ 9 มีนาคม 2526

กลอนอวยพรวันเกิดเนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ 88

บทบรรณาธิการของหนังสือพิมพ์มาตุภูมิรายวัน 89

นิทรรศการ ดร.ป่วยชุม 91

บทสนทนา “ดร.ป่วยที่ข้าพเจ้ารู้จัก”ดร.เสนาะ อุณากรุล 94

ดร.อรัญ ธรรมโน

คุณสุวัฒน์ วรดิลก

คุณทินวัฒน์ มฤคพิทักษ์ ดำเนินการสนทนา

ปาฐกถาและบทความของอาจารย์ป่วย อังภากรณ์

ธรรมศาสตร์กับการเมือง 121

เสียดายโอกาส 134

ข้อคิดในการพัฒนาเกษตรกรรม 136

งานอาสาสมัครกับการพัฒนาชนบทไทย 142

ชีวประวัติอาจารย์ป่วย อังภากรณ์

ชีวประวัติโดยย่อ

นายป่วย อังภากรณ์ เกิดเมื่อวันที่ 9 มีนาคม 2459 ที่ตลาดน้อย กรุงเทพมหานคร บิดาชื่อ นายซา เป็นชาวจีนอพยพเข้าเมืองไทย มีอาชีพขายส่งปลา มารดาชื่อ นางเซาะเซ็ง มีเชื้อไทย-จีน ครอบครัวนายซาและนางเซาะเซ็ง มีบุตร 7 คน ชาย 5 คน และหญิง 2 คน นายป่วยเป็นบุตรคนที่ 4

เมื่อนายป่วยอายุ 10 ขวบ บิดาได้ถึงแก่กรรม จึงตกเป็นหน้าที่มารดาต้องเลี้ยงบุตรธิดาทั้งหมด นายป่วย เข้าศึกษาที่โรงเรียนอัสสัมชัญ แผนกภาษาฝรั่งเศส ทำคะแนนได้ดีเยี่ยมในวิชาภาษาฝรั่งเศสและคณิตศาสตร์ เมื่อจบการศึกษาในปี 2475 นายป่วยได้รับเลือกเป็นครูสอนหนังสือที่โรงเรียนอัสสัมชัญ นายป่วยเริ่มอาชีพครูเมื่ออายุ 17 ปี ได้รับเงินเดือน 40 บาท (เสมือนพนักงานที่รับราชการสมัยนั้นได้รับเงินเดือนขั้นต้น 15 บาท) นายป่วยแบ่งให้มารดาเดือนละ 30 บาท และเก็บไว้ใช้ส่วนตัว 10 บาท

นายป่วยเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และการเมือง โดยยังเป็นครูอยู่และได้ปริญญาธรรมศาสตร์บัณฑิตปี 2480 จึงเริ่มอาชีพใหม่ โดยเป็นล่ามให้กับอาจารย์ฝรั่งเศสในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ในปี 2481 เมื่อนายป่วยอายุ 23 ปี ได้สอบแข่งขันและได้ทุนรัฐบาลไปศึกษาต่อทางเศรษฐศาสตร์และการคลังที่ London School of Economics ของมหาวิทยาลัยลอนดอน ประเทศอังกฤษ ได้ปริญญาตรีเกียรตินิยมอันดับหนึ่งในปี 2484 ทำให้ได้รับทุน Leverhulme Studentship เพื่อศึกษาต่อระดับปริญญาเอกทันที

ระหว่างสงครามโลกครั้งที่สอง นายป่วย เข้าร่วมขบวนการเสรีไทยในประเทศอังกฤษ โดยอาสาสมัครเข้าทำงานใน British Army Pioneers Corps ทำงานติดต่อระหว่างไทยกับสัมพันธมิตร ใช้ชื่อรหัสว่า “เข้ม” นายป่วยเข้าประเทศไทยโดยกระโดดร่มลงที่

ชยันตและถูกเจ้าหน้าที่จับกุมนำส่งตัวเข้ากรุงเทพฯ งานสำคัญครั้งหนึ่งคือ การติดต่อส่งข่าวทางวิทยุให้ฝ่ายสัมพันธมิตร นายป๋วยได้ทำหน้าที่นี้จนถึงเดือนพฤษภาคม 2488 จึงได้รับอนุญาตให้กลับอังกฤษและได้รับการเลื่อนยศเป็นนายพันตรีแห่งกองทัพอังกฤษ

ณ ประเทศอังกฤษ นายป๋วยได้เขียนวิทยานิพนธ์ปริญญาเอกเกี่ยวกับการควบคุมดีบุก เริ่มเขียนปี 2489 และสอบปากเปล่าเสร็จปลายปี 2491 แต่กรมสมุทรศาสตร์เมืองทำให้เลื่อนเวลารับปริญญาเอกเป็นปี 2492 นายป๋วยได้แต่งงานกับ นางสาวมาร์กาเรต สมิต มีบุตรชายรวม 3 คน

นายป๋วยเข้ารับราชการในกรมบัญชีกลาง กระทรวงการคลัง ในปี 2492 และดำรงตำแหน่งกรรมการบริหารของสภาเศรษฐกิจแห่งชาติในปี 2496 เมื่อดำรงตำแหน่งรองผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทยอยู่ได้ 7 เดือนเศษ เนื่องจากไม่ยอมดำเนินนโยบายผู้ตามลจึงต้องออกจากตำแหน่งนี้ไป ในปี 2499 นายป๋วยต้องเผชิญกับอำนาจมืดและอิทธิพลทางการเมือง ทำให้ต้องจากประเทศไทยไปรับตำแหน่งที่ปรึกษาทางเศรษฐกิจการคลังประจำสถานเอกอัครราชทูตไทยในอังกฤษ ระหว่างนี้ได้มีส่วนช่วยให้ไทยขายดีบุกและยางพาราแก่อังกฤษและประเทศยุโรปได้มากขึ้น เมื่อไทยได้เข้าเป็นสมาชิกสภาดีบุกระหว่างประเทศ นายป๋วยได้รับแต่งตั้งให้เป็นผู้แทนประเทศไทย และได้รับเลือกเป็นประธานสภาดีบุกระหว่างประเทศในปี 2501-2502

ปี 2501 นายป๋วยได้รับแต่งตั้งเป็นผู้อำนวยการสำนักงบประมาณ ปลายปี 2502 ได้รับแต่งตั้งเป็นผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทย อยู่ในตำแหน่ง 12 ปี โดยได้ขอลาออกหลายครั้งหลายคราแต่ไม่ได้รับอนุมัติ นายป๋วยได้เสริมสร้างความมั่นคงให้เกิดแก่ระบบการธนาคารพาณิชย์ และสิ่งสำคัญกว่าอื่นใด คือได้ป้องกันนักการ

เมืองมิให้เข้าไปใช้อิทธิพลในการกำหนดนโยบายของธนาคารแห่งประเทศไทย ในปี 2504 ได้รับแต่งตั้งเป็นผู้อำนวยการสำนักงานเศรษฐกิจการคลัง กระทรวงการคลัง

นอกจากนี้ นายป๋วยยังดำรงตำแหน่งในหน่วยงานและคณะกรรมการที่สำคัญอีกหลายชุด ทำงานอุทิศตนให้แก่บ้านเมืองจนได้รับรางวัล รามอน แมกไซไซ ในปี 2508

นายป๋วยรับตำแหน่งคณบดีคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ในปี 2507 ได้ปฏิรูปรูปงานสำคัญ 2 ด้านคือ การปรับปรุงหลักสูตรปริญญาตรี และการผลิตอาจารย์ ซึ่งเป็นผลให้จำนวนอาจารย์ประจำในคณะฯ ซึ่งมีเพียง 4 คน ในปี 2507 เพิ่มขึ้นเป็นประมาณ 90 คน ในปีการศึกษา 2518 นอกจากนี้ได้เริ่มหลักสูตรปริญญาโท ซึ่งสอนเป็นภาษาอังกฤษ และริเริ่มโครงการบัณฑิตอาสาสมัคร

สิ่งที่นายป๋วยย้ำอยู่เสมอคือ ความเป็นธรรมในสังคม และเสรีภาพของประชาชน นายป๋วยต้องการเห็นเมืองไทยเปลี่ยนแปลงโดยสันติวิธี และยึดหลัก “ธรรมคืออำนาจ” มิใช่ “อำนาจคือธรรม” ดังจะเห็นจากพฤติกรรมส่วนตัวและข้อเขียนในจดหมาย “นายเข้มแข็ง” และบันทึกประชารวมโดยสันติวิธีจากข้อเขียนนั้น ทำให้ นายป๋วยต้องไปสอนหนังสือ ณ มหาวิทยาลัยเคมบริดจ์ แต่ถึงกระนั้นเสียงข่มขู่เอาชีวิตก็ยังไปถึงประเทศอังกฤษ จึงได้ลาออกจากคณบดีคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และที่ปรึกษากระทรวงการคลังเมื่อเดือนสิงหาคม 2515 หลังตุลาคม 2516 นายป๋วยได้กลับมาเป็นอาจารย์พิเศษประจำคณะเศรษฐศาสตร์ และรับตำแหน่งอธิการบดีมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์เมื่อเดือนกุมภาพันธ์ 2518 ต่อมาเมื่อ 6 ตุลาคม 2519 นายป๋วยได้เผชิญกับมรสุมทางการเมืองอีกครั้ง จึงไปพำนักอยู่ ณ ประเทศอังกฤษ จนถึงปัจจุบันนี้.

บันทึกเรื่องชื่อ "ป้วย"

VIDHAYASARN

EDUCATIONAL WEEKLY MAGAZINE
THAI WATANA PANICH R.O.P.

599 MITRICHIT ROAD, BANGKOK, THAILAND.
TEL. 20114, 20807, 28241

วิทยาสาร

นิตยสารการศึกษารายสัปดาห์
ห.ส.น. ไทยวัฒนาพานิช
๕๕๕ ถนนไมตรีจิต ทรนนคร
โทร. ๒๐๑๑๔, ๒๐๘๐๗, ๒๘๒๔๑

12 พฤศจิกายน 2512

เรียน อาจารย์ ที่นับถือ

ด้วยมีนักเรียนถามความหมายชื่ออาจารย์ "ป้วย" ว่าแปลว่าอะไร เด็กเดี๋ยวนี้มีความสนใจชอกแซก ผมก็ใคร่จะสนองความสนใจของเขา เป็นการชักนำให้เขาหันมาทางค้นคว้าหาความรู้ ผมเองไม่ทราบความหมายคำนี้ จึงเรียนถามมา หากจะกรุณาอธิบายคำในนามสกุลด้วย ก็จะเป็นพระคุณ

ผมได้สอดจดหมายของเด็กมาด้วยแล้ว หากจะกรุณาตอบ โปรดส่งจดหมายเด็กคืนมาด้วย

ด้วยความเคารพ

(นายเปลื้อง ณ นคร)

24 พฤศจิกายน 2512

เรียน อาจารย์ที่เคารพ

ผมขอประทานอภัยที่ตอบจดหมายของอาจารย์ช้าไป เพราะมัวได้ถามผู้รู้เสียหลายวันพอจะได้ความดังนี้

ชื่อของผม "ป้วย" นั้น เดิมผมตั้งคำจีนให้เป็นชื่อตัว (ซึ่งต่างจากชื่อสกุลและชื่อรุ่นคือ Generation ตามธรรมเนียมจีน-ชื่อสกุลของผมคือ อึ้ง ชื่อรุ่นคือ เคียม อ่านทั้งสามตัวตามลำดับประเพณีจีน สำเนียงแต้จิ๋ว จะเป็น "อึ้ง ป้วย เคียม" แต่ถ้าอ่านโดด ๆ วรรณยุกต์จะเปลี่ยนไป ชื่อสกุลเป็น อึ้ง และชื่อตัวเป็น ป้วย)

คำว่า “ป่วย” ตามที่เขียนให้ฉันนั้น แปลตรงตัวได้ว่า “พูนดินที่โคนต้นไม้” เพราะตัวประกอบในอักษรระนุไว้เช่นนั้น แต่มีความหมายกว้างออกไปอีกคือ “บำรุง” “หล่อเลี้ยง” “เพาะเลี้ยง” และ “เสริมกำลัง” ปทานุกรมจีน-อังกฤษที่พิมพ์จำหน่ายที่ฮ่องกง แปลว่า “to bank up with earth; to cultivate; to nourish; to nurse; to add energy; to strengthen”

ถ้ากล่าวถึงเจตนาของผู้ให้กำเนิดผมในการตั้งชื่อ ก็คงจะเป็นไปตามที่ได้เรียนไว้ข้างต้นแต่ผมได้เคยเตรียมไว้ต่อสู้กับนักชาตินิยมที่เคยนิยมว่า ชื่อเป็นแจ็ก ใจคงจะเป็นแจ็กไปด้วย ช้ายังกล่าวหาว่าคือร้านไม่ยอมเปลี่ยนชื่อ จึงได้ถามเพื่อน ๆ ชาวเหนือของไทยเราว่า “ป่วย” ในภาษาไทยเหนือ นั้น หมายความว่าอะไร เพราะเห็นว่ามีตำบลปางป่วย อยู่แถวลำปาง ได้ความดังนี้ .-

คำไทยเหนือ “ป่วย” นั้นแปลว่า ไม้ตะแบก ดอกป่วยคือดอกตะแบก ปางป่วยคือที่พักในป่าตะแบก แต่นอกจากนั้นยังมีป่วยอีกคำหนึ่งซึ่งอาจจะอ่านว่า โป๊ย ก็ได้แปลว่าเปลือย “ป่วยตัว” แปลว่า เปลือยกาย “ผีป่วย” แปลว่า ซิเปลือย

ข้อสกุล “อึ้งภากรณ์” ลุงผมเป็นต้นสกุล ลุงผมมาจากเมืองจีน แล้วมาก่อร่างสร้างตัวได้ เขาเรียกท่านว่า “นายอากรปอ” และได้รับพระราชทานยศบรรดาศักดิ์เป็น ขุนรักษาอากรกิจ ผมจำไม่ได้แน่่ว่า นามสกุลนั้น ท่านได้รับพระราชทานหรือได้รับประทานจากพระบรมวงศานุวงศ์พระองค์ใดแต่ประกอบด้วยชื่อสกุลจีน คือ อึ้ง แปลว่าเหลือง และมีสร้อยไทยว่า ภากรณ์ ในปทานุกรม ไม่มีคำว่า “ภากรณ์” มีแต่ “ภา” ซึ่งแปลว่าแสงสว่างหรือรัศมี และ “ภากร” แปลว่าพระอาทิตย์ ผมไม่ทราบเจตนาอันแท้จริงของท่านที่บัญญัติชื่อสกุล ถ้าจะให้เดาก็เห็นว่า ท่านอาจจะหมายถึงได้ความว่า “เหลืองเหมือนแสงอาทิตย์”

ผมเขียนเรียนมาเสียยืดยาว เพราะเมื่อได้สอบถามแล้ว ก็อยากจะเก็บสำเนาคำอธิบายไว้ให้ลูกหลานทราบต่อไป ส่วนที่อาจารย์จะตอบเด็กนั้น ก็แล้วแต่อาจารย์จะย่อหรือคัดเอาสาระสำคัญตอบไป ตามแต่จะเห็นสมควร

ผมได้คืนจดหมายนักเรียนมาด้วยแล้ว.

ด้วยความเคารพ

(ป่วย อึ้งภากรณ์)

บรรณานุกรมงานของ
อ.ป๋วย อึ๊งภากรณ์

บรรณานุกรมงานของอาจารย์ปวย อิงภากรณ์

1. วิทยานิพนธ์

"The Economics of Tin Control." Unpublished Ph.D. Thesis,
London School of Economics, London University 1949

2. หนังสือภาษาอังกฤษ

Best wishes for Asia Bangkok : Klett Thai, 1975, 107 pp.

3. หนังสือภาษาไทย

3.1 การคลัง

ฉบับพิมพ์ครั้งที่หนึ่ง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2496.160 หน้า.

ฉบับพิมพ์ครั้งที่สอง ประมวลมิตร 2498.272 หน้า.

3.2 เศรษฐกิจแห่งประเทศไทย

ฉบับพิมพ์ครั้งที่หนึ่ง คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี ธรรมศาสตร์ 2496.

ฉบับพิมพ์ครั้งที่สอง ประมวลมิตร 2499.

ฉบับพิมพ์ครั้งที่สาม ประมวลมิตร 2504.

(ฉบับพิมพ์ครั้งที่สองและสาม เขียนร่วมกับคุณหญิง สุภาพ ยศสุนทร)

REGISTRATION CERTIFICATE No. <u>981318</u>	Nationality <u>Siamer</u>
ISSUED AT <u>PKO</u>	Born <u>9/5/1917</u> in <u>Bangkok</u>
ON <u>29.1.46</u>	Previous Nationality (if any)
NAME (Surname first in Roman Capitals) <u>UNGPHAKORN Puey</u>	Profession or Occupation <u>Student London School of Economics</u>
ALIAS	Single or Married <u>married</u>
Left Thumb Print (if possible to sign name in English Characters)	Address of Residence <u>70 Curlew Road, Southfield SW19</u>
PHOTOGRAPH	Arrival in United Kingdom on <u>26/5/38</u>
	Address of last residence outside U.K. <u>Bangkok</u>
Signature of Holder <u>Puey Ungphakorn</u>	Government Service <u>Rtm Farus of 7/8/1942 30/1/1946 Major</u>
	Passport or other papers as to Nationality and Identity <u>Siamer PK No. K 635 PKO/ issued Bangkok 19.4.38</u>
	NRIC No. <u>AXF 4070548</u>

บัตรประจำตัวของอาจารย์ปวย สมัยเรียนที่ London School of Economics

- 3.3 คำพูดและข้อเขียน สำนักพิมพ์รวมสาสน์ 2511.
- 3.4 สันติประชาธรรม สำนักพิมพ์เคล็ดไทย พิมพ์ครั้งที่หนึ่ง 2516 พิมพ์ครั้งที่สอง 2517.
- 3.5 เสียดีพอย่าเสียดีน สำนักพิมพ์เคล็ดไทย 2517.
- 3.6 อุดมคติ จุดสารมูลนิธิโกมล คีมทอง 2517.
- 3.7 เหลียวหน้าแลหลัง กองทุนเพื่อชนบท สำนักศูนย์บัณฑิตอาสาสมัครมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2519.
- 3.8 แนวทางสันติวิธีหลัง 6 ตุลาคม 2519 สำนักพิมพ์ปิยะสาสน์ 2521.

4. หนังสือแปล

மாகาเรีท อังภากรณ์ การสงเคราะห์ประชาชนในประเทศอังกฤษ กรุงเทพฯ : สำนักวัฒนธรรมฝ่ายหญิง 2496 60 หน้า ป่วย อังภากรณ์ แปลจากเรื่อง Social Welfare Service in England

5. หนังสือที่ตรวจสอบการแปล

ม.ร.ว. จันทรแรม ศิริโชค จันทรทัต (แปล) ความจำเป็นทางเศรษฐกิจตามลำดับขั้น สภาวิจัยแห่งชาติ 2508 298 หน้า แปลจากหนังสือของ W.W. Rostow, Stages of Economic Growth

6. บทความ

ก. ทฤษฎีและแนวความคิดทางเศรษฐศาสตร์

- 6.1 “เงิน” เศรษฐศาสตร์ 1 (พฤศจิกายน-ธันวาคม 2511).
- 6.2 “ปัญหาเกี่ยวกับการเงิน” วารสารกรมบัญชีกลาง 5 (มีนาคม 2507), 9-19.
- 6.3 “ธนาคารกลาง” เอกสารการบรรยาย ณ คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เมื่อวันที่ 2 ตุลาคม 2512
- 6.4 “นโยบายการเงินการคลังในภาวะฝืดเคือง” อนุสรณ์เศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (2514)
- 6.5 “งบประมาณและเจ้าหน้าที่งบประมาณ” รัฐสภาสาร 14(กันยายน 2509), 11-19.
- 6.6 “การวิเคราะห์โครงสร้างทางเศรษฐกิจของประเทศ” รัฐชาติรักษ์ 8(เมษายน 2509), 85-97.
- 6.7 “The Role of Central Banking in a World of Tensions.” วารสารสังคม

ศาสตราจารย์ Address delivered on 25 February, 1964 at the Kuala Lumpur Conference on Development and Cooperation in the South Asia Pacific Region organized by the Council on World Tension and the University of Malaya

- 6.8 "Co-ordination of Monetary Policy, Fiscal Policy and Debt Management." A lecture given in the 9th SEANZA Central Banking Course, Kuala Lumpur, June 30, 1972.
- 6.9 "Steps to International Monetary Order." in Prateep Sondysuvan (ed.), **Finance, Trade and Economic Development in Thailand.** Bangkok: Sompong Press, 1975.
- 6.10 "Economics as a Branch of Sciences." Address at the Social Science Association of Thailand, October 3, 1962.

บ. การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม

- 6.11 "ปัญหาและลำดับการพัฒนา" **อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ ประสงค์ สุนทรวิภาต** กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ร่วมมิตรไทย, 2510
- 6.12 "จุดมุ่งหมายในการพัฒนาชนบท" บทความเสนาอต่อที่ประชุมการสัมมนา ผู้ได้รับรางวัลแมกไซไซ (พฤศจิกายน 2514)
- 6.13 "แนวโน้มในการพัฒนาประเทศ" **วารสารมหาวิทยาลัยเชียงใหม่** 11 (กันยายน 2517), 1-16
- 6.14 "ข้อคิดในการพัฒนาเอเชียตะวันออกเฉียงใต้" **สังคมศาสตร์ปริทัศน์** (กันยายน 2516)
- 6.15 "ข้อคิดในการพัฒนาเกษตรกรรม" **ข่าวเศรษฐกิจการเกษตร** (13 มกราคม 2511), 3-11
- 6.16 "การหางานให้ชาวชนบททำ" **ปรุ้งใหม่** (สิงหาคม 2517) 58-61
- 6.17 "การรวมกำลังเพื่อพัฒนาเกษตรกรรม" กล่าวในที่ประชุมวิชาการครั้งที่ 1 สมาคมไทย-อเมริกัน 20 พฤศจิกายน 2510
- 6.18 "ความรับผิดชอบทางจริยธรรมเป็นสิ่งจำเป็นในการพัฒนาประเทศ" **รัฐสภาสาร** 14(ตุลาคม 2509), 9-18 ; 14(พฤศจิกายน 2509), 23-31
- 6.19 "พระพุทธศาสนากับการพัฒนาชาติ" **รายงานกิจการของมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย** (2514)

- 6.20 “ปัญหาประชากรกับสภาพการณ์เศรษฐกิจ” **ออมสินสาร** 18(กรกฎาคม 2511), 29-32, 110-111
- 6.21 “ปัญหาประชากรโดยทั่วไป” **หนังสือรับน้องใหม่** คณะเศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (23 สิงหาคม 2512)
- 6.22 “ความรับผิดชอบของสหภาพแรงงานต่อเศรษฐกิจและสังคม” **คำบรรยายในการอบรมแรงงานสัมพันธ์แก่ผู้นำคนงาน** กรุงเทพฯ :คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2517
- 6.23 “ความเป็นจริงของธนาคารเพื่อการเกษตร ฯ” **ประชาชาติ** (9 มีนาคม 2519), 7.
- 6.24 “ภาวะเศรษฐกิจของไทยในด้านต่างประเทศ” **เศรษฐกิจปริทรรศน์** 3(ตุลาคม 2512), 1-17
- 6.25 “เศรษฐกิจแห่งประเทศไทย” **แรงงานสัมพันธ์** 12(มกราคม 2512), 5-12
- 6.26 “เศรษฐกิจแห่งประเทศไทย : ปัญหาและภาวะข้างหน้า” **วารสารธนาคาร** 4(มิถุนายน 2512), 23-30
- 6.27 “เศรษฐกิจแห่งประเทศไทยในอนาคต” **วิทยาศาสตร์ปริทัศน์** 21(20 กุมภาพันธ์ 2513), 16-19, 62 ; 21(5 มีนาคม 2513), 18-19, 52
- 6.28 “ภาวะเศรษฐกิจของไทย” **แรงงานสัมพันธ์** 12(10 ตุลาคม 2513), 9-26
- 6.29 “ภาวะเศรษฐกิจของไทยในอนาคต” **วารสารข้าราชการ** 16(กุมภาพันธ์ 2514), 4-19
- 6.30 “Best Wishes for Asia.” Address to the inaugural session of the New delhi Conference of the Press Foundation of Asia, February 5, 1973
- 6.31 “Thoughts on Southeast Asia’s Development for 1980.” A paper presented to Cambridge University, England (1972)
- 6.32 “Agricultural Research and Economic Development.” A paper read at the agriculture and Food science Symposium, Singapore, February 22, 1974
- 6.33 “The Meklong Integrated Rural Development Programme.” Address on the occasion of receiving the Honorary Degree of Doctor of Letters conferred upon him by the University of Singapore, August 4, 1974.
- 6.34 “The Role of Ethics and Religion in National Development.” The

Sinclair Thompson Memorial Lectures, January, 1969, Christian Seminary, Chiangmai.

- 6.35 "Government and Business." Address to the Thailand Management Association, National Management Conference, July 27, 1967.
- 6.36 "Economics and Population Relationships." Address to the International Workshop on Communications, Aspects of Family Planning Programme, December 6, 1968
- 6.37 "The International Economic Position of Thailand." Address to the Thai Council of World Affairs and International Law, October 20, 1969, Bangkok.
- 6.38 "Economic Policy and Customs Administration." A paper presented at the Training Centre-cum-seminar in Customs Administration, ECAFE, June 25, 1963, Bangkok.
- 6.39 "Finance and Commerce." An address at the general Meeting of the American Chamber of Commerce in Thailand, October 15, 1963.
- 6.40 "Excellens Scaccarii Scientia." An address given at the Annual Dinner of the Thai Bankers Association, February 3, 1960

ค. การศึกษาทั่วไป

- 6.41 "การศึกษา" สังคมศาสตร์ปริทัศน์ 3(กันยายน-พฤศจิกายน 2508), 8-27
- 6.42 "การบริหารมหาวิทยาลัย" วารสารพัฒนบริหารศาสตร์ 7(กรกฎาคม 2511), 532-544
- 6.43 "ความชอบธรรมในมหาวิทยาลัย" รัฐศาสตร์นิเทศ 4(กรกฎาคม-กันยายน 2511), 1-8
- 6.44 "การพัฒนามหาวิทยาลัย" รัฐศาสตร์นิเทศ 5(เมษายน-มิถุนายน 2512), 128-135
- 6.45 "ข้อคิดเรื่องอุดมศึกษา" วารสารครุศาสตร์ 1(เมษายน-พฤษภาคม 2514), 10-20
- 6.46 "มหาวิทยาลัยกับสังคมไทย" ศูนย์ศึกษา 19(เมษายน-มิถุนายน 2516), 57-64
- 6.47 "ทรรศนะเรื่องการพัฒนาการศึกษา" ปาฐกถา 18 ตุลาคม 2510 คำพูด

ข้อเขียน, 162-183 (2511)

6.48 “สนทนากับ ดร.ป๋วย อึ๊งภากรณ์ : ปัญหาอุดมศึกษา” โดยเสน่ห์ จามริก และเกษม ศิริสัมพันธ์ วารสารธรรมศาสตร์ 1 (มีนาคม 2514), 21-44

6.49 “การศึกษาเพื่อชีวิตและสังคม” ประชาชาติ (6 เมษายน 2518), 8-9

6.50 “โครงการจัดพิมพ์และเผยแพร่หนังสือเด็กทั่วประเทศ” วารสารวัฒนธรรมไทย 9 (ธันวาคม 2512), 10-18

6.51 “Education.” A public lecture delivered on July 22, 1965 at Thammasat University; reprinted in Paul B. Trescott, **Principles of Economics**, Bangkok: Thammasat University, 1967.

6.52 “จรรยานักเรียน” รัฐสภาสาร 15 (ธันวาคม 2509), 21-28

6.53 “เรียนเพื่อสอบ หรือสอบเพื่อเรียน หรือเรียนเพื่อเรียน” เศรษฐศาสตร์จุฬา หนังสืออนุสรณ์ประจำปี 2510 ของคณะเศรษฐศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

6.54 “เรียนให้เก่ง” อนุสรณ์เศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (2510)

ง. การศึกษาเศรษฐศาสตร์

6.55 “เศรษฐศาสตร์บัณฑิตที่พึงปรารถนา” สังคมศาสตร์ปริทัศน์ (ตุลาคม 2508)

6.56 “นักเรียนเศรษฐศาสตร์ไปเรียนอะไรมา ? ใช้อะไรได้ ?” รัฐสภาสาร 14 (กรกฎาคม 2509), 23-37

6.57 “การบัญญัติกับเศรษฐศาสตร์” รัฐสภาสาร 14 (มิถุนายน 2509), 17-22

6.58 “เศรษฐศาสตร์จริงจังจริงใจ” อนุสรณ์เศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (2511)

6.59 “รายงานความก้าวหน้าของคณะเศรษฐศาสตร์ ปีการศึกษา 2511” อนุสรณ์เศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (2512)

6.60 “คณะเศรษฐศาสตร์ในปีการศึกษา 2513” อนุสรณ์เศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (2513)

6.61 “ศึกใหม่เศรษฐศาสตร์” เศรษฐศาสตร์ (พฤศจิกายน 2514)

จ. สังคมกับการเมือง

6.62 “ความรับผิดชอบของผู้ใหญ่” รวมปาฐกถาชุดเยาวชนกับเศรษฐกิจ ครุสภา (2513)

6.63 “เป้าหมายและวิธีการที่เหมาะสมสำหรับสังคมไทย” ปาจารย์สาร 5 (กันยา

ยน-ตุลาคม 2519), 10-15

- 6.64 “สนทนากับนายป๋วย อึ๊งภากรณ์” **รัฐศาสตร์นิเทศ** 6(เมษายน-มิถุนายน 2514), 1-6
- 6.65 “จดหมายนายเข้ม เข็นยิ่ง”
- 6.66 “บันทึกประหารกรรมโดยสันติวิธี”
- 6.67 “เสียชีพอย่าเสียสัตย์” **สังคมศาสตร์ปริทัศน์** 11(ธันวาคม 2516), 36-44
- 6.68 “ทางออกของไทยหลังสงครามอินโดจีน” **มหิตลสาร** (2516)
- 6.69 “ประชาธิปไตยของไทย” **รัฐศาสตร์** 17 กรุงเทพฯ : กลุ่มกิจกรรมนักศึกษา คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2518
- 6.70 “แนวทางสันติวิธีหลัง 6 ตุลาคม 2519”
- 6.71 “ข้อคิดจากสหรัฐอเมริกา” **สังคมศาสตร์ปริทัศน์**(มีนาคม-พฤษภาคม 2514)
- 6.72 “Truth-Unity-Sacrifice.” An address to the Thai Bankers' Association, February 12, 1696.
- 6.73 “The Society of Siam.” An address marking the 70th Anniversary of the Siam Society, February 27, 1974.
- 6.74 “Thailand: A Time for Unity.” ‘Thailand: A Time for Unity.’ **Far Eastern Economic Review (December, 1973)**-

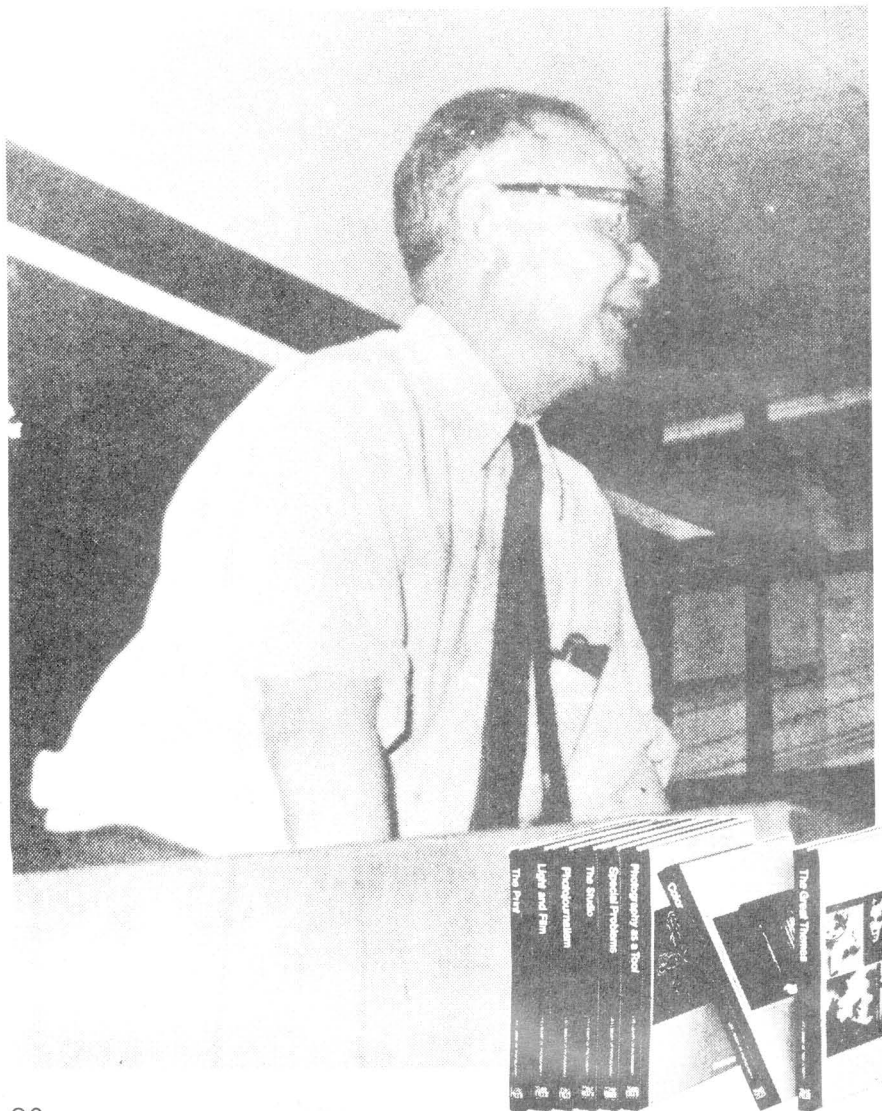
ฉ. ประวัติบุคคลและคำไว้อาลัย

- 6.75 “ท่านสิทธิพร” **สังคมศาสตร์ปริทัศน์** มิถุนายน 2514)
- 6.76 “ปู่เฒ่า” **หนังสือที่ระลึก พล.ต.อ.อตุล อตุลเดชจรัส** (2516)
- 6.77 “ฟ. ฮีแลร์” คำกล่าวสดุดีในพิธีบรรจฐพ ฟ.ฮีแลร์ เมื่อวันที่ 9 ตุลาคม 2511 ตีพิมพ์เป็นภาษาฝรั่งเศสในวารสารสยามสมาคม (2512)
- 6.78 “คุณสมบุรณ์ เหล่าวานิช” **หนังสือที่ระลึกสมบุรณ์ เหล่าวานิช** (2515)
- 6.79 “พร้อม วัชรคุปต์” **หนังสือที่ระลึก พร้อม วัชรคุปต์** (2515)
- 6.80 “อาลัยรัก ขำ พงศ์หิรัญ” **หนังสือที่ระลึก ขำ พงศ์หิรัญ** (2515)

ข. อัตชีวประวัติ

- 6.81 “ผู้หญิงในชีวิตของผม” **ธ.ป.ท.ปริทัศน์** ฉบับที่ 6 (2515), 36-49
- 6.82 “ฟังไม่ได้ศัพท์ จับมากระเดียด” **อุโฆษสาร** (2512)
- 6.83 “แตกเนื้อหนุ่ม เมื่อ 2475” **สังคมศาสตร์ปริทัศน์** 10 (มิถุนายน 2515)
- 6.84 “Labor Omnia Vincit.” **อุโฆษสาร** (2511)

- 6.85 “ทหารชั่วคราว” หนังสืองานศพพันเอกสรศักดิ์ ยุทธวงศ์ (2496)
- 6.86 “พระบรมวงศานุวงศ์และขบวนการเสรีไทย” ในบางเรื่องเกี่ยวกับพระบรมวงศานุวงศ์ในระหว่างสงครามโลกครั้งที่สอง
- 6.87 “เหตียวหลัง แลหน้า”

41 Lavenham Road,
Southfields,
London S.W. 18-5 E Z.

๑๕ กันยายน ๒๕๒๓.

เรียน ดร. เมธี ครอบแก้ว - คนบิต.

ตามที่อาจารย์ได้ส่งจดหมายที่
ทม. ๐๗๐๗/๒๒๓๕ ลงวันที่ ๘ กันยายน ๒๕๒๓
มานั้น เพื่อขออนุญาตใช้ชื่อผม ในการขยาย
ห้องสมุดของ คณะเศรษฐศาสตร์ ผมรู้สึกว่าเป็น
เกียรติอย่างสูง และยินดีให้รายชื่อผมได้

ผมขอเสนอด้วยว่า อาจเรียกชื่อว่า

“ห้องสมุดป๋วย อึ๊งภากรณ์” หรือ “ห้องสมุดป๋วย”
เฉยๆก็ได้ แต่จะพิจารณาเห็นสมควร.

ผมหวังว่าโครงการ ขยายห้องสมุดจะ

ดำเนินก้าวหน้าไปโดยดี

ขอแสดงความนับถืออย่างสูง.

ป๋วย อึ๊งภากรณ์.

โครงการห้องสมุดปวย อิงภากรณ์

ความเป็นมาของโครงการ

อาจารย์ปวย เป็นผู้ก่อตั้งห้องสมุดคณะเศรษฐศาสตร์เมื่อปี 2508 ตลอดเวลาที่ท่านดำรงตำแหน่งคณบดีคณะเศรษฐศาสตร์ กิจกรรมห้องสมุดได้พัฒนาไปอย่างรวดเร็วเมื่อคณะเศรษฐศาสตร์ได้ย้ายมายังตึกที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน ท่านเป็นผู้ทำพิธีเปิดห้องสมุดคณะแห่งนี้เมื่อปี 2516 ห้องสมุดได้ขยายตัวจากขนาดเล็กที่มีหนังสือประมาณ 2 พันเล่มในปี 2508 มาเป็นห้องสมุดขนาดใหญ่ที่มีหนังสือถึง 45,635 เล่มในปี 2525 ในจำนวนดังกล่าวมีวารสาร 500 รายการ มีเอกสารวิจัย 4,713 เล่ม (กันยายน 2525) จำนวนสิ่งพิมพ์ที่เข้าห้องสมุดเพิ่มขึ้นในอัตราปีละประมาณ 5,000 เล่ม จำนวนผู้ใช้ห้องสมุดก็เพิ่มขึ้นจาก 132,139 คนในปี 2520 เป็น 195,671 คนในปี 2524 ขณะเดียวกัน ห้องสมุดก็ได้รับแจ้งจากทางมหาวิทยาลัยว่าตึกที่ห้องสมุดเศรษฐศาสตร์ตั้งอยู่นั้น ไม่ได้ออกแบบสำหรับใช้เป็นห้องสมุดจึงไม่สามารถรับน้ำหนักได้มาก ถ้าหากห้องสมุดมีจำนวนหนังสือเพิ่มมากขึ้นทุกปี อาจเกิดอันตรายได้

คณะกรรมการห้องสมุดเศรษฐศาสตร์ปี 2523 ได้มองเห็นความจำเป็นที่จะต้องหาทางขยายขยายห้องสมุดคณะเศรษฐศาสตร์เสียใหม่ จึงได้ริเริ่มโครงการ “ห้องสมุดปวย อิงภากรณ์” ขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์ที่จะหาทางขยายห้องสมุดเดิมที่คับแคบให้มีเนื้อที่กว้างขวางขึ้น และเพื่อจะปรับปรุงให้เป็นห้องสมุดเฉพาะสาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ที่ทันสมัยที่สุดในภูมิภาคนี้ ให้เป็นแหล่งรวบรวมหนังสือ วารสาร เอกสาร สถิติทางเศรษฐศาสตร์อย่างสมบูรณ์ และรวบรวมสิ่งพิมพ์ เอกสาร และข้อมูล เกี่ยวกับเศรษฐกิจไทยให้ครบถ้วน เพื่อสามารถให้บริการแก่นักศึกษานักวิจัย คณาจารย์ และนักวิชาการเศรษฐศาสตร์จากสถาบันต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เมื่อห้องสมุดนี้ได้ขยายเนื้อที่และปรับปรุงให้ทันสมัยดังที่ตั้งเป้าหมายไว้แล้ว ก็จะทำการเปลี่ยนชื่อเป็น “ห้องสมุดปวย อิงภากรณ์” เพื่อเป็นการเทิดเกียรติคุณของอาจารย์ปวย คณะกรรมการห้องสมุดเศรษฐศาสตร์ปี 2523 ได้ดำเนินการขออนุญาตจาก อาจารย์ปวย และได้รับอนุญาตจากท่าน ดังข้อความตอนหนึ่งของจดหมายตอบว่า “...อนุญาตให้ใช้ชื่อผมในการขยายห้องสมุดของคณะเศรษฐศาสตร์ ผมรู้สึกเป็นเกียรติอย่างสูง และยินดีให้ใช้ชื่อผมได้”

คณะกรรมการห้องสมุดเศรษฐศาสตร์ 2525 ได้มอบหมายให้นายทวี หมั้นนิกร เป็นผู้ดำเนินการรวบรวมผลงานต่าง ๆ ของอาจารย์ป๋วย ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง การศึกษา สังคม และอื่น ๆ รวมทั้งงานที่มีผู้อื่นเขียนเกี่ยวกับตัวท่าน โดยห้องสมุดจะจัดทำ Puey's Collection ไว้เป็นส่วนหนึ่งในห้องสมุด งานนี้ได้เริ่มจัดทำตั้งแต่เดือนกรกฎาคม 2525 มีกำหนดให้แล้วเสร็จในเวลา 1 ปี

การดำเนินงานตามโครงการ

คณะกรรมการห้องสมุดเศรษฐศาสตร์ ได้นำเรื่องโครงการห้องสมุดป๋วย แจ้งให้มหาวิทยาลัยทราวและมหาวิทยาลัยได้ให้การสนับสนุน ในระหว่างที่ยังไม่มีสถานที่ถาวรสำหรับห้องสมุดป๋วย สำนักหอสมุดได้แบ่งเนื้อที่ 80 ตารางเมตร ให้ห้องสมุด คณะเศรษฐศาสตร์ เพื่อให้จัดเป็นห้อง Puey's Collection ไปพลางก่อน เมื่อ นายทวี ได้รวบรวมเอกสารและจัดแยกประเภทเป็นหมวดหมู่เรียบร้อยแล้ว ก็จะนำเอกสารทั้งหมดรวมทั้งของส่วนตัว และภาพถ่ายต่าง ๆ ของอาจารย์ป๋วย มาเก็บรวบรวมไว้ในห้องนี้ และจะเปิดให้ผู้สนใจได้เข้าใช้ต่อไป

เนื่องจากการจัดสร้าง “ห้องสมุด ป๋วย อึ้งภากรณ์” นี้มีปัญหาในด้านสถานที่ที่จะก่อสร้างตึกใหม่ในบริเวณมหาวิทยาลัยเขตท่าพระจันทร์ เพราะบริเวณนี้อยู่ในเขตเกาะรัตนโกสินทร์ การที่จะก่อสร้างอาคารใหม่ใด ๆ ต้องได้รับอนุมัติจากคณะกรรมการเกาะรัตนโกสินทร์ก่อนจึงจะสร้างได้ ดังนั้นคณะเศรษฐศาสตร์จึงได้มอบให้กรรมการวางแผนของคณะฯ ศึกษารายละเอียดเพื่อหาสถานที่ที่จะสร้างตึกใหม่ เพื่อจัดทำเป็นห้องสมุดป๋วย และเพื่อให้สอดคล้องกับโครงการเปิดสอนปริญญาเอกของคณะฯ โดยให้จัดทำแผนงานไว้เพื่อขอตั้งงบประมาณแผ่นดินปี 2527 ต่อไป

ในขณะที่ยังไม่สามารถหาสถานที่ถาวรสำหรับห้องสมุดป๋วย คณะกรรมการห้องสมุดเศรษฐศาสตร์ได้จัดงานแสดงดนตรีและฉายภาพยนตร์เพื่อหารายได้สมทบทุนโครงการห้องสมุดป๋วยไปแล้ว 3 ครั้ง มีรายได้และเงินบริจาคสมทบจากศิษย์เก่าและผู้สนใจให้ความสนับสนุนโครงการห้องสมุดป๋วย ขณะนี้ยอดเงินโครงการห้องสมุดป๋วย จนถึงสิ้นเดือนมกราคม 2526 เป็นจำนวนเงิน 329,830.39 บาท (สามแสนสองหมื่นเก้าพันแปดร้อยสามสิบบาทสามสิบเก้าสตางค์) เงินจำนวนนี้อยู่ในความดูแลของห้องสมุดคณะเศรษฐศาสตร์ มีคณะกรรมการห้องสมุดเป็นผู้ควบคุมการใช้จ่ายภายใต้ความเห็นชอบของคณะกรรมการการเงินคณะเศรษฐศาสตร์และคณบดี

คณะครุศาสตร์

แม่ ช่างทอ

ความเป็นมาและวัตถุประสงค์

อาจารย์ปวย ไม่เพียงแต่มีชื่อเสียงในวงการเศรษฐศาสตร์เท่านั้น ท่านยังมีผลงานในสาขาวิชาการอื่น ๆ อีกมากมาย ผลงานและชีวิตของท่านเป็นสิ่งที่น่าสนใจและควรค่าแก่การศึกษา ดังนั้นคณะกรรมการห้องสมุดจึงได้เริ่มโครงการ Puey's Collection ขึ้น โดยถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของโครงการห้องสมุดปวย อิงภากรณ์

วัตถุประสงค์ของโครงการ Puey's Collection คือ เพื่อให้มีการรวบรวมงานเขียนของอาจารย์ปวย งานที่ผู้อื่นเขียนเกี่ยวกับตัวท่าน ผลงานในช่วงที่ท่านดำรงตำแหน่งต่าง ๆ ตลอดจนสิ่งของบางอย่างที่เป็นสมบัติส่วนตัวของท่าน งานเขียนและสิ่งของดังกล่าวจะเก็บรวบรวมไว้ในห้อง Puey's Collection ซึ่งจะอยู่ในห้องสมุดคณะฯ เพื่อเป็นการสะดวกแก่ผู้สนใจจะศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับชีวิตและงานของท่าน ห้อง Puey's Collection นี้จะเป็นอนุสรณ์แก่อาจารย์ปวย ผู้ริเริ่มยุคใหม่ให้แก่คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

การดำเนินงาน

สำหรับในช่วงปี 2525-2526 คณะเศรษฐศาสตร์ได้มอบหมายให้นายทวี หมั่นนิกร รับผิดชอบในการดำเนินงานตามโครงการ มีนักศึกษา 5 คน มาช่วยงาน Part time เริ่มทำงานกลางเดือนกันยายน จัดแยกประเภท หมวดหมู่ของสิ่งของต่าง ๆ และจัดรายการอย่างละเอียดเอาไว้

งานเขียนและสิ่งของที่เกี่ยวข้องกับอาจารย์ปวย ที่มีอยู่และหามาได้ในขณะนี้แยกประเภทได้ดังนี้

1. ข้อเขียนของอาจารย์ปวย เช่น หนังสือ บทความ คำนำ รายงาน จดหมาย บันทึก คำปราศรัย.....มีประมาณ 300 รายการ(ยังสำรวจไม่หมด)

ใบสมัคร

2. สิ่งพิมพ์ของหน่วยงานและองค์การทั้งของรัฐและของเอกชนที่อาจารย์ป่วยเกี่ยวข้องกับโดยตรง ทั้งภายในและต่างประเทศ (เป็นประธาน กรรมการ ที่ปรึกษา) เช่น รายงาน บันทึก...มีประมาณ 2,000 รายการ (ยังจัดได้ไม่หมด)

3. สิ่งพิมพ์ที่บุคคลอื่นเขียนเกี่ยวกับอาจารย์ป่วย เช่น หนังสือ บทความ บทสัมภาษณ์...มีราว 50 รายการ

4. สิ่งพิมพ์ที่ไม่เกี่ยวกับชีวิตและงานของท่านโดยตรง เป็นสิ่งที่อาจารย์ชื่อหาอ่านและที่บุคคลอื่นมอบให้ เช่น ตำรา วารสาร นวนิยาย รายงาน...มีประมาณ 1,000 รายการ

5. อื่น ๆ เช่น ภาพถ่าย ของใช้ส่วนตัว สิ่งระลึก...มีประมาณ 200 รายการ โดยเฉพาะภาพถ่าย

แหล่งสำคัญของงานและสิ่งของ ของอาจารย์ป่วย เฉพาะที่รวบรวมอยู่ขณะนี้ ได้จากห้องทำงานเดิมของท่าน ที่ตึกคณะเศรษฐศาสตร์ ฝ่ายเลขานุการคณะ อาจารย์ประจำคณะบางท่าน ฝ่ายประชาสัมพันธ์มหาวิทยาลัย บุคคลภายนอกมหาวิทยาลัยบางท่านและบางแห่ง

แหล่งที่ได้ติดต่อไป และยังไม่พร้อมที่จะให้สิ่งที่ต้องการซึ่งมีอยู่จำนวนมาก ได้แก่ งานสารบรรณ มหาวิทยาลัย ธนาคารแห่งประเทศไทย สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง สำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

จ้างบรรณาธิกร์ Part time จำนวน 2 คน เพื่อจัดทำบัตรรายการให้ถูกต้องตามแบบแผนของห้องสมุดทั่วไป

การดำเนินงานในขณะนี้ ได้ใช้ห้อง 518-519 ตึกคณะเศรษฐศาสตร์เป็นที่ทำการชั่วคราว และมีหมายเลขโทรศัพท์ที่ติดต่อได้โดยตรง คือ 2211837

โต๊ะ ช่างทอม

เงินทุนดำเนินงาน

เงินทุนดำเนินการของ Puey's Collection เท่าที่ใช้อยู่ในปัจจุบันได้จาก

1. เงินโครงการห้องสมุดป๊วย ซึ่งคณะกรรมการห้องสมุดได้ดำเนินการหาโดยวิธีจัดงาน และมีผู้บริจาคให้
2. งบประมาณพิเศษของห้องสมุดคณะ เพื่อใช้เป็นค่าถ่ายเอกสาร ค่าพาหนะ เป็นต้น
3. งบประมาณพิเศษของคณะ เพื่อใช้เป็นค่าวัสดุ เงินสมนาคุณผู้รับผิดชอบโครงการ เป็นต้น
4. งบประมาณระดมทุนจากมหาวิทยาลัย เพื่อจ้างนักศึกษาช่วยงาน

งานต่อไป

การติดตามผลงานของอาจารย์ป๊วย จากหน่วยงานและบุคคลต่าง ๆ ต้องใช้เวลา ความพากเพียร และความร่วมมือ รวมทั้งเงินทุนอีกมาก ทั้งนี้โดยยังไม่รวมค่าใช้จ่ายในการขยายและปรับปรุงห้องสมุดคณะ

ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์

(1)

เศรษฐศาสตร์การเมืองของการปฏิบัติ

ในการปาฐกฐาเรื่อง “ธรรมศาสตร์และการเมือง” อาจารย์ป๋วยได้ชี้ให้เห็นว่าในการศึกษาวิชาสังคมศาสตร์ ไม่ว่าจะเป็นกฎหมาย รัฐศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ สังคมวิทยา ฯลฯ ล้วนแต่จะต้องเกี่ยวข้องกับเรื่องการเมืองทั้งสิ้น สำหรับเศรษฐ

ศาสตร์ นั้นถ้าเราศึกษาแต่เรื่องเศรษฐกิจอย่างแคบ ๆ เราจะไม่มี ความเข้าใจในปัญหาเศรษฐกิจอย่างลึกซึ้งได้เลย เพราะเราไม่ได้มองกรอบของการเมืองและสังคมที่ล้อมรอบปัญหาเศรษฐกิจ และมีอิทธิพลต่อปัญหาเหล่านี้

อาจารย์ป๋วย มีความเห็นว่า เรายังขาดการศึกษาทางด้านเศรษฐศาสตร์การเมืองอยู่มาก ลอร์ด ครอบบินส์ ซึ่งเคยเป็นอาจารย์ของอาจารย์ป๋วยที่ London School of Economics (LSE) เคยเตือนนักศึกษาว่า ถ้าเรียนแค่เศรษฐศาสตร์บริสุทธิ์อย่างเดียว เราก็จะรู้เพียงครั้งเดียวเท่านั้น ¹

ในโลกแห่งความเป็นจริง เราจะพบว่า ระบบเศรษฐกิจของเรานั้นเกี่ยวพันกับการเมืองอย่างแน่นแฟ้น ในทรรศนะของอาจารย์ป๋วย เศรษฐศาสตร์และการเมืองเป็นเรื่องที่แยกกันไม่ได้ เศรษฐศาสตร์ต้องตามการเมือง และการเมืองต้องผันแปรไปตามเศรษฐกิจด้วย ดังนั้นไม่ว่าจะเป็นทางภาคทฤษฎีหรือภาคปฏิบัติ เศรษฐศาสตร์จะต้องเป็นเศรษฐศาสตร์ การเมือง อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้เลย ความพยายามของอาจารย์ป๋วยมีเป้าหมายอย่างชัดเจน นั่นคือ

- ต้องการที่จะขยายวิธีการมองปัญหาของเศรษฐศาสตร์ให้กว้างขวางยิ่งขึ้นไป เพื่อแก้ไขความคับแคบของนักเศรษฐศาสตร์ บริสุทธิ์
- ต้องการที่จะให้นักศึกษาปัญหาเศรษฐกิจ มองเห็นสถาบันและระบบที่มีพัฒนาการในลักษณะประวัติศาสตร์
- ต้องการให้นักศึกษาได้มีความเข้าใจในปรัชญาของสังคมและการเมืองด้วยแทนที่จะรู้ซึ่งเรื่องเทคนิคทางเศรษฐศาสตร์ แบบบริสุทธิ์อย่างเดียว

เศรษฐศาสตร์การเมือง ของอาจารย์ป๋วย มีแนวคิดที่เด่นชัดทางด้านมนุษยนิยมอาจเรียกได้ว่า เป็นเศรษฐศาสตร์แนวมนุษยนิยม (humanistic economics) ซึ่งกำลังเป็นแนวโน้มใหม่ในวงวิชาการเศรษฐศาสตร์ยุคปัจจุบัน แต่แนวคิดของอาจารย์ป๋วย จะเน้นความเป็นไปได้

¹ เศรษฐทรรศน์ : รวมข้อคิดและข้อเขียนทางเศรษฐศาสตร์ของป๋วย อึ๊งภากรณ์ (กรุงเทพฯ : สมาคมเศรษฐศาสตร์ธรรมศาสตร์, 2523), หน้า 305-8.

จะเน้นความเป็นไปได้ในภาคปฏิบัติมากกว่าที่จะเสนอความฝันที่เลื่อนลอย มองจากแง่
แล้ว อาจารย์ป่วยต้องการเสนอแนวคิดทางเศรษฐศาสตร์การเมืองเพื่อนำไปปฏิบัติได้ในการ
แก้ไขสภาพเศรษฐกิจสังคมการเมืองให้มีลักษณะมนุษยธรรมมากขึ้น

(2)

แรงจูงใจทางการเงิน กับ ความรักที่มีต่อเพื่อนมนุษย์

มาร์แชล เคยกล่าวไว้ว่า วิชาเศรษฐศาสตร์มีขอบเขตจำกัดที่แน่นอน วิธีการศึกษาที่
มีระเบียบแบบแผนชัดเจน เศรษฐศาสตร์ ของ มาร์แชล เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความต้องการ
ของมนุษย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เศรษฐศาสตร์ จะสนใจเรื่อง “แรงจูงใจที่สามารถ
แสดงออกได้” และสามารถประมาณการหรือวัดออกมาได้เป็นตัวเลข แรงจูงใจที่ว่านี้
คือ แรงจูงใจทางการเงินนั่นเอง (Monetary incentives) อาจารย์ป่วยคงจะมีความรู้
ลึกว่า การเน้นแรงจูงใจทางวัตถุมากเกินไปในแนวคิดทางเศรษฐศาสตร์อาจส่งผลร้ายต่อ
สังคมมนุษย์ได้ เราจะเห็นว่า ในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศต่างๆ ในโลกที่สามนั้น มีการ
แสวงหาผลประโยชน์สูงสุดทางด้านเศรษฐกิจมากเกินไปจนมีการละเลยเรื่องของสังคมใน
ระยะเริ่มต้น ปัญหาความทุกข์ยาก ปัญหาสิ่งแวดล้อมถูกทำลาย ปัญหาความเสื่อมโทรมทาง
จิตใจและวัฒนธรรม ปัญหาที่เกี่ยวกับความอยุติธรรมต่าง ๆ ได้ปรากฏออกมาให้เราเห็น
อย่างชัดเจน ทั้งหมดก็เป็นฝีมือของนักเศรษฐศาสตร์ที่ชอบเน้นเรื่อง “แรงจูงใจทางการเงิน”
ด้วยเหตุนี้ อาจารย์ป่วยจึงกล่าวไว้ไม่ผิดเลยว่า

“ทุกวันนี้ มีการทำบาปและก่ออาชญากรรมในนามของนัก
เศรษฐศาสตร์ในระบบเศรษฐกิจและในการพัฒนาเศรษฐกิจ”²

ในทรรศนะของอาจารย์ป่วย สิ่งที่จะกระตุ้นให้มนุษย์ประกอบการเศรษฐกิจนั้น
มีมากมายมิใช่แรงจูงใจทางการเงินแต่อย่างเดียว สิ่งที่สำคัญอย่างมากก็คือ ความรักที่มี
ต่อเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน ซึ่งอาจเป็นปัจจัยที่สามารถทำให้ระบบเศรษฐกิจมีความเป็นมนุษย
ธรรมมากขึ้นได้ มองจากแง่นี้แล้วเศรษฐศาสตร์การเมืองของอาจารย์ป่วย ก็คือ เศรษฐ
ศาสตร์แห่งความรักนั่นเอง (Economics of Love)

(3)

เศรษฐศาสตร์บริสุทธิ์ กับ โลกที่ไม่สมบูรณ์แบบ

ในขณะที่ตำราเศรษฐศาสตร์ทั่วไปพูดถึง คุณภาพ เสถียรภาพ ประสิทธิภาพ

² เศรษฐทรรศน์, หน้า 6.

และระบบที่สมบูรณแบบ เช่น การแข่งขันที่สมบูรณแบบเรากลับพบว่าอาจารย์ป่วยกล่าวถึงสิ่งที่อยู่ตรงกันข้ามเลขที่เดียว อาจารย์ป่วยย้ำว่า

“นักเศรษฐศาสตร์มีประโยชน์ ก็เพราะระบบและทรัพยากรของเรามีแต่ความไม่สมประกอบ ไม่ว่าจะเป็นผู้คน สังคม และการจัดองค์กร สรุปแล้ว คือ ไม่มีระบบสมบูรณแบบ”³

ในการวิเคราะห์ปัญหาเศรษฐกิจของอาจารย์ป่วย เราจึงเห็นได้ว่า อาจารย์ป่วยมักจะเน้นเรื่องความไม่สมบูรณแบบในระบบเศรษฐกิจของเราอยู่เสมอ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องความบกพร่องของกลไกตลาดเสรี ไปจนถึงความบกพร่องในการพัฒนาสังคมและมนุษย์ รวมทั้งความรู้สมรรถภาพทางการบริหารราชการไทย มองจากแง่นี้แล้ว นักเศรษฐศาสตร์ที่ต้องการจะแก้ไข้ปัญหา “ความไม่สมบูรณแบบของระบบ” คงจะต้องละทิ้งแบบจำลองที่บริสุทธิ์ไป แล้วหันมามองโลกที่เป็นจริงให้มากขึ้นซึ่งในทัศนะของอาจารย์ป่วยมีความหมายว่า

1. หน้าที่ของนักเศรษฐศาสตร์ และนักศึกษาเศรษฐศาสตร์ จะไม่จำกัดอยู่เพียงการศึกษาเรื่องเศรษฐกิจ การเงิน การคลังเท่านั้น แต่จะต้องเข้าใจและศึกษาทุก ๆ เรื่อง เพื่อให้มองเห็นระบบทั้งหมดของสังคมมนุษย์⁴
2. นักเศรษฐศาสตร์ คงจะเป็นนักวิชาการบริสุทธิ์ อย่างเดียวไม่ได้ นักเศรษฐศาสตร์จะต้องตั้งตนเป็นกลาง ลอยอยู่เหนือผลประโยชน์และค่านิยมทั้งหลาย แต่ในบางครั้งก็จักต้องลดมาสู่ความจริงของโลกในฐานะนักการเมือง⁵

มาถึงตอนนี้ อาจารย์ป่วยไม่ได้บอกว่า นักเศรษฐศาสตร์ที่มีความรู้รอบด้าน หรือนักเศรษฐศาสตร์ที่เป็นนักการเมืองด้วยนั้น จะประสบความสำเร็จหรือเปล่าในการแก้ไข้ปัญหาความไม่สมบูรณของระบบ บางที่เรา

³ Puey Ungphakorn, 'Economics as a Branch of Sciences', ในเศรษฐทรรศน์, หน้า 8

⁴ ป่วย อังการณ, “นักเรียนเศรษฐศาสตร์ไปเรียนอะไรมา? ใช้อะไรได้”, ในเศรษฐทรรศน์, หน้า 15-34.

⁵ เรื่องเดิม, หน้า 23.

อาจจะต้องสรุปในแนวเดียวกันกับของ Milton Friedman
ที่กล่าวว่า

“ความพยายามที่จะใช้รัฐบาลแก้ไขความบกพร่องของตลาดนั้น
มักจะจบลงด้วยการปรากฏตัวของความบกพร่องของรัฐบาล...
ระบบตลาดที่ไม่สมบูรณ์แบบบางที่อาจจะทำงาน ได้ดีกว่ารัฐ
บาลที่ไม่สมบูรณ์แบบ เสียด้วยซ้ำ”⁶

เราอาจจะเพิ่มเติมคำพูด ของ Friedman ว่า บางที ความไม่สมบูรณ์แบบของนัก
เศรษฐศาสตร์ อาจทำให้ เศรษฐกิจ และกลไกตลาดยุ่งเหยิงมากขึ้นก็ได้ ถ้าขณะที่ปรึกษา
ทางเศรษฐกิจของรัฐบาล และนายกรัฐมนตรียู่เฉย ๆ บางทีเศรษฐกิจที่บกพร่องอาจมีปัญหา
และความรุนแรงน้อยลงก็ได้

(4)

การศึกษาเศรษฐศาสตร์เพื่อชีวิตและสังคม

สำหรับนักศึกษาเศรษฐศาสตร์ที่กำลังอ่านหนังสือระลึกถึงอาจารย์ป่วยอยู่ในขณะ
นี้คงจะไม่ไปเป็นนักการเมือง หรือที่ปรึกษานายกรัฐมนตรีกันหมดแน่ ส่วนใหญ่คงจะเข้าไป
ในวงการธุรกิจ หรือหน่วยวางแผนในภาครัฐบาลหรือเอกชน รวมทั้งประกอบธุรกิจของตน
เอง แต่ส่วนหนึ่งก็อาจจะกลายเป็นปัญญาชนว่างงานในระยะแผนพัฒนาฉบับที่ 6 สำหรับ
กลุ่มเหล่านี้ การเรียนวิชาเศรษฐศาสตร์คงจะให้ประโยชน์มากพอสมควร ถ้านักศึกษายึด
คติบางอย่างของอาจารย์ป่วยไว้ให้มั่น อาจารย์ป่วยกล่าวว่า เป็นไปไม่ได้ที่เราจะรอบรู้ในเศรษฐ
ศาสตร์ทุกแขนงอย่างลึกซึ้ง นอกจากเทวดาเท่านั้นที่สามารถทำได้ สิ่งที่สำคัญกว่า
ก็คือ “เราต้องเรียนรู้วิถีวิเคราะห์ เพื่อแยกธาตุของปัญหา เพื่อสังเกตเห็นปัญหาได้ถ่อง
แท้ และเพื่อแสวงหาวิถีทางอันถูกต้องที่จะนำไปสู่การขบปัญหาตามความต้องการ”⁷
โดยอาจารย์ป่วยได้ย้ำว่า ในการมองปัญหาเศรษฐกิจนั้น “เราย่อมต้องพิจารณาเรื่องต่าง ๆ
ในกรอบแห่งความเป็นจริง และความเป็นจริงแห่งสังคมศาสตร์นั้น ย่อมสัมพันธ์กันเป็น
ลูกโซ่ จะพิจารณาเศรษฐกิจใด ๆ หาได้ไม่” ข้อเตือนใจนี้ ชี้ให้เห็นถึงสัจ
นิยม ในการศึกษาเศรษฐศาสตร์อย่างชัดเจน นั่นคือ นักศึกษาเศรษฐศาสตร์จะต้องมอง
ให้ลึกซึ้งลงไปในชีวิตและสังคมของมนุษย์ที่เป็นจริงเราจึงจะเห็นแก่นแท้ของปัญหาเศรษฐกิจ

⁶ Milton Friedman, *Capitalism and Freedom*, (Chicago : University of Chicago Press, 1962)

⁷ ป่วย อิงภากรณ์, “เศรษฐศาสตร์บัณฑิตอันพึงปรารถนา”, เศรษฐทรรศน์ หน้า 10.

เราจะเห็นว่า ในการมองปัญหาเศรษฐกิจของอาจารย์ป๋วย หลักการของสังคมนิยม เป็นหลักสำคัญของการวิเคราะห์ของอาจารย์ป๋วยด้วย ดังจะเห็นได้อย่างชัดเจนในการวิเคราะห์เรื่อง ปัญหาการพัฒนาชนบทของไทย อาจารย์ป๋วยได้วางเป้าหมายโดยเน้นหนักเรื่อง เศรษฐกิจ เช่นเพิ่มรายได้ของชาวชนบท ในขณะที่เดียวกันได้เน้นเรื่องความเสมอภาคและความมั่นคงในชีวิตของชาวชนบทด้วย เพื่อให้ชาวชนบทได้พึ่งตนเองได้ สำหรับมาตรการต่าง ๆ ที่จะนำไปสู่เป้าหมายนี้ อาจารย์ป๋วยมิได้พิจารณาแต่เรื่องเศรษฐกิจอย่างเดียว หากแต่ยังชี้ให้เห็นมิติอื่น ๆ ที่จะช่วยแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจของชนบทคือ

- ปรัชญาการพัฒนา
- การใช้วิทยาศาสตร์เพื่อชนบท
- การปรับปรุงระบบบริหารราชการเพื่อชนบท
- การรักษาสิ่งแวดล้อมในชนบท
- การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในชนบท
- การพัฒนาอุตสาหกรรมเพื่อชนบทและการสร้างงาน
- การปฏิรูปที่ดิน
- การบริการสังคมในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อชาวชนบท (นอกเหนือ ไปจากการบริการทางด้านปัจจัยการผลิต) ⁸

เราจะเห็นว่า ปัจจัยทั้งหมดนี้ ล้วนเกี่ยวพันเป็นลูกโซ่ทั้งสิ้น ซึ่งรายละเอียดปรากฏอยู่ในข้อเขียนหลายชิ้นของอาจารย์ป๋วย ถ้าเราไม่มองอย่างเป็นระบบแล้ว การพัฒนาชนบท ก็จะไม่มีความสมบูรณ์แบบ หรือบางที่อาจจะล้มเหลวก็ได้ ในกรณีเรื่องการพัฒนาชนบทนี้ เราจะรู้สึกได้อย่างชัดเจนว่า มหาวิทยาลัยของนักศึกษานั้นไม่ได้อยู่ที่คณะเศรษฐศาสตร์ หากแต่อยู่ที่ท้องไร่ท้องนาท่ามกลางการศึกษาที่ไต่ลมและพายุฝน ร่วมกันการปฏิบัติที่รับใช้ชีวิตของมวลชนในชนบท นี่คือ ปรัชญา ที่อยู่เบื้องหลังโครงการอาสาพัฒนาชนบทของอาจารย์ป๋วยนั่นเอง ซึ่งทุกวันนี้ได้แปรเปลี่ยนมากกลายเป็น “เพื่อรับใช้หน่วยงานราชการ” มากกว่า “รับใช้ชาวชนบทโดยตรง”

เศรษฐศาสตร์การเมืองเคยสอนไว้ว่า อุดมการณ์ย่อมแปรเปลี่ยนได้เสมอตามกาลเวลาและสรรพสิ่งที่เปลี่ยนไป

⁸ ป๋วย อึ๊งภากรณ์, “การหางานให้ชาวชนบททำ”, ในเศรษฐกิจพรรคฯ หน้า 122-130 และ “จุดมุ่งหมายในการพัฒนาชนบท” ในเศรษฐกิจพรรคฯ หน้า 164.

เสรีภาพ และสันติประชาธรรม

เวลาเราศึกษาเศรษฐศาสตร์บริสุทธ์ในรั้วมหาวิทยาลัย เรามักจะไม่ค่อยได้เห็นคำว่าเสรีภาพเท่าใดนัก แต่เราจะพบ “กลไกตลาดเสรี” อยู่บ่อย ๆ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าเศรษฐศาสตร์บริสุทธ์มีความเชื่อมั่นว่า ระบบทุนนิยมแข่งขัน (Competitive Capitalism) เป็นการจัดองค์การทางเศรษฐกิจที่สามารถสร้าง เสรีภาพทางเศรษฐกิจให้แก่ประชาชนได้โดยตรงอยู่แล้ว และนอกจากนี้ระบบนี้ยังส่งเสริมเสรีภาพทางการเมืองอีกด้วย เพราะว่าทุนนิยมเสรี ได้แยกอำนาจเศรษฐกิจออกจากอำนาจการเมืองอย่างสิ้นเชิงแล้ว กล่าวโดยสรุปที่ไหนมี กลไกตลาดเสรี ที่นั่นก็มีเสรีภาพทางการเมือง

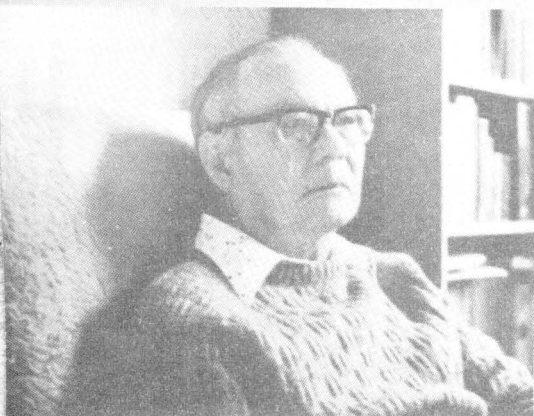
แต่อาจารย์ป๋วย คงจะไม่คิดเช่นนี้ เพราะในบทความและปาฐกถาหลายแห่ง อาจารย์ป๋วยจะย้ำอยู่เสมอว่า เสรีภาพของประชาชน และการมีสิทธิร่วมในทางการเมืองมักจะถูกปิดกั้นอยู่เสมอโดยกลุ่มพลังอำนาจที่ครอบงำสังคมไทย ถึงประเทศไทยจะมีระบบเศรษฐกิจเสรี แต่ก็ยังมีการใช้อำนาจที่ไม่เป็นธรรมปรากฏขึ้นอยู่เสมอ แผ่นดินที่มีระบบเผด็จการ ไม่มีจริยธรรม ไม่มีสันติประชาธรรม ในแผ่นดินนั้นเราจะไม่มีวันได้แก้ไขปัญหาคความทุกข์ยากของประชาชนส่วนใหญ่ได้เลย⁹

ดังนั้นเศรษฐศาสตร์การเมืองของอาจารย์ป๋วย จึงมีลักษณะพิเศษเฉพาะไม่เหมือนใคร และไม่มีใครเหมือน นั่นคือ มีการกล่าวถึงหลักการของเสรีภาพ และวิธีการที่หลากหลายซึ่งจะนำสังคมไทยไปสู่เป้าหมายนี้ด้วย เศรษฐศาสตร์การเมืองจึงเป็นเรื่องของการศึกษาตัวคน ตัวมนุษย์ ที่ต้องการอิสรภาพ และเสรีภาพ ทั้งนี้เพื่อคงไว้ซึ่งศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ ท่ามกลางระบบเศรษฐกิจที่เต็มไปด้วยระบบกดขี่ต่าง ๆ นานา

อาจารย์ป๋วยอาจจะไม่ไปถึงข้อสรุปที่ว่ามนุษย์จะมีเสรีภาพที่แท้จริงได้นั้น มนุษย์จึงต้องทำการเปลี่ยนแปลงระบบ ด้วยมือของคนเสียก่อน แล้วสร้างระบบใหม่ขึ้นมาที่สามารถเป็นหลักประกันให้แก่สันติประชาธรรมได้ แต่อาจารย์ป๋วยก็ได้มองเห็นว่าสภาพปัจจุบัน และลักษณะของสังคมได้มีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ และก็จะมีการเปลี่ยนแปลงไปเรื่อย ๆ สรรพสิ่งทั้งหลายมีแต่จะรุดก้าวหน้าไป ไม่มีพลังใด ๆ มาหยุดรั้งให้อยู่กับที่ได้เลย¹⁰

⁹ ป๋วย อึ๊งภากรณ์ “ความรับผิดชอบทางจริยธรรมกับความจำเป็นในการพัฒนาประเทศ” ในเศรษฐศาสตร์ หน้า 199-222. และสันติประชาธรรม หน้า 58-64.

¹⁰ ป๋วย อึ๊งภากรณ์, เสียชีวิตอย่างเสียสิ้น (กรุงเทพฯ : เติ๊ดไทย, 2517) หน้า 128-148.

แนวนโยบายการเงินการคลังของ ดร.ป๋วย

ประทีป สนธิสุวรรณ

ทุกครั้งที่มีกถึงอาจารย์ป๋วย ผมเองก็อดสลดใจไม่ได้ว่า ทำไมหนอ คนที่ตั้งหน้ารับใช้บ้านเมือง อุทิศร่างกาย จิตใจ ใช้สมอง สติปัญญาอันเปรี๊ยะปราศด้วยความซื่อสัตย์สุจริตหาคนเทียบยากอย่างอาจารย์ป๋วยจึงต้องประสบชะตากรรมนั้นปลายชีวิตอย่างน่าหศุหใจ ถูกคนป้ายสี โจมตี เข้าใจผิด สารพัด และในที่สุดร่างกายก็ประสบโรคร้ายไข้เจ็บ

แต่ในขณะที่เดียวกันผมก็จะปลอบใจตนเองโดยนึกถึงผลงานของท่าน ซึ่งถึงจะมีผู้พยายามบิดเบือนสารพัด แต่กาลเวลาก็เป็นเครื่องพิสูจน์อาจารย์ป๋วยว่า ได้ก่อประโยชน์ให้แก่ประเทศอย่างมหาศาล ไม่ว่าจะในฐานะเสรีไทยในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2 และในฐานะนักเศรษฐศาสตร์ที่เก่งที่สุดคนหนึ่งหลังสงครามโลก นักเศรษฐศาสตร์ที่ได้ช่วยให้ประเทศพัฒนาขึ้นมาโดยมีเสถียรภาพในช่วงปี 2492-2515 คือ 33 ปีที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างมากมาในบ้านเมืองเรา

* ปาฐกถาพิเศษเนื่องในวันครบรอบวันเกิด 65 ปี ของ ดร.ป๋วย อึ๊งภากรณ์ ณ ห้อง เอ ที มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ วันที่ 9 มีนาคม พ.ศ. 2524
คัดจาก เศรษฐทรรศน์ : รวมบทความเชิงวิชาการด้านเศรษฐศาสตร์ (กรุงเทพฯ : ดอกหญ้า, 2525)

ผมพูดอย่างนี้ก็เสมือนว่า อาจารย์ป๋วยเป็นผู้วิเศษ ความจริงแล้ว อาจารย์ป๋วยไม่ใช่ผู้วิเศษแต่เป็นผู้ที่หายากแนวนโยบายการเงินการคลังของอาจารย์ป๋วยก็ไม่ใช่มีลักษณะวิเศษแต่หาข้อเปรียบเทียบได้ยาก แนวนโยบายการเงินการคลังของอาจารย์ป๋วยก็ไม่ใช่ว่าจะแหวกแนว สลับซับซ้อนอะไรมาก แต่เป็นนโยบายที่เหมาะสมกับประเทศไทยเรา เพราะอาจารย์ป๋วยเข้าใจระบบเศรษฐกิจแบบไทย ๆ เราอย่างลึกซึ้ง และมีความสามารถที่จะให้เหตุผลชักชวนให้ผู้ปกครองบ้านเมืองและเพื่อนร่วมงานเห็นความจำเป็นในการดำเนินการแก้ไขปัญหาโดยใช้หลักวิชาการ และที่สำคัญก็คือ ผู้ปกครองบ้านเมืองอย่างจอมพลสฤษดิ์, จอมพลถนอม ให้โอกาสคนอย่างอาจารย์ป๋วยที่จะได้ทำงานตามกำลังความสามารถ เมื่อโอกาสมีบุคคลที่มีความรู้ความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในระบบเศรษฐกิจและปัญหาเศรษฐกิจของบ้านเมืองแบบไทย ๆ เราอย่างอาจารย์ป๋วยก็สามารถวางรากฐานการพัฒนาเศรษฐกิจของบ้านเมืองได้

พูดอย่างนี้ก็ไม่ได้หมายความว่าใคร ๆ ก็ทำได้ เพราะเพียงแค่ความสามารถที่จะชักจูงรัฐบาลและชักจูงเพื่อนร่วมงานให้เห็นดีเห็นงามในสิ่งที่จะทำและให้ความร่วมมือช่วยกันทำก็พอจะมองเห็นกันแล้วว่า นักเศรษฐศาสตร์หรือนักปกครอง ฯลฯ มีกี่คนในประวัติศาสตร์ไทยหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ที่มีคุณสมบัติเช่นนั้น จอห์น เมนาร์ด เคนส์ ปรมจารย์เศรษฐศาสตร์ผู้หนึ่งเคยกล่าวไว้ว่า “การเรียนเศรษฐศาสตร์ ดู ๆ ก็ไม่น่าจะต้องใช้สติปัญญาชนิดพิเศษพิสดารแต่อย่างใด แต่จะหานักเศรษฐศาสตร์ที่ดี หรือแม้แต่ที่พอจะใช้งานได้ก็เหมือนงมเข็มในท้องทะเล เป็นวิชาที่ง่ายแต่น้อยคนนักที่จะมีความรู้ทราบซึ่งดี” ก็แล้วจะหาคนที่เป็่นนักเศรษฐศาสตร์ที่ดีและสามารถใช้วิชาการเป็นประโยชน์แก่บ้านเมืองอย่างมหาศาล เป็นทั้งผู้ควบคุมนโยบายการคลัง คือผู้อำนวยการสำนักงบประมาณ (2501-2503) ผู้อำนวยการสำนักงานเศรษฐกิจการคลังกระทรวงการคลัง (2503-2505) และผู้ควบคุมนโยบายการเงินของประเทศ คือผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทย (2502-2513) และผู้เป็นกำลังสำคัญในการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับแรกของประเทศด้วย ในยุคที่เรียกได้ว่าเผด็จการ ไม่ยากกว่างมเข็มในท้องทะเลหรือ? แล้วพอใช้งานคุ้มค่าแล้วเราก็เลิกหักเข็มนั้นทิ้งเสียเลยหรืออย่างไร?

นโยบายเป็นเครื่องมือ

ความจริงนโยบายการเงินการคลังเป็นเครื่องมือเพื่อให้เป็นไปตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ในการพัฒนาประเทศและแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ ดังนั้น เราน่าจะลองวิเคราะห์เป้าหมายและวัตถุประสงค์ของอาจารย์ป๋วยดูอย่างน้อยก็ให้สะใจกันไปว่า อาจารย์ป๋วยต้อง

การให้ระบบเศรษฐกิจของเราเป็นคอมมิวนิสต์อย่างที่เคยมีคนเขากล่าวหาหรือไม่

เป้าหมายและวัตถุประสงค์ในการพัฒนาประเทศในความคิดของอาจารย์ป๋วย
ที่ระบุไว้ในการประชุมนานาชาติเมื่อปี 2516 ก็คือ “ส่งเสริมให้ประชาชนอยู่ดีกินดีพอสมควร
และให้สังคมหรือชุมชนนั้นมีคุณภาพและสวัสดิภาพสูงขึ้น” และได้ระบุหน้าที่ของรัฐบาล
ไว้ชัดเจน 7 ข้อ คือ

- (1) การรักษาความสงบเรียบร้อยและเสถียรภาพ
- (2) การบริหารที่ดีมีสมรรถภาพและเห็นอกเห็นใจราษฎรในด้านต่าง ๆ เช่น
เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และการเมือง
- (3) บริการขั้นพื้นฐานประเภทต่าง ๆ ซึ่งรวมทั้งการสนเทศการกำอันทะมัดทะแมง
การส่งเสริมการเกษตรด้วยสมรรถภาพและการอบรมด้านอุตสาหกรรม
- (4) นโยบายอันเหมาะสมเพื่อสร้างสรรค์และดำรงไว้ซึ่งโอกาสการประกอบอาชีพ
- (5) เฉลี่ยรายได้และทรัพย์สินให้ทั่วถึงกัน ด้วยวิธีการคลังและสังคมสงเคราะห์
- (6) มุ่งงานพัฒนาโดยเน้นให้ได้ประโยชน์แก่หมู่ชนที่ยากไร้
- (7) ลงทุนในการสร้างสรรค์ทรัพยากรมนุษย์ด้วยวิโชนาการและการศึกษา

นโยบายการเงินการคลังเข้ามาในส่วนที่จะให้เศรษฐกิจเจริญเติบโตโดยมี
เสถียรภาพ กล่าวคือ ถ้าเศรษฐกิจขยายตัวเร็วเกินไปก็จะเกิดปัญหาทั้งด้านเศรษฐกิจและ
สังคม ขยายตัวเร็วเกินไปก็เกิดปัญหาขาดแคลนเงินทุน ขาดดุลการชำระเงิน ฯลฯ ขยายตัว
ช้าเกินไปก็จะไม่สามารถทำให้ประชาชนส่วนใหญ่มีกินมีใช้ได้ในเวลาอันสมควร

นโยบายการคลังและนโยบายการเงินเป็นเครื่องมือสำคัญในการควบคุมปริมาณเงิน
ให้เหมาะสมกับความต้องการของกิจกรรมด้านเศรษฐกิจ ปริมาณเงินมีมากเกินไปเงินก็
เพื่อ ปริมาณเงินน้อยเกินไปก็เกิดปัญหาเงินฝืดเงินตึงตัวเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาทั้งเงินฝืด
เงินเพื่อเป็นอุปสรรคต่อการเจริญเติบโตของเศรษฐกิจ และก่อให้เกิดความไม่
แน่นอน ขาดเสถียรภาพ นโยบายการคลังนั้นนอกจากจะช่วยให้รัฐบาลมีรายได้มาใช้จ่ายใน
การพัฒนาประเทศก็ยังจะช่วยกระจายรายได้ให้เป็นธรรมยิ่งขึ้นในสังคม ในลักษณะที่
ว่า “คนมีน้อยรัฐควรช่วยมาก” อย่างที่อาจารย์ป๋วยเคยพูดเสมอถึงคำของประธานาธิบดี
รามอน แมกไซไซ ซึ่งกล่าวเอาไว้ (พวกเราบางคนอาจลืมไปแล้วว่าอาจารย์ป๋วยเคยได้
รับรางวัลแมกไซไซ ซึ่งถือกันว่าเป็นรางวัลโนเบลไพรซ์ของเอเชีย)

สรุปแล้วก็คือว่าอาจารย์ป๋วย ใช้นโยบายการเงินและนโยบายการคลังเป็นเครื่องมือ
เพื่อสร้างและรักษาเสถียรภาพในระบบเศรษฐกิจ ความจริงหลักการหรือทฤษฎีที่อาจารย์
ป๋วยใช้ ท่านเรียกว่าทฤษฎีบอลลูก หรือทฤษฎีลูกโป่ง บางครั้งก็เรียกว่าทฤษฎีสบเข้า

สูบออกโดยถือว่าในระบบเศรษฐกิจนั้นจะมีปัจจัยที่ทำให้เศรษฐกิจการเงินเปลี่ยนแปลงอยู่ 3 ตัว คือ

1. บั้มการคลังสูบเข้าสู่ออกเป็นรายได้รายจ่าย

2. บั้มการเงินระหว่างประเทศมีการชำระเงินเข้าประเทศและเงินไหลออกนอกประเทศ ซึ่งมีผลสุทธิคือดุลการชำระเงินระหว่างประเทศ

3. บั้มที่สามคือการเงินภายในประเทศ ก็คือการขยายเครดิตของระบบธนาคาร ถ้าขยายมากบั้มเงินเข้าระบบมากลูกโป่งก็จะโต เงินก็จะเฟ้อ ลูกโป่งก็จะลอย

ทั้งสามด้านคือ ด้านการคลัง ด้านการเงินระหว่างประเทศ ด้านการเงินภายในประเทศ ต้องใช้มาตรการการคลังและมาตรการการเงินให้เหมาะสม ให้ปริมาณเงินในระบบเศรษฐกิจมีอยู่อย่างพอเหมาะพอสมในแต่ละจังหวะ ไม่ก่อให้เกิดเงินเฟ้อเงินฝืดขึ้น หากในขณะใดมีปัจจัยทั้งภายในและภายนอกประเทศมากระทบทำให้เสถียรภาพไปก็จะต้องใช้มาตรการคือ เครื่องไม้เครื่องมือในบั้มแต่ละตัวให้ถูกต้อง แก้ไขสถานการณ์เพื่อให้กลับไปอยู่ภาวะที่มีเสถียรภาพพอสมควร

แนวความคิดดังกล่าวมีผลให้อาจารย์ป๋วย ประสบความสำเร็จในการรักษาเสถียรภาพในระบบเศรษฐกิจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงปี 2500-2515 กล่าวคืออัตราขยายตัวของเงินเฟ้อโดยเฉลี่ย ซึ่งได้แก่ค่าครองชีพ เพิ่มขึ้นในอัตราร้อยละ 2-3 ต่อปีโดยเฉลี่ย อัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจอยู่ในระดับ 8% โดยเฉลี่ย เรียกได้ว่าเศรษฐกิจขยายตัวโดยมีเสถียรภาพโดยสมควร ในขณะที่เดียวกัน อาจารย์ป๋วยใช้นโยบายดอกเบี้ยค่อนข้างต่ำ เพื่อให้เกิดการลงทุนและการขยายกิจการอุตสาหกรรม รวมทั้งเพื่อให้ต้นทุนการผลิตสินค้าและการส่งออกค่อนข้างต่ำ ทำให้แข่งขันกับสินค้าในตลาดโลกและประเทศคู่แข่งกันได้ เศรษฐกิจไทยจึงเรียกได้ว่าเป็นเศรษฐกิจที่มีการส่งออกเป็นตัวนำผลักดันให้มีการขยายตัวทางเศรษฐกิจในอัตราที่สูงพอสมควร พร้อมกันนั้นในด้านต่างประเทศ อาจารย์ป๋วยได้เสนอแนะให้รัฐบาลใช้อัตราแลกเปลี่ยนอัตราเดียว ซึ่งทำให้เกิดความมั่นใจในการค้าขายระหว่างประเทศ นอกจากนั้น อาจารย์ป๋วยก็ยังประสบความสำเร็จในฐานะผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทย ที่ได้รักษาค่าเงินบาทเมื่อเทียบกับเงินสกุลที่แข็งในยุคนั้น คือเงินดอลลาร์สหรัฐ ให้อยู่ในระดับประมาณ 20 บาทต่อ 1 ดอลลาร์ โดยแทบจะไม่มีเปลี่ยนแปลงเลยในช่วงเกือบ 20 ปี ดังกล่าว

ทั้งหมดนี้ต้องอาศัยศิลปะในการดำเนินนโยบายอย่างมากเพราะอยู่ในช่วงที่ถ้าผู้ปกครองประเทศเกิดไม่พอใจก็สามารถที่จะปลดอาจารย์ป๋วยออกได้ง่าย ๆ นอกจากนั้นหากไม่มีศิลปะอย่างยอดเยี่ยมแล้วการดำเนินงานก็จะขาดการต่อเนื่อง เป็นคั่นว่าในช่วง

จอมพลถนอม ซึ่งเป็นยุคต่อจากจอมพลสฤษดิ์ ทั้งนี้เพราะอาจารย์ป๋วยได้ใช้คุณธรรมในการปฏิบัติหน้าที่ ถือสุจริตธรรมเป็นที่ตั้ง และหาวิธีที่จะป้องกันไม่ให้การเมืองเข้ามาเกี่ยวข้องกับ การปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการจนเกินไป เป็นต้นว่าใช้วิธีกู้เงินจากธนาคารโลกซึ่งมีการดูแลการใช้เงินกู้อย่างเข้มงวดเพื่อป้องกันการโกงกินกัน ใช้วิธีชักชวนเพื่อนฝูงและเพื่อนร่วมงานให้กระทำความเป็นตัวอย่างในการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อตรงเสียสละเพื่อเป็นแบบอย่างให้ข้าราชการผู้อื่นเกิดขวัญและกำลังใจ

โดยสรุปอาจารย์ป๋วย เป็นบุคคลที่ได้ใช้หลักวิชาการในเรื่องการเงินการคลัง และเศรษฐกิจโดยส่วนรวมในการแก้ไขปัญหาของประเทศและสร้างเสถียรภาพให้เกิดขึ้นในยุคที่บ้านเมืองมีการขยายตัวทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว โดยใช้ศิลปะและวิทยาการอย่างยากที่จะหาบุคคลใดเสมอเหมือน ทั้งในอดีตและปัจจุบัน ศิลปะเช่นนี้ลอกเลียนกันไม่ได้ เพราะต้องสร้างสมและสะสมจากการประพฤติธรรมะ บนรากฐานของสุจริตธรรม ใช้ขันติ ความอดกลั้นจากสิ่งยั่วยวนต่าง ๆ ทั้งลาภ ยศ เงินทองสารพัด บุคคลเช่นนี้หรือที่ถูกประนามว่าหวังร้ายต่อประเทศชาติ บุคคลเช่นนี้หรือที่ถูกคนเข้าใจผิด สาปแช่ง ผมอยากให้มีบุคคลเช่นนี้ในเวลานี้ เพื่อเราจะได้ไม่ต้องว่าเหว่าหากคนมาแก้ไขปัญหาของประเทศด้วยความซื่อสัตย์สุจริต และมีความสามารถได้ยาก

ผมว่าแห่ว่ครับ!

คิดถึงอาจารย์ป่วย : คนดีที่เหลือนอยู่

วันที่ 6 มกราคม 2527 เวลา 16.30 น. - 21.00 น.
อภิเสกปวงนธรรม มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

“ภาพชีวิตและประวัติของ ดร.ป่วย อึ้งภากรณ์” ★ เสวนา “คิดถึง อ.ป่วย : คนดีที่เหลือนอยู่” ผู้ร่วมเสวนา...คุณ ระเบียบ ยุทธวงศ์,
นอร่า, ดร. ขาญวิทย์ เกษตรศิริ, ดร.เกริกเกียรติ พิพัฒน์ เสรีธรรม, คุณธัญญา ผลอนันต์, คุณกฤษกรพงศ์ นุคจรัส (คำเนินการเสวนา) ★ สไลด์ภาพ
★ ปาฐกถาในหัวข้อ ป่วย อึ้งภากรณ์ : บทสะท้อนปัญหาสิทธิมนุษยชน ในประเทศไทย ★ จินตลีลาชุด “ในความมืดมิด” ★ดนตรี

มูลนิธิกองทุน องค์การบด ธรรมศาสตร์, คณะกรรมการบด, คณะเศรษฐศาสตร์, บัณฑิตอาสา

• สันตนิรมิต : ฟ้าธรรม •

SLOW WALTZ

Musical score for 'San Nimit: Fa Tham' (Slow Waltz). The score consists of ten staves of music with Thai lyrics written below the notes. The lyrics are:

เพลงสันตนิรมิต ฟ้าธรรม สอน ปุจฉา และ เมื่อป: ทัพ ๙๐๗ ๙๙๗ - ๗๙ ๙๙๗ ๙๙๗
 ฟ้าธรรม สอน ปุจฉา และ เมื่อป: ทัพ ๙๐๗ ๙๙๗ - ๗๙ ๙๙๗ ๙๙๗
 ฟ้าธรรม สอน ปุจฉา และ เมื่อป: ทัพ ๙๐๗ ๙๙๗ - ๗๙ ๙๙๗ ๙๙๗
 สอน ปุจฉา และ เมื่อป: ทัพ ๙๐๗ ๙๙๗ - ๗๙ ๙๙๗ ๙๙๗
 สอน ปุจฉา และ เมื่อป: ทัพ ๙๐๗ ๙๙๗ - ๗๙ ๙๙๗ ๙๙๗
 สอน ปุจฉา และ เมื่อป: ทัพ ๙๐๗ ๙๙๗ - ๗๙ ๙๙๗ ๙๙๗
 สอน ปุจฉา และ เมื่อป: ทัพ ๙๐๗ ๙๙๗ - ๗๙ ๙๙๗ ๙๙๗
 สอน ปุจฉา และ เมื่อป: ทัพ ๙๐๗ ๙๙๗ - ๗๙ ๙๙๗ ๙๙๗

• กีตาร์ : ไพฑูริย์ วัฒนวิเศษ

• พิณ : ธีรภัทร วัฒนวิเศษ

• หนังสือ "สันตนิรมิต" ... นานาชาติ ...
 ๖ มกราคม ๒๕๒๗

บทเสภา “คิดถึงอาจารย์ป่วย...คนดีที่เหลือนอยู่”

เสียงเพลงเสภาเหล่านี้

รักห่วงดวงจิตศิษย์ถึงครู

คิดถึงอาจารย์ป่วย อังภาภรณ์

เจ้าพระยาว่าแห้ววังเวงใจ

ขงโคชูช่อเหมือนรอรับ

โคมคือหลักหนักแน่นนานแสนนาน

พ่อป่วยคือคนดีที่เหลือนอยู่

ร่วมกู้ชาติประกาศไทยให้เสรี

พ่อกู้ชาติแต่โยพ่อไกลชาติ

อำนาจคือธรรมเหยียบย่ำไทย

ผลงานเศรษฐกิจพ่อคิดค้น

แสงปัญญาส่องทางสว่างเรือง

ไทยกินคืออยู่ดีพ้อมีสุข

ไทยฝืดเคืองเข็ญชุกพ่อทุกข์ใจ

ชนบทคือหัวใจไทยทั้งชาติ

หนทางที่พ่อสร้างถากถางมา

เพื่อคนไทยข้างมากพ่อบากบั่น

อธรรมกลุ้มรุมซ้ำกรรมเพชฌัญญู

คิดถึง “เข้ม เย็นยิ่ง” คนจริงแท้

คิดถึงอาจารย์ป่วยบรมครู

ขับกล่อมแต่คนดีที่เหลือนอยู่

รับรู้กันกระจ่างแม่ห่างไกล

ธรรมศาสตร์รอกสะท้อนสท้านไหว

ผูกทองให้โหยหาอาจารย์

ลานโพธิ์นับเพลารีกหาท่าน

ยังสืบสานเส้นทางสร้างคนดี

ต่อสู้อุตลอดมาตามหน้าที่

แล้วตำนานบ้านเมืองนี้จึงมีไทย

บ้านเมืองนี้วิปลาสหรือโจน

คนดีถูกผลักไสไปไกลเมือง

บังเกิดผลชนเชื้อถือโลกถือเลื่อง

คือปราชญ์ผู้ปราดเปรื่องของเมืองไทย

หวังเบิกยุคอารยะสมสมัย

ใช้ปัญญายิ่งใหญ่ไปเยี่ยวยา

พ่อกระจายโอกาสการศึกษา

ถึงจะเหนื่อยแต่ไม่ล้าพาลูกเดิน

กลับมีวันผันผนระทระเหิน

แต่ธรรมนั้นสรรเสริญและเชิดชู

คิดถึงแต่สาหลักนักต่อสู้

คนดีที่เหลือนอยู่ให้บูชา

รำลึกถึงปวงชนบุคคล

- โอหประเทศไทยในขณะนี้
อำนาจอำมหิตอสรพิษนานา
- คนส่วนมากไม่มีศาสนา
ทหารตำรวจคือเจ้าเมืองไทย
- อชตธรรมนำสังคมถอย
อาวุธความเท็จสถลทมิฬ
- ปศุจเศรษฐกิจแต่โลกมาก
กระดกเจ็ดโคตรเถียรราชกระจ่าย
- โคนนาจเสี่ยชาติข้ออธิปไตย
เลือดน้ำตาจะบ้าไหลริน
- หวิวหวิวจุ่มกลางอากาศ
สละชีพเพื่อชาติสดหัวใจ
- ห่วงบ้านห่วงเมืองเรื่องชนบท
เพื่อแผ่นดินท้าวฟ้าสถาวร
- สันตจริธรรมนำชีวิต
ราษฎรเพื่อทวยราษฎรวิริยะพล่ง
- บากบั่นเบรื่องถือถือต้องเศรษฐกิจศาสตร์
ธรรมคืออำนาจธรรมศาสตร์ทั้งปวง
- อนิจจาหากจะหาได้อีกแล้ว
ทกตุลาฯระห่ำบ้าอันธพาล
- เมตตากฤณาแต่เพื่อนมนุษย์
จะมีหน้าไหนในปรุพิ

คุณธรรมความดีไปป่าช้า
คลังน้ำเพื่อเจ้าอ้าเกอใจ ๔
ถืออชตตาทิเลสสามเป็นใหญ่
เพด็จการไพร่ฟ้าหน้าจมดิน ๕
ต่ำต้อยสิ้นตีสัททกสิ่งสิ้น
รวมกันทวยราษฎรทั้งชาติมีลาภ ๕
จกนหาอชากอำนาจบขาดทหาย
บ่งหันกระหายหิวฉิวดิน ๕
ทวยราษฎรเป็นใหญ่จับตัญสิ้น
อาบกันทุกโคตรประจำอธิปไตย ๕

เพื่อเอกราชโลกกร่วมสมัย
ใคร อาจารย์ บัวข อิงภากรณ์ ๕
บูรณะหมดตรีเศษสาลีเมสร
พรของอภิชาติตบตรอดม ๕
ข้อสัจยัสจตจักรวิจกรกล่าปลั่ง
หวังกู่คำแก้กมมนุษย์จริง ๕
สติปัญญาสามารถลึกซึ้ง
อหิงสาเพื่ออันขอธรรมมาร ๕
ซึ่งหลักแก่นญาณปัญญากล้าหาญ
ประหารสังจะคณงามความดี ๕
ก็สิ้นสุดลงตัวขชีวิตนี้
กตัญญูตถตททวยราษฎรไทย ๕

- เข็ม เข็มยังต้องทั้งอุชฺษา
จะพดคติอัสระเสริใด
- ไส้รำบป่าขสมีชาสร้าง
ชาติจะนิบหายแตกแยกแหลกลาญ
- เกียรตยศขิงใหญ่ในตรงจักร
สิทธิมีชาติพขแห่งครามรัก
- ทานเข็ขงอขางปฐนินขบุคคล
น้ำใจประธาธิบไทยถลออกกาล
- โอมสรวมพระศิวรัตนไถร
ชำระนสภหมกใหม่มีตงำ

เป็นป่าช้าอองร้างวังเงงสมับ
เลือดก็ไหลบ่าพราลุมปราน ๙
อย่างสัศวรกรอามหิทรจัดการ
สำมานย์ทุกประการจณทาลนิก ๙
นฤมตถัษรตยศใหม่สูงศักดิ์
ประจักษ์ค่าแท่ถลิตทุกวิญญาณ ๙
เป็ขมสนศาคตุหลามหาสถาน
สฤลมารไม่อภัยขอเหลือกรรม ๙
บุญฤทธิใหญ่ขิงประเสริจเล็คส์
เจ็บเข้าอยู่ทุกทงใจเทอญ ๙

- อังคาร กัลยาณพงศ์ -

★ อังคาร กัลยาณพงศ์ ประพันธ์เนื้อในงาน "คิดถึง อ.ป๋วย : คนคิที่เหลื่ออยู่" ณ. หอศิลป์วัฒนธรรม มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 6 มกราคม 2527

บทสนทนา “คิดถึงอาจารย์ป่วย”

บันทึกการเสวนาเรื่อง “ป่วย อังภากรณ์ : คนดีที่เหลืออยู่” จัดโดยคณะกรรมการนักศึกษาคณะเศรษฐศาสตร์ องค์การนักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มูลนิธิโกลด์คิมทอง และสำนักบัณฑิตอาสาสมัคร ณ หอประชุมเล็ก มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เมื่อวันที่ 6 มกราคม 2527 ผู้ร่วมการเสวนาประกอบด้วย ดร.ชาญวิทย์ เกษตรศิริ รองศาสตราจารย์ เกริกเกียรติ พิพัฒน์เสรีธรรม คุณสุรพล เย็นอุรา คุณชัยญา ผลอนันต์ คุณระเบียบ (อังภากรณ์) ยุทธวงศ์ และคุณลุงบุญธรรม ปานแก้ว โดยมี คุณกฤษฎาภรณ์ นุตจรัส เป็นผู้ดำเนินการอภิปราย และมีศาสตราจารย์ เสน่ห์ จามริก เป็นผู้กล่าวเปิดงาน

อาจารย์เสน่ห์

ท่านรองอธิการบดี ท่านผู้มีเกียรติทั้งหลาย ซึ่งมีความร่วมกันอยู่อย่างหนึ่งในโอกาสนี้ คือ ความเป็นมิตรต่อคนดีในเมืองไทย คือ อาจารย์ป่วย อังภากรณ์

ผมคิดว่า นี่คือความรู้สึกร่วมกันที่เรามาอยู่กันในวันนี้ ในวาระนี้ ผมรู้สึกเป็นเกียรติอย่างยิ่งที่ได้รับมอบให้มาทำหน้าที่เปิดงาน ที่ผมคิดว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับสังคมไทยในยุคปัจจุบัน ผมคิดว่า ผมคงไม่จำเป็นต้องกล่าวอะไรมากเกี่ยวกับอาจารย์ป่วย นอกจากว่า อยากฝากข้อคิดเล็ก ๆ น้อย ๆ บางประการ เกี่ยวกับการจัดงานวันนี้ ซึ่งผมคิดว่า ผู้จัดงานนั้นคงไม่ได้มีเจตนาเพียงจัดงานเพื่อความระลึกถึงอย่างเดียว เมื่อก็ นายกองการมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ก็ได้พูดว่า การจัดงานครั้งนี้ก็เพื่อที่จะสืบทอดเจตนารมณ์ สืบทอดสิ่งที่ดีที่งาม ที่อาจารย์ป่วยได้ประพฤติปฏิบัติเป็นแบบอย่างตลอดชีวิตของท่าน ปัญหาคือว่า เจตนารมณ์อะไร อะไรที่เป็นแบบฉบับที่ดีงามที่ควรแก่การประพฤติปฏิบัติ ผมคิดว่าผู้ที่อยู่ในที่นี้คงรู้จักอาจารย์ป่วยได้ดีพอสมควร จนผมไม่จำเป็นต้องพรรณนาให้มากความเป็นแต่เพียงว่า อยากจะแสดงความรู้สึกสะท้อนจากสิ่งที่ผมคิดว่าผมรู้จักอาจารย์ป่วยนะครับ ก็คือว่า ในบุคคลิก ในชีวิต และการประพฤติปฏิบัติ ที่ผมได้เคยได้เห็นมานั้น ไม่ว่าอาจารย์ป่วยจะได้มีหน้าที่การงานในด้านต่าง ๆ อย่างไรก็ตาม แต่สิ่งที่ผมคิดว่าเป็นธาตุแท้ของอาจารย์ป่วยอยู่อย่าง คือ ความเป็นนักการศึกษา ความเป็นนักศึกษานี้ไม่ได้หมายความว่า ท่านต้องมาเป็นคณบดีหรืออธิการบดีนะครับ แต่ความเป็นนักศึกษานั้นหมายความว่า ไม่ว่าท่านจะปฏิบัติหน้าที่การงานอะไรก็ตาม ท่านมีความเป็นนักการศึกษาอยู่เสมอ คือ พุดง่าย ๆ คือความเป็นนักวิชาการ แบบอย่าง

อันหนึ่งที่ผมจะคิดว่ารู้จักอาจารย์ป๋วยก็คือว่า ความเป็นนักวิชาการที่เอาความรู้ที่นะไปทำงาน แล้วก็เอาความสุจริต ความกล้าหาญ และการเห็นแก่ประโยชน์ของคนส่วนใหญ่ เหล่านี้เป็นองค์ประกอบนะครับ ที่ผมคิดว่า อันนี้คือความเป็นนักการศึกษาของอาจารย์ป๋วย ไม่ว่าจะท่านจะเป็นอธิการบดี ไม่ว่าจะท่านจะเป็นผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทย การคิด การตัดสินใจทุกอย่างนั้น เอาเรื่องของความรู้วิชา เป็นเครื่องตัดสิน แล้วก็เอาความสุจริต ความเห็นแก่ประโยชน์ของคนส่วนใหญ่

ผมคิดว่าอันนี้คือความเป็นนักการศึกษา ความเป็นนักวิชาการ ที่ผมคิดว่าเราท่านทั้งหลาย ไม่ว่าจะจะเป็นนักศึกษาก็ดี ไม่ว่าจะ เป็นครูบาอาจารย์หรือไม่ก็ตาม เมื่อจะไปประกอบอาชีพ ทำหน้าที่อะไรก็ตาม ผมคิดว่าความเป็นนักการศึกษา ความเป็นนักวิชาการ ในแบบฉบับของอาจารย์ป๋วยนี่นะ ผมคิดว่าจะ เป็นเงื่อนไขสำคัญอย่างยิ่งที่จะทำตนเป็นคุณประโยชน์ ต่อสังคมอย่างแท้จริง

เพราะฉะนั้น ผมคิดว่าการสืบทอดเจตนารมณ์ ในชีวิตของอาจารย์ป๋วยนั้น คงไม่ใช่ เพียงพยายามรู้จักท่านว่า ท่านเป็นอะไร ทำอะไรมา นะครับ แต่ผมคิดว่าอีกสิ่งหนึ่งที่จะ สืบทอดต่อไปก็คือว่า รักษาหรือพัฒนาความเป็นวิชาการ ความสุจริต อันนี้ให้ยังยืนมั่นคง ต่อไป นะครับ

ด้วยข้อคิดเล็ก ๆ น้อย ๆ ที่ฝากไว้นี้ ผมก็ถือโอกาสนี้เปิดงานในวันแสดงความระลึก ถึงอาจารย์ป๋วย ซึ่งผมคิดว่าเป็นผู้ที่ไม่ได้ทำคุณประโยชน์ให้กับสังคมมาในอดีตเท่านั้น แต่ผมคิดว่า ในโอกาสอันนี้นี่นะ ก็จะเป็นโอกาสอันดีอย่างยิ่งที่จะได้วางพื้นฐานที่จะเป็นแบบ ฉบับสำหรับเราท่านทั้งหลายและเยาวชนในอนาคตของประเทศชาติต่อไป ขอขอบคุณครับ (...ปรบมือ...)

คุณ กฤษฏาภรณ์

ผมเข้าใจเอาโดยตัวของผมเองว่า เกือบทุกคนในที่นี้คงรู้จัก อาจารย์ป๋วย อึ้งภากรณ์ ของเรา ไม่มากก็น้อยนะครับ ก่อนอื่นต้องขอออกตัวสักนิดนะครับว่า หลายคนสงสัยว่า ทำไมเราถึงใช้หัวข้อเสวนาว่า “คิดถึงอาจารย์ป๋วย อึ้งภากรณ์ คนดีที่เหลือน้อย” เหตุผล ก็คือทางผู้จัดเองในครั้งที่มาเชิญผม เขาก็ได้ปรารถนาให้ผมฟังว่า หลายคนไม่เข้าใจ ว่า เอ๊ะ...ทำไมเราถึงต้องมาพูดถึงคน ๆ หนึ่ง แล้วคนดีคนอื่นไม่ได้เหลือน้อยในแผ่นดินไทยนี้ หรือ ที่นี้ผมคิดว่า การที่เรามาคุยกันนี้ เราพูดถึงคนดี “คนดีที่เหลือน้อย” ก็แสดงว่ายังมีคน ดีอีกหลายคนที่ยังเหลือน้อย ทั้งในประเทศไทยและนอกประเทศ และก็ยังมีคนชั่วอีกหลายคน ที่ยังเหลือน้อยอีกเช่นกัน แล้ววันนี้เรามารู้ถึงคนดี คนดีนี้ต่างกับคนได้ดีนะครับ (...ปรบมือ...) เพราะว่าวันนี้เราเป็นการพูดถึงคน ๆ หนึ่งที่เคยมีคุณงามความดีต่อที่นี้ คือ ชรรรม

ศาสตร์ และต่อประเทศชาติโดยส่วนรวม และต่อวงการศึกษาทั่วโลก เราไม่ใช่รายการ แจกรางวัลสังฆ์เงินนะครับ (..ปรบมือ..) เพราะฉะนั้นเราก็จะพูดกันถึงความดีของคนที่ได้เคยทำได้ ซึ่งความดีของอาจารย์ป่วยอาจจะเหมือนของผม คือผมอาจจะเคยทำดีเหมือนท่าน หรือหลาย ๆ คนอาจจะเคยทำดีเหมือนท่าน เราพูดถึงความดีนะครับ เพื่อเป็นอนุสรณ์เตือนใจว่า คนที่กระทำความดีนั้นก็สามารยยืนอยู่ในแผ่นดินไทยได้อย่างภาคภูมิใจ ถึงแม้ตัวจะไม่ได้อยู่ ชื่อเสียงก็ยังมีอยู่ที่นี้ ใช่ไหมครับ (..ปรบมือ..)

ผมจะขอแนะนำผู้ร่วมเสวนาก่อน เพราะเป็นประเพณีนะครับ ท่านที่อยู่ขวามือสุดของผมคือ คุณสุรพล เย็นอุรา (..ปรบมือ..) ปัจจุบันคุณสุรพลเป็นหัวหน้าหน่วยข่าวสารกองวิชาการ ธนาการแห่งประเทศไทยหรือธนาการชาตินะครับ ท่านก็เคยได้ทำงานร่วมใกล้ชิดกับอาจารย์ป่วยในช่วงอาจารย์ป่วยเป็นผู้ว่าการธนาการแห่งประเทศไทย ในช่วงที่ยาวนานพอสมควร

ท่านต่อมา คือ อาจารย์เกริกเกียรติ พิพัฒน์เสรีธรรม (..ปรบมือ..) ท่านเป็นอาจารย์ประจำอยู่ที่คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ปัจจุบันท่านมีงานอดิเรกเป็นคณบดีคณะเศรษฐศาสตร์ด้วยนะครับ ท่านก็คงจะได้มาเสวนาหรือพูดคุยให้พวกเราฟังเกี่ยวกับงานด้านวิชาการ หรือความเกี่ยวพันระหว่างอาจารย์ป่วยกับคณะเศรษฐศาสตร์ ซึ่งเป็นส่วนของชีวิตของท่านอาจารย์ป่วยที่ได้สร้างคุณงามความดีไว้ละครับ

สำหรับด้านขวามือที่ติดกับผมนี้ะครับ คือคน ๆ หนึ่งที่ใกล้ชิดสนิทสนมกับอาจารย์ป่วยมาเกือบตลอดชีวิต และคิดว่าคงจะมากกว่าทุก ๆ คนที่อยู่ในเวทีนี้ คือ คุณระเบียบ ยุทธวงศ์ (..ปรบมือ..) ท่านเป็นน้องสาวของอาจารย์ป่วย เป็นน้องสาวที่ต่อจากอาจารย์ป่วยเลือดเนื้อเชื้อไขเดียวกัน ท่านก็คงจะได้เล่าให้พวกเราฟังเกี่ยวกับชีวิต ความเป็นอยู่ เกล็ดเล็กๆน้อย ๆ ซึ่งพวกเราไม่สามารถจะเข้าไปรู้ได้นะฮะว่า คนดีเขาดีกันยังไงเวลาอยู่ที่บ้านนะครับ

สำหรับท่านต่อไปที่อยู่ซ้ายมือของผม เป็นคนหนึ่งซึ่งผมเองก็เพิ่งรู้จักวันนี้ และอยากจะเจอตัวมานานแล้วนะครับ และคิดว่าได้เจอพร้อม ๆ กับพวกเรา คงจะได้ฟังสิ่งซึ่งมีสาระประโยชน์และเกล็ดประวัติศาสตร์สำคัญ ท่านคือ คุณลุงบุญธรรม ปานแก้ว (..ปรบมือ..) ท่านเป็นชาวอำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาทนะครับ เป็นบุคคลที่ได้ใกล้ชิดอาจารย์ป่วยในช่วงสงครามโลก เพราะเป็นทหารที่ได้จับอาจารย์ป่วย เมื่อคราวที่โดดรมตอนเป็นเสรีไทย (..ปรบมือ..) และได้ช่วยเหลือเจือจุนกันระหว่างอาจารย์ป่วยกับคุณลุงบุญธรรม จนมาถึงทุกวันนี้ะครับ นี่เป็นอีกทัศนะหนึ่งของประชาชนคนธรรมดา ชาวบ้าน ที่ได้มองเห็นอาจารย์ว่าเป็นยังไง เต็มเราจะได้ฟังกันนะครับ

ท่านต่อไปคือ อาจารย์ชาญวิทย์ เกษตรศิริ (..ปรบมือ..) ท่านนี้คงไม่ต้องแนะนำมาก เพราะเรารู้จักกันดีแล้ว ท่านเคยเป็นรองอธิการบดีฝ่ายวิชาพื้นฐาน ในช่วงที่อาจารย์ป่วย อังภากรณ์ เป็นอธิการบดีของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ของเรานะครับ ปัจจุบันท่านก็เป็นอาจารย์ประจำอยู่ที่คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และอีกตำแหน่งคือ เป็นรองอธิการบดีด้วยนะครับ

ท่านสุดท้ายทางด้านซ้ายมือ นะครับ คือคุณธัญญา ผลอนันต์ครับ (..ปรบมือ..) คุณธัญญาได้คุยกับผมข้างนอกเวที ผมถามว่า ผมจะแนะนำพี่ว่าเป็นอะไรดี ก็สรุปสั้น ๆ ว่าเป็นนักธุรกิจดีกว่า แก่เงินที่จะเรียกตัวเองว่าเป็นนักเขียน ทั้ง ๆ ที่เป็นนักเขียนที่มีชื่อเสียงมาก และขอแก้แทนคุณธัญญานิดหนึ่งว่า ที่ทางผู้จัดรายการประกาศว่าเป็นผู้แต่งหนังสือเรื่อง “ถนนไปสู่ดวงดาว” ไม่ใช่ นะครับ เรื่อง “ถนนไปสู่ก้อนเมฆ” นะฮะ (..ปรบมือ..) ขอได้โปรดเข้าใจตามนี้ด้วย เดี่ยวคนแต่งเรื่องนั้นเขาจะมาโกรธกัน (..หัวเราะ..)

ผมคิดว่าเพื่อให้รายการดำเนินไปอย่างรวบรัด นะครับ ผมจะขอพูดเพียงแค่นี้ก่อน ท่านแรกที่ผมจะเชิญให้เล่าเรื่องอาจารย์ป่วย เราใช้คำว่าเล่าเรื่องดีกว่า นะฮะ ให้พวกเราฟังคือ อาจารย์ชาญวิทย์ เกษตรศิริ ท่านคงมีเกิลดอะอะไรที่จะเล่าให้พวกเราฟังเยอะ เพราะได้เคยร่วมทำงานกับอาจารย์ป่วยมาหลายปีในธรรมศาสตร์ ขอเชิญอาจารย์ชาญวิทย์ครับ (..ปรบมือ..)

ดร.ชาญวิทย์

สวัสดิ์ครับ ขอออกตัวเป็นประเพณี นะครับว่า หัวข้อที่ผมได้รับมอบหมายให้พูดเกี่ยวกับ อาจารย์ป่วยกับนักศึกษา นั้น อยากจะออกตัวว่า ความจริงผมไม่น่าจะพูดได้เลย นะฮะ แต่ผู้ที่ควรจะพูดนั้นไม่ยอมพูด มานั่งฟังอยู่เฉย ๆ คือ ท่านอาจารย์เสน่ห์ จามริกของเรา ซึ่งทำงานใกล้ชิดกับอาจารย์ป่วยมาก ในช่วงระยะเวลาที่อาจารย์ป่วยเป็นอธิการบดีอยู่ที่นี้ และก็ได้ร่วมงานในส่วนของท่านอาจารย์ป่วยกับนักศึกษาอย่างมากทีเดียว ผมนั้นอาจจะมึนความรู้สึกว่าทำงานใกล้ชิดกับอาจารย์ป่วย แล้วก็รู้จักอาจารย์ป่วยเป็นเวลานาน รู้จักอาจารย์ป่วยดี อะไรทำนองนั้น นะครับ แต่ว่าถ้าจะพูดในเรื่องของระยะเวลาแล้ว ผมเข้าไปทำงานกับท่านอาจารย์ป่วยเป็นเวลา คิดว่าดูเหมือนจะไม่ครบหนึ่งปีด้วยซ้ำ อาจารย์ป่วยท่านเป็นอธิการบดีเมื่อปี 2517 นะครับ หลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม ผมได้รับแต่งตั้งให้เป็นรองอธิการบดีของท่านคนหนึ่งในปี 2518 แล้วอย่างที่ท่านทราบก็คือ ผมทำงานมาประมาณเกือบจะครบปีก็เกิดเหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519 ขึ้น หลังจากนั้นเราก็พลัดพรากกันไป นะครับ ตามเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในตอนนั้น เพราะ

ฉะนั้นที่จริงแล้วโดยส่วนตัว ถ้าพูดถึงเรื่องระยะเวลาการทำงานกับท่านอาจารย์ป๋วย นั้นผมมีสั้นมาก ช่วงระยะเวลาที่ท่านอาจารย์ป๋วยเข้ามาเป็นคณบดีคณะเศรษฐศาสตร์ ประมาณปี 2507-08 ผมก็ไม่รู้จักท่าน ผมไม่อยู่ในธรรมศาสตร์ด้วยซ้ำในตอนนั้น เพราะฉะนั้นบทบาทของท่านเป็นช่วงระยะเวลาสั้น ๆ ที่ผมลองสังเกตจากการทำงานกับท่าน และได้รู้จักกับท่านในระยะเวลาอันสั้น แต่ในระยะเวลาอันสั้นนั้น ผมคิดว่า บางทีเวลามันบอกอะไรไม่ได้เกี่ยวกับความสัมพันธ์ของมนุษย์เรา บางทีเรารู้จักคนบางคนมาเป็นเวลา สิบกว่าปี เพิ่งจะมาค้นพบว่าเขาหรือเธอเป็นคนอย่างไร ก็เอาเมื่อสิบกว่าปีให้หลังไปแล้ว นะครับ ในกรณี 1 ปีกับอาจารย์ป๋วยของผมนั้น ผมมีความรู้สึกอะไรบางอย่างที่เป็นความสัมพันธ์ที่ลึกซึ้ง โดยที่เวลาไม่ใช่ตัวกำหนด นี่เป็นความรู้สึกที่เมื่อถูกเชิญให้มาพูดเกี่ยวกับเรื่องของอาจารย์ป๋วยนะครับ ที่นี้ขอเข้าประเด็นเลยนะฮะ หนึ่งปีที่ผมทำงานกับท่าน อาจารย์ป๋วย ในฐานะเป็นรองอธิการบดีฝ่ายวิชาพื้นฐาน ซึ่งมีเป็นครั้งแรกในมหาวิทยาลัย ธรรมศาสตร์ โดยที่อาจารย์ป๋วยคิดค้นขึ้นมา แล้วก็ไม่มีอีกหลังจากนั้นนะครับ ผมไม่ทราบส่วนตัวผมมันเป็นคนยังไง คือว่าครั้งแรกได้รับตำแหน่งจากท่านอาจารย์ป๋วยก็เป็น รองอธิการบดีฝ่ายวิชาพื้นฐาน ซึ่งก็ไม่มีในสาระบบ ตอนนั้นท่านอาจารย์ณรงค์ ซึ่งท่าน เคยเป็นรองอธิการบดีฝ่ายบริหารของท่านอาจารย์ป๋วย มาเป็นอธิการบดี ท่านให้ผมมาเป็นรองอธิการบดีเหมือนกันเมื่อไม่นานนี้ (ให้ผมเป็นรองอธิการบดีฝ่าย 50 ปี นะครับ มันก็คงมีได้คนเดียวเหมือนกัน) ไม่ทราบเป็นยังไง วนเวียนกันอยู่ตรงนี้ มันเป็นเรื่องส่วนตัวหรือใจไม่ทราบ ตำแหน่งฟิลิปปินส์แบบนี้ เอาละครับ เข้าเรื่องนะครับ คือว่า เท่าที่ผมสังเกตจากเกือบ 1 ปีที่ผมทำงานกับอาจารย์ป๋วยนั้น ท่านอาจารย์ป๋วยกับ นักวิชาการเป็นอย่างไร

ผมคิดว่า ประเด็นแรกเลย ผมคิดว่าทุกคนคงจะรู้สึกได้นะฮะ คือประเด็นที่อาจารย์ป๋วยเป็นอาจารย์นะครับ หรือว่าจะใช้คำว่าเป็นครู เป็นอาจารย์ดีกว่าคำว่า อาจารย์ เป็นครูที่มีความรักในลูกศิษย์ นักศึกษา ผมคิดว่าอันนี้เป็นความรู้สึกที่เราารู้สึกได้ โดยที่อาจจะบอกไม่ถูก มันคงอธิบายเป็นวิทยาศาสตร์ไม่ได้ะครับ สำหรับถ้าจะวิเคราะห์ ให้เป็นวิทยาศาสตร์ มันเป็นความรู้สึกที่เราพบกับท่าน แล้วเราทำงานกับท่าน หรือว่าเรา เรียนหนังสือกับท่าน หรือว่าแม้แต่กระทั่งท่านเดินผ่านมานะครับ ผมจำภาพได้ นะฮะ ผมชอบภาพนั้นมาก ๆ นะครับ อาจารย์ป๋วยเป็นผู้บริหารมหาวิทยาลัยที่ชอบเดินดู มหาวิทยาลัย คือท่านไม่จำกัดตัวเองอยู่แต่ในห้องสี่เหลี่ยมแคบ ๆ และก็เปิดแอร์ให้เย็นฉ่ำ กินข้าวก็อยู่ในนั้น คุยก็อยู่ในนั้น ตัดต่องานอะไรก็อยู่ในนั้นอยู่ตลอดเวลา มีนักบริหาร จำนวนมากอยู่ในห้องสี่เหลี่ยมของตัวเอง ไม่เคยออกมาดูอะไรเลย ท่านอาจารย์ป๋วยท่าน

ออกมาดูนะครับ ท่านดูว่ามหาวิทยาลัยเป็นอย่างไร นี่พูดเฉพาะในแง่ของมหาวิทยาลัย
ผมคิดว่าในแง่ของชนบทอะไรก็ตาม ท่านก็คงทำแบบนี้แหละครับ ภาพที่ผมชอบมากเลยก็
คือว่า อาจารย์ป่วยท่านชอบเดินตอนเย็น ๆ นะครับ รอบสนามฟุตบอล เวลาเขามีกาน
มีดนตรี หรือมีการประท้วงอะไรก็ตาม แล้วถือไม้เท้ามาอันหนึ่งนะครับ แล้วท่านก็คงไม้
เท้าของท่าน เราดูท่านคงไม้เท้า มันจะต้องมีความรู้สึกว่าต้องถูกตีหัวใช่ไหมครับ
แต่ที่นี้ถ้าคนแบบนี้แหละ ในความรู้สึกที่เรา มี คิดว่าท่านอาจารย์ป่วยโกรธเราแล้ว
และเอาไม้ตะพดนั่นตีเรานะครับ มันคงไม่เจ็บ ผมคิดว่าอย่างนั้นแหละ มันบอกไม่ถูก คือ
หมายความว่า ถ้าเผื่อท่านมีความรักกับเรานะครับ แล้วก็อยากให้เราทำอะไรให้ได้ดีให้มี
ประโยชน์ ท่านจะสั่งสอนเรา การตีของท่านมันคงไม่เจ็บนะอะ อันนี้เป็นความรู้สึกส่วน
ตัวของผม แต่ผมเชื่อว่าหลายคนคงจะมีนะอะ ว่าในเบื้องต้นเลย เมื่อเรานึกถึงอาจารย์ป่วย
มันเป็นความรู้สึกที่สัมพันธ์กันด้วยความรักอะไรบางอย่างนะครับ ซึ่งบางครั้งก็อธิบาย
อะไรไม่ได้ นะครับ

ที่นี้ไปอีกอันหนึ่งนะครับ ในส่วนที่ว่าท่านกับนักศึกษา นอกจากที่ผมมีความรู้สึก
ว่าท่านมีความรักแล้ว อาจารย์ป่วยกับนักศึกษา ผมคิดว่า ท่านเป็นผู้ใหญ่ เป็นครู เป็นคนที่มี
อาวุโสกว่าเรา กว่านักศึกษา กว่าคนที่ตามมาในรุ่นหลัง ท่านเป็นคนที่ผมคิดว่า สร้าง
ความบันดาลใจให้ละอะ อันนั้นนอกจากความรักแล้ว ผมคิดว่า ท่านสร้างความบันดาลใจ
ให้กับเรา เวลาเราดูท่านทำงาน หรือว่างานซึ่งไม่ใช่วิชาการ จะเป็นการพบปะกันธรรม
ดา หรือว่าตอนอ่านจากข้อเขียนของท่าน ผมคิดว่าอันหนึ่ง มันมีอะไรบางอย่างในคำพูด
ในข้อเขียน ในอากัปภิกิริยาของท่านว่า มันสร้างความบันดาลใจให้เราว่าเราอยากจะทำ
ให้มากกว่านั้น ให้ดีกว่านั้น อะไรในทำนองนั้นละอะ ผมคิดว่าอันนี้เป็นอันหนึ่งที่ท่านถ่ายทอด
มาให้กับนักศึกษานะครับ ซึ่งหมายความว่าในแง่หนึ่งอะ ถ้าเราดูแล้ว เราจะเห็นว่า
ท่านอาจารย์ป่วยจะเป็นผู้ใหญ่ที่มีลักษณะที่รับฟังความเห็นของผู้ที่อ่อนวัยกว่า อ่อนประจบ
การณ์กว่า นะครับท่านจะรับฟัง แล้วในบางครั้งเวลาพูดเป็นส่วนตัวแล้ว เราทำงานกับ
ท่าน ท่านจะมีลักษณะบางอย่างที่ เมื่อรับฟังเราแล้ว ท่านอาจจะโยนงานให้เราทำ มอบ
หมายให้ความไว้วางใจ เราเกิดความรู้สึกภูมิใจในการที่ว่าท่านมอบงานให้เรา ถ้าเผื่องาน
เรานั้นทำท่าว่าจะเข้าท่า แล้วนะอะ ท่านก็ปล่อยให้เราทำเลย ไม่ต้องมานั่งจ้ำจี้จ้ำไช
ก ข 1 2 3 4 5 อีกแล้วนะอะ หลังจากที่ท่านทราบว่าคุณนี้สามารถที่จะทำงานได้ คือเกิด
ความบันดาลใจ แล้วก็เกิดความเชื่อมั่น ในส่วนหนึ่งคล้าย ๆ ผมคิดว่า คนที่ทำงานกับอา
จารย์ป่วยหลายคนอาจจะรู้สึกนะครับ คือท่านสร้างคนใหม่ ไม่ว่าจะเป็นอาจารย์
คณะเศรษฐศาสตร์ บางคนที่ดี ๆ นะครับ หรือว่านักศึกษาบางคน หรือว่าข้าราชการที่

เคยทำงานกับท่าน ผมคิดว่าท่านเป็นคนหนึ่งที่เราสร้าง พยายามที่จะสร้างผู้นำขึ้นมาในสังคม ซึ่งท่านก็เห็นว่ามันสร้างยากเหลือเกิน ซึ่งการสร้างผู้นำของเราในสังคมนั้น ผู้นำนั้นสร้างได้ยากมากที่สุดทีเดียวครับ อันนี้เป็นส่วนหนึ่งที่ผมคิดว่าความสัมพันธ์ระหว่างอาจารย์ป่วยกับคนทั่ว ๆ ไปเป็นอย่างไร หรือว่าลงมาในระดับนักศึกษาว่าเป็นอย่างไรนะ ผมคงเข้าไปในรายละเอียดมาก ๆ ไม่ได้ครับ แต่ว่าพูดโดยทั่ว ๆ ไปแล้วนี่เป็นสิ่งที่ผมสังเกตเห็นครับ

ทีนี้ อย่างเมื่อเราดูแล้ว ในส่วนที่บอกว่าอาจารย์ป่วยมีความรัก ผมคิดว่าความรักของท่านคงกว้างใหญ่ไพศาลมาก ท่านรักทั้งมิตรทั้งศัตรูได้ อันนี้เป็นสิ่งที่ผมคิดว่าประเสริฐมาก ความรักสร้างความบันเทิงใจให้กับเรา สร้างความเป็นผู้นำให้เกิดกับคนรุ่นใหม่ จะเป็นอาจารย์ที่เยาว์วัยกว่าหรือนักศึกษาก็ตาม มีอันหนึ่งก็คือว่า ผมคิดว่าอาจารย์ป่วยเป็นคนซึ่งอาจจะ ในแง่ที่ว่าผมว่าท่าน แบบประเภทที่คนไทยบอกว่า “รักวัวให้ผูก รักลูกให้ตี” นะครับ ผมเชื่อว่า เท่าที่ผมดูมาแล้วนี่นะครับ ในการบริหาร อาจารย์ป่วยเป็นท่านหนึ่ง อาจจะมีอีกท่าน สองท่านนะฮะ ที่ทำงานบริหารธรรมศาสตร์แล้วก็พบปัญหากับนักศึกษานะครับ ทำงานกับนักศึกษา ทะเลาะกับนักศึกษานะครับ แต่ว่ามันพื้นฐานอะไรบางอย่างในแง่ที่ว่า เป็นพื้นฐานของความรักความเข้าใจ ท่านกำราบนักศึกษามากกว่า ผมคิดว่าอาจจะมากกว่าอธิการหลาย ๆ คนที่เราเห็นก็ได้ นะฮะ เราลองดูกลับไป เรามีความรู้สึกว่า สมมติว่า ผมกำลังค้นประวัติศาสตร์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์อยู่ สมมติว่าเราลองดู สมัยที่จอมพลป. ปิบูลสงคราม เป็นอธิการบดี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์นะครับ มีคุณฉัตร ศรียานนท์ เป็นเลขาธิการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เราจะมีความรู้สึกว่าพวกนี้คงควบคุมนักศึกษาอย่างแหลกรายู เรามองภาพง่าย ๆ แบบชาวบ้านว่า คงเป็นเผด็จการซึ่งเข้ามาปกครองนักศึกษา คงเขียนนักศึกษา คงดุเดือดกับนักศึกษา แต่อันที่จริงแล้ว เราดูจากหลักฐานของการค้นคว้า พวกนี้เอาใจนักศึกษามากนะฮะ บางทีเอาใจมากจนนำตำหนิ แต่ในขณะที่ภาพของอาจารย์ป่วย บางครั้งคนตีความว่าท่านเอาใจนักศึกษา ยุยงนักศึกษา กลัมนักศึกษา อะไรทำนองนั้น เอานักศึกษาเป็นฐานเพื่อที่จะได้เป็นอธิการบดี จากกรที่ผมเห็นการทำงานของอาจารย์ป่วย ผมยืนยันว่าไม่ใช่อย่างนั้น ผมคิดว่าในสมัยที่อาจารย์ป่วยอยู่ แล้วมีอาจารย์เสนห์ เป็นรองอธิการบดีคนสำคัญ ในตอนนั้นผมคิดว่าไม่มียุคสมัยไหนที่เราทะเลาะกับนักศึกษาได้มันเด็ดขาดเท่าสมัยนั้น หลายคนที่อยู่ในห้องนี้อาจจะเคยเห็นนะครับ ร้องให้กันในหอประชุมใหญ่เลย บางครั้งเรียกว่าชัตกันให้แหลกรายู แต่ว่าบางครั้งเรามองกลับไป คนที่อาจจะเรียกว่าให้ท้ายให้ผิด ปรากฏว่าเดี๋ยวนี้ไปเล่นอีกบทหนึ่ง ในขณะที่อาจารย์ป่วยกำราบให้ถูกให้อยู่

ในแนวทาง ต้องไปอยู่ที่เมืองอังกฤษ อันนี้ผมขอหยุดไว้แค่นี้ก่อนนะครับ (..ปรบมือ..)

คุณกฤษฏาภรณ์

ขอขอบพระคุณท่านอาจารย์ชาญวิทย์ ท่านรองอธิการบดีฝ่าย 50 ปีอย่างมากนะ ครับ ก็คงจะเป็นอย่างที่ท่านว่า เพราะว่าในส่วนหนึ่งที่อาจารย์ชาญวิทย์ได้เล่าให้พวกเรา ฟัง คือผมเป็นนักศึกษาระบบสองปีในช่วงนั้นพอดีนะครับ ขอขีดเส้นใต้สิ่งที่อาจารย์ ชาญวิทย์พูดนิดหนึ่งว่า **“ไม่มียุคไหนสมัยไหนที่ผู้บริหารมหาวิทยาลัยคุยกับ นักศึกษาทะเลาะกันได้มันเค็ดขนาดนั้น”** รู้สึกว่าจะเป็นนายก อมร. ไซ้ใหม่ซะ อาจารย์ ร้องให้กลางหอประชุมใหญ่ พิเชียร (..หัวเราะ..) ถึงขนาดนายกองค์การนัก ศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ร้องให้กลางที่ประชุม แต่ผมก็ว่า นั่นแหละซะ เป็นเรื่อง ที่คนในครอบครัวทะเลาะกันเอง เราทะเลาะกันด้วยเหตุด้วยผล และอาจารย์ป่วยเป็นผู้ ใหญ่พอที่จะรู้ว่า สิ่งที่นักศึกษากระทำไปนั้นก็ด้วยเจตนาดี ถึงแม้ว่าบางครั้งมันอาจ จะออกนอกกลุ่มนอกทางไปบ้างก็ตามนะครับ ผมคิดว่าผมลืมไปนิดหนึ่ง ก่อนที่ผมจะเชิญ อาจารย์เกริกเกียรติ มาเล่าให้พวกเราฟังในอีกทศวรรษหนึ่งนะครับ ผมคิดว่าน่าจะเล่าให้พวก เราหลาย ๆ คนซึ่งอาจไม่ได้อ่านหนังสืออาจารย์ป่วย หรือจะไม่รู้จักประวัติอาจารย์ ป่วย หรือไม่ได้เดินดูนิทรรศการข้างหน้า ว่าอาจารย์ป่วยเคยทำคุณงามความดีและมี ตำแหน่งหน้าที่อะไรบ้าง อาจารย์ป่วย อึ้งภากรณ์ ของเรา ปัจจุบันนี้มีอายุ 68 ปี ท่านเกิด ที่กรุงเทพฯ เอง รู้สึกจะจบจากโรงเรียนอัสสัมชัญ จบการศึกษาชั้นมัธยมจากโรงเรียน อัสสัมชัญ และก็จบธรรมศาสตร์บัณฑิตจากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์นี่แหละ ต่อมา ท่านได้สำเร็จปริญญาตรีทางเศรษฐศาสตร์ บัณฑิตเกียรตินิยมอันดับหนึ่งจากมหาวิท ยาลัยลอนดอน เมื่อปี 2484 และหลังจากนั้นก็ได้รับปริญญาเอกจากมหาวิทยาลัยเดียวกันใน ปี 2492 ระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2 เคยเป็นเสรีไทยโดดร่มลงมาช่วยกู้ชาติ และหลัง จากนั้นเคยรับราชการในกระทรวงการคลัง ท่านเคยเป็นผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทย ที่อยู่ในตำแหน่งถึง 14 ปี ซึ่งยาวนานที่สุด เคยเป็นคณบดีคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และเคยเป็นอธิการบดีมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ในปี 2517 -19 และวันที่ 6 ตุลาคม 2519 ท่านเป็นคอมมิวนิสต์นะครับ (..หัวเราะ..) ปัจจุบันท่าน พำนักอยู่ที่กรุงลอนดอน ซึ่งชีวิตในกรุงลอนดอนจะเป็นอย่างไรนั้น เดี่ยวผมจะเชิญคุณธัญญา เล่าให้พวกเราฟังแล้วกัน

ในช่วงนี้ผมขอเรียนเชิญอาจารย์เกริกเกียรติ มาเสวนา หรือเล่าให้พวกเราฟังเกี่ยว กับเรื่องของอาจารย์ป่วยกับคณะเศรษฐศาสตร์ และกิจการทางด้านวิชาการ เชิญ ครับ (..ปรบมือ..)

อาจารย์เกริกเกียรติ

สวัสดีครับ ท่านผู้มีเกียรติที่เคารพ ก่อนอื่นก็คงต้องออกตัวแบบอาจารย์ชาญวิทย์ นะครับ ที่แรกผู้จัดบอกมาให้มาคุยเกี่ยวกับอาจารย์ป่วยกับคณะเศรษฐศาสตร์ ต่อมาก็มาเห็นป้ายรายการบอกว่า อาจารย์ป่วยกับวิชาการ ฉะนั้นก่อนเข้าห้องประชุม ก็เลยบอกว่าจะมาพูด อาจารย์ป่วยกับวิชาการเพียงเล็กน้อย ในเรื่องวิชาการของอาจารย์ป่วยที่ท่านมีมาก ผมคิดว่าคนที่รวบรวมผลงานของท่านและได้อ่านผลงานของท่าน มากอยู่ก็คือ ท่านอาจารย์ทวี หมิ่นนิกร ซึ่งท่านกำลังทำงานในเรื่องนี้อยู่ สำหรับตัวผมเอง ผมก็จะเล่าในเรื่องเกี่ยวกับอาจารย์ป่วยในด้านของวิชาการในด้านต่าง ๆ ที่ผมพอจะรู้จัก ก็คงเป็นเพียงส่วนหนึ่งเท่านั้น คงจะไม่หมด ที่นี้พูดถึงว่านักวิชาการ ถ้าเราจะดูในบ้านเราเนี่ย รู้สึกว่าเรามีนักวิชาการมากมาย หรือเวลาจะพูดอะไรก็นักวิชาการ เต็มนี้ก็แก้อ่างนักวิชาการ แต่นักวิชาการที่ดี ที่มีคุณธรรม ที่มีความกล้าหาญ ผมคิดว่ามีน้อย ในตัวอาจารย์ป่วยเอง ผมว่าท่านมีคุณสมบัติทั้ง 3 อย่าง คือ 1. มีความรู้ความสามารถทางวิชาการ 2. มีคุณธรรม นำวิชาการไปใช้ในทางที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม 3. มีความกล้าหาญ กล้าที่จะพูดความจริง กล้าที่จะคัดค้านในสิ่งที่ไม่ถูกต้อง

พูดถึงในเรื่องความรู้ความสามารถด้านวิชาการของท่านอาจารย์ป่วย ถ้าหากจะดูไปแล้ว เราอาจพิจารณาได้หลายด้าน ด้านของความรู้ความสามารถในวิชาการต่าง ๆ ที่ท่านศึกษามา จากประวัติการศึกษาของท่านเนี่ย ปฏิเสธไม่ได้เลยว่า ท่านอาจารย์ป่วยมีความสามารถเชี่ยวชาญมาก แต่ว่าความสามารถของอาจารย์ป่วยที่สำคัญไม่ได้อยู่ที่ตรงนั้น แต่ความสามารถอยู่ที่ว่า สามารถจะเอาวิชาการมาพูดให้คนเข้าใจ เอาเรื่องยากมาพูดให้เป็นเรื่องง่าย สามารถที่จะนำวิชาการที่ไปใช้ในทางปฏิบัติให้เกิดผล อันนี้ผมคิดว่าเป็นเรื่องสำคัญสำหรับนักวิชาการ อย่างพวกเรานี้อาจจะเก่งวิชาการแต่ที่เราไม่สามารถพูดเรื่องง่าย ๆ ให้คนเข้าใจ เราพูดเรื่องง่ายให้มันกลายเป็นเรื่องยาก อะไรต่าง ๆ พวกนั้น อันนี้ผมคิดว่าเป็นเรื่องสำคัญ ซึ่งผมคิดว่าอาจารย์ป่วยท่านมีความสามารถเป็นพิเศษในเรื่องการนำเสนอต่าง ๆ มีหลายอันที่อยากจะพูดถึง ตัวอย่างอันหนึ่งก็คือว่า ในสมัยที่ท่านเป็นผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทย ทุกปีก็มีการประชุม งานเลี้ยงระหว่างสมาคมธนาคารกับผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทย ในโอกาสอันนี้ อาจารย์ป่วยได้ใช้เป็นโอกาสที่แสดงออกถึง ในเรื่องที่ยากจะให้ธนาคารทำอะไรบ้าง หรือให้ตอบสนองนโยบายต่าง ๆ อย่างไร สิ่งที่ท่านทำก็คือ ท่านสามารถพูดเป็นกลอนออกมาให้บรรดาผู้จัดการธนาคารทั้งหลายที่ไปประชุมนั้นฟัง แล้วก็เกิดความทราบซึ้ง และยอมรับปฏิบัติ การที่จะไปขอรับรองบอกว่า คุณทำอย่างนั้น ทำอย่างนี้

จริง ๆ แล้วออกกระเบียบออกกฎต่าง ๆ ถ้าหากว่าธนาคารไม่ให้ความร่วมมือก็คงจะสำเร็จ
ได้ลำบาก หรือแม้แต่อย่างที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน มาตรการที่ธนาคารแห่งประเทศไทยออก
มา 3 ข้อ เพื่อที่จะลดการนำเข้า อะไรต่าง ๆ พวกนี้ถ้าหากว่าธนาคารไม่ให้ความร่วมมือ
ก็คงจะสำเร็จได้ลำบากเหมือนกัน แต่ท่านอาจารย์ป่วยมีความสามารถที่จะใช้ศิลปะ
ในการนำเสนอ ในการโน้มน้าวให้นายธนาคารให้ความร่วมมือ เพราะฉะนั้นในสมัยที่
อาจารย์ป่วยเป็นผู้ว่าการธนาคารชาติ ผมคิดว่า ท่านประสบความสำเร็จอย่างมากใน
เรื่องที่จะนำนโยบายต่าง ๆ ออกไปใช้ อันนี้เป็นความสามารถในการนำเสนอทางด้าน
วิชาการของท่าน ผมคิดว่านักวิชาการส่วนใหญ่ขาดข้อนี้ นะครับ

อีกอันหนึ่งซึ่งท่านนำไปปฏิบัติ คือหมายความว่า ถ้าพูดในเรื่องอย่างกว้าง ๆ
จะเห็นว่าท่านอาจารย์ป่วยมีบทบาทอย่างสำคัญที่เอาวิชาเศรษฐศาสตร์เข้ามาใช้ในการ
บริหารงานราชการของแผ่นดิน ผมคิดว่าจุดต่าง ๆ ที่ท่านได้เริ่มนี้มีหลายจุดด้วยกันที่
ท่านได้วางรากฐานเอาไว้ อันแรกเลย ผมคิดว่าที่ธนาคารแห่งประเทศไทย ท่านได้วาง
รากฐานเอาไว้อย่างดีทางด้านวิชาการ หรือกิจการธนาคารแห่งประเทศไทย ผมคิดว่า
ถ้าหากปราศจากรากฐานที่ท่านได้วางไว้แล้ว ผมคิดว่าธนาคารแห่งประเทศไทยก็คงไม่
สามารถจะทำงานได้ดีเหมือนอยู่ในปัจจุบัน ในบรรดาองค์กรต่าง ๆ ผมคิดว่าในปัจจุบัน
นี้ ธนาคารแห่งประเทศไทยก็เป็นองค์กรที่ได้รับความเชื่อถือมาก อาจจะเป็นมากที่สุดก็ได้
ในบรรดาหมู่องค์กรของรัฐบาลด้วยกัน แต่ผมคิดว่า สิ่งเหล่านี้ส่วนสำคัญเกิดจากการที่
ท่านอาจารย์ป่วยได้วางรากฐานเอาไว้ อันนี้ก็เป็นจุดหนึ่ง

อีกจุดหนึ่งที่มีความสำคัญได้แก่ สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง อันนี้ท่านอาจารย์
ป่วย ก็ได้มีส่วนที่จะไปพัฒนาในจุดนี้ อีกจุดหนึ่ง ก็คือ สำนักงานประมาณ อันนี้ก็เป็นอีกจุด
หนึ่งที่ท่านได้มีส่วนวางรากฐานเอาไว้

ที่นี้ก้าวมาในส่วนที่ใกล้ชิดของพวกเรา อันหมายถึงว่าคณะเศรษฐศาสตร์และมหา
วิทยาลัยธรรมศาสตร์ ถ้าจะพูดถึงปีนั้นก็เป็นที่คณะเศรษฐศาสตร์ตั้งมาครบ 35 ปีความ
จริงตั้งมาก่อนหน้านั้นนะฮะ แต่เฉพาะที่แยกมาตั้งเป็นคณะเนี่ย 35 ปี ถ้าย้อนหลังดูประวัติ
ศาสตร์ของคณะเศรษฐศาสตร์นี้ ยุคของการเปลี่ยนแปลงอย่างมหัพพานั้น เริ่มในสมัย
ของอาจารย์ป่วย คณะเศรษฐศาสตร์แยกออกมาตั้งเป็นคณะเมื่อปี พ.ศ. 2492 ท่าน
อาจารย์ป่วยเข้ามาเป็นคณบดี เมื่อ 2507 หลังจากตั้งมาได้ 15 ปี ในขณะนั้นอาจารย์ประจำ
มีประมาณ 5 คน ส่วนใหญ่เป็นอาจารย์พิเศษ ท่านอาจารย์ป่วยท่านไปอยู่ที่ไหน ท่าน
ก็สร้างบุคลากร สร้างอะไรต่าง ๆ ท่านได้วางรากฐานในการสร้างคณะเศรษฐศาสตร์

ด้วยการสร้างอาจารย์ สร้างระบบต่าง ๆ ขึ้นมา อาจารย์ที่เป็นอยู่ในปัจจุบันและโครงการต่าง ๆ ส่วนใหญ่เป็นเรื่องที่ท่านสร้างมาทั้งนั้น รวมทั้งตัวผมเองด้วย ความศรัทธาในตัวอาจารย์ป่วยก็มีส่วนหักเหพรหมลิขิตชีวิตผมเหมือนกันคือความจริงผมจบมาทางด้านพาณิชยศาสตร์และการบัญชี แต่ว่าตอนที่จบมาในตอนนั้น ท่านอาจารย์ป่วยท่านประกาศรับอาจารย์ รับทั่วไปเลย เพื่อที่จะเข้ามาเป็นอาจารย์ ผมก็ไปสมัครคัดเลือกก็บังเอิญโชคดี ก็ได้รับการคัดเลือก ในรุ่นนั้นหลายคนนั่งอยู่ในที่นี้ 2508 ดูเหมือนจะรุ่นแรก มี 13 คน 13 คนนี้เหลืออยู่ในปัจจุบันประมาณ 10 คนเห็นจะได้ในคณะเศรษฐศาสตร์ หลังจากนั้นก็ได้สร้างอาจารย์สร้างอะไรต่าง ๆ ขึ้นมา จนปัจจุบันนี้ อาจจะกล่าวได้ว่าคณะเศรษฐศาสตร์ของธรรมศาสตร์นั้นเป็นคณะหนึ่งที่ไม่ค่อยหน้าใครในเขตเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ครับ

ถัดมาก็มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ซึ่งท่านก็ได้วางรากฐานต่าง ๆ ที่จะพัฒนามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ รวมตลอดถึงโครงการที่จะขยายไปที่รังสิต แต่ว่าเสียยช่วงเวลานั้นมันน้อยเหลือเกิน ความจริงในยุคของอาจารย์ป่วยเป็นยุคที่มีโอกาสทำงานค่อนข้างน้อย ตลอดเวลาเนี่ยแก้ปัญหาเรื่องการเมือง และเรื่องอะไรต่าง ๆ ที่การเมืองภายนอกเข้ามาทำให้เกิดเรื่องวุ่นวายในธรรมศาสตร์ ผมคิดว่าท่านอาจารย์เสน่ห์ ท่านอาจารย์ชาญวิทย์ก็อยู่ในเหตุการณ์เหล่านั้น จะเห็นได้ว่าความจริงแล้วโครงการต่าง ๆ ที่ท่านวางไว้มีอยู่มากที่สุดทีเดียว ถึงแม้ว่าจะมีวิกฤตการณ์ในขณะนั้นก็ตาม แต่บางสิ่งบางอย่างที่พอจะเห็นเป็นรูปธรรมได้ ผมคิดว่าอันหนึ่งที่พอจะเห็นได้ก็คือ ดิกเอนกประสงค์ อันนั้นบังเอิญในช่วงนั้นผมเข้าไปเกี่ยวข้องด้วย ที่เราเห็นอยู่นี้ ผลงานของอาจารย์ป่วยในตอนนั้น นี่เป็นเรื่องจริง แต่ว่าในเรื่องของหลักสูตรต่าง ๆ ผมคิดว่าอาจารย์ชาญวิทย์ได้เข้ามาแล้วในส่วนหนึ่ง อันนี้เป็นในเรื่องของการวางรากฐานทางด้านวิชาการ

อีกอันหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการวางรากฐานทางด้านวิชาการ ผมคิดว่า ในเรื่องของโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ อันนี้ก็เป็นการที่อาจารย์ป่วยได้มีส่วนเสริมสร้างขึ้นมา เพื่อจะมีการพัฒนาการเรียนในเรื่องตำราต่าง ๆ ทางด้านสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ในสมัยนั้น อันนี้ก็เป็นเรื่องที่พูดถึงในด้านของความรู้ความสามารถทางด้านวิชาการของท่านอาจารย์ป่วย ในเรื่องของหน้าที่ที่จะเอาวิชาการไปประยุกต์ใช้อะไรต่าง ๆ พวกนั้น

ในด้านที่สอง ในเรื่องของคุณธรรม ท่านอาจารย์ป่วยเป็นนักวิชาการที่มีคุณธรรม ท่านใช้ความรู้ความสามารถเพื่อผลประโยชน์ของสังคมส่วนรวม ท่านเน้นอยู่เสมอในเรื่องงานของความเป็นธรรมในสังคม ในเรื่องของ การเปลี่ยนแปลงในลักษณะที่จะช่วย

สังคมดีขึ้น มีความเป็นอยู่ที่ดี มีสิทธิเสรีภาพต่าง ๆ หรือว่าในเรื่องของการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ท่านก็เห็นในเรื่องของ สันติประชาธรรม อะไรต่าง ๆ พวกนี้ ผมคิดว่าอันนี้เป็นเรื่องสำคัญว่าคนที่ฉลาดนี้ใช้ความรู้ไปในด้านไหน ผมคิดว่าท่านอาจารย์บวชัยใช้ความรู้ความสามารถไปในความฉลาดนั้น เพื่อช่วยเหลือ เพื่อเผื่อแผ่ ต่อคนส่วนใหญ่ของประเทศ อันนี้ก็อีกส่วนหนึ่ง เราจะเห็นว่าในเรื่องโครงการนี้ก็มิหลายอันที่เกิดขึ้น อย่างในเรื่องของการพัฒนาชนบท ท่านได้ให้ความสนใจเรื่องนี้มาก องค์กรที่ท่านสร้างขึ้น มา อีกอันหนึ่งก็คือ ในเรื่องของบัณฑิตอาสาสมัคร ซึ่งมีกำเนิดที่คณะเศรษฐศาสตร์ เพื่อที่จะให้นักศึกษาสัมพันธ์ชนบท ศึกษาเรื่องชนบท กระตุ้นการศึกษาเรื่องชนบทอย่างมากขึ้น อันนี้ก็อีกอันหนึ่งที่ท่านได้เป็นหัวเรี่ยวหัวแรงสำคัญในเรื่องนี้

อีกอันหนึ่งก็คือ โครงการลุ่มน้ำแม่กลอง อันนี้ก็อีกโครงการหนึ่งซึ่งท่านมีส่วนร่วมริเริ่มอย่างสำคัญที่จะให้อาจารย์ ให้นักวิชาการในมหาวิทยาลัย ได้มีโอกาสไปช่วยชนบทมากขึ้น อันนี้ก็อีกด้านหนึ่ง

ในด้านที่สามซึ่งอยากจะพูดถึงก็คือ เรื่องความกล้าหาญทางด้านวิชาการ กล้าที่จะพูดความจริง กล้าที่จะนำเสนอในสิ่งที่ถูกต้อง กล้าที่คัดค้านในสิ่งที่ไม่ถูกต้อง ผมคิดว่านักวิชาการนี้มีมาก แต่นักวิชาการส่วนใหญ่เนี่ยเนี่ยมันจะเป็นประเภทลู่ตามลม และพวกนี้ส่วนใหญ่มันจะได้ดิบได้ดีไป แต่ว่าประเภทที่ว่าสิ่งที่ไม่ถูกแล้วคัดค้านนี้ส่วนใหญ่ผมคิดว่าหายาก หรือแม้แต่ว่าในบางครั้งในการประชุมก็เหมือนกัน ผมได้มีโอกาสเข้าประชุมในที่ต่าง ๆ ในบางครั้งสิ่งที่ขัดผลประโยชน์ของผู้มีอำนาจส่วนใหญ่มันจะใช้วิธีคือ เจ็บความกล้าหาญในด้านนี้ของอาจารย์บวชัยได้มีปรากฏในหลายแห่ง ที่ผมอยากจะเล่าในที่นี้ก็ 2 เรื่อง เรื่องแรกที่เรารู้จักกันเป็นอย่างดีก็คือ ในเรื่องของจดหมายนายเข้ม เย็นยิ่ง ซึ่งท่านคัดค้านการกระทำที่ไม่ถูกต้องของจอมพลถนอม กิตติขจร ที่ปฏิวัติตัวเองในตอนนั้น อันนี้เป็นเรื่องหนึ่งซึ่งปรากฏแก่คนทั่วไป อีกเรื่องหนึ่งซึ่งหลายท่านอาจจะไม่เคยได้ยิน บางท่านอาจจะรู้เป็นอย่างดี หรืออาจจะรู้ดีกว่าผมด้วยซ้ำไป ก็คือ เรื่องในสมัยที่ท่านเป็นรองผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทย ในช่วงนั้นก็ยุคประมาณราว ๆ พ.ศ. สองพันสี่ร้อยเก้าสิบกว่า ในช่วงตอนนั้นเนี่ย เราก็มีปัญหาเรื่องดุลการค้า ดุลการชำระเงิน แล้วก็วิธีอันหนึ่งที่ใช้มาตรการในขณะนั้นก็คือ ในเรื่องของอัตราแลกเปลี่ยนหลายอัตรา เนื่องจากเงินตราต่างประเทศมีจำกัด เพราะฉะนั้นก็มีการควบคุมกันว่าจะเอาเงินตราต่างประเทศไปซื้ออะไร ไปส่งอะไร บางทีคุณสุรพลอาจจะช่วยเสริมตรงนี้ได้ในช่วงนี้ก็มีการพาณิชย์ที่เรียกว่าไม่สุจริตตรงนี้ คือ เงินปอนด์สเตอร์ลิงนี้ยาราคาท้องตลาดประมาณ 60 บาทต่อหนึ่งปอนด์สเตอร์ลิง แต่ถ้าซื้อในอัตราราชการนี้ประมาณ

40 บาท หรือมากกว่านั้น แล้วแต่ว่าจะสั่งสินค้าที่มีความจำเป็นต่อประเทศมากน้อยแค่ไหน ธนาคารแห่งนั้นก็ใช้วิธีการไปซื้อเงินตรา ซื้อปอนด์สเตอร์ลิงในอัตราราชการ แล้วก็มาขายเอากำไร นี่เรียกว่าเป็นการบ่อนทำลายเศรษฐกิจของประเทศ แล้วก็ถูกจับได้ เมื่อถูกจับได้ นี้ ในตอนนั้นเขาก็เล่ากันว่า พล.ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ ไม่โหมมาก ถึงขนาดบอกว่าจะเอาไปยิงเป้า แต่ว่ากลุ่มพ่อค้ากลุ่มนั้น ก็มีความสามารถ ก็วิ่งเข้าหาอีกกลุ่มหนึ่งที่ตรงข้ามกับ พล.ต.อ.เผ่า ก็คือกลุ่มของจอมพลสฤษดิ์ เพราะฉะนั้นก็ได้มีการส่งคนเข้าไปเจรจากับอาจารย์ป๋วย ทั้งให้ผลประโยชน์ ทั้งชู ทั้งอะไรต่าง ๆ แต่ท่านอาจารย์ป๋วยก็ไม่ยอมในเรื่องนี้ เพราะฉะนั้น ผลจากการที่ท่านไม่ยอม ก็เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ ท่านต้องออกจากตำแหน่งรองผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทยในขณะนั้น แล้วก็มาประจำอยู่ที่กระทรวงการคลัง ก็เกือบจะเรียกได้ว่า ก็โดนตามล้างตามผลาญอีกเหมือนกัน แต่ว่าความที่ท่านอาจารย์ป๋วยท่านเป็นคนซื่อสัตย์สุจริต เจ้านายเห็นว่าเป็นคนมีความรู้ความสามารถ เข้าใจว่าตอนนั้นเท่าที่จำได้บุคคลที่มีส่วนช่วยท่าน สำคัญคนหนึ่งก็คือ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังในสมัยนั้น ก็คือ พลเอกพระบริภัณฑ์ยุทธกิจ ก็ได้หาทางให้ท่านรอดพ้นปากเหยี่ยวปากกาในขณะนั้น ก็ไปประจำอยู่ที่อังกฤษ ความจริงตำแหน่งที่ท่านไปประจำอยู่ที่อังกฤษ ก็เป็นตำแหน่งที่ตั้งขึ้นมาสำหรับเพื่อให้อาจารย์ป๋วยไปทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาทางเศรษฐกิจ ของสถานเอกอัครราชทูตไทย แต่อย่างไรก็ตาม ความผันผวนในเรื่องของการเมือง เศรษฐกิจนี้ เราจะพบว่า หลังจากนั้นไม่นาน จอมพลสฤษดิ์ก็ปฏิวัติขึ้นมา แต่ว่าจอมพลสฤษดิ์นั่นเอง ที่เป็นคนส่งคนไปเจรจากับอาจารย์ป๋วย และก็อาจารย์ป๋วยก็ไม่ยอม แต่ว่าจอมพลสฤษดิ์เห็นว่า อาจารย์ป๋วยเป็นคนที่มีความซื่อสัตย์สุจริต เป็นคนที่มีความรู้ความสามารถมาก ก็พยายามที่จะดึงอาจารย์ป๋วยกลับมา ในที่สุดท่านก็กลับมารับใช้ประเทศชาติ และก็มียบทบาทสำคัญในทางเศรษฐกิจของประเทศ ผมคิดว่าเสถียรภาพทางการเงินของประเทศ ที่เกิดขึ้นในประเทศไทยในช่วงระยะ 10 กว่าปีที่ผ่านมานั้น ผมคิดว่าเกิดจากการวางรากฐานของท่านอาจารย์ป๋วย ทั้งในด้านวิชาการ และในด้านขององค์กรต่าง ๆ ถ้าไม่เช่นนั้นแล้ว ผมคิดว่า บางทีไอ้เรื่องการลดค่าเงินบาทหรืออะไรต่าง ๆ นี้ เราอาจจะเจอปัญหามากหนักซะยิ่งกว่านี้อีก แต่ว่า การที่เรามีรากฐานทางด้าน การคลังดี ทางด้านเศรษฐกิจดี เกี่ยวกับเรื่องการรักษาเสถียรภาพของอาจารย์ป๋วยที่ท่านทำไว้ นี้ ก็มีส่วนเกื้อกูลทำให้เศรษฐกิจไทยที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ถึงแม้จะเผชิญมรสุมต่าง ๆ ก็ตาม ก็ยังไปได้ดีพอสมควร อันนี้ผมคิดว่าเป็นความดีของอาจารย์ป๋วยที่ผมได้รู้ณะชะ ในขั้นต้นนี้ผมคิดว่า ผมขอจบสั้น ๆ แค่นี้ก่อน บางทีคุณสุรพลอาจจะ

อะไรเสริมผมได้อีกมาก (...ปรบมือ...)

คุณกฤษฎางค์

ขอขอบคุณท่านอาจารย์เกริกเกียรติมากนะครับ พวกเราทุกคนคงจะพอทราบเค้าโครงที่ท่านอาจารย์ทั้งสองได้เล่าให้เราฟังถึงคุณงามความดีของอาจารย์ป๋วยที่มีต่อธรรมชาติ และก็มีต่อคณะเศรษฐศาสตร์ มีต่อนักศึกษา และมีต่อระบบเศรษฐกิจของไทยนะครับ หลายคนก็คงสงสัยว่า เอ๊ะ ทำไมในเมื่อเป็นคนดีทำไมถึงต้องระเห่ร้อนออกไปนอกประเทศเหมือนกับที่เสภาซึ่งก่อนที่พวกเราจะมาเสนา เขาขับให้พวกเราฟัง กระผมอยากจะทิ้งไว้ให้เป็นคำถามที่พวกเราสงสัยอยู่ในใจ และหาคำตอบกันเอาเองตามหน้าหนังสือพิมพ์ เพราะว่ามันก็เป็นอย่างนั้นละครับ คนดีในสังคมไทยถ้าไม่ไปอยู่เมืองนอก ถึงแม้อยู่เมืองไทยก็ต้องถูกเหยียบย่ำซ้ำเติม ยิ่งโดยเฉพาะหลังเหตุการณ์ 6 ตุลา ที่ท่านอาจารย์ป๋วยของเราได้รับเคราะห์กรรม ผมใช้คำว่า "เคราะห์กรรม" ดีกว่านะครับ ต้องถูกอำนาจอันไม่เป็นธรรม ที่จะเบียดเบียนท่านก็เพราะเรามีผู้ปกครองที่อาจจะเรียกว่าโง่เขลา นะครับ (...ปรบมือ.....) ขอบใจหรืออะ (...หัวเราะ.....) คือ ยังไม่ถึง ไคลแม็ก คือ ผมว่าชุดโน้นอะนะ ไม่ใช่ชุดปัจจุบันนะอะ (...หัวเราะ...) คือ ในช่วงนั้นทุกคนก็คงจะยอมรับเหมือนผมว่าเป็นรัฐบาลชุดที่สายตาสั้น โง่เขลา และขาดความกล้าหาญทางการเมืองทำให้เราเสียปฐพีบุคคล และมันสมองของชาติไปอีกหนึ่ง และอีกหลายพันรายทีเดียวนะครับ ที่เราไม่กล้าจะเอ่ยชื่อในที่นี้ก็เป็นความเศร้าอย่างหนึ่ง เอละครับ ผมจะไม่พูดเรื่องเศร้า ๆ เพราะมันจะออกนอกเรื่อง ต่อไปผมอยากจะขอเชิญคุณสุรพล เย็นอุรา ซึ่งท่านคงจะมาเล่าสู่กันฟังเกี่ยวกับบทบาทของท่านอาจารย์ป๋วยที่สมัยอยู่ธนาคารแห่งประเทศไทย แล้วก็ในฐานะที่ได้เคยใกล้ชิดสนิทสนมทำงานร่วมกันมาเป็นเวลานับสิบปี ขอเชิญครับ (...ปรบมือ...)

คุณสุรพล

ขอบคุณครับ สวัสดีครับท่านผู้นิยมในความคิดความงามของท่าน วันนี้ผมรู้สึกว่าเป็นโอกาสที่เหมาะสมอย่างยิ่ง ที่นำเรื่องราวของดร.ป๋วย อึ้งภากรณ์ มากเล่าในช่วงเวลานี้ เพราะว่าการกล่าวถึงเรื่องความคิดความงามในช่วงต้นปี มันย่อมเป็นศิริมงคลทั้งผู้ฟังและผู้พูดด้วย (...ปรบมือ..)

ท่านทั้งหลาย ผมอยากจะทำความเข้าใจสักเล็กน้อย ก่อนที่จะพูดว่า หนึ่ง ผมจะไม่ได้พูดถึงท่านผู้ว่าการป๋วย เกี่ยวกับงานในธนาคารชาติ แต่ผมจะพูดถึงจริยวัตรที่น่าสนใจของดร.ป๋วย ในขณะที่ทำงานอยู่ที่ธนาคารชาติ และผมสังเกตเห็นเพราะผม

เป็นคนช่างสังเกต (..หัวเราะ..) ครับ ปัญหามันมีอย่างนี้ว่า เรื่องราวของดร.ป๋วยนั้น ถ้าว่าที่จริงมันก็เป็นเรื่องราวของประวัติศาสตร์ ถึงแม้เจ้าของเรื่องราวตราปัจจุบัน ยังมีชีวิตอยู่ แต่เขาก็หมดบทบาทใดๆแล้ว เพราะฉะนั้นเรื่องใดๆที่ผมเคยเขียนหรือเคยพูด ถ้าหากผมต้องมาพูดหรือมาเขียนอีก ผมก็ต้องเขียนเรื่องเดิม ผมจะไปบิดเบือน ปรับปรุง รสชาติ เพื่อให้ถูกใจคนฟังคนอ่าน ให้แตกต่างไปกว่าเดิมก็คงทำไม่ได้ เพราะฉะนั้น นี่คือปัญหาว่า ท่านที่เคยฟังผมพูดเมื่อคราวก่อนที่ตึกเอ.ที ท่านก็อาจจะสนใจไม่มาก เท่าที่ควร แต่ก็ผอญุ โชคดีที่ว่า การไปพูดคราวนั้นผมเตรียมตัวน้อยเต็มที่ เมื่อกลับไป บ้านก็นึกขึ้นได้ว่าลืมพูดตั้งหลายเรื่อง (..หัวเราะ..) ครับ ก็จะได้นำมาพูดกันเสียในวันนี้

สำหรับปัญหาข้อที่สองก็คือว่า คงจะมีท่านที่เพิ่งเข้ามาฟัง เคยได้ยินชื่อแต่ดร.ป๋วย ว่าเป็นคนดีอย่างนั้นอย่างนี้ แต่ไม่เคยรู้จักหรือสัมผัสกับท่าน ท่านก็อาจจะขาดอารมณ์ร่วม เพราะฉะนั้นเสียงที่ฮือฮาที่พอกพอบใจหรือปวดร้าวร่วมไปกับผมด้วยก็คงจะไม่มีอะไรก็ตามจริยวัตรของดร.ป๋วย เท่าที่ผมติดตามมาตลอดเวลา 12 ปี ที่ผมอยู่กับท่าน เท่าที่พอจำได้ ก็คิดว่าคงจะมากพอที่จะทำให้ท่านทั้งหลายรู้จักว่า คำว่าปุษนียบุคคล หรือผู้ที่จะเป็นปุษนียบุคคลนั้น ควรจะประกอบด้วยคุณลักษณะอย่างไร

ท่านทั้งหลาย คำว่า "คนดีนั้นนะหายากแต่ว่า ก็ไม่ถึงกับหาไม่ได้ เพราะคงเป็น โชคดีของคนที่ธนาคารแห่งประเทศไทย ในระหว่างที่ผมทำงานมา 33 ปีนี้ มีคนดี เข้ามาบริหารงานอยู่มากมายหลายคน และดร. ป๋วยก็เป็นคนหนึ่ง แต่ผอญุว่า ท่าน เป็นคนที่บริหารงานในธนาคารในฐานะผู้ว่าการยาวนานกว่าเพื่อน ผลดีในการปฏิบัติงาน หรือคุณสมบัติต่างๆของท่านก็แสดงออกมาได้นานกว่าคนอื่น เพราะฉะนั้น ท่านจึงมีเรื่องราวที่จะทำให้ผมเอามาเล่าได้มากพอสมควร คือมากกว่าท่านอื่นๆ ครับ ดร.ป๋วย ผมขออนุญาตนั่งอย่างนี้ (..หัวเราะ..) อันว่าคนดีเด่นในเมืองไทย หรือว่าในโลก นี้ ผมว่าก็มีเยอะครับ แต่ส่วนใหญ่ที่ผมเห็นมักจะไปดีเด่นกันในตอนที่เติบโตมีความสำเร็จ ในหน้าที่การงานแล้ว สำหรับดร.ป๋วยนั้นผมถือว่าเป็นกรณีพิเศษ เพราะว่า ท่านดีเด่น มาตั้งแต่เด็ก ดีเด่นมาทุกชั้นตอนของอายุ เดิมทีเดียวผมก็ตั้งใจว่า จะนำเอาเรื่องราว ของท่านตอนที่เป็นเด็กและก็มีกาเปิดเผยแล้วเป็นที่รู้กันมากแล้ว แต่ว่าผอญุมีคุณ ระเบียบ ซึ่งเป็นน้องสาวของท่านมาอยู่ด้วย และท่านก็ตั้งใจว่าจะพูดเกี่ยวกับชีวิต ในวัยเยาว์ของดร.ป๋วยอยู่แล้ว เพราะฉะนั้นผมก็จะข้ามไปถึง ตอนที่ท่านเริ่มทำงาน และก็ในส่วนที่ผมเข้าไปเกี่ยวข้อง

ดร.ป๋วยเป็นคนหนึ่งในไม่กี่คนในเมืองไทย ที่ว่าเรียนอะไรมาก็ได้ทำงานในสิ่ง ที่ตัวเรียน เป็นนักเศรษฐศาสตร์ เรียนจบจากมหาวิทยาลัย London School of Economics

ก็ได้ทำงานในเรื่องเกี่ยวกับเศรษฐศาสตร์ตลอดมา ซึ่งน้อยคนในยุคปัจจุบันที่จะทำได้
อย่างนั้น นอกจากคนที่สวมเครื่องแบบ (..หัวเราะ..ปรบมือ..) ทุกคนที่ทำงาน นะครับ
ก็หวังที่จะได้เห็นหัวหน้างานของตัวที่มีความสามารถ มีความฉลาดเฉลียว ปราดเปรื่อง
ก็ไม่ค่อยผิดหวัง แต่ว่ามักจะผิดหวังที่ว่ามักจะเจอหัวหน้างานที่เก่ง และนึกว่าคนอื่น
ไม่เก่ง (..หัวเราะ..) ดร.ป๋วย เป็นคนที่ยกเว้นนอกเหนือจากลักษณะที่กล่าวนี้ ท่านเป็น
คนที่ให้การสนับสนุนต่อการทำงานของคุณ้องอย่าง ที่ อาจารย์ ชาญวิทย์ และ
อาจารย์ เกริกเกียรติ ได้กล่าวถึง ท่านมีนิสัยติดตัวมาแต่ไหนแต่ไรคือ การเป็นครู
เมื่อตรวจพบว่าคนไหนทำงานผิด ท่านจะหลีกเลี่ยงในการที่จะทำให้เขาอับอาย
ผมจะยกตัวอย่างมาสักสองสามกรณี ว่าท่านเป็นคนอย่างนี้

ท่านตรวจงานที่เป็นตารางตัวเลขในวันหนึ่ง ก็ปรากฏว่า ตัวเลขอันนั้นมันผิด
ท่านก็ขีดเส้นใต้และก็เขียนไปบอกว่า “ตัวนี้ผมสงสัยว่าน่าจะเป็นอย่างนี้มากกว่า
ลองช่วยดูทีเถอะ ว่ามันเป็นจริงอย่างที่ผมว่าหรือเปล่า ถ้าเป็นจริงก็ไม่ต้องส่งกลับคืนมา”
ก็ปรากฏว่ามันไม่ส่งกลับคืนมาจริงๆ (..หัวเราะ..) ครับ เมื่อผมโทรศัพท์ไปถาม
เห็นเงียบไปหลายวัน ก็ถามว่า มันเป็นอย่างไร เขาก็บอกว่า “ท่านแน่ะ อุตสาห์
จับจนได้” และก็ออกพอใจเสียด้วยที่ถูกจับผิด เพราะท่านไม่ทำให้ใครอับอาย

นี่ไอ้เรื่องเกี่ยวกับตัวผมเป็นเรื่องที่น่าขันพอสมควร ก็คิดว่าจะเอามาเล่าให้ฟัง
(..หัวเราะ..) ผมเป็นพนักงานพิมพ์ดีดอยู่หน้าห้องท่าน ก็เผอิญดร.ป๋วย คุณหญิงหลาย
คงทราบว่าเป็นนักเขียนคำบรรยาย นักเขียน speech ที่มีชื่อเสียงทั้งไทยทั้งอังกฤษ
จะไปพูดเป็นภาษาอังกฤษท่านก็เขียนเอง แต่ในกรณีหนึ่ง เกิดต้องไปพูดเป็นภาษา
อังกฤษ แล้วก็จำเป็นต้องแปลเป็นภาษาไทยโดยรีบด่วน เพื่อให้สื่อมวลชนมาขอไปลง
ท่านก็จำเป็นต้องไปพึ่งพาพวกนักเรียนนอกบางคน ซึ่งไม่ใช่ตัวผม (..หัวเราะ..)
ตามปกติ ถ้าท่านมีเวลาท่านจะแปลทั้งภาคไทย ภาคอังกฤษด้วยตัวของท่านเอง แต่
คราวนั้นเป็นงานเร่งด่วนจริงๆ ขณะที่ผมพิมพ์ไป ผมก็อ่านสำนวนนักเรียนนอกบางคน
ว่ามันเหม่งๆ มันเหมือนอังกฤษแปลเป็นไทยอะไรทำนองนั้น ก็เลยถือโอกาสปรับปรุง
ไป (..หัวเราะ..ปรบมือ..) ครับ เมื่อปรับปรุงเสร็จแล้วก็นำเสนอท่าน สักพักใหญ่
ท่านก็เรียกผมเข้าไป ท่านถามว่า “คุณไปแก้ของเขาใช่ไหม” (..หัวเราะ..) ผมก็มอง
หน้าท่าน นึกว่าท่านจะขอบคุณ (..หัวเราะ..) ผมบอก “ใช่ครับ” “คุณบอกเขาหรือเปล่า
ว่าคุณไปแก้ของเขา” ผมบอกว่า “ไม่ได้บอก” “ทีหลังจะแก้ของเขาก็บอกให้เขารู้
นะเดี่ยวเขาจะโกรธคุณเอา” ผมเดินหน้าเสียออกมา นึกว่าทำคุณบูชาโทษแท้ๆ (..หัวเราะ..)
ปรากฏว่า วันรุ่งขึ้นท่านก็เรียกผมเข้าไปพบและบอกให้เอาไปพิมพ์ใหม่ และไอ้ที่ผม

แก้ท่านแก้หมดเลย (..หิวเราะ..) ครับ เพราะมันคงใช้ไม่ได้ละครับ (..หิวเราะ..) แต่ว่า ข้อสำคัญที่สุดที่ทำให้ผมชนลุกช่า พุดถึงตอนนี้ยังชนลุกเลย ท่านเขียนว่ายังไง คือ ท่านบอกว่าทุกครั้งที่เราช่วยท่านทำอะไรท่านจะต้องให้เครดิตแก่คนเหล่านั้น ท่านก็เลยบอกบทความนั้นแปลโดยนักเรียนนอก 3 คน แล้วแถมผมเข้าไปอีกคน (..หิวเราะ..ปรบมือ..) ครับ มันก็กลายเป็นความเดือดร้อนของผม ที่ใครต่อใครต้องโทรศัพท์มาถามว่า ผมไปเรียนภาษาอังกฤษที่ไหนมา (..หิวเราะ..) แล้วก็ร้ายหนักก็คือ ขอร้องให้ผมช่วยแปลในเวลาต่อไปด้วย (..หิวเราะ..)

ท่านทั้งหลาย เรื่องน้ำใจกว้างของดร.ป๋วยนั้นหาที่สุดมิได้ ผมไม่อยากจะพูดว่า มหาสมุทรจะใหญ่กว้างเท่ากับดร.ป๋วย เพราะว่าทั้งฐานะท่านก็ไม่ได้ร่ำรวยอะไรนักหนา แต่ว่าท่านเป็นคนจิตใจที่กว้าง ท่านเห็นเงินไม่ได้เป็นพระเจ้าเลย เป็นต้นว่า ถ้าใครทำอะไรให้ท่าน อย่างที่ผมเรียนให้ทราบเมื่อคืนนี้แล้วว่า ท่านจะยกเครดิตให้คนนั้นเสมอไป ใครมาช่วยท่านแปลท่านจะเอ่ยชื่อ แม้กระทั่งข้อเขียนบางอัน ท่านเคยมอบหมายให้เจ้าหน้าที่บางคนช่วยทำ ให้แล้วก็ส่งไปให้ผู้ที่ติดต่อขอมา ก็ปรากฏว่า ท่านก็ใส่ชื่อคนๆนั้น ไปว่าเป็นผู้ช่วยอะไร พอต่อมาเขาก็ส่งเงินค่าเรื่องค่าเขียนอะไรมาให้ ท่านก็ใส่ชื่อส่งกลับมาให้คนที่ช่วยท่านครบทุกบาททุกสตางค์ ไม่มียกไว้เลย (..หิวเราะ..) ในกรณีที่มีการประชุมประจำเดือน ซึ่งท่านก็ประชุมหลายคณะ จนกระทั่งท่านแทบไม่มีเวลาไป ปรากฏว่าบางครั้งการประชุมที่ท่านสามารถจะมอบหมายให้ผู้อื่นไปได้ ก็ให้เขาไป ปรากฏว่าหลังจากนั้นมาเขาก็เอาเบี้ยประชุมมาให้ท่านที่ทำงาน มาให้เซ็น พอท่านเซ็นเสร็จ ท่านก็เขียนใส่ซองถึงคนที่ไปประชุมแทน ท่านทำอย่างนี้เสมอมาได้ขาด เพราะฉะนั้น ใครก็ตามที่ได้ทำงานร่วมกับท่าน นอกจากจะได้ความภูมิใจ ได้ความรอบรู้แล้ว ก็ยังได้เงินด้วย (..หิวเราะ..)

ถ้าพุดถึงฐานะความเป็นอยู่ของดร.ป๋วย อย่างที่กระผมได้กล่าวแล้วว่า ตลอดชีวิต คงจะรวยไม่ได้ เพราะท่านไม่คำนึงถึงเรื่องครอบครัวเป็นเรื่องใหญ่ ท่านถือว่าเมื่อท่านอยู่ที่ทำงาน อะไรก็ตามที่เกิด ผลประโยชน์ที่เกิดต้องเป็นของคนที่ท่านงานนั้น ไม่มีการเอาอะไรกลับบ้านทั้งนั้น เพราะฉะนั้น เรื่องค่าใช้จ่ายต่างๆของท่าน ผมเห็นแล้วผมก็ สงสาร ท่านเป็นคนง่ายมาก ท่านที่รู้จักกับดร.ป๋วยมาตั้งแต่สมัยท่านกลับจากเมืองนอก จะเห็นว่า ผู้ชายที่ผมยุ่งๆใส่เสื้อแขนถลก และก็เหงื่อโชก นาฬิกาข้อมือเก่าๆ แล้วก็ ทุ่งกางเกงเวสปี้อยู่ตั้งหลายปี จนกระทั่งเวสปี้อายุขาดตลาด (..หิวเราะ..) ครับ แล้วถึงจะเริ่มกลับมาแต่งตัวอย่างชาวบ้าน แล้วก็แต่งตัวอย่างชนิดที่ไม่มีพิธีรีตรองตัวเองไม่ได้ติดใจสนใจอะไร ชอบอะไรก็ชอบง่าย ๆ ฝรั่งมังค่าที่สนิทสนมมา แทนที่

เขาจะเลี้ยงกันเป็นพิธีรับรองใหญ่โต ท่านก็สั่งข้าวต้มก๊วยไปเลี้ยงเขาครับ (..หัวเราะ..) ท่านก็บอก เขาก็ชอบ บางที่ท่านก็สั่งเต้าฮวยมาเลี้ยงเขา (..หัวเราะ..) ท่านบอกท่านเคยกินตั้งแต่อดีตสมัยที่สามแยกยังจิตใจไม่หาย ครับ อย่างนี้ก็เป็นเรื่องที่ผมชี้ให้เห็นว่าความเรียบง่ายของดร.ป๋วยนั้น ท่านมีมาโดยตลอด จนกระทั่งมีอยู่คราวหนึ่งเกิดขับรถไปบ้านนอกอยู่คนเดียว ท่านเป็นคนไม่สนใจเรื่องจุกจิก ท่านลืมเติมน้ำรถ หม้อน้ำก็เลยแห้ง อะไรมันโคงมันงอธมันก็เล่นไม่ได้ ทางเจ้าหน้าที่บ้านเมืองเขาก็เป็นธุระให้เขาเตรียมจะจัดรถมาส่ง ท่านก็บอกจะให้เขาเก็บรถท่านไว้ที่นั่นแล้วท่านก็นั่งรถเมล์กลับ ครับ ผมตอนนั้นผมยังนึกว่า ไอ้เด็กกระเป่าธมันคงไม่รู้ ว่า ตาคคนหน้าเหมือนคนจีนที่นั่งงอๆงๆ ทำยรณัน คือ คนที่เซ็นในธนบัตรนั้นนะ (..หัวเราะ..ปรบมือ..)

กระผมอยากจะพูดในปีใหม่นี้ ผมก็เลยนึกถึงว่าควรจะพูดถึงเรื่องเกี่ยวกับ ส.ค.ส. ดร.ป๋วยนี้เป็นคนแปลกครับ เห็นความสำคัญของส.ค.ส.เป็นยิ่งยวด ในระยะเวลาประมาณหลังวันที่ 20 ธันวาคมไปส.ค.ส.ก็จะหลังไหลมาหาท่านมิได้ขาด ก็ต้องเสนอท่านไป ท่านก็จะเก็บไว้ เก็บไว้ เก็บไว้ แล้วก้อ พอเราเสนอส.ค.ส.ไปให้ท่าน แต่ละใบ ท่านจะเซ็นถึงเขา ท่านจะเขียนแล้วท่านจะมองดูว่าคนนี้รู้จักมากรู้จักน้อย แล้วท่านก็จะเขียนตามข่าวคราวไปเลย แสดงว่าท่านไม่ได้หลับหูหลับตาเซ็น ท่านเซ็นแล้วท่านมี Sentiment คือ มีความรู้สึกเกี่ยวข้องกับคนนั้นยังงัย ท่านก็ถือโอกาสทักทายไปใน ส.ค.ส. ท่านเอาจริงเอาจัง เสร็จแล้วก็เอา ส.ค.ส.ที่ได้รับเหล่านั้นมาร้อยเป็นพวงรอบห้องเลย เดินเข้าไปเหมือนอย่างกับเข้าไปในงานวัดนะครับ (..หัวเราะ..) ท่านห้อยเต็มไปหมด ระยะนั้นนอกจาก ส.ค.ส.แล้วยังมีพวกของขวัญ ของขวัญที่มาให้ผู้ว่าการมันก็ต้องแน่นห้อยล่ะครับ มันมีของดีจ๊ แต่ว่า มันเป็นของเล็กๆน้อยๆ เอามาวางเต็มโต๊ะเลย เข้าไปที่ไรผมก็ชำเลื่องมองทุกทีล่ะ (..หัวเราะ..) ผมอยากได้ชิ้นไหน ผมนึกอยู่ในใจนะว่า อันนี้ดี อันโน้นดี พอถึงเวลาวันที่ 30 บั๊น รุ่งขึ้นมันปิด หยุคงานท่านก็จะค่อยๆทยอยเรียกเข้าไป นักการกิติ หรือ เสมียน หรือว่า หัวหน้านะครับที่ท่านเรียกเข้าไป ได้สิทธิ์เท่ากันแหละครับ ไม่ได้มีว่า ถ้านักการแล้วต้องกินเหล้าโรง หรือว่า ผู้ใหญ่ต้องให้บรันตี ไม่ใช่อย่างนั้น พอถึงตาผม ท่านก็เรียกเข้าไป ผมจ้องอะไรต่ออะไรหลายอย่างเหมือนกัน (..หัวเราะ..) แต่ว่า ครับ ผมก็จ้องไอ้ผ้าตัดชุดสากล ปรากฏว่าท่านก็เกิดนึกยังงัย เห็นผมมองหรืองัยก็ไม่รู้ ท่านบอกว่า “สุรพล เอาเสื้อผ้าไปตัดไป” ผมก็รับมา แล้วท่านก็บอกว่า “เดี๋ยวยออย่าเพิ่งไป เอาบรันตีไปกินอีกขวดหนึ่ง” (..หัวเราะ..) แล้วพอจะออกมาก็ถาม Calendar อีกอันหนึ่ง แจกกันไปอย่างนี้ล่ะครับ แจกกันไปหมดเลย แล้วก็เหลือ Diary เล็กๆไว้เล่มหนึ่ง เอาใส่กระเป่าไว้ ไอ้ Diary เล่มนี้ทำงานหนักจริงๆ

สำหรับ ดร.ป่วย เพราะว่า ท่านจจะอะไรเต็มหมดเลย มีนัด มีอะไรต่างๆ มีประชุม ท่านใช้คัมคำจริง ๆ ครับ Diary เล่มนี้ละ ฉะนั้นก็ชี้ให้เห็นว่า ดร.ป่วยนี้เป็นคนที่ ใจกว้างเหลือกำลัง ไม่รู้จักคำว่า ครอบครัเป็นอย่างไร ควรจะเอาเงินไปยังไป ของอย่างนี้ควรจะถูกใจลูกมัย หรือถูกใจเมีย ไม่เคยจะคิดอย่างนั้น ผมไม่ได้ว่าท่านอื่นๆ ที่ประพฤติไม่เหมือนดร.ป่วย แต่ผมหมายถึงว่า ดร.ป่วยนะท่านไม่เหมือนคนอื่น (..หัวเราะ..ปรบมือ..)

ที่นี้ระหว่างก่อนที่ท่านจะมาดำรงตำแหน่งผู้ว่าการ ท่านต้องเดินทางระหว่าง อังกฤษกับประเทศไทยอยู่บางครั้งบางคราว บ้านท่านท่านก็ยังให้เพื่อนท่าน ซึ่งได้ข่าวว่า เป็นดร.เหมือนกัน แต่ไม่มีที่อยู่ ไปอยู่ชั่วคราว พอท่านทุกครั้งทีเข้ามากรุงเทพฯ แทนที่จะเข้ามาพักบ้านของตัวเองครับ ต้องไปแอบพักบ้านคุณบุญมาบ้าง บ้านคุณ สุภาพบ้าง ถามว่าทำไม บอก เกรงใจเขาครับ (..หัวเราะ..) เกรงใจคนที่ไปพักบ้านตัว (..หัวเราะ..)

ที่นี้ผมก็จะพูดต่อไป ถึงเรื่องครอบครัว ให้ลึกไปนิดหนึ่ง สักครู่คุณระเบียบ อาจจะมีต่อไปจากที่ผมพูดก็ได้ว่า คือมีอยู่บ่อยครั้ง เมื่อผมพูดว่า ท่านไม่เอาอะไร กลับบ้าน ท่านไม่เอากลับจริง ๆ และ ไม่ห่วงเรื่องครอบครัวจริง ๆ ว่า จะต้องร่ำรวย หรือ ยากจน อะไรเกี่ยวกับรายได้ของท่าน เมื่อลูกท่านตอนที่เล็ก ๆ มาที่ทำงาน มี บางครั้งท่านก็มากวนผมบอกให้พาไปซื้อหนังสือที่ศึกษาภัณฑ์หน่อย แล้วก็ เรียก คนเล็กชื่อ “ใจ” ว่า “สมุดออมสินเอามาด้วยหรือเปล่า” ตามอย่างนี้เขาก็บอกว่าเอา มา “นี่ คุณพา “ใจ” ไปถอนสมุดออมสินก่อน ได้เงินมาแล้ว ไปซื้อสมุด” ผมเห็น ท่านทำอย่างนี้แล้ว ผมยังแปลกใจ ทำไม ท่านแจกเงินใครโครม ๆ แต่ว่า ที่ลูกให้ถอนสมุด ออมสิน ทางกึ่งทางเก่งก็ไม่ได้ดีไปกว่าลูกชาวบ้านเขา สีซัด ๆ หัวเข็มขัดก็ไม่ได้ขัด ด้วย นี่คือลักษณะการเลี้ยงลูกของท่าน ว่าท่านไม่ต้องการให้ลูกของท่านเหมือนกับ ลูกของคนอื่นก็เหมือนลูกนายป่วยที่นี้เมื่อผมไปบ้านท่าน ผมเห็นต้นนกยูงปลูกอยู่กลาง สนามหญ้า ต้นบ่อเริ่ม ก็ได้ถามคนที่บ้านที่ไปสวนว่า ทำไมเอาต้นนกยูงบ่อเริ่มมาปลูก อยู่กลางสนามหญ้า ทำให้เปลืองที่ รกหมด เขาก็บอกว่าเมียของท่านชอบ ท่านเป็นคนตามใจเมียครับ ท่านเป็นคนมีกติกาย่างยิ่งในครอบครัว ผมบอกไว้เลยว่า คนอย่าง ดร.ป่วย ถ้าหากว่าเราไปที่บ้าน ถึงจะมีเจตนาดีว่า เห็นแจกันในบ้าน ดอกไม้เหี่ยว นะ แล้วซื้อดอกไม้ทิวลิปส่งไปให้ ท่านคงจะถามล่ว่า “เฮ้! คุณเห็นเมียผมเป็นยังงั” ท่านก็คงไม่ชอบใจที่จะให้ใครไปทำอย่างนั้น เพราะท่านมีความเคารพต่อครอบครัว ของท่าน

ที่นี้ก็มืออยู่ครั้งหนึ่ง เมื่อประมาณปี 2514 ระหว่างที่ท่านต้องถูกเนรเทศ โดยปริยาย ไม่ให้กลับเมืองไทย ในยุคที่พวกเรายังไม่ค่อยรู้จัก คุณเคย กับคำว่าพระราชัย การติดต่อรหว่างผมกับดร.ป๋วยทำได้ยากลำบากเหลือกำลัง ท่านก็คงเห็นว่าผมเป็นเด็กเล็กร้อน เขียนอะไรตรงไปตรงมา หารู้ไม่ว่าถูกเซ็นเซอร์ทุกฉบับ จดหมายฉบับหนึ่งก็ใช้เวลาส่ง 28 วัน คนอื่นเขาใช้เวลา 4 วัน ของเราตั้ง 28 วัน มีรอยเปิด อะไรมาต่าง ๆ ท่านก็เตือนมาบอกให้ระวัง ที่นี้ก็มืออยู่ครั้งหนึ่ง ผมเขียนเรื่อง “ด้วยความรักและระลึกถึง ดร.ป๋วย” แต่ปรากฏว่าในยุคนั้นไม่ค่อยมีใครกล้าเขียนถึงท่านละครับ พอใครเอ่ยถึง ดร.ป๋วย คนเขาจะอูดหูกัน เขาจะเดินเสียงกัน เขากลั้วกันจริง ๆ ว่าชื่อ ดร.ป๋วยเป็นชื่ออันตราย ผลปรากฏว่า ผมที่มีความเพี้ยนอยู่ในตัว ผมก็เลยเขียนถึงท่านด้วยในเรื่องนั้น ผมก็เอ่ยถึงตอนหนึ่งว่า “เมื่อพูดถึงคุณงามความดีของท่านนั้น ได้เคยมีคนเอาโทรทัศน์ไปให้ที่บ้านหนึ่งเครื่อง ท่านก็ปฏิเสธไม่ยอมรับ เอาวิสก็ตราด่าไปให้ 1 หีบ ท่านก็ไม่ยอมรับ ให้เอาของเขาคืนไป” ท่านก็ได้เขียนจดหมายมาแก้ข่าว ท่านบอก “ที่คุณเขียนไปมันคลาดเคลื่อนนะ ไอ้โทรทัศน์นะ ผมไม่ได้บอกว่าผมมีแล้ว และผมไม่ได้รับหรอก ผมเพียงแต่บอกว่า บ้านนี้ผมไม่ได้ดูโทรทัศน์หรอก เพราะว่าลูก ๆ เรียนหนังสืออยู่ ถ้าหากว่าผมดู แล้วไม่ให้มันดู มันก็ไม่ยุติธรรม พ่อแม่ก็ร่วมมือกันไม่ดูไปด้วย เพราะฉะนั้น โทรทัศน์เครื่องนั้นก็ไม่ใช่ว่า ไม่เต็มใจรับ” ผมก็คิดว่า บ้านเมืองเรายุคนี้ ก็มีคนที่ข้อสงสัยอย่างนี้เหมือนกัน คือว่า เมื่อใครเอาโทรทัศน์มาให้ ก็เอาคืนไป บอกว่าจอมันเล็กไป (...หิวเราะ...ปรบมือ...) หรือว่า มันควรจะเป็นเครื่องสี หรือว่า ยี่ห้อที่มันมีมาตรฐาน ไม่ใช่ทำในเมืองไทย หรืออะไรทำนองนั้น แล้วท่านบอกสำหรับเรื่องวิสก็ตราด่านั้น ท่านชี้แจงมาว่า “ท่านไม่ได้คืนเขาหมดหรอก ท่านเอาไว้ขวดหนึ่ง” ครับ ผมก็นึกเหมือนกันว่า คนในบ้านเมืองนี้ก็ประหลาดคล้ายกับท่านแหละ คือ คืนเขาไปขวดหนึ่งครับ เอาเฉพาะที่เป็นส่วนใหญ่ไว้ (...หิวเราะ)...

ที่นี้ผมจะพูดถึงเรื่องเคร่งครัดเกี่ยวกับการนัดแนะ ผมเข้าใจว่า ผมพูดในคราวก่อนแล้ว แต่ก็พูดอีก คือว่าท่านถือเป็นเรื่องสำคัญมากสำหรับการนัด ผมเคยสงสารฝรั่งคนหนึ่ง นัดกับท่านเอาไวส์โมงเย็น เล่นมาตอน 3 โมงเย็น พอมาถึงฝรั่งก็รู้ตัวเหมือนกันว่าตัวมาเร็วไป ก็นั่งอ่านหนังสือพิมพ์ฆ่าเวลา ผมก็เข้าไปบอกท่าน ท่านก็นั่งอ่านหนังสือพิมพ์อยู่เหมือนกัน ผมไปบอกว่า ฝรั่งคนนั้นมาแล้ว บอกให้มันรอไป ท่านนั่งถ่วงเวลาจนกระทั่ง 4 โมง ไม่มีงานทำสะครับ ปลอ่ยให้มันรออยู่อย่างนั้น พอฝรั่งไปเสร็จแล้วเรียกผมเข้าไปบอก “ไปได้ซินให้มันพบเดี๋ยวมันบอกให้ใครมา อย่างนี้เคยตัวหมด ทีหลังก็มาก่อนเวลาหมด” นะครับ มีอีกครั้ง สมัยที่เป็นผู้อำนวยการ

สำนักงบประมาณ ตอนนั้นท่านเป็นผู้ว่าการธนาคารชาติด้วย ก็ปรากฏว่า มีนายพลโท
อะไรคนหนึ่งมานั่ง ก็คงวิ่งเต้นเรื่องงบประมาณแหละครับ ปรากฏว่าไม่ได้นัดแนะ
มาก่อน ท่านก็เลยบอกว่า ให้บอกว่าไม่ว่าง เขาเลยกลับไป เดินอย่างคอตกไปเลย
ครับ ที่นี้ผมก็มานั่งนึก เอ! ดร.ป๋วยนี่เคร่งครัดจริงเรื่องเวลานัด แต่ไม่แน่เสียแล้ว
ปรากฏว่า มีอยู่วันหนึ่งเด็กนักเรียนอัสสัมชัญมากันหลายคน 5 คน 10 คนมา พอผม
ไปบอก ท่านก็บอกให้เรียกเข้ามาแล้ว ไปเรียกเข้ามาเลย เดินเข้าไปเต็มห้องเลย ทั้ง
ที่ไม่ได้มีนัดหรือครับ ถ้าเป็นเด็กนักเรียนล่ะไม่ได้เขี้ยวเท่าไรเท่ากัน ล้อมหน้า
ล้อมหลังกันสนุกสนานมาก นะครับ ที่ผมพูดถึงดร.ป๋วย ก็เป็นเรื่องที่ว่า ถ้าเป็นไอ้เรื่อง
เกี่ยวกับตัวเด็กนักเรียนแล้ว แกเป็นโรคคิดเป็นครูละครับ เห็นเด็กนักเรียนล่ะไม่ได้
เป็นรักเหลือเกิน รักเหลือกำลัง รวมทั้งรักนักศึกษารวมศาสตร์อย่างที่ท่านอาจารย์
ทั้งหลายเล่าไว้ด้วย

ที่นี้ พูดถึงเรื่องศิลปะในตัวท่าน ท่านเป็นคนมีศิลปะในการประนีประนอมสูงมาก
ดร.ป๋วยไม่ว่าเข้าประชุมที่ไหน ที่ประชุมเป็นได้เฮฮา แล้วก็ได้ผลลัพธ์ของการประชุม
ทุกครั้งไป คุณหลวง เดช สนิทวงศ์ ที่ท่านล่องลับไปแล้ว ซึ่งเป็นคนดีคนหนึ่งนั้น ก็ได้
เคยพูดถึงดร.ป๋วยไว้ว่าทั้ง ๆ ที่ท่านเป็นประธาน แต่ถ้าวันไหนดร.ป๋วยไม่มาประชุม
ขอเลื่อนทุกที่ท่านบอกว่า ขาดดร.ป๋วยเหมือนขาดคนที่ให้ความรู้ ขาดคนที่ทำหน้าที่ประ
นีประนอมไป เพราะฉะนั้น ดร.ป๋วยท่านมีความสำคัญ นอกจากมีความรู้แล้วท่าน
ยังเก่งในเรื่องที่เป็นคนที่ทำให้ใคร ๆ รักและเกรงใจด้วย ที่นี้การเป็นตัวของท่านเอง
นี่นะครับ ในยุคสมัยที่ท่าน จะเรียกว่าท่านเป็นคนดีหรืออะไรก็ตาม แต่ว่าก็ตรงอย่าง
ที่อาจารย์กล่าวไว้แล้วว่าเป็นคนกล้าหาญ พอสมัยที่ยุคที่คำว่า “ทราชาธิ” ยังไม่เป็น
ที่คุ้นหูนั้น ท่านยังอุตสาหะเดินทางไปอังกฤษที่ไร ก็ยังอดแวะไปหาคุณหลวงประดิษฐ์
ไม่ได้ ทั้งทั้งที่คุณหลวงประดิษฐ์ นั้นไม่มีกล้าเอ่ยว่าไปหาท่าน คนที่ไปหาท่าน
ต้องแอบไม่บอกให้ใครรู้ ท่านไป ท่านเอารูปถ่ายอย่างที่ท่านเห็นในจอเมื่อกี้ เามาตั้ง
บนโต๊ะ ไม่กลัวใครหรอก แล้วในการประชุมบางแห่ง บางประเทศ ซึ่งรัฐบาลไทยไม่
สนับสนุนให้ไปประชุม แต่ท่านเห็นว่าเป็นเรื่องที่ท่านสนใจ ท่านไป เพราะฉะนั้น
ก็น่าอยู่หรือครับที่เขาจะเนรเทศไปอยู่ที่อื่น ท่านไม่ค่อยเชื่อฟังเท่าไร เป็นตัวของ
ตัวเองอย่างจัดลดตมา ที่นี้ถ้าจะมีคนตั้งคำถาม (ผมจะพูดเที่ยวเดียวและจะไม่กลับ
มาซ้ำอีกเอาจบเลย) ว่า เอ๊ะ ถ้าอย่างนั้น คนที่ทำคืออย่างดร.ป๋วยแล้วไม่ได้ดี แล้วเรา
จะทำดีกันเพื่ออะไร ผมก็เห็นจะเรียนแทนดร.ป๋วยว่าเราต้องเข้าใจเจตนาของดร.ป๋วย
ก่อนว่า ท่านผู้นี้ไม่ได้เป็นผู้ที่มีความทะเยอทะยาน เมื่อทำอะไรก็ไม่ได้คิดว่าเอาดี

เอาเด่น ต้องการอย่างเดียวขอให้ได้ทำ ขอให้ได้รับความไว้วางใจ ทำในสิ่งที่ตัวอยาก
ทำ เพราะฉะนั้น เมื่อทำไปแล้วไม่ได้ผลดี ไม่ได้เด่น ท่านก็ไม่ได้ผิดหวัง เพราะท่าน
ไม่ได้คิดไม่ได้หวังในสิ่งเหล่านั้น แต่ว่าถ้าหากจะมีสิ่งที่ท่านผิดหวัง ก็คือ สิ่งที่ว่า
เมื่อถึงเวลาหนึ่ง คือ เมื่อปี พ.ศ. 2519 เวลาไม่ต้องการตัวท่าน ก็ขับไล่ไสส่งออกไป
จากเมืองไทย เสียจนกระทั่งเงินทองติดตัวก็ไม่มี เนคไทที่ผูกที่คอก็ถูกกระชากลากถู
อย่างไม่ปราณี พาสปอร์ตที่กำลังจะยื่นให้เจ้าหน้าที่ก็ถูกตบลงไปกับพื้น ทำให้ท่านต้อง
ก้มลงไปหยิบ นึกถึงภาพคนอย่างดร.ป๋วย ต้องแสดงพฤติกรรมก้มลงไปหยิบพาส-
ปอร์ตที่ตกกับพื้นสละรับ หรือสองนึกถึงใบหน้าของท่าน เมื่อเวลาท่านถูกคนที่ไม่รู้จัก
หัวนอนปลายตีนท่าน หรือว่าต้องการเด่นดัง กระชากคอท่าน ซึ่งคนเหล่านั้น เดียวนี้ก็ได้ดี
ไปตามกัน เพราะฉะนั้น สิ่งเหล่านี้สละรับ เป็นสิ่งที่ผมถือว่า ถ้าถามว่าดร.ป๋วยผิดหวัง
หรือไม่ในการได้ตำแหน่ง ผมก็ต้องตอบตามตรงว่า ท่านไม่ผิดหวังเลย แต่ท่านผิดหวัง
ที่ว่า ถึงเวลาแล้วไม่มีใครระลึกถึงคุณงามความดี ของท่านเป็นแต่่น้อย ไม่มีใครนึกถึง
การประพุดิเยี่ยงวีรบุรุษในระหว่างสงครามมาช่วยกู้ชาติ ไม่ได้ระลึกถึงผลงาน
ทางด้านเศรษฐศาสตร์ที่ท่านอุทิศให้กับประเทศตลอดเวลาต้องการอย่างเดียวคือให้พ้น
ออกไปจากประเทศ แล้วที่ตามปกติทุกครั้งที่ท่านไปต่างประเทศ ท่านจะต้องถือขลุ่ย
ของท่านติดตัวไปด้วยเสมอไป คราวนี้เอาขลุ่ยไปไม่ทันนะครับถึงเอาไปก็เป่าไม่ได้
เพราะท่านไปอยู่ในฐานะที่จะเป่าได้จนทุกวันนี้ สวัสดิ์ครับ ขอขอบคุณครับ (...ปรบมือ...)

คุณกฤษฎาภักดิ์

ขอขอบพระคุณ คุณสุรพลมากนะครับ ที่ได้เล่าเกร็ดเบื้องหน้าเบื้องล่างในชีวิต
การทำงานของอาจารย์ป๋วยให้เราฟัง ซึ่งเป็นสิ่งซึ่งผมเองก็ไม่เคยฟังมาจากที่ไหน
นะครับ ก็ฟังด้วยความเพลิดเพลินพอสมควร ขอขอบคุณมากครับ

ทางผู้จัดมีข่าวแจ้งให้พวกเราทราบหนึ่งว่า หากพวกเราที่นั่งฟังอยู่มีความ
ประสงค์ที่จะสอบถาม หรือแสดงความคิดเห็น หรือว่าจะถามผู้ร่วมเสวนาคอนได
ในปัญหาเกี่ยวกับอาจารย์ป๋วยแง่ใดแง่หนึ่งก็ขอเชิญเขียนขึ้นมาถาม หรือถ้าจะขอพูด
ก็เชิญได้นะครับ ทางผู้จัดแจ้งไว้เช่นนั้นครับ

เพื่อไม่ให้เป็นการเสียเวลาสำหรับท่านต่อไป ผมขอเชิญคุณธัญญา ผลอนันต์
มาเล่าเรื่องเกี่ยวกับอาจารย์ป๋วย อีกด้านหนึ่งให้พวกเราฟัง ขอเชิญครับ (...ปรบมือ...)

คุณธัญญา

สวัสดิ์ครับ ที่ผมได้รับเกณฑ์ ความจริงไม่ใช่เกณฑ์ ผมยินดีมาพูดวันนี้ ก็คือ

เรื่องชีวิตของอาจารย์ป่วยในปัจจุบันนะฮะ ขณะนี้ก็เป็นทีที่ทราบกันอยู่ว่า อาจารย์ป่วย ฟ่านักอยู่ในอังกฤษ อาจารย์พักอยู่ในบ้านของอาจารย์เอง ซึ่งซื้อไว้เมื่อ ปี พ.ศ. 2506 นะฮะ เคยใช้เป็นที่ลูกหลานไปเรียนหนังสือ แล้วก็ไปบ้านพัก เวลาที่ท่านกลับไปอังกฤษ ท่านก็ไปพักบ้านนี้ก็ไปบ้านสองชั้น ตั้งอยู่ทางตอนใต้ของกรุงลอนดอนนะฮะ เป็น 3 ห้องนอน ผู้ฟังวันนี้หลายคนก็คงเคยไปบ้านนั้นแล้ว ส่วนมากถ้าไปก็ไม่ได้เข้าไปที่ห้องรับแขก ซึ่งเป็นห้องเล็ก ๆ นะฮะ ประมาณสัก 6 ตารางเมตร แล้วก็ม็เตดผิงแบบโบราณ คือต้องใช้ถ่านหินซึ่งเตี้ยวนี้ในอังกฤษเขาก็ใช้ไฟฟ้าหรือว่าใช้แก๊สกัน บ้านอาจารย์ก็ยังเป็นเตาผิงแบบโบราณอยู่ ในห้องรับแขกก็จะมีเก้าอี้รับแขกอยู่ 3-4 ตัว แล้วก็ม็ชั้นหนังสือ ชั้นหนังสือนี้ก็จะเป็นชั้นเล็ก ๆ นะฮะ ซึ่งเมื่อกี้มีภาพสไลด์ฉายอยู่บนชั้นหนังสือจะมีรูปของลูกหลาน ส่วนใหญ่จะเป็นรูปของหลาน 4 คน ซึ่งเป็นหลานปู่ เป็นลูกของอาจารย์จอห์น 2 คน และเป็นลูกของคนสุดท้ายหรือใจ 2 คน เดิมรู้สึกจะมีลูกชายคนโตของอาจารย์คืออาจารย์จอห์นอยู่ด้วย แต่ว่าอาจารย์จอห์นตอนนี้กลับมาแล้ว บ้านนี้ก็เลยอยู่กันเพียง 2 คน อาจารย์ป่วยกับภรรยา นะฮะ ตอนนี่ภรรยาอาจารย์ป่วย ทำงานอาทิตย์ละ 3 วัน แต่ว่าเป็นการทำงานครึ่งเวลา ส่วนใหญ่เลิกงานแล้วก็มักจะกลับมาอยู่กับอาจารย์ ชีวิตประจำของอาจารย์ เข้าอาจารย์ จะตื่น 7 โมง-7 โมงครึ่ง ส่วนวันไหนจะอาบน้ำหรือไม่อาบหน้านั้น ก็แล้วแต่อากาศ ไม่ได้อาบน้ำทุกวันเหมือนอยู่เมืองไทย พออาบน้ำหลังจากตื่นแล้วก็ทานอาหารเช้า อาหารเช้าที่ภรรยาอาจารย์เป็นคนเตรียมนะฮะ ส่วนใหญ่ก็ทานอาหารง่าย ๆ แล้วก็ลงมาอ่านหนังสือพิมพ์ อาจารย์อ่านหนังสือพิมพ์ Guardian ที่ลงข่าวค่อนข้างชัดตรง แล้วก็ลงข่าวต่างประเทศมากพอสมควร จากนั้นช่วงเวลาเช้าที่ผมคิดว่า อาจารย์มักเฝ้า รอคอย คือ จดหมายที่พวกคุณ ๆ หรือพวกที่นับถืออาจารย์ส่งไป จะเป็นช่วงที่อาจารย์มีความสุขถ้าวันไหนมีจดหมายมากจะอ่าน ถ้าเป็นข่าวดีก็มีความสุขชื่นชม จดหมายนี้บางทีก็มีข่าวจากเมืองไทยที่มีคนส่งไปให้ หรือตัดจากหนังสือพิมพ์ส่งไปให้ ท่านก็จะได้รับข่าวประจำ ท่านสนใจมากเหมือนกันพอ ๆ กับจดหมายส่วนตัวนะฮะ อ่านแล้วท่านก็พักผ่อน จนกระทั่งเที่ยงก็ทานอาหารเที่ยง เสร็จแล้วถ้าอยู่คนเดียววันไหนถ้าภรรยาไปทำงาน ท่านก็ออกไปเดินเล่น เดินเล่นรอบ ๆ บ้าน ท่านก็เหมือนกับสมัยอยู่ธรรมศาสตร์ คือยังชอบเดินอยู่ ถ้าอยู่คนเดียวก็ไปเดินคนเดียว แต่ถ้าภรรยาท่านอยู่ด้วย ก็อาจขับรถพาท่านไปเที่ยว Park ไปเดิน Park ใกล้เคียง ๆ หรือไกล ๆ แล้ว แต่ว่าวันไหนอากาศจะดีหรือไม่ดี

พอดกเย็นท่านก็ทานอาหารเย็นประมาณ หกโมงถึงทุ่มหนึ่ง แล้วก็ดูโทรทัศน์

รายการข่าว ท่านสนใจมากคือรายการข่าว แต่ว่ารายการอื่น ๆ ท่านก็ดู ดูละคร ดูภาพยนตร์ที่น่าสนใจ หรือไม่ก็อ่านหนังสือ เข้านอนนี่ไม่แน่ ประมาณ 5 ทุ่ม หลังจากข่าวรอบสุดท้าย เสร็จแล้วท่านก็เข้านอน

หลายคนคงอยากราบว่า อาการที่เคยได้ยินว่า ท่านไม่สบายเป็นอย่างไร ดีขึ้นหรือไม่ดี เพราะว่าเวลาเจอใครก็มักจะถาม พอรู้ว่า เพิ่งกลับมาจากอังกฤษ ก็ถามว่า “อาจารย์เป็นยังไง” นี่คือคำแรกที่ผมมักจะได้ยิน ที่นี้ก่อนจะมาถึงปัจจุบัน ผมก็ขอย้อนเล่าไปถึงช่วงที่ท่านไม่สบายนะฮะ ว่าเป็นอะไรเกิดขึ้น เพราะว่าหลายคนก็เพียงแต่ได้ข่าว คือประมาณ ปลายปี 2520 เดือนกันยายน ดินก่อนที่ท่านจะได้รับเชิญ ดินก่อนที่จะเดินทางไปสหรัฐ เพื่อไปพูดเกี่ยวกับเรื่องเมืองไทย ท่านก็จะเข้านอน แต่บอกว่ารู้สึกปวดหัว อาการก็ทรุดลงไปทุกที ทางบ้านก็เรียกรถพยาบาลมาแล้วก็พาไปโรงพยาบาล ถึงโรงพยาบาล โรงพยาบาลเขาก็ขอให้อยู่อีกสักคืนหนึ่งเพื่อดูอาการ แต่ว่า พออยู่แล้วอาการก็ไม่ดีขึ้น พอถึงเวลาผ่านไป การสื่อสารระหว่างท่านกับญาติก็ทำไม่ค่อยได้ คือพูดกันไม่ค่อยรู้เรื่อง ทางโรงพยาบาลก็เลยตัดสินใจว่าต้องผ่าตัด พอผ่าตัดเสร็จออกมา ลูกชายคนหนึ่งของท่านเล่าให้ฟังบอกว่าอาทิตย์แรกอาการท่านแย่มากเลย คือ สะอึกตลอดเวลาน้ำเกลือต้องให้ทั้งแขนทั้งขา เรียกว่าระโยงระยางไปหมด คนเห็นแล้วก็น้ำตาซึม คือเป็นห่วงท่านมาก แต่พอหลังจาก 7 วันแล้ว อาการก็หาย แต่ทางโรงพยาบาลก็ยังให้ท่านอยู่โรงพยาบาลต่อ จนกระทั่งท่านกว่าจะกลับบ้านได้ ก็ก่อนวันคริสมาสต์เพียงวันเดียว ท่านก็ยังโชคดีที่ได้กลับมาฉลองคริสมาสต์ปีใหม่กับญาติ ๆ กับภรรยา และลูก ก่อนหน้านั้น พอออกจากโรงพยาบาล ท่านก็ไปอยู่ที่สถานพักฟื้น สถานพักฟื้นนี้ก็ช่วยให้ท่านช่วยตัวเองได้ คือ หลังจากที่เส้นโลหิตในสมองแตก ท่านก็พิการ พูดไม่ได้ บางส่วนของร่างกายก็ใช้ไม่ได้ แขนขวานี้ก็เรียกว่ากระดิกอะไรไม่ค่อยได้ ไปอยู่สถานพักฟื้นเขาก็ช่วยให้ท่านถอดเสื้อ ใส่เสื้อเองได้ ทานข้าวเองได้ แล้วก็พยายามที่จะฝึกให้ท่านพูดได้บ้าง ฝึกให้ออกเสียง เปล่งเสียงออกมาได้บ้าง พอกลับก่อนวันคริสมาสต์ ท่านก็ดีพอจะช่วยตัวเองได้แล้ว จากนั้นอาการก็ค่อย ๆ ดีขึ้นเรื่อย ๆ จนปัจจุบันนี้ ความทรงจำทั้งหมดของอาจารย์เรียกว่าดีมาก คือ มีหลายคนที่เคยพบอาจารย์ เยี่ยมอาจารย์นี้ คงจะรู้เลยว่าอาจารย์นี้จำได้ เพราะว่าอาจารย์มีสมุดบันทึกอย่างที่คุณสุรพลว่า ว่าท่านใช้สมุดบันทึกนี้ คือ สมุดบันทึกนี้รับใช้ท่านอย่างเต็มที่จริง ๆ เพราะว่าสมุดบันทึกท่านที่อังกฤษนี่เล่มใหญ่หน้อย ท่านเก็บไว้เป็นเล่มถาวร ในนั้นจะจดชื่อที่อยู่ของคนที่เคยไปเยี่ยมท่าน แล้วก็ถ้าสมมติว่าคุณเคยไปหนหนึ่ง ถ้าไปอีกหนท่านก็จะจำได้

แล้วเปิดให้ดูว่าอยู่ที่ไหนหรือเปล่า ถ้าท่านเคยพบคุณ ลูกหรือเมียของคุณ ท่านก็จะถามว่าลูกเมียสบายดีหรือ ท่านมีวิธีถามที่จะทำให้เราเข้าใจว่า ท่านถามถึงอีกคนหนึ่งนะฮะ แล้วก็มีความรับรู้ ที่ท่านรับรู้ได้ตลอด ดูโทรทัศน์เข้าใจ เขียนจดหมายไปท่านอ่านรู้เรื่อง จำปะติดปะต่อเรื่องราวได้หมด แต่ปัญหาที่ยังติดขัดอยู่ในใจตอนนี้คือ ท่านไม่สามารถจะพูดออกมาได้อย่างที่ท่านอยากจะพูด ทุกคนคงจะเข้าใจว่าอึดอัดแค่ไหน คนที่อยากจะแสดงความคิดเห็นแต่แสดงไม่ได้ เดียวนี้ท่านพูดได้บ้าง แต่ว่าช้า และก็ใช้ความพยายาม เช่น ท่านอาจจะพูดว่า ขอกาแฟ ท่านพูดได้ พูดว่าเอาอะไรหรือไม่เอา ท่านพูดได้นะฮะ คนที่รู้จักท่านคงรู้ว่าท่านชอบเล่นไพ่บริดจ์มาก ท่านสามารถจะขานบริดจ์ได้ว่าจะเอาหนึ่ง, สอง, หรือสาม หรือเจ็ด ท่านนับได้ บริดจ์นี้ นับได้ถึงเจ็ด แล้วก็โพดำ โพแดง นี่ท่านพูดได้และค่าง่าย ๆ บางคำคิดว่าประมาณสัก 50 คำ ท่านพอจะเปล่งเสียงออกมาได้

อาจารย์ในปัจจุบันนี้เรียกว่าเดินเหินคล่อง แล้วทั่ว ๆ ไปนี้ท่านดีมาก ติดอยู่อย่างเดียว คือ พูดไม่ได้ เรื่องการเขียนนะฮะ หลายคนที่ผ่านมาบ้างหน้าคงจะเห็นแล้วว่า มีจดหมายของอาจารย์หลายฉบับ คงจะสงสัยว่าอาจารย์เขียนอย่างไร หรือว่าวิธีการเบื้องหลังจดหมายนั้นเป็นอย่างไร ส่วนมากพอท่านรับจดหมาย ฉบับไหนจำเป็นที่ท่านจะต้องตอบ ท่านก็จะให้คนที่ใกล้ชิด อาจจะเป็นลูกชาย หรือพวกนักเรียนที่อยู่ใกล้ชิดท่าน ในช่วงนั้น ช่วยร่างมาให้ แล้วท่านก็จะดูว่าชอบใจหรือไม่ชอบ ถ้าไม่ชอบท่านก็จะชี้ให้แก คนที่อยู่ใกล้ชิดจะรู้ว่าอย่างไร แปลว่าอะไร ท่านจะเอาหรือไปเอาเสร็จแล้วท่านก็จะนั่งลอก ฉบับหนึ่งก็ใช้เวลาชานาน จดหมายที่เห็นบางฉบับมีแค่ 4 บรรทัด ก็ต้องคิดว่า ท่านใช้เวลาชานานกว่าจะบันแต่ละตัวมาได้ ฉะนั้นจดหมายพวกนี้มีคุณค่ามาก ทุกท่านที่ได้รับจดหมายจากอาจารย์ก็ขอให้นึกเถอะว่า แต่ละตัวที่ท่านบัน ท่านใช้เวลา พูดเรื่องจดหมาย ผมก็นึกได้อีกเรื่องหนึ่งเกี่ยวกับจดหมายเหมือนกัน เป็นเรื่องที่เล่ากันในหมู่คนไทยในญี่ปุ่น คือช่วงนั้นเป็นช่วงประมาณต้นปี 2520 ก่อนที่ท่านจะป่วย ตอนนั้นมีการเชิญท่านไปพูดบ่อย ๆ นักเรียนไทยในญี่ปุ่นในช่วงนั้นก็อยากจะเชิญท่านไปพูด ไปพูดที่ญี่ปุ่นบ้าง เพราะว่าท่านจะเดินทางไปออสเตรเลีย ก็อยากจะเชิญต่อมาญี่ปุ่น ก็เขียนจดหมายมาถึงท่าน ท่านก็ตอบ ท่านตอบเมื่อวันที่ 14 มกราคม แต่ท่านเขียน 14 แล้วมือท่านก็พาว่าตุลาคม แล้วท่านก็นึกออกว่าไม่ใช่ตุลาคม ท่านจึงขีดฆ่าและแก้เป็นมกราคม ที่นี้คนรับจดหมาย พอเห็นแล้วขนลุก ทราบได้ทันทีว่า จิตใจท่านยังอยู่กับ 14 ตุลา พอ 14 ปี มันต้องตามด้วยตุลาคมทันที ทั้ง ๆ ที่วันนั้นเป็นวันที่ 14 มกราคม นี่ก็เป็นเกร็ดย่อย ๆ อันหนึ่ง ซึ่งยังเป็นทีกล่าวขานกันในหมู่นักเรียนไทยในญี่ปุ่น แล้ว

ก็แสดงถึงความผูกพันของท่านต่อเหตุการณ์สำคัญวันหนึ่งของไทย

อีกเรื่องหนึ่งที่จะมาเล่าสู่กันฟังคือ ครั้งหนึ่งเมื่อท่านออกจากโรงพยาบาลแล้ว ท่านมีรถออสตินเก่า ๆ สีน้ำเงินแก่คันหนึ่ง วันหนึ่งรถคันนี้ไปจอดไว้ และก็หายไป คือท่านไปเดินเล่นใน Park แล้วกลับมารถก็หาย ก็ไปแจ้งความตำรวจ ตำรวจก็ไปตามให้ แต่หาไม่เจอ ท่านก็ชวนคนที่บ้าน แล้วก็ไปเยี่ยมรถเพื่อน ๆ แล้วขับรถออกตระเวนหาทั่วลอนดอน ปรากฏว่าตำรวจสกอตแลนด์ที่ว่าเก่งแล้วนี่หารถยนต์คันนี้ไม่เจอ แต่อาจารย์ป่วยซึ่งอาการก็อย่างงี้ ปรากฏว่า ท่านไปพบห่างจากบ้าน 10 ไมล์ พบที่ข้าง ๆ บัมพ์แห่งหนึ่ง ซึ่งก็เป็นเรื่องที่ว่า ท่านมีความสามารถพิเศษบางอย่าง ซึ่งสกอตแลนด์ก็หายไปนะครับ มีอยู่อีกเรื่องหนึ่ง คือเพื่อนสนิทของท่านซึ่งตอนนี้อยู่อังกฤษ ท่านมีเพื่อนอยู่ 2-3 คน ที่เรียกว่าร่วมขบวนการ (เสรีไทย) กันมาแต่ต้น คือ มีอาจารย์เสนาะ ต้นบุญยืน ซึ่งเป็นรุ่นพี่ของท่าน อายุก็ 90 เข้าไปแล้ว และอีกคนหนึ่งจำชื่อไม่ได้ ซึ่งเกษียณแล้วและบางครั้งก็ไปอังกฤษ ก็มีการพบปะกันมาบ้าง ในสามทหารเสือเสรีไทยที่อยู่ในอังกฤษนะฮะ ผมก็ขอยุติไว้เท่านี้ก่อน (...ปรบมือ...)

คุณกฤษฏาวงศ์

ขอบคุณมากครับ คุณธัญญา ก็เป็นที่น่ายินดีว่า อาจารย์ป่วย อึ้งภากรณ์ ขณะนี้ก็แข็งแรง ถึงแม้จะไม่สมบูรณ์หรือไม่สามารถทำอะไรได้เหมือนกับสมัยก่อนทุกอย่าง แต่เท่าที่ฟังจากคุณธัญญา ก็รู้สึกว่าเป็นสิ่งที่น่ายินดีมาก แล้วอย่าลืมนะครับว่า เท่าที่ผมเห็นข้างหน้านางานนี้ เรามีบัตรอวยพรและ card ที่จะส่งถึงอาจารย์ป่วย ไม่จำเป็นต้องซื้อที่นี้ก็ได้นะครับ ถ้าหากใครรักและคิดถึงก็เชิญส่งได้ ที่อยู่ของท่านอยู่ที่หน้าหนังสือฉบับนี้ ซึ่งขายอยู่หน้างาน ถ้าไม่ซื้อก็จดไปก็ได้ครับ

ที่นี้มาถึง 2 ท่านสุดท้าย ท่านต่อไปนี้ ผมคิดว่าคงต้องคุยกับคุณป้า ระเบียบ ยุทธวงศ์ ซึ่งเป็นน้องสาวของอาจารย์ป่วย ครั้งแรกสุดได้คุยกันแล้วว่า ผมจะเชิญคุณป้ามาพูด มาเล่าให้ฟังถึงเกร็ดชีวิตของอาจารย์ในด้านครอบครัว ปรากฏว่าทางคุณป้าบอกว่า จะให้เป็นในลักษณะว่า ช่วยกันคุย คือ สอบถามว่า อยากจะรู้อะไรดีกว่า เพราะว่าคุณป้าก็ไม่ค่อยได้เคยขึ้นมาพูดบนเวทีบ่อยนักนะครับ ผมก็เลยจะใช้วิธีการว่าคุยกันไปแล้วอยากจะทำเชิญผู้ร่วมเสวนาทุกท่านนะครับ ถ้าใครอยากจะทำสอบถามอะไรเกี่ยวกับเกร็ดชีวิตของอาจารย์ป่วยก็ช่วยกันสอบถามได้ครับ

คุณกฤษฏาวงศ์ ตอนนี้คุณป้าระเบียบกับอาจารย์ติดต่อกันอยู่หรือเปล่าครับ

คุณระเบียบ ติดต่อกัน

คุณกฤษฏาวงศ์ แล้วหลังจากที่ไปอังกฤษติดต่อกันโดยทางไหนครับ

คุณระเบียบ
คุณกฤษฏางค์

จดหมายค่ะ
ก่อนที่อาจารย์ป่วยจะไป คือหลังวันที่ 6 ตุลา คือต้องออกไปนอกประเทศ ในช่วงนั้นท่านเป็นอธิการบดีมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ที่มีปัญหายุ่งยากมาก ต้องขัดแย้งกับรัฐบาลบ้าง กับกลุ่มอื่นหลาย ๆ กลุ่มนี้ อาจารย์ป่วยเคยไปบ่น หรือเคยไปปรึกษาทำนอง ท้อใจกับคุณป้าระเบียบบ้างไหมครับ

คุณระเบียบ
คุณกฤษฏางค์

ไม่เคยค่ะ
ในครอบครัวนี้ เท่าที่ทราบจากผู้จัดที่รู้สึกว่าคุณป้าระเบียบบอกว่า อาจารย์ป่วยเป็นพี่น้องที่สนิทกันที่สุดใช่ไหมครับ

คุณระเบียบ
คุณกฤษฏางค์

ก็...พี่น้องทุกคนสนิทด้วยกันทั้งนั้นค่ะ (...หัวเราะ...)
นี่เราคุยกันเรื่องในครอบครัวนะครับ สมัยเด็ก ๆ นี่อาจารย์ป่วย ชนไหมครับ

คุณระเบียบ
คุณกฤษฏางค์

ชนค่ะ
ชนมากไหมครับ

คุณระเบียบ
คุณกฤษฏางค์

ก็พอประมาณ แต่ชนเด็กสมัยก่อนกับเด็กสมัยนี้ไม่เหมือนกันค่ะ
เป็นยังไงครับ

คุณระเบียบ
คุณกฤษฏางค์

พี่ป่วยไม่ชอบเดิน ชอบวิ่ง และกระโดด (...หัวเราะ...)
แบบกระโดดร่มอะไรแบบนี้หรืออะ

คุณระเบียบ
คุณกฤษฏางค์

ไม่ใช่ค่ะ วิ่งไป กระโดดไป
แล้วก็โดนตีบ่อยชิครับ

คุณระเบียบ
คุณกฤษฏางค์

ไม่โดนค่ะ ชอบสนุก
มีปัญหาหนึ่งครับ ผมสงสัยนิดหนึ่งว่า อาจารย์ป่วยนี่นะครับ ใน

คุณระเบียบ
คุณกฤษฏางค์

ช่วงที่เป็นเสรีไทย ที่โดดร่มลงมาแล้วโดนจับไปนี่นะอะ ในช่วงนั้นพอจะเล่าได้ไหมครับ ในฐานะที่ว่าเป็นครอบครัวเดียวกัน เป็นพี่น้องสาวติดต่อกันอยู่ ว่าเหตุการณ์เป็นอย่างไร
.....

คุณระเบียบ
คุณกฤษฏางค์

คือคุณป้าระเบียบก็ไม่ค่อยได้ขึ้นมาพูดบนเวทีมากนัก คือผมเตรียมว่าจะถามอะไรไปบ้าง แต่ว่าประโยคนี้ผมไม่ได้เตรียม (...ฮา....) ก็ต้องขอโทษด้วยนะครับ ข้อนี้ผมไม่ได้ถามไปนะอะ
ในนั้น

คุณระเบียบ

ถามค่ะข้อ 8 (...หัวเราะ....) เมื่อทราบใหม่ ๆ นะคะ สามิตินันเป็นทหารนะคะ เป็นหัวหน้ากองบัญชาการ กองทัพ 2 ก็มาบอกว่าพี่ป่วยถูกจับ เป็นเสรีไทย แล้วก็ระยะแรกก็เป็นห่วงนะคะ ก็ทนเสียงวิพากษ์วิจารณ์ว่าเป็นขบถแต่เราไม่เชื่อเพราะว่าพี่ป่วยตลอดเวลา รักษาติบ้านเมือง ตอนหลังใคร ๆ ก็ทราบว่า ทำเพื่อชาติ

คุณกฤษฎาภรณ์

แล้วในช่วงนี้ล่ะครับ คือทางครอบครัวอย่างในช่วงที่เกิดเหตุการณ์ 6 ตุลา ในช่วงนั้นใครก็ คือไม่ใช่ใครนะฮะ คือบางคนที่มีอำนาจทางการเมือง เขาก็กล่าวหาหรือว่าโฆษณาออกโทรทัศน์ว่า อาจารย์ป่วยยุยงนักศึกษาบ้าง อยู่เบื้องหลังบ้าง นะฮะ ซึ่งผมเข้าใจว่า คุณป้าระเบียบคงเข้าใจ ว่าจริง ๆ ไม่ได้เป็นคอมมิวนิสต์ หรือว่าอะไรอย่างนั้นนะฮะ

คุณระเบียบ

เข้าใจค่ะ คืออย่างนั้นนะคะ เมื่อเย็นวันที่ 6 ตุลา แต่ทั้งวันเชียวนะคะ วิทยุยานเกราะ มีคน ๆ หนึ่งซึ่งคนนั้นก็ตายไปแล้ว ยุยงชาวบ้าน ลูกเสือชาวบ้าน ตอนเย็นวันที่ 6 บอกว่า เร็วเข้าไอ้ตัวแสบมันไปตอนเมืองแล้ว พวกเราช่วยกันไปบ้อมมัน อย่าปล่อยให้มันไป แสบตัวใหญ่กับแสบตัวเล็ก แสบตัวเล็กหนีออกทางใต้ คือคุณชวน หลีกภัย แสบตัวใหญ่อย่าให้มันไป ทีนี้ก็ลูกเสือชาวบ้าน ดินันก็ให้ลูกสะไภ้กับลูกชายคนโตไปที่ตอนเมือง ไปดูว่ามีอะไรเกิดขึ้น ลูกสะไภ้เป็นพยาบาล เขาก็เตรียมผ้าพันแผลและยาเมื่อว่าคุณลุงเป็นอะไรได้ช่วยได้ พอไปถึงลูกก็ถามว่า ลูกเสือชาวบ้าน มาทำไมคะ เขาบอกว่า จะมารุมกันกระที่บไอ้ป่วย ไอ้คอมมิวนิสต์ คนไหนล่ะคือไอ้ป่วย เขาถามเองนะคะ ซึ่งพวกเขาไม่รู้จัก ทีนี้คนก็บอกว่าอยู่ในห้องกระจก เขาบอกว่า พัง....พัง ทีนี้หัวหน้าลูกเสือชาวบ้านบอกว่า อย่าพัง อย่าทำของหลวง

คุณกฤษฎาภรณ์

คุณระเบียบ

อ้อ ยังรักษาดีเหมือนกัน (...ฮา...หัวเราะ...)
ไม่ค่ะ หัวหน้าลูกเสือชาวบ้านกลัวจะผิด บอกว่า อย่าทำของหลวงเสร็จแล้วเขาก็ยืนอยู่สักประเดี๋ยวเดียวก็หายกันไปหมด ลูกสะไภ้ก็ถามว่า ลูกเสือชาวบ้านจะไปไหนกันคะ เขาบอกว่า คณะปฏิรูปบอกห้ามประชุมเกิน 5 คน (...หัวเราะ....) ทีนี้กล่าวถึงที่อังกฤษนะคะ ลูกสะไภ้ที่ป่วยมาเล่าให้ฟังว่า เข้าชั้น เข้าหรือเย็นก็ไม่ทราบ

ใจ (ลูกชายอาจารย์ป่วย) มาบอกว่า แม่ ตีกันใหญ่ แล้วที่ธรรม
ศาสตร์ ยิ่งด้วย แม่เขาก็หมดแรง ลงนั่งกับเก้าอี้ที่อังกฤษ เสร็จแล้ว
สักครู่ก็มีเสียงโทรศัพท์ กลายเป็นพี่ป่วยให้เอารถไปรับ เขาเลย
มีชีวิตจิตใจ

คุณกฤษฏาวงศ์

หมายถึงว่าไปถึงพอดี

คุณระเบียบ

ค่ะ

คุณกฤษฏาวงศ์

แล้วตอนนั้นทางครอบครัวของคุณป้า โดนคนส่วนใหญ่ไม่เข้าใจ
หรือมีปัญหาไหมครับ

คุณระเบียบ

ไม่มีเลยค่ะ

คุณกฤษฏาวงศ์

คนที่เขาหุตาสว่างก็มีเยอะ

คุณระเบียบ

ไม่ทราบค่ะ คือเขาไม่มากวนที่บ้าน ที่บ้านท่านก็ไม่มีใครมา
กวน

คุณกฤษฏาวงศ์

พักอยู่ด้วยกันกับอาจารย์ป่วยหรือเปล่า

คุณระเบียบ

ท่านบอกว่าให้ดิฉันไปเฝ้าบ้านให้นาน ๆ เพราะตอนนี้แกจะลา
ออกไปอยู่ต่างประเทศ อยู่ที่อังกฤษนานนะ

คุณกฤษฏาวงศ์

อาจารย์ป่วยนี้ไม่ได้มาบอกคุณป้าว่าจะลาออกก่อน 6 ตุลาคมหรือ
ครับ

คุณระเบียบ

ลาออกก่อนนะค่ะ

คุณกฤษฏาวงศ์

ราววันที่ 5 ตุลาคม

คุณระเบียบ

เปล่าค่ะ ลาออกรู้สึกจะตั้งแต่เดือนสิงหาคม (2519)

คุณกฤษฏาวงศ์

คือจะลาออก แต่ยังไม่อนุญาตให้ออกใช้ไหมครับ

คุณระเบียบ

คือจวนจะไปแล้วค่ะ คือ สิ้นตุลาก็จะไปแล้ว

คุณกฤษฏาวงศ์

พอดีมาเกิดเรื่องเสียก่อน ช่วงนั้นคุณป้าก็เฝ้าบ้านให้

คุณระเบียบ

ค่ะ

คุณกฤษฏาวงศ์

แล้วอาจารย์ป่วยนี้ เคยโดนเหตุการณ์ที่ว่า แบบข่มเหง
รังแก นอกจากเหตุการณ์ 6 ตุลาคม ที่เล่าเมื่อตะกี้ ก่อนหน้า
นี้มีบ้างไหมครับ

คุณระเบียบ

ไม่เคยเลยค่ะ แล้วก็ทราบว่าที่สนามบินวันนั้น กำลังพูดโทรศัพท์
กับทนาย ก็ถูกตำรวจใหญ่คนหนึ่งตบหูโทรศัพท์ โกรธมาก

คือกำลังถืออยู่ นะคะ ตบ...จ๊ะจ๊ะ เพราะว่าไม่เคยมีใครทำ
เคยท้อใจไหนครับ อาจารย์ป่วยนี่นะ ที่ทำงานรู้สึกทำแล้วก็ไป
ขัดแย้งกับผู้ใหญ่ แล้วก็มีปัญหาต่าง ๆ ก่อนที่เกิดเหตุการณ์นี้เคยบ่น
ให้ฟังไหมครับ

คุณกฤษฏาวงศ์

คุณระเบียบ

ไม่เคยท้อใจค่ะ

คุณกฤษฏาวงศ์

ไม่เคยบ่นว่าจะลาออก จะอะไรนะชะ

คุณระเบียบ

ไม่เคยค่ะ

คุณกฤษฏาวงศ์

ที่นี้กลับมาย้อนนึกหนึ่ง ในฐานะที่อยู่ในครอบครัว คุณป้าพอจะ
มองออกไหมครับ อาจารย์ป่วยนี่เหมือนใครครับ คุณพ่อหรือ
คุณแม่ คือเหมือนในด้านนิสัยใจคอ

คุณระเบียบ

นิสัยใจดีเหมือนคุณพ่อค่ะ

คุณกฤษฏาวงศ์

คุณแม่ดุชิครับ ถ้าอย่างนั้น

คุณระเบียบ

ดุพอสมควร (...หัวเราะ...)

คุณกฤษฏาวงศ์

เท่าที่ผมทราบนี้ คุณพ่อของอาจารย์ป่วย ของคุณป้าด้วย เสียก่อน
คุณแม่

คุณระเบียบ

ใช่ค่ะ เสียตอนนั้นพี่ป่วย 10 ขวบ

คุณกฤษฏาวงศ์

รู้สึกว่าคุณแม่จะเป็นผู้ที่ดูแลมาตลอดนะครับ

คุณระเบียบ

ค่ะ

คุณกฤษฏาวงศ์

แล้วหลังจากที่อาจารย์ป่วยจบจากอัสสัมชัญนี้ก็ทำงานเลยใช่ไหม
ครับ

คุณระเบียบ

พอจบจากอัสสัมชัญนี้ ดูเหมือนจะเป็น บราเดอร์ ฮีแลร์ หรือ
ไงนี่นะค่ะ บอกว่าให้ช่วยสอนที่โรงเรียนอัสสัมชัญที่ แล้วก็ระหว่าง
ที่สอนก็มีฝรั่งทำงานกับโรงไฟฟ้ามาขอกับบราเดอร์ว่า ขอครู
สอนภาษาไทย บราเดอร์ก็ส่งพี่ป่วยไปสอนเขา ซึ่งตอนนั้นอายุ
15-16

คุณกฤษฏาวงศ์

อ้อ 15-16 นี้อาจารย์ก็เป็นอาจารย์คนแล้วนะชะ อ้อ ทางอาจารย์
มีอะไรจะถามไหมครับ

อาจารย์

เกริกเกียรติ

มีอะไรอยากจะเสริมสักนิด คือเท่าที่ฟังคุณป้าระเบียบเล่าใน
สมัยเป็นเด็ก ในสมัยก่อน คือผมรู้เรื่องก่อนนั้นอยู่คนเดียว แต่ความ
จริง ผมฟังมาจากแม่ยายผมอีกที คืออย่างนี้คือ แม่ยายผมนี่เขา

**คุณระเบียบ
อาจารย์
เกริกเกียรติ**

อยู่เชียงใหม่ซะ เป็นทีของคุณหญิงละออหลุนแข่งได้

นางสาวละออ

ครับ นางสาวละออ หลุนแข่งได้ คือท่านก็เห็นอาจารย์ป่วยตั้งแต่สมัยเป็นเด็ก แล้วมีอยู่อันหนึ่งนี้ ถ้าเราเห็นชื่อท่านอาจารย์ป่วย เราจะรู้สึกแปลกกว่า ป่วย อังภาภรณ์” คือชื่อก็บอกว่าเชื่อใจแน่น ๆ นะคะ ความจริงนี้ ท่านอาจารย์ป่วยนี้ ในสมัยก่อน ลูกเงินที่เกิดเมืองไทยมักจะพยายามที่จะบอกตัวเองว่าไม่ใช่ชาวไทย จะทำไบต่างด้าว แม่ยายผมที่เป็นคนในรุ่นนั้น คนในสมัยก่อนนี้เขียนหนังสือไม่ค่อยเป็น อาจารย์ป่วยเป็นคนช่วยเขียนให้ แต่เวลาอาจารย์ป่วยเขียนให้ อาจารย์ป่วยจะพยายามชักชวนแนะนำบอกว่า เราเกิดในเมืองไทย เราควรเป็นไทย เราควรถือสัญชาติไทย ไม่ควรที่จะไปทำไบต่างด้าว นะคะ อันนี้ก็เป็นอันหนึ่งที่ผมคิดว่า ยังไม่มีใครเล่าให้ฟัง แต่บังเอิญแม่ยายผมซึ่งทำไบต่างด้าวก็เล่าให้ผมฟังนะคะ นี่ก็เป็นเกร็ดอันหนึ่งสมัยอยู่ที่เชียงใหม่ ท่านก็เล่าว่า อาจารย์ป่วยเป็นยังไง ๆ ต่าง ๆ เมื่อรู้ว่าผมทำงานที่นี่ ผมเป็นลูกน้องอาจารย์ป่วย นี้ ท่านก็ดีใจมากทีเดียว คือท่านรู้จักท่านอาจารย์ป่วยมาตั้งแต่สมัยเป็นเด็กนะครับ ขอขอบคุณ

คุณกฤษฎาภรณ์

ครับก็เป็นการเสริมนะครับ เพราะว่าใครอยู่บ้านใกล้ ๆ บ้านอาจารย์ป่วยจะเสริมบ้างก็ได้ (...หิวเราะ...) เอ๊ะ ในปัจจุบันนี้ เท่าที่ติดต่อกันอยู่ อาจารย์ป่วยยังมีความห่วงอะไรอยู่ไหนครับ เคยบ่นอะไรให้ฟังไหมครับ ห่วงลูก ห่วงหน้าที่การงาน ก่อนที่จะไปอ้อ...ห่วงประเทศชาติ บ้านเมือง ห่วงนักศึกษา ห่วงประชาชน เคยบ่นให้คุณป้าฟังนะครับ อ้อ มีอีกคำถามหนึ่งนะคะ มีคนเขียนมาถามว่าอาจารย์ป่วยปกครองลูก ๆ อย่างไร ในฐานะที่คุณป้าใกล้ชิด พอจะยก จะเล่าให้ฟัง หรือยกตัวอย่างวิธีการเลี้ยงลูกให้ฟังได้ไหมครับ

คุณระเบียบ

คือปกครอง อย่างตอนเย็น ๆ นะคะ ลูกคนไหนอยากรดน้ำต้นไม้ก็รด เสร็จแล้วได้ค่าจ้าง (...หิวเราะ...) ตอนเล็ก ๆ มีรถรับส่งไปโรงเรียนนะคะ แต่พอโตขึ้นก็บอกว่าให้นั่งรถเมล์กลับให้ลูกนั่งรถเมล์กลับตั้งแต่อายุเท่าไรครับ...ประมาณ

คุณกฤษฎาภรณ์

- คุณระเบียบ** รู้สึกว่า 10 กว่าขวบ
- คุณกฤษฎาวงศ์** 10 กว่าขวบก็ให้นั่งรถเมล์กลับแล้วนะครับ จนเรียนสำเร็จเลย
- คุณระเบียบ** ก็บางครั้งก็รถไปรับ ปกติโดยมากนั่งรถเมล์กลับ
- คุณกฤษฎาวงศ์** เรื่องโทรทัศน์นี่จริงไหมครับ ที่บอกว่าไม่ให้ดูโทรทัศน์
- คุณระเบียบ** จริงค่ะ ในบ้านไม่มี T.V. เลย
- คุณกฤษฎาวงศ์** กิติเหมือนกันเพราะว่ามันเป็นพิษเป็นภัย มากเหลือเกินสมัยนี้อะ
- คุณระเบียบ** มิน่าลูกอาจารย์ถึงได้ตีทุกคน ผมขอย้อนนึกหนึ่ง อาจารย์ป่วยมี
- คุณกฤษฎาวงศ์** บุตรกี่คนครับ
- คุณระเบียบ** 3 คนค่ะ ผู้ชายทั้งนั้น
- คุณกฤษฎาวงศ์** ในตอนที่คุณแม่ของอาจารย์และของคุณป้าระเบียบเสียเนี่ย ตอน
- คุณระเบียบ** นั้นอาจารย์ป่วยแต่งงานหรือยังครับ
- คุณกฤษฎาวงศ์** ยังค่ะ เพิ่งไปอังกฤษ
- คุณกฤษฎาวงศ์** แล้วสภาพครอบครัวทางนี้ใครเป็นคนดูแล
- คุณระเบียบ** มีพี่ชายใหญ่ค่ะ
- คุณกฤษฎาวงศ์** ผมถามปัญหานิดหนึ่ง คือว่าภรรยาอาจารย์เป็นชาวต่างชาติ
- คุณระเบียบ** ใช่ไหมอะ รู้สึกว่าเป็นคนอังกฤษ มีปัญหาเกี่ยวกับทางครอบครัวไหม
- คุณกฤษฎาวงศ์** ครับ
- คุณระเบียบ** ครั้งแรกก็นึกว่าเราจะเข้ากันได้อย่างไร แต่พออยู่ไปอยู่ไปรู้สึกว่าคุณ
- คุณกฤษฎาวงศ์** มากาเร็ตนี่ชาติดีมาก คือลูกหลานข้างสามมีนี้แกดูแลเอาใจใส่ดี
- คุณระเบียบ** มาก
- คุณกฤษฎาวงศ์** เข้ากันได้
- คุณระเบียบ** ค่ะเข้ากันได้
- คุณกฤษฎาวงศ์** แกพูดไทยได้ไหมครับ
- คุณระเบียบ** ได้ค่ะ เขียนหนังสือไทยก็ได้
- คุณกฤษฎาวงศ์** แล้วกับคุณป้าระเบียบก็สนิทสนมกันดี
- คุณระเบียบ** ค่ะ
- คุณกฤษฎาวงศ์** ที่คุณสุรพลพูดว่า อาจารย์ป่วยตามใจภรรยา คุณป้าว่ายังไง
- คุณระเบียบ** ครับ
- คุณระเบียบ** เรื่องของในบ้านพอเข้าบ้านแล้ว ลูกต้องอยู่ในโอวาทของแม่
- คุณกฤษฎาวงศ์** หหมด

- คุณกฤษฎาวงศ์** ตัดอำนาจปกครองให้แม่ไปเลย
- คุณระเบียบ** แต่ว่าถ้าไม่เชื่อแม่ พ่อเอ็ดทีเดียวก็กลัวหมด พี่ป่วยก็เอ็ดขึ้นมา
- คุณกฤษฎาวงศ์** อ้อ พ่อบ้านเป็นใหญ่นอกบ้าน แม่บ้านเป็นใหญ่ในบ้าน
- คุณระเบียบ** ไข่คะ
- คุณกฤษฎาวงศ์** มีคนถามมานะครับ ไม่ทราบว่าคุณป้าจะตอบก็ได้ ไม่ตอบก็ได้
- คุณระเบียบ** นะครับ เขาถามว่านายตำรวจใหญ่ที่ตบอาจารย์ป่วยนั้นคือใคร
- คุณกฤษฎาวงศ์** อย่านะตอบดีกว่าคะ (...หัวเราะ...)
- คุณระเบียบ** ไว้เดี๋ยวผมไปบอกเองข้างหลัง ที่อาจารย์ป่วยทำงานอย่างหนักนี้
- คุณกฤษฎาวงศ์** นะคะอย่างที่ทุกคนได้พูดกันมาว่า อาจารย์ป่วยทำคุณประโยชน์
- คุณระเบียบ** ได้สร้างสมอะไรให้ประเทศมากมาย แล้วก็ได้รับผลตอบแทนอย่าง
- คุณกฤษฎาวงศ์** นี้ ในความคิดของคุณป้าระเบียบเองนี้มีความคิดอย่างไรครับ
- คุณระเบียบ** เรื่องนี้
- คุณกฤษฎาวงศ์** คิดว่า ทำไมคนทำดีถึงไม่ได้ดี แล้วก็....บอกไม่ถูกคะ
- คุณระเบียบ** รู้สึกเรื่องนายตำรวจนี้เป็นที่สนใจมาก เดี่ยวผมมาอ่านแล้วกัน
- คุณกฤษฎาวงศ์** นะครับจดหมาย ฉบับนี้ ไม่ทราบ อาจารย์หรือคุณสุรพล กับ
- คุณสุรพล** อาจารย์เกริกเกียรติ มีอะไรจะถามคุณป้าระเบียบอีกไหมครับ
- คุณระเบียบ** อยากจะถามแทนคนที่ฟังทั้งหลายว่า ดร.ป่วยของเรานี้เคยคิด
- คุณสุรพล** ที่จะกลับมาเมืองไทย หรือคิดว่าจะอยู่ที่นั่นเป็นการถาวรหรือ
- คุณระเบียบ** อย่างไรครับ
- คุณสุรพล** อันนี้ก็ไม่ต้องทราบเหมือนกันคะ เพราะไม่กล้าถาม
- คุณระเบียบ** ขอถามอีกทีว่า ที่เขายกย่องดร.ป่วย และจัดงานวันดร.ป่วย
- คุณสุรพล** อย่างนี้ ในตระกูลอึ้งภากรณ์พูดว่าอย่างไรบ้าง
- คุณระเบียบ** ก็รู้สึกปลื้มใจคะ ว่าทำความดีแล้วไม่สูญเปล่า แล้วก็ขอขอบพระ
- คุณสุรพล** คุณทุก ๆ คน ทุก ๆ ท่านไว้ ณ ที่นี้ด้วยคะ
- คุณกฤษฎาวงศ์** ครับ ผมก็ขอถือโอกาสเป็นตัวแทนของทุก ๆ คนในที่นี้ กล่าวย้าที่
- คุณกฤษฎาวงศ์** หลาย ๆ คนพูดมานะครับว่า อาจารย์ป่วยนี้เป็นคนที่ดี เราพูดสั้น ๆ
- คุณกฤษฎาวงศ์** เพราะเราไม่ได้เป็นการแจกรางวัลอะไรกัน นะคะ เราพูดกันว่า
- คุณกฤษฎาวงศ์** เป็นคนดี แล้วเป็นคนดี ทุกคนในที่นี้ผมเชื่อว่ายังระลึกถึงเสมอ และ
- คุณกฤษฎาวงศ์** เป็นตัวอย่างที่เราจะต้องทำตาม ให้ความหวังของอาจารย์นั้นสมบูรณ์
- คุณกฤษฎาวงศ์** นะครับ ไม่ทราบว่า เห็นด้วยกับผมไหมครับ (...ปรบมือ...)

ถ้ามีคำถามถึงคุณป้าระเบียบ ผมจะกลับคุยกันอีกทีนะครับ ที่นี้
ผมจะขอคุยกับคุณลุงบุญธรรม ปานแก้ว ซึ่งเป็นคนที่ใกล้ชิดอาจารย์
ป่วยมาก ในช่วงหนึ่ง แล้วยังติดต่อกันมาตลอดเวลา นะฮะ

คุณกฤษฎาวงศ์

คุณลุงบุญธรรมนี้รู้จักอาจารย์ป่วยครั้งแรก เมื่อไหร่ครับ

คุณลุงบุญธรรม

รู้จักเมื่อผมไปเป็นทหาร ท่านกระโดดร่มลงมา (...หิวเราะ...)

คุณกฤษฎาวงศ์

คือในช่วงสงครามโลกครั้งที่สอง นะฮะ ครั้งญี่ปุ่นบุก ตอนนั้นลุง
เป็นทหารอยู่

คุณลุงบุญธรรม

อยู่เชียงราย ผมก็ได้ลามาบ้าน ครับ

คุณกฤษฎาวงศ์

คือบ้านเดิมของลุง อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท ใช่ไหมครับ ตอน
นั้นเป็นทหารอยู่เชียงราย ลากลับมาบ้านนะฮะ แล้วเป็นยังไงฮะ

คุณลุงบุญธรรม

ที่นี้ นายป่วยท่านก็มาโดดร่มอยู่หนองหมอ นะครับ ที่วังน้ำขาว
นั้นนะครับ

คุณกฤษฎาวงศ์

มาโดดร่มที่วังน้ำขาว มาโดดคนเดียวหรือครับ

คุณลุงบุญธรรม

ก็เห็นคนเดียวนะ (...หิวเราะ...)

คุณกฤษฎาวงศ์

ตอนที่โดดร่มเป็นตอนกลางวันหรือกลางคืนครับ

คุณลุงบุญธรรม

กลางคืนครับ พอในราวมืดตา มัวตา นั้นนะ

คุณกฤษฎาวงศ์

คุณลุงเป็นคนพบใช่ไหมฮะ

คุณลุงบุญธรรม

ไม่ใช่ผมครับ

คุณกฤษฎาวงศ์

อ้อคุณลุงไม่ได้เป็นคนพบ

คุณลุงบุญธรรม

พวกเกวียนคันพบ ครับ

คุณกฤษฎาวงศ์

อ้อ คือ มีชาวบ้าน แล้วยังไงครับ

คุณลุงบุญธรรม

เขาก็มาบอกเจ้าหน้าที่กัน บอกว่าข้าศึกเข้ามาในเมืองไทยแล้ว
...ว่างั้น (...หิวเราะ...)

คุณกฤษฎาวงศ์

เจ้าหน้าที่บ้านเมือง แล้วยังไงครับ

คุณลุงบุญธรรม

ที่นี้ทางเจ้าหน้าที่เขาก็ตีฆ้องร้องป่าวขึ้นให้พวกเราประชาชน
ไปตามข้าศึกมาครับ (...หิวเราะ...)

คุณกฤษฎาวงศ์

อ้อไปตามจับนะฮะ คุณลุง อยู่ในกลุ่มที่ไปตามกับเขาด้วยหรือ
เปล่า

คุณลุงบุญธรรม

ไปซิครับ (...หิวเราะ...)

คุณกฤษฎาวงศ์

แล้วเป็นไงครับ ไปตามกัน

คุณลุงบุญธรรม ไปตามขบวนนั้น ผมเป็นทหารนะครับ ผมลามา ผมก็แต่งเครื่องแบบ
ไปกับเขาเหมือนกัน เจ้าหน้าที่เขาเกณฑ์ไปก็ไป ไปก็ไป เห็นนาย
ป่วยนั่งกางแผนที่อยู่

คุณกฤษणाจค์ อ้อ ชาวบ้านที่ไปกัน ไปกันเยอะมั๊ยครับ

คุณลุงบุญธรรม เยอะซีครับ ไปกันทั่วอำเภอเลย ครับ

คุณกฤษणाจค์ แล้วก็ไปเจออาจารย์ป่วย

คุณลุงบุญธรรม นั่งกางแผนที่อยู่ครับ (...หัวเราะ...)

คุณกฤษणाจค์ พบที่ไหนครับ

คุณลุงบุญธรรม พบในดงหนองหมอนั้นนะครับ ที่กระโดดร่มนั่นนะ

คุณกฤษणाจค์ ไปพบที่ในดงเลยนะชะ แล้วเป็นยังไงครับสภาพที่ไปเจอตอนแรก
นะ

คุณลุงบุญธรรม ไปเจอที่นี่ ท่านก็ลดเครื่องแบบลง แล้วก็แบมือรับ บอกว่าเข้ามา
เถอะครับ ผมไม่สู้หรือครับคนไทย ท่านก็บอกว่่างั้น ถ้าญี่ปุ่นผม
สู้ครับ ก็ว่่างั้น

คุณกฤษणाจค์ คนที่ไปเป็นชาวบ้านสักกี่คนครับ

คุณลุงบุญธรรม มากซีครับ ทั้งอำเภอ

คุณกฤษणाจค์ มากเลยหรือครับ อาจารย์ป่วยยืนถือดาบอยู่หรือครับ

คุณลุงบุญธรรม มี ดาบก็มี ปืนก็มี

คุณกฤษणाจค์ แล้วอาจารย์มีปืนไหมครับในวันนั้น

คุณลุงบุญธรรม ไม่มีหรือครับ มีแต่มือ (...หัวเราะ ปรบมือ)

คุณกฤษणाจค์ แล้วอาจารย์ป่วยว่าไง ครับ

คุณลุงบุญธรรม อาจารย์ป่วยก็บอกว่า เข้ามาเถอะครับ คนไทยผมไม่สู้หรือ
ครับ ถ้าญี่ปุ่นผมสู้ครับ ผมมานี่ผมจะมาสู้เอาเมืองไทยคืนนะ ท่าน
ก็บอกว่่างั้นจะว่าสู้ก็สู้ จะว่าขायก็ขाय ท่านก็บอกงั้นเข้ามาเถอะ
ครับ ผมไม่สู้หรือที่นี้พวกเราก็ซุ่มเข้าไป ซุ่มไปปล้กท่าน เอามือ
ไพล่หลังเลยครับ

คุณกฤษणाจค์ มัดเลยนะชะ

คุณลุงบุญธรรม มัดเลย มัดแล้วก็ซุ่มท่าน ถึงกับเตะลูกคางนี่เลย (...หัวเราะ...)
ไม่รู้ว่่าใครเป็นใครละที่นี้ล่ะ

คุณกฤษणाจค์ ซุ่มกันเลยหรือครับ ลุงซุ่มด้วยไหมครับ

- คุณลุงบุญธรรม** ผมไม่ได้เอาครับ (...หวัระะ...)
- คุณกฤษฏางค์** ตอนนั้นเข้าใจว่าเป็นใคร ถึงได้จับกันไว้ ไปซ้อม ตอนนั้นคิดว่าเป็นพวกไหน
- คุณลุงบุญธรรม** พวกคอมมิวนิสต์ ชิคครับ
- คุณกฤษฏางค์** อ้อ ตอนนั้นเข้าใจว่าเป็นพวกคอมมิวนิสต์ ไม่ได้รู้หรอกว่า เป็นพวกเสรีไทยแล้วยังไงต่อไป พอซ้อมแล้วครับ
- คุณลุงบุญธรรม** พอซ้อมแล้ว เขาก็ผลักเข้ากกไม้เลย พวกเจ้าหน้าที่ผลักเข้ากกไม้เอาปิ่นจ่อเลย ขึ้นนกลงใส่ท่านเลย จะยิงท่านนะ
- คุณกฤษฏางค์** ผลักอาจารย์ป่วยเข้ากกไม้เลยนะฮะ เอาปืนจะยิงเลยนะฮะ แล้วว่าไง ยิงรึยังครับ
- คุณลุงบุญธรรม** ไม่ทันได้ยิงครับ ผมก็ปฎู๊ดเข้าไปขวางไว้ทันครับ ผลักปากกระบอกปืนออก บอกช้าก่อนครับ (...หวัระะ...ปรบมือ...) เวลานั้นบ้านเมืองเราคับขัน เราจับเข้าคุกได้จะมีเปรียบ เพราะแนวที่ 5 ของเราเหมือนกัน ดีซั่วให้ผู้บังคับบัญชาชั้นสูงได้สอบสวนกันก่อนชิครับ ผมก็บอก เลยทำไมไม่ได้
- คุณกฤษฏางค์** ตอนเขาเอาปืนจ่อนี้อาจารย์ป่วยพูดว่า อย่านำ...
- คุณลุงบุญธรรม** ไม่ได้พูด ไม่มีปากแล้ว เพราะพุทโธ....
- คุณกฤษฏางค์** พุดไม่ออกแล้ว
- คุณลุงบุญธรรม** พุดไม่ออก
- คุณกฤษฏางค์** แล้วคุณลุงว่าจะให้ไปไต่สวนแล้วเป็นอย่างไรต่อไป
- คุณลุงบุญธรรม** ที่นี้เขาก็คุมตัวมา คุมตัวนายป่วย
- คุณกฤษฏางค์** ไปที่ไหนครับ
- คุณลุงบุญธรรม** มาวัดที่วังน้ำขาวนั้นแหละครับ
- คุณกฤษฏางค์** แล้วก็ส่งเข้ากรุงเทพเลยหรือเปล่าครับ
- คุณลุงบุญธรรม** ก็ยัง ที่นี้เขาก็จัดเกวียนไปเข็นท่านมา เกวียน 2 เล่มไปเข็นมา
- คุณกฤษฏางค์** คนเดียวที่นะฮะ
- คุณลุงบุญธรรม** แล้วเครื่องมืออะไร ๆ หลากอย่างนะครับ ผมเห็นว่าปลอดภัยผมก็กลับบ้านไปรับหน้าที่ตามเดิม
- คุณกฤษฏางค์** กลับไปที่เชียงรายต่อ ตอนนั้นคุณลุงก็มีบทบาทในช่วงที่ไปห้ามบอกอย่าเพิ่งยิง เอาไว้ไต่สวนก่อน แล้วหลังจากนั้นอาจารย์ป่วยก็

ถูกจับกุมเข้ามากลางเมืองมาขังไว้ แล้วทำไมถึงได้กลับไปติดต่อใกล้ชิดกันต่อ

คุณลุงบุญธรรม มันอย่างนี้ครับ เมื่อเดิมที ผมออกมาจากทหารปลดแล้วก็มาพักผ่อนอยู่หลายปีนะครับ ที่นี้ท่านก็ไปตั้งมูลนิธิอยู่ที่ชัชวาท ก็มีคนมาแนะนำบอก ไอ้हांมีงไปหาเจ้านายของมิ่งซิให้รู้จักกันมั่งซิเดี๋ยวนีเขาโตเบิ้ม อย่างงั้นเลยนะ (...หัวเราะ...) ไอ้เราก็ไม่รู้จัก บ้านป่าขาดอน

คุณกฤษฎาภรณ์ คราวนั้นท่านจำไม่ได้ด้วยใช่ไหมครับ ลุงก็จำไม่ได้ว่าเป็นคนที่ช่วยเหลือเอาไว้ แล้วยังไงต่ออะ

คุณลุงบุญธรรม ที่นี้เลยผมก็มากลางเมือง ก็มาเจอพวกกันเข้า เขาก็เขียนประวัตินะครับยังงั้น ๆ สงครามโลกยังงั้น ๆ จนได้ไปช่วยเหลือท่านยังงั้น ๆ ที่นี้ก็มาหาท่านที่กรุงเทพฯ ส่งจดหมายให้ท่านพอท่านฉึกจดหมายอ่านแล้ว ท่านก็จับข้อมือเราเข้าไป

คุณกฤษฎาภรณ์ ไปหาที่บ้าน อ้อ ตั้งแต่นั้นก็สนิทสนมกันมาเรื่อย ติดต่อกันประจำไหมครับ กับอาจารย์ป่วย ก่อนที่จะไปอยู่เมืองนอกนี้

คุณลุงบุญธรรม ใช่ครับ ถึงปีท่านก็ไปหาผมโน่น ไปกินไปอยู่กับผม กินข้าวกินปลา เหมือนกับพวกเราธรรมดาอย่างนี้แหละครับ นิสัยท่านดีมากคนคนนี้ครับ ท่านบอกแล้ว ผมมานี้จะมากรุงเทพฯ คือนินจะว่ากูก็กูจะว่าชายก็ชาย ไอ้พวกเราไม่ฟังเสียงนี้ ข้าเดิมท่านใหญ่ พุทโธคนดีแท้ ๆ (...หัวเราะ...ปรบมือ....)

คุณกฤษฎาภรณ์ แล้วเป็นอย่างไรครับ ที่อาจารย์ป่วยไปติดต่อคุณลุงไปหาที่ชัชวาททุกปีนะครับ ในความรู้สึกของคุณลุง ว่าอาจารย์ป่วยนี้เป็นยังไง

คุณลุงบุญธรรม คือก็เป็นคนดีของชาติครับ ทำงานช่วยชาติจริง ๆ ไม่เห็นแก่เหน็ดเหนื่อยส่วนตัวครับ

คุณกฤษฎาภรณ์ คุณลุงเห็นจากไหนครับ

คุณลุงบุญธรรม ก็มูลนิธินั่น 2 ที่นั่นก็อุตสาหกรรมไปตั้งลงหลักปักเขตเข้าไว้ วางแนวทางเข้าไว้ให้ลูกให้หลานทำกันมาจนกระทั่งทุกวันนี้ละครับนั่นนะ แล้วก็ดูสิธรรมศาสตร์นี้ที่ท่านตั้งนั่น (...หัวเราะ...) จะไม่ซึ้งใจรีครับสมัยที่ท่านได้ไปหาคุณลุงบ่อย ๆ ท่านก็เป็นผู้ว่าการธนาคารเป็นคน

ที่เซ็นชื่อในแบงก์ แล้วไปคุยกันอยู่กับชาวบ้าน ท่านไม่มีปัญหาอะไรหรือครับ

คุณลุงบุญธรรม มีแต่เรื่องคุย ตามทุกข์สุข ทำกินยังงัย ข้าวปลานาดีใหม่ท่านก็คุยกันอย่างงี้

คุณกฤษฎาภรณ์ แล้วมีอีกเรื่องหนึ่งครับว่า ในวันที่เกิดเหตุ ในวันที่อาจารย์ป่วยต้องหลบไปอยู่เมืองนอกเมื่อเดือนตุลาคม 2519 นี่นะชะ คราวหลังสุดนี้ คุณลุงติดตามข่าวแล้วรู้เรื่องใหม่ครับ

คุณลุงบุญธรรม รู้เหมือนกัน

คุณกฤษฎาภรณ์ แล้วรู้สึกอย่างไร

คุณลุงบุญธรรม รู้สึกเสียใจสิครับ นอนไม่หลับทั้งคืนเลยครับ เขาบอกว่าขึ้นเรือบินแล้ว ไอ้เราก็นอนฟังวิทยุนั่นนะ

คุณกฤษฎาภรณ์ แล้วหลังจากที่ท่านไปอังกฤษแล้ว ยังติดต่อกันอยู่หรือเปล่าครับ

คุณลุงบุญธรรม ไม่ได้ติดต่อ

คุณกฤษฎาภรณ์ ไม่ได้ติดต่อกันเลยนะครับ

คุณลุงบุญธรรม เพราะไม่รู้ว่าท่านอยู่ที่ไหน

คุณกฤษฎาภรณ์ ครับถ้างั้น ผู้จัดงานนี่นะครับ ยังไงก็ช่วยติดต่อให้คุณลุงบุญธรรม แกด้วย เผื่อลุงอยากเขียนจดหมายไปคุยกับอาจารย์ก็ได้ ผ่ากติกทางนี้เข้าไปส่งให้ชะชะ

มีคนเขาถามนะชะ ตามลุงบุญธรรมว่า ตามสไลด์ที่ฉายนะชะ อาจารย์ป่วยเคยกลับไปแสดงท่าที่ถูกจับมัดกับเสาให้พวกบัณฑิตอาสาสมัครดูใช่ไหมครับตามรูปนี้ สมัยที่อาจารย์พาบัณฑิตอาสาสมัครออกไป กลับไปที่หมู่บ้านนั้น ที่เกิดเรื่องกันนะชะ แล้วไปที่ศาลาวัด แล้วก็ไปทำท่าว่า เสาต้นไหนชะโดนมัด ในภาพนี้ใช่มั๊ยชะลุง มีคนทีรู้เหตุการณ์สงสัยว่าจะเคยเป็นบัณฑิตอาสาสมัคร เขาบอกว่าอาจารย์เขาเล่าให้ฟังว่าตอนนั้นกำลังตัดสินใจว่า จะกินยาไซยาไนท์ ซึ่งซ่อนอยู่ที่ขอบกางเกงดีหรือไม่ แล้วก็เปลี่ยนใจว่าคงไม่มีอะไรร้ายแรง จึงไม่ได้กิน นี่ก็เป็นภาพประวัติศาสตร์ตอนหนึ่ง ใช่มั๊ยชะลุง ศาลาวัดที่....ที่วัดหนองวังขาว

คุณลุงคิดยังไงครับ ที่ในวันที่ 6 ตุลา ที่คนที่ทำความดีมาแล้วอย่างอาจารย์ป่วย ที่คุณลุงว่าดีนี่นะ แล้วต้องมาเจอเหตุการณ์แบบนี้

นะครับ

คุณลุงบุญธรรม ผมไม่รู้จะทำยังไงซีครับ นึกว่าพรสวรรค์เขาให้มา มาถึงคราวยัง
ง ักต้องไปยั้งั้น เสียใจก็เสียใจครับ ไม่รู้จะทำยังไงได้ครับ ช่วย
เหลือไม่ได้

คุณกฤษฎาภรณ์ แล้วชาวบ้านในหมู่บ้านนั้นนะอะ เตียวนี้ยังรู้จักอาจารย์ป่วยกันอยู่
ใหม่ครับ

คุณลุงบุญธรรม รู้จักสิครับ

คุณกฤษฎาภรณ์ ยังจำได้อยู่

คุณลุงบุญธรรม ครับ วงชุดจอบ หนองมะโมง วงน้ำขาว วงหัวเรือ ทั้งนั้นนะ เขารู้
จักทั้งนั้นนะครับ ก็ท่านไปสร้างมูลนิธิไว้ที่นั่น

คุณกฤษฎาภรณ์ ที่เขาว่ากันว่า อาจารย์ป่วย เป็นคอมมิวนิสต์นี่ คุณลุงว่ายังไง

คุณลุงบุญธรรม ใจผมนะครับ ไม่เชื่อ

คุณกฤษฎาภรณ์ เพราะอะไร

คุณลุงบุญธรรม เพราะอะไร ก็ท่านพุทโธ ลงหลักปักเขตเจ้าไว้ คูสิ นี่เอาลูกเอาเต้า
ทำหลักฐานไว้จนเหลือล้นยั้งั้น ท่านจะคิดได้เชียหรือครับ ยั้งั้น
นะ พุทโธ หัวใจของผมนะครับนี่นะ

คุณกฤษฎาภรณ์ แล้วที่เขากล่าวหากันล่ะ

คุณลุงบุญธรรม แต่คนอื่นจะยังไงไม่ทราบนะอะ

คุณกฤษฎาภรณ์ คุณลุงมีอะไรจะฝากบอก นี่ลูกศิษย์อาจารย์ป่วยทั้งนั้น ที่นั่งอยู่ที่
นี่ อ้อไม่ใช่ชะ บางคนก็เป็นเพื่อน คุณลุงมีอะไรจะฝากบอกใหม่
ครับ

คุณลุงบุญธรรม ก็อยากจะฝากความรักไว้กับลูกกับหลานพี่น้องของเราทุกคนนี่
แหละครับ เท่าที่ผมมาเห็นลูกเห็นหลาน พี่น้องพวกเราก็ตีใจ
ครับ แสนจะตีใจ ก็มีเรื่องยั้งนี้ ผมห่วงลูกห่วงหลานถึงได้มา ผมก่อน
ที่จะมานี่นะผมยังกลัวว่าเขาจะไปล่อลวงผมมานะครับ (...หัวเราะ...
ปรบมือ....) ผมไม่ไว้ใจเขา ต้องไปหานายอำเภออีกครับ ให้เซ็น
ทราบเอาไว้อีก เราคนงนี่ครับ

คุณกฤษฎาภรณ์ ทำให้ถูกแบบแผนนะอะ

คุณลุงบุญธรรม ครับ มาที่นี้พอเห็นลูกเห็นหลานเข้ามามหาวิทยาลัยนี่ก็โอโฮชื่นใจ
(....หัวเราะ....ปรบมือ)

คุณกฤษฏาวงศ์

ตกลงไม่ได้ถูกหลอกนะ คุณลุง

คุณลุงบุญธรรม

ครับ ยังเอาลูกมาอีกครับ ไม่ไว้ใจ

คุณกฤษฏาวงศ์

ช่วยฝากบอกนายอำเภอด้วยนะครับ ว่าปลอดภัย แล้ว(...หัวเราะ...) ตอนนั้นนะครับรู้สึกว่าจะมีคำถามมาถึงอาจารย์ ชาญวิทย์ หนึ่งคำถาม ก่อนที่เราจะจบรายการนี้นะครับว่า

อยากเรียนตามอาจารย์ ชาญวิทย์ ถึงบทบาทของ อาจารย์ป่วยในเหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519 กรุณาเล่าฟังบ้างได้มั๊ยครับขอเชิญครับอาจารย์

อาจารย์

เป็นคำถามที่สั้น แต่จะต้องตอบนี้จะต้องยาวมากเลย จึงขอผลัดเอาไว้คราวหน้าดีกว่าครับ

ชาญวิทย์

อาจารย์เกริกเกียรติมีอะไรจะทิ้งท้ายไว้ก่อนที่จะจบไหมครับ ความจริงเกี่ยวกับอาจารย์ป่วย กับคณะเศรษฐศาสตร์ กับมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์นี้ ความจริงมีเรื่องเล่าเยอะนะฮะ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในช่วงของก่อน 6 ตุลาคมนี้ผมคิดว่าผมก็เป็นคนหนึ่งที่อยู่ ในเหตุการณ์นะฮะ ได้มีส่วนที่รับรู้เรื่องราวต่าง ๆ ในช่วงนั้น ก็ทำนองเดียวกับที่อาจารย์ชาญวิทย์นะฮะ คือการคุยเรื่องนี้ต้องใช้เวลานาน ผมคิดว่าถ้าอยู่ในความสนใจอาจจะจัดอีกสักรายการหนึ่ง มาพูดเรื่องนี้โดยเฉพาะ (...ปรบมือ...)

คุณกฤษฏาวงศ์

อาจารย์

เกริกเกียรติ

คุณกฤษฏาวงศ์

อันนี้ก็ขอฝากผู้จัดด้วยนะครับว่า ให้ช่วยจัดหัวข้อนี้ให้อาจารย์ชาญวิทย์กับอาจารย์เกริกเกียรติพูดหน่อย แล้วอย่าลืมเชิญผมด้วย อยากจะพูดเหมือนกัน

มีคนถามคุณป้าระเบียบว่า ที่อาจารย์ป่วย แขนคอกนี่เป็นมาแต่กำเนิดหรือเป็นเพราะถูกซ้อมที่หมู่บ้านลุงบุญธรรม เมื่ออายุ 10 กว่าคะ ถีบจักรยานแล้วก็ล้มลงไปใช้แขนรับ เพราะชนนะฮะ คุณสุรพลมีอะไรจะทิ้งท้ายไว้หน่อยมั๊ยฮะ ขอเชิญพี่ธัญญา กล่าวอะไรสักหน่อยไหมครับ ก่อนที่จะจบรายการ ก็มีนิดเดียวครับ คืออยากจะบอกอีกสักนิดหนึ่งว่าอาจารย์ป่วยอยู่อังกฤษ หลังจากทานข้าวแล้วก็ช่วยภรรยาล้างจานครับ ทิ้งท้ายได้แก่มากนะฮะ (...หัวเราะ...)

คุณระเบียบ

คุณกฤษฏาวงศ์

คุณธัญญา

คุณกฤษฏาวงศ์

ผมคิดว่าก็คงได้เวลาตามที่ผู้จัดกำหนดไว้พอดีว่าอย่าเกิน 2
ทุ่ม 15 ก็พอดีขณะนี้ก็ 2 ทุ่ม 15 แล้ว ผมก็ไม่มีอะไรจะทิ้งท้ายไว้
นอกจากจะสรุปสิ่งที่ทุกคนพูดไว้ว่า

อาจารย์ป๋วยเป็นคนที่เหลืออยู่นะฮะ แล้วดี ดีเอามาก ๆ
แต่คนอื่น ๆ ก็ยังมีอยู่ แต่ทำอะไรเราถึงจะไม่ให้คนดีที่มีอยู่บน
แผ่นดินไทยนี้ ต้องประสบความทุกข์ยาก หรือความยากลำบากใน
บ้านปลายเหมือนท่านอาจารย์ป๋วย มีทางใดบ้างไหมครับ

ผมก็ขอฝากเอาไว้เพียงเท่านี้

ขอจบเพียงเท่านี้ครับ ขอขอบคุณมาก (...ปรบมือ...)

งานวันเกิดอาจารย์ป่วย อึ้งภากรณ์

9 มีนาคม 2526

โดย คณะเศรษฐศาสตร์ ร่วมกับ สมาคมเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

อาจารย์ป๋วย อึ๊งภากรณ์ แบบอย่างของการเป็นมนุษย์

วันที่ 9 มีนาคม เป็นวันครบรอบวันเกิดของอาจารย์ป๋วย อึ๊งภากรณ์ อาจารย์ของลูกศิษย์นับพันนับหมื่น นักวิชาการที่ สัตย์ซื่อต่อวิชาความรู้ ข้าราชการที่ซื่อสัตย์ของแผ่นดิน ที่เป็น แบบอย่างของคนรุ่นนี้และรุ่นหลัง ๆ

อาจารย์ป๋วย อึ๊งภากรณ์ เป็นผู้มีความรู้การอย่างใหญ่หลวงต่อ ประชาชนและประเทศไทย เมื่อเกิดสงครามโลกครั้งที่ 2 ต่างชาติ เข้ามาแย่งเอกราช อาจารย์ได้เข้าร่วมกับเสรีไทย เพื่อออกอบกู้เอกราช อธิปไตยของชาติ จนกระทั่งประเทศไทยรอดพ้นจากน้ำมือของอริราช ศัตรู

เมื่ออาจารย์เข้ามาเป็นอาจารย์ในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ อาจารย์ก็พัฒนามหาวิทยาลัยให้ก้าวหน้าทันสมัย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง วิชาเศรษฐศาสตร์ อาจารย์ผลักดันพัฒนาให้ก้าวไกล เมื่ออาจารย์ อยู่ธนาคารชาติ อาจารย์ก็สามารถแก้ไขปัญหาและวางนโยบายการเงิน การคลังของประเทศได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับสถานการณ์ อาจารย์เป็นประธานมูลนิธิองค์กร หน่วยงานที่เกี่ยวกับสาธารณกุศล หลายแห่ง

เมื่อปี 2519 ระหว่างที่มีความขัดแย้งกันทางการเมือง สังคมขนาดหนักระหว่างองค์กรนักศึกษา ประชาชน กับกลุ่ม อนุรักษ์ที่พยายามจะนำประเทศคืนสู่สภาพก่อนหน้า 14 ตุลาคม 2516 อาจารย์เป็นอธิการบดีมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ อาจารย์ ได้ใช้ความประนีประนอมอันยิ่งใหญ่ให้เกิดเหตุการณ์ลูกกลม ใหญ่โตหลายครั้งหลายหน

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ถูกโจรปล้น โจรเผาท่ามกลางสายตา การรู้เห็นของเจ้าหน้าที่บ้านเมือง อาจารย์ก็มีความรู้สึกเจ็บปวด ขมขื่น เช่นเดียวกับชาวธรรมศาสตร์ทั้งหลาย แต่อาจารย์ก็พยายามเตือนสติให้ ลูกศิษย์ลูกหาของอาจารย์ยึดมั่นอยู่ในขันติและเดินแนวทางสันติ ประชาธรรมอย่างที่อาจารย์ได้เดินมาแล้วในการคัดค้านเผด็จการทรราชย์ที่ กระทำร้ายเสรีภาพของประชาชนมาก่อนหน้านี้

ท่าที่ที่ประนีประนอมของอาจารย์หรือการยับยั้งไม่ให้นิสิต
นักศึกษา ประชาชนที่รักชาติรักประชาธิปไตยเคลื่อนไหวในบางเรื่อง
บางกรณี ได้ทำให้นิสิตนักศึกษาประชาชนที่ใจร้อนหลายคนเห็น
ว่า อาจารย์ไม่กล้าที่จะต่อสู้จริงจังหรือถึงที่สุด ซึ่งอาจารย์ก็ไม่ได้
ทุกซักรันอันใด

แต่ครั้งเกิดเหตุการณ์นองเลือด 6 ตุลาคม 2519 นักการ
เมืองบางกลุ่ม พวกที่ดำรงความคิดที่เป็นเศษเดนสังคมนิยม
กระพือสื่อโหมว่าอาจารย์อยู่เบื้องหลังขบวนการนักศึกษาประชาชน
ที่รักชาติรักประชาธิปไตยที่พวกเขาเข่นฆ่ากลางเมืองอย่างทารุณ
โหดร้ายที่สุดในประวัติศาสตร์ของประเทศไทยและประวัติ
ศาสตร์ของมนุษยชาติ มีหลายฝ่ายกระพือสื่อโหมปลุกวิญญาณ
สัตว์ป่าของคนบางกลุ่มบางฝ่ายที่จะทำร้ายอาจารย์จนกระทั่ง
อาจารย์ต้องตัดสินใจไปจากประเทศที่ตลอดเวลาที่ผ่านมาอาจารย์มี
แต่ที่จะเสียสละให้

หลังจากที่อาจารย์เดินทางไปต่างประเทศแล้ว กลุ่มบุคคล
ที่คิดร้ายต่ออาจารย์ก็ไม่วายที่จะหาทางทำลายเกียรติยศชื่อเสียง
คุณงามความดีของอาจารย์ต่อไปอีกอย่างไม่หยุดยั้ง แต่ก็ไม่
สามารถที่จะบดบังเกียรติภูมิ บารมีแห่งคุณงามความดีที่อาจารย์
ทำมาด้วยมือตลอดชีวิตของอาจารย์ได้ ความรัก ความเคารพ
ความศรัทธาต่อคุณงามความดี ต่อคุณธรรมของมนุษย์นั้น ไม่อาจ
จะปิดกั้นความรักความศรัทธาที่ผู้ที่รักความเป็นธรรม ยึดมั่นอยู่
ในความดีงามจะมีต่ออาจารย์ได้

บัดนี้อาจารย์ล้มเจ็บลงนานนับเดือน นับปีแล้ว อาจารย์ไม่
ได้ยอมจำนนต่อ โรคภัยทั้งหลายทั้งปวงที่รุมเล่นงานอาจารย์
อาจารย์ยังคงศึกษา ค้นคว้าติดตามข่าวสารของบ้านเมือง ของโลก
เท่าที่กำลังของอาจารย์จะทำได้อยู่ตลอดเวลา

ในวาระอันสำคัญนี้ ขออำนาจคุณธรรมความดีทั้งหลาย
ทั้งปวงที่อาจารย์ได้สะสมมา ตลอดจนกำลังใจอันกล้าแข็งเด็ดเดี่ยว
ของอาจารย์จงเอาชนะ โรคภัยที่เบียดเบียนอาจารย์อยู่ขณะนี้
อยู่เป็นหลักชัยของลูกศิษย์ลูกหาต่อไป.

นิทรรศการดร.ป๋วย “ปฐม”

แคว้นมลมนกวันนี้ที่บริเวณคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ จะมีการแสดงนิทรรศการประวัติและผลงานของท่านอาจารย์ป๋วย อึ๊งภากรณ์

คนที่ที่ชาติปฏิเสศความหวังดีของท่านจนต้องไปใช้ชีวิตอย่างเงียบเหงาที่แผ่นดินต่างด้าวต่างแดนในขณะนี้

ใครจะมองท่านอาจารย์ป๋วยอย่างไรเป็นสิทธิ์ที่ทุกคนจะพึงมองได้ แต่สำหรับนักเรียนเศรษฐศาสตร์แล้วไม่มีทางที่จะมองเป็นอย่างอื่น

นอกจากความเคารพนับถือและยกย่องท่านในฐานะบิดาของนักเศรษฐศาสตร์ ผู้จุดไฟแห่งความสว่างรุ่งโรจน์ให้แก่ผู้ศึกษาในด้านนี้

ความเป็นบิดาท่างเศรษฐศาสตร์ของท่านนั้นคงไม่ใช่จะเป็นที่ยอมรับเฉพาะศิษย์เก่าเศรษฐศาสตร์ธรรมศาสตร์เท่านั้น

ผมเชื่อว่า ท่านคงจะเป็นที่ยอมรับของทุกมหาวิทยาลัยที่ได้มีการสอนวิชานี้ทั่วประเทศ

แต่ในฐานะที่ท่านเป็นผู้สร้างคณะเศรษฐศาสตร์ธรรมศาสตร์ให้โด่งดังขึ้นมาเป็นคณะชั้นนำคณะหนึ่งของประเทศไทย บรรดาศิษย์เก่าเศรษฐศาสตร์ธรรมศาสตร์จึงมีความผูกพันกับท่านมากกว่าสถาบันอื่น

ดังนั้นในวันนี้ซึ่งเป็นวันคล้ายวันเกิดของท่านอาจารย์ป๋วย สมาคมศิษย์เก่าเศรษฐศาสตร์ธรรมศาสตร์และคณะเศรษฐศาสตร์จึงได้ร่วมกันจัดงานนิทรรศการขึ้น

นอกจากจะมีการแสดงผลงานแสดงเอกสารต่าง ๆ ของท่านอาจารย์ป๋วยแล้ว

ยังจะมีการเล่าเรื่อง “ดร.ป๋วยที่ข้าพเจ้ารู้จัก” โดยนักเศรษฐศาสตร์และนักวิชาการที่เคยร่วมงานกับท่านหลายคน

อาทิเช่น ดร.สนาะ อุนากุล ดร.อรัญ ธรรมโน และ คุณสุวัฒน์ วรดิลก นักเขียนลือชื่อ

มีคุณทินวัฒน์ มฤคพิทักษ์ เป็นพิธีกรดำเนินรายการเพื่อให้ได้บรรยากาศที่เป็นกันเอง

ผมเองแม้จะไม่ใช่นักศิษย์ของท่านโดยตรงเพราะไม่เคยได้ร่ำเรียนกับท่านอาจารย์ป๋วย

แต่ก็ได้ติดตามผลงานของท่านอยู่ห่าง ๆ มาตลอด

ผลงานของดร.ป๋วยนั้นมียุทธศาสตร์และเรื่องสำคัญเรื่องหนึ่งก็คือ การปลูกปั้นคณะเศรษฐศาสตร์จนกระทั่งเป็นที่ยอมรับของวงการทั้งในและนอกประเทศ

เมื่อสมัยที่ผมเรียนอาจารย์ประจำคณะเศรษฐศาสตร์มีไม่ถึง 10 คน ส่วนใหญ่แล้วต้องพึ่งพาอาจารย์จากที่อื่น

อาจารย์รับเชิญทำงานมากนี่ครับมาสอนบ้างไม่สอนบ้างกระท่อนกระแท่นเต็มที

ดร.ป๋วยท่านก็ปรับเสียใหม่ ส่งคนไปเรียนต่อทำด็อกเตอร์ที่เมืองนอกพร้อมกับทำสัญญาสัญญาให้กลับมาเป็นอาจารย์ประจำ

จนเดี๋ยวนี้ที่คณะเศรษฐศาสตร์มีด็อกเตอร์จบจากมหาวิทยาลัยชั้นเขียนประจำการแน่นขนัดไปทั้งคณะ

เมื่อตอนที่ลมการเมืองพัดใส่ท่าน ผมเองก็ยังสงสัยว่า เขากล่าวหาอาจารย์ป๋วยกันได้อย่างไรหนอ

ในเมื่อเงินทองสร้างคณะเศรษฐศาสตร์ธรรมศาสตร์นั้นท่านได้มาจากฝ่าย “ทุนนิยม” ทั้งสิ้น คือได้จากมูลนิธิรีออคกีเฟลเลอร์ ตะกูลใหญ่ฝ่ายทุนนิยมของสหรัฐอเมริกาเต็มตัว

อาจารย์ป๋วยนั้นชอบสร้างคน ไปอยู่ที่ไหนก็สร้างคนทิ้งไว้ที่นั่น สมัยอยู่ธนาคารแห่งประเทศไทย ท่านก็มีโครงการส่งเจ้าหน้าที่ของธนาคารไปเรียนต่างประเทศทางด้านการเงินการธนาคาร ที่โตงดังมีชื่อเสียงอยู่ในขณะนี้ส่วนใหญ่เป็นผลงานของท่านทั้งสิ้น

และไม่่ว่าจะอยู่ที่ไหนท่านจะสั่งสอนให้ลูกศิษย์ของท่าน เพื่อนร่วมงานของท่านนึกถึงพุทธภาษิตข้อหนึ่งคือการช่วยเหลือคนอื่นโดยเฉพาะอย่างยิ่งคนยากคนจนในชนบท

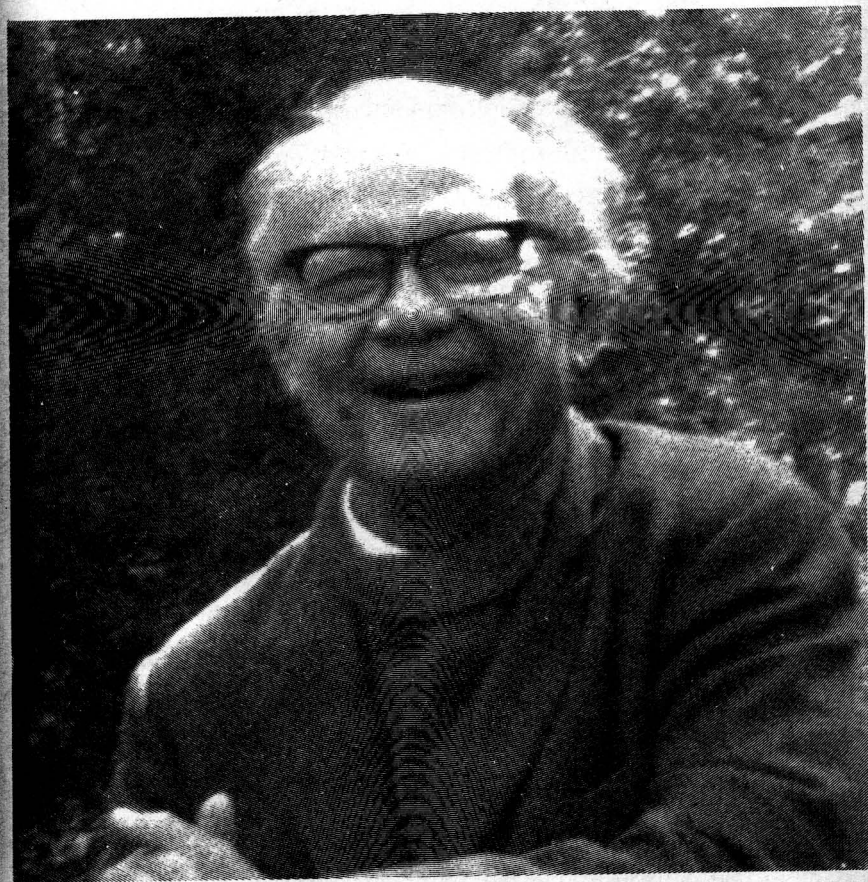
ครับ! อย่างที่ผมบอกเอาไว้ตั้งแต่ต้นว่า ใครจะมอง ดร.ป๋วยอย่างไรก็สุดแต่ทรรศนะของแต่ละบุคคล

แต่สำหรับศิษย์เก่าทั้งศิษย์โดยตรงและศิษย์โดยอ้อมรวมทั้งเพื่อนร่วมงานและผู้ใต้บังคับบัญชาของท่าน จะมีความเห็นเหมือนกันหมดว่า ท่านคือ “นักวิชาการ” และเป็นผู้จุใจวิชาเศรษฐศาสตร์ให้ชาติช่วงรัชกาลในประเทศไทย...เป็นผู้ให้และเป็นผู้สร้าง

ผมเชื่อว่า 5 โมงเย็นวันนี้ (๑ มี.ค.) ที่บริเวณคณะเศรษฐศาสตร์ธรรมศาสตร์ จะมีศิษย์เก่า ศิษย์โดยตรงและศิษย์โดยอ้อมไปร่วมงานนิทรรศการเพื่อรำลึกถึงท่านเนื่องในวันคล้ายวันเกิดแน่นอนชนิดอีกครั้งหนึ่ง

ผู้ที่สนใจ แม้จะมีไข่มุกศิษย์ก็ไปได้ครับ... ใน โลกวิชาการบริสุทธิ์นั้นประตุมหาวิทยาลัยเขาเปิดกว้างอยู่เสมอ

บทสนทนา “ดร.ป๋วยที่ข้าพเจ้ารู้จัก”

★ บันทึกการอภิปรายเรื่อง “ดร.ป๋วยที่ข้าพเจ้ารู้จัก” จัดโดยคณะเศรษฐศาสตร์และ
สมาคมเศรษฐศาสตร์ ณ ห้อง เอ.ที. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เมื่อวันที่ 9 มีนาคม
2526 ผู้ร่วมการอภิปรายประกอบด้วย นายอรุณ ธรรมโน นายเสนาะ อุณาภูล และนายสุวัฒน์
วรติลล โดยมิ นายทินวัฒน์ มฤคพิทักษ์ เป็นผู้ดำเนินการอภิปราย

ก่อนเริ่มการอภิปราย นายทินวัฒน์ มฤคพิทักษ์ ผู้ดำเนินการอภิปรายได้กล่าวเชิญ
ให้ ศาสตราจารย์ สิริ สมบัติศิริ กล่าวนำการอภิปรายในฐานะ อาจารย์อาวุโส

ศาสตราจารย์สิริ สมบัติศิริ

“ท่านนายกสมาคมคณะเศรษฐศาสตร์ธรรมศาสตร์ ท่านคณบดี และท่านผู้มีเกียรติที่รักและศิษย์เก่าหรือไม่เก่าของผมนี่ทุกคน ผมรู้สึกเป็นเกียรติอย่างยิ่งที่ได้รับฉันทานุมัติให้มาพูดในฐานะที่เป็นอาจารย์เก่าแก่คนหนึ่ง คือ ถึงไม่เป็นเพราะอาวุโสหนัก แต่ก็รู้สึกเก่ากว่าใคร (หัวเราะ) ผมคิดว่าอาจารย์ที่เก่าและแก่กว่าผมก็ยังมี แต่ทำไมก็ไม่รู้มาจับพลัดจับผลูอย่างไรมา ผมก็เลยมาปรากฏตัวอยู่ที่นี้ ทั้งนี้เป็นความรู้สึกประทับใจอย่างยิ่ง ความสำคัญในวันนี้ มีหลายประการเหลือเกิน แต่ผมก็ยินดีมากที่ได้เห็นสมาชิกเก่า ๆ ของเราที่ได้มาวันนี้มาพร้อมเพรียงกันเป็นส่วนใหญ่ เหตุที่ผมมีความยินดี และรู้สึกเป็นเกียรติก็เพราะว่า งานวันนี้เป็นงานวันสำคัญวันหนึ่งในชีวิตของพวกเขาคณะเศรษฐศาสตร์ ที่ว่าสำคัญนั้นก็เพราะว่าเรามาเพื่อฉลองคุณความดีของอาจารย์ผู้ใหญ่ของเราคนหนึ่ง ซึ่งไม่สามารถจะมาอยู่ในที่นี้ได้ คือ ศาสตราจารย์ ดร. ป่วย อิงภากรณ์ เรามีความรู้สึกระลึกถึงบุญคุณท่านที่ท่านได้ก่อสร้างไว้ในคณะเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ของเราเนี่ย เดิมทีก็มากกันเรื่อย ๆ เป็นไปตามพระราชบัญญัติ มีคณบดีคนหนึ่งมีอาจารย์ประจำคนหนึ่ง นอกนั้นก็มีส่วนพนักงานอยู่ 2-3 คนบ้าง มีอยู่ 2 ห้อง ก็สอนกันมา...สอนกันมา มีอาจารย์หลายคนเป็นอาจารย์ภายนอก ผมคนเดียวเป็นอาจารย์ภายใน รับหน้าที่หมดไม่ว่าอะไรรับหมด พออาจารย์ป่วยมาเป็นคณบดี ตอนนั้นมันขึ้นอย่างบอกไม่ถูก บูม (หัวเราะ) (ปรบมือ) บูม (ปรบมือ) บูม (ปรบมือ) ผมไม่รู้จะใช้คำว่าอย่างไรดี มาใช้คำภาษาที่เรียกว่าสมัยใหม่ที่เรียกว่าบูม ก็บูมกับเขาด้วย มันบูมจริง ๆ ในสมัยที่ผมอยู่เนี่ย เขียนหนังสือเท่าไรก็แล้วทำบันทึกก็แล้ว อะไรก็แล้ว ไม่สามารถที่จะได้รับประโยชน์จากองค์การต่างประเทศเลย เขาบอกว่าไม่พร้อมบ้าง อะไรบ้าง ขอน้อยและขอให้ส่งครูภาษาอังกฤษมา เกิดสักคนก็ยังดี เจียบ ส่งรายงานไปบอกว่าเดี๋ยวนี้จะต้องทำอย่างนั้น อย่างนี้ เจียบ แหม ผมไม่รู้จะทำอย่างไรหมดปัญญาวันดีคืนดีผืนดี อาจารย์ป่วยมา เป็นคณบดี แหมเท่านั้น บอกว่าไม่ต้องเขียนหนังสือหรือเขาเขียนมาเลย อังกฤษเอ๋ย มาเขียนกันเป็นแถวเลยครับ ส่งอาจารย์มาตั้งคณะหนึ่งเลยนะชะ มาถึงก็จัดการกันใหญ่ เรียบร้อย เราจึงได้มาอยู่ในสถานะที่เคียงบ่าเคียงไหล่กับสถาบันต่างประเทศได้จนทุกวันนี้ เพราะฉะนั้น ผมคิดว่าท่านผู้นี้คือ ดร. ป่วยได้ทำประโยชน์ให้แก่คณะอย่างมากมาย

ที่เรามาวันนี้ก็เพราะว่าเราระลึกถึงบุญคุณท่าน บุญคุณท่านที่ได้สร้างคณะเศรษฐศาสตร์ให้เคียงบ่าเคียงไหล่กับในต่างประเทศได้นั้น และที่สำคัญที่สุดก็คือว่าฟังได้ว่าแสดงความคิดคุณคุณทวดที่ต่อผู้ที่มีบุญคุณแก่เรา อันนี้เป็นธรรมะอันสูงสุด ซึ่งคุณทั้งหลายคงทราบดีแล้วว่า ไม่มีอะไรที่จะนำนับถือนอกจากบิดามารดา หรือครูบาอาจารย์ วันนี้ท่านทั้งหลายก็ได้แสดงให้เห็นแล้ว และต่อไปผมเชื่อว่าท่านคงจะแสดงความหนักแน่นให้เห็นความสามัคคีกันของคณะเศรษฐศาสตร์อีก ในเรื่องการที่จะช่วยเสริมสร้างและก่อสร้างห้องสมุดหรือหอสมุดของดร. ป๋วยทำให้ผมเห็นว่ากิจกรรมที่ทำมาแล้วนั้นเป็นนิมิตดีเหลือเกินสำหรับคณะเศรษฐศาสตร์ เพราะห้องสมุดเป็นที่รวมความคิดและขุมวิชาซึ่งจะเป็นประโยชน์แก่ชนรุ่นหลังอย่างยิ่ง ถ้าเราเกิดมาในโลกนี้เราไม่ได้ทิ้งอะไรไว้ นั่น รู้สึกว่าเราจะเกิดมาในชีวิตนี้เสียเปล่า ประเทศเราต้องการความคิด ต้องการผู้ที่มีความคิดและปฏิบัติตามความคิดให้ถูกต้อง เหตุที่ยังฉวัดเฉว่งอยู่ทุกวันนี้ก็เพราะว่า มีความคิดอยู่บ้างแล้ว แต่ยังปฏิบัติกันไม่ถูกต้อง อันนี้ผมคิดว่าขอฝากไว้กับตัวท่านเมื่อเรามีความคิดที่จะมาร่วมกันในเรื่องนี้ ในอันที่จะรวบรวมเอกสารต่าง ๆ อันที่จะเป็นแนวทางปฏิบัติของมนุษย์ต่อไปนั้น ผมคิดว่าเป็นกุศลอย่างหนึ่งในชีวิตของเราเท่าที่เราอยู่ร่วมกันเพราะฉะนั้นในฐานะที่ผมได้มีโอกาสได้มาพูดแทนอาจารย์ทั้งหลายก็คิดว่า ข้อแรกก็ขอขอบพระคุณท่านที่มาทุก ๆ ท่าน และขอให้รู้สึกว่สมาชิกของเรานี้คงจะร่วมกันเป็นความสามัคคีที่จะเจริญดำเนินความคิดของท่านผู้ริเริ่มก่อการในการตั้งสมาคมนี้ต่อไป และผมก็รู้สึกว่าได้เห็นแล้ว ความสามัคคีของเรานี้เกิดขึ้น และเชื่อว่า คงจะเจริญต่อไปในอนาคตอันนี้ผมขอขอบพระคุณ” (ปรบมือ)

นายทินวัฒน์ มฤคพิทักษ์

“ในนามของลูกศิษย์ กระผมขอกราบขอบพระคุณท่านอาจารย์สิริ สมบัติศิริที่ได้ให้เกียรติกับงานในวันนี้ ที่ท่านออกตัวว่ามีอาจารย์ที่แก่กว่านี้ ผมได้กราบเรียนถามท่านคณบดีแล้ว ปรากฏว่าไม่มี (หัวเราะ) มีท่านหนึ่งคือ ดร. เดือน บุญนาค เราไม่เชิญท่านมาแล้ว (หัวเราะ)

เพื่อน ๆ พี่ ๆ และน้อง ๆ ที่เคารพตลอดจนแขกผู้มีเกียรติ ซึ่งเดี๋ยวนี้ได้เป็นศิษย์เก่าของคณะเศรษฐศาสตร์ และผู้ซึ่งมีความสนใจในเกียรติคุณและคุณความดีของดร. ป๋วย อึ้งภากรณ์ ในโอกาสที่คณะฯและสมาคมเศรษฐศาสตร์ ได้เป็นเจ้าภาพในการจัดวันระลึก เนื่องในโอกาสคล้ายวันเกิด 68 ปีเต็ม ของอาจารย์ป๋วย อึ้งภากรณ์ ทางคณะผู้จัด คือทั้งสมาคมฯ คณะเศรษฐศาสตร์ ได้รับเกียรติจากผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 3 ท่านบนเวทีนี้มาเป็นผู้นำสนทนาในเรื่อง “ดร. ป๋วย ที่ข้าพเจ้ารู้จัก” ซึ่งทั้ง 3 ท่านนี้ก็มีความรู้จัก สนทนสนม

คุ้นเคยกับผู้ที่เรากำลังจะกล่าวถึงในแง่มุมต่าง ๆ กัน เราจะใช้เวลาในการคุยกัน จนกระทั่งถึงประมาณ 2 ทุ่มครึ่ง คิดว่าคงจะพอสมควร เพราะว่าเราจะคุยเรื่องของ ดร. ป๋วย ทุก ๆ ปี คุยกันเรื่อยไปจนกว่าเราจะไม่อยากคุย จนกว่าจะหมดเรื่องคุย คนที่เราได้กราบเรียนเชิญมาในวันนี้ ผู้ร่วมอภิปรายท่านแรกที่ผมใคร่ขอแนะนำ ปัจจุบันเป็นอธิบดีกรมสรรพสามิต อดีตของท่าน ก่อนที่จะอยู่กรมสรรพสามิต ก็คือ หัวหน้ากองเศรษฐกิจของกระทรวงการคลัง ท่านผู้นี้เริ่มรู้จักกับ ดร.ป๋วย อึ้งภากรณ์ ตั้งแต่เป็นนักศึกษาปีสุดท้ายในคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์เมื่อปี 2496 นะครับ เมื่อเรียนจบแล้วก็ทำงานเป็นเลขานุการส่วนตัวของอาจารย์ป๋วย เมื่อปี 2497 และ 2498 หลังจากนั้นก็มีโอกาสได้สัมพันธ์กันในแง่เป็นลูกน้องที่สำนักงานเศรษฐกิจการคลังตั้งแต่ปี 2505-2511 รวม 6 ปีเต็ม ๆ และก็ยังเป็นอาจารย์คณะเศรษฐศาสตร์ของเราอีกประมาณ 5-6 ปี ลูกศิษย์ในยุค 2505-2510 จะรู้จักเป็นอย่างดีในช่วงนั้น ผมขอแนะนำ “ดร. อรัญ ธรรมโน” (ปรบมือ)

สำหรับผู้อภิปรายท่านที่สอง ปัจจุบันท่านเป็นเลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ อดีตของท่านหมด ๆ ก็คือ ผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทย แล้วก็ยังเป็นอาจารย์ของเรามาเป็นเวลาคิดว่ามากกว่า 10 ปี แล้วก็เป็นผู้คนหนึ่งซึ่งมีความสนิทสนมกับท่านอาจารย์ป๋วยอย่างมาก และปัจจุบันนี้ท่านก็ได้เจริญรอยตามอาจารย์ของเรา คือ ทำทุกอย่างเพื่อให้เศรษฐกิจของชาติดีขึ้น และเป็นกำลังสำคัญของรัฐบาลในการที่จะผ่านพระราชบัญญัติ หรือนโยบายเศรษฐกิจอะไรก็ตาม จะต้องผ่านมือท่านผู้นี้เสมอ ผมขอแนะนำ “ดร. เสนาะ ภูนาภูด” (ปรบมือ)

สำหรับท่านผู้อภิปรายท่านสุดท้ายนะครับ เพื่อน ๆ หลายคนอาจจะแปลกใจว่าทำไมถึงเลือกเชิญ ชื่อของท่านมาเป็นอันดับต้น ๆ เลยทั้ง ๆ ที่ท่านผู้นี้ไม่เคยสอนในคณะเศรษฐศาสตร์ ไม่เคยทำงานในธนาคารใด ๆ มีแต่ใช้ธนบัตรที่มีลายเซ็นต์ ดร.ป๋วยมาหลายปี แล้วก็เป็นคนไทยคนหนึ่งเหมือนกับอาจารย์ป๋วยของเรา แต่ว่ามีหลาย ๆ ช่วงในชีวิตที่ได้เข้ามาสัมพันธ์กับ ดร.ป๋วย ซึ่งผมพยายามที่จะหลอกถามว่าช่วงไหน ท่านก็บอกว่าเอาไว้เดี๋ยวเล่าให้ฟัง เดี่ยวจืด เดี่ยวจืด (เสียงหัวเราะ) พวกเรารู้จักท่านในนามของ *รพีพร* ซึ่งเป็นนักประพันธ์ นามกระเดื่องมีผลงานอย่างมากมายที่สุดที่จะคณานับ เรื่อง *พิราบแดง* ที่ท่านเขียนนั่นก็คือ ขวัญใจของหนุ่มสาวร่วมสมัยในขณะนี้ และท่านยังมีผลงาน มีไฟที่จะเขียนอะไรอีกมากมายถ่ายทอด ท่านผู้นี้ก็คือ “คุณสุวัฒน์ วรดิลก” (ปรบมือ) การสนทนาครั้งนี้ไม่มีรอบไม่เหมือนกับการอภิปราย เพราะการอภิปรายทุกชนิดที่ว่า รอบ 1 รอบ 2 นั้น ก็คือการเข้าคิวกันเลกเซอร์ นั่นเอง แต่เราไม่นิยม ผมก็จะขอเริ่มต้นจากท่านอาจารย์ ดร. อรัญ กรุณาได้คุยว่าท่านได้รู้จักอาจารย์ป๋วยอย่างไร และท่านประทับใจอะไร

มีอะไรบ้างที่ท่านจะฝากเป็นข้อคิดสำหรับลูกศิษย์ลูกหาที่เป็นผู้ฟัง ขอเรียนเชิญท่าน
อาจารย์ ดร.อรัญ”

ดร.อรัญ ธรรมโน

“ผมขอขอบคุณท่านคณบดี ผมขอขอบคุณ คุณทินวัฒน์ ที่กรุณาแนะนำข้อ
เท็จจริง ผมอยากจะเรียนเพื่อความเข้าใจที่ถูกต้องสักนิดนะครับ ผมเข้าใจว่าท่าน อ.สิริ
สมบัติศิริ ไม่ใช่อาจารย์ที่แก่ที่สุดในคณะ อาจารย์ที่อาวุโสกว่านี้คือ ขุนประเสริฐ สุภ
มาตรา ขณะนี้ท่านยังมีชีวิตอยู่ แล้วก็ในสมัยนั้นเรามีอาจารย์ประจำอยู่เพียง 2 ท่าน
คือ คณบดีกับ อ.สิริ (เสียงหัวเราะ) ผมเป็นนักศึกษาเรียนเศรษฐศาสตร์รุ่นที่ 4 คณะเศรษฐ
ศาสตร์ตั้งเมื่อปี 2492 ผมเข้าเรียนรุ่นที่ 4 ปี 2495 การเรียนสมัยนั้นส่วนใหญ่คณะเศรษฐ
ศาสตร์เราก็มีวิชากฎหมายค่อนข้างมาก ครั้งต่อครั้งของวิชาที่เรียน เป็นวิชากฎหมาย
การเรียนไม่ค่อยอยากผมเข้ามาเรียนปี 2495 เวลานั้นคณะเศรษฐศาสตร์ต้องการดึงคนเข้า
เรียนมาก ๆ ก็มีกติกาใหม่ขึ้นมาในปีนั้นบอกว่า ใครสามารถเข้ามาเรียน เรียนในปี
หนึ่ง ถ้าใครสามารถสอบในสมัยทั่วไปได้หมด สมัยที่เขาแก้ตัวก็ให้สอบในปีถัดไปได้
เลย ฉะนั้นผมเข้ามาในปี 95 ผมจบการศึกษาในปี 96 ผมเรียนเพียง 2 ปี เพราะมีกติกา
ง่ายมากตอนนั้น ใคร ๆ ก็เรียนได้ ผมเข้าใจว่า เนื่องจากมีคนเข้ามาเรียนน้อย จึงมีคนเรียน
จบภายในสองปีน้อย ถ้ามีคนมาเรียนเยอะแยะก็มีคนจบ 2 ปีเยอะแยะ พอจบ 2 ปี ผมออก
ไปทำงานเลย ทาง ก.พ. ตีปริญญาบอกว่าควรให้เท่า จบพาณิชย์ (เสียงหัวเราะ) เพราะ
เรียนแค่ 2 ปี ก็มีการต่อรองกันยกใหญ่ในที่สุด ก.พ. บอกว่ามีข้อยกเว้นให้คนหนึ่ง เนื่
องจากพอดีผมได้เกียรตินิยมด้วย ตีค่าเกียรตินิยมมาเป็นปริญญาตรี แล้วก็ขอให้คณะเศรษฐ
ศาสตร์เลิก เพราะถ้าหากเรียนเป็นแบบนี้ต่อไปคนจบ 2 ปีกันหมดแล้วจะมีปัญหาคนว่าง
งานกันเยอะด้วย

ขอถือโอกาสประชาสัมพันธ์นิดหนึ่ง ผมรู้สึกดีใจที่ได้รับเชิญมาในวันนี้ ไม่แน่ใจ
ว่าผมจะสามารถทำหน้าที่ได้ดี แต่ว่าก็ต้องมาในเมื่อได้รับเชิญแล้ว แล้วก็ความอยากมัน
มากกว่าความสามารถ...(หัวเราะ)

ผมใกล้ชิดกับท่านอาจารย์ป๊วย ครั้งแรกที่สุดในชีวิตของผม ก็คือตอนที่ผมเรียน
ในคณะเศรษฐศาสตร์ชั้นปีที่ 3 ในปี 2496 อาจารย์ป๊วยเป็นผู้บรรยายวิชาการคลังตอนนั้น
แล้วก็ด้วยความประทับใจจากการที่ผมฟังอาจารย์บรรยาย ตอนที่ผมสอบปีที่ 3 ได้ออนุ
ปริญญาอาจารย์ก็บอกว่าให้ผมไปสมัครสอบเข้าทำงานที่กระทรวงการคลัง ซึ่งตอนนั้นอาจารย์
เป็นที่ปรึกษาการคลังอยู่ ผมก็ไปสอบ ผมถามอาจารย์ว่ามีคนไปสอบมากเหลือเกินผมจะ
สอบได้หรือเปล่า เพราะผมจบแค่อนุปริญญาไปสอบ ไม่ได้ปริญญาตรีนะครับ อาจารย์ป๊วย

บอกว่าไม่เป็นไรขอให้ไปสอบ เพราะอาจารย์จะออกข้อสอบวิชาเศรษฐศาสตร์เอง วิชาเฉพาะตำแหน่งนั้น คือวิชาเศรษฐศาสตร์...(หัวเราะ) ผมก็ไปสอบ แล้วปรากฏว่าผมแพ้คนอื่นแทบทุกวิชา แต่วิชาอาจารย์ผมสอบได้คนเดียว...(หัวเราะ) เพราะเหตุว่าสมัยนั้นไม่มีใครรู้วิชาเศรษฐศาสตร์ มีผมรู้คนเดียวที่ไปสอบและอาจารย์ออกข้อสอบวิชาที่สอนผมอยู่ที่นั่นครับ (หัวเราะ) ผมก็ได้ไป ผมเข้าไปก็มีโอกาสทำหน้าที่อยู่ในกองเศรษฐกิจ แต่ทำหน้าที่เป็นเลขาคส่วนตัวท่าน เวลาท่านจะไปไหนก็เอาผมไปจัดงานรายการประชุมบ้าง เป็นหน้าที่ในรูปแบบนั้น ผมทำหน้าที่ร่วมกับสุภาพสตรีคนหนึ่งคือคุณสาคร (ถาวรโรฤทธิ์) ซึ่งเป็นผู้ใกล้ชิดท่านค่อนข้างมาก คุณสาคร ทำหน้าที่เหมือนเลขาคในทางสังคมมากกว่า ส่วนผมทำหน้าที่เลขาคทางวิชาการ ผมทำหน้าที่อยู่ระยะหนึ่ง ก็สอบชิงทุน ก.พ. ในความต้องการของกระทรวงการคลังไปศึกษาต่อที่สหรัฐอเมริกาได้ ผมถามอาจารย์ว่าผมควรจะไปเรียนที่ปีดี อาจารย์บอกว่าไปเรียนนาน ๆ เพราะเห็นว่าทางกระทรวงเรามีคนทำงานได้เยอะ เพราะฉะนั้น ถ้าผมไม่อยู่สักคนก็ไม่เป็นไร...(หัวเราะ) เพราะฉะนั้นขอให้เรียนให้นานที่สุด ขอให้จบกลับมาได้ปริญญาให้มาก ๆ ผมก็ไปนั่งเรียนอยู่หลายปีเพราะผมเรียนหนังสือไม่ค่อยดีนักเมื่อผมจบมาแล้วก็กลับมาทำงานที่กระทรวงการคลัง ตอนนั้นผมได้มีโอกาสได้ใกล้ชิดอาจารย์อีกครั้งหนึ่งในขณะนั้นอาจารย์เป็นที่ปรึกษากระทรวงการคลังอยู่ และต่อมาอีกส่วนหนึ่งก็ได้เป็นผู้อำนวยการสำนักงานเศรษฐกิจการคลัง อันนี้ผมเข้าใจว่า ประวัตินี้ได้พิมพ์แจกไปเกิดมีความบกพร่องในเรื่องเวลานิดหนึ่ง ความจริงเวลาที่ระบุไว้ ท่านเป็นตำแหน่งอะไรต่าง ๆ รู้สึกจะผิดพลาดไปนิดหนึ่ง สำนักงานเศรษฐกิจการคลังตั้งขึ้นราว ๆ กลางปี 2505 เพราะฉะนั้น ท่านจะเป็นผู้อำนวยการในปี 2503 หรือ 2502 คงเป็นไปได้ ผมรับใช้ท่านอยู่ค่อนข้างเต็มที่อยู่ระยะหนึ่ง จนถึงปี 2511 ในชีวิตราชการ ผมก็ถูกย้ายไปอยู่กรมสรรพสามิต ก็ทำหน้าที่ในเรื่องอธิบายมุขทั้งหลายจนกระทั่งเดี๋ยวนี้ ความใกล้ชิดหลังจากปี 2511 จนถึงก่อนที่อาจารย์จะเดินทางออกจากประเทศไทยในปี 2519 ผมก็มีโอกาสใกล้ชิดอยู่บ้าง แต่ก็ไม่มากมายนักไม่เหมือนระยะก่อนปี 2511 ที่ผมอยากเรียนท่าน ความใกล้ชิดประการหนึ่งที่ผมอยากเรียนก็คือ ว่า ผมเป็นเด็กบ้านนอก ผมมาจากจังหวัดยะลา ผมเกิดอำเภอเบตง จังหวัดยะลา แล้วก็มาเรียนอยู่กรุงเทพฯ แล้วก็เกือบจะเรียกว่าเป็นกำพร้าพอสมควร อาจารย์ป๊วยท่านก็มีความสงสารผมพอสมควร แล้วก็ได้อุปการะผมเรื่อยมา แม้กระทั่งตอนผมจบจากต่างประเทศมาแล้วก็คิดจะแต่งงาน เพราะเหตุว่า ก่อนไปผมรู้จักนักศึกษาเศรษฐฯ ที่นั่นคนหนึ่ง (หัวเราะ) แล้วก็รู้สึกว่าจะรักกันแล้ว...(หัวเราะ) พอกลับมาแล้วก็คิดจะแต่งงานกัน แต่ก็ไม่ทราบว่าจะแต่งงานกันอย่างไร เพราะไม่มีสตาจ์คนครับ อาจารย์ถามว่าแต่งแน่หรือ ผมบอกว่า

แม่ อาจารย์บอกว่าจัดการให้เอง ฉะนั้นงานแต่งงานของผมเมื่อปี 2506 ปีลักษณะเหมือนงานกฐิน อาจารย์เป็นคนจัดการแทบทุกอย่าง อาจารย์ก็จัดให้เรียบร้อยเลยว่า ใครเป็นคนออกค่าชุดเจ้าสาวเจ้าสาว...(หัวเราะ) ใครเป็นคนออกค่างานเลี้ยง ใครเป็นคนพิมพ์บัตร ใครเป็นคนจัดการเรื่องสถานที่ คือท่านเป็นคนจัดการแทบทุกอย่าง แม้กระทั่งอันนี้มูน ท่านก็เป็นคนจัด เนื่องจากท่านเป็นคนสนใจเรื่องเหล่านี้มาก ท่านก็จัดว่าการไปอันนี้มูนควรไปที่ไหน...(หัวเราะ) ท่านเลือกที่ให้ผมถึง 3 แห่ง คือ บอกผมว่า อันนี้มูน 7 วันมีที่ 3 แห่ง คือ ไปถึงเพื่อไม่ให้เกิดความตื้นตันก่อน เราพักที่โรงแรมรถไฟที่เชียงใหม่ ผมจำได้ บังกาโลที่ 7...(หัวเราะ) ต่อจากนั้น หลังจากนั้น ท่านก็ยืมบ้านของท่านพิสุทธิ์ นิมมานเหมินท์ ซึ่งเป็นผู้ใหญ่ในเบงกอลาติชขณะนั้น ซึ่งตอนหลังเป็นผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทย ท่านยืมบ้านบนคอยสุเทพให้เป็นที่พักแห่งที่ 2 แล้วสำหรับแห่งที่ 3 ท่านอุดสำห้ไปจัดบ้านให้ผมกิโลเมตร 52 ทางสายฮอดแม่สะเรียง คือจัดให้อันนี้มูนในป่า ไปสร้างบ้านไว้หลังหนึ่งไปปลูกบ้านแบบง่าย ๆ แล้วก็ผมกับเจ้าสาวไปอยู่กัน 2 คน แล้วตื่นเช้าจะมีคนไปทำกับข้าวให้ทานไว้ แล้วผมก็ทานจนถึงเย็น แล้วเขาก็ออกมา รุ่งขึ้นก็ไปทำให้ใหม่แต่เช้า (หัวเราะ) ตักน้ำให้เสร็จหมด (หัวเราะ) อันนี้ก็ผมอยากจะเรียน คือ ความเป็นมนุษย์ของท่านค่อนข้างมากเหลือเกิน แม้กระทั่งตอนที่ ขอภัยท่านสุภาพสตรีหลายท่านในที่นี้ อาจารย์ป่วยเป็นคนบอกผมเองว่า ไปอันนี้มูนอย่าไปใกล้ ๆ เลย อยากให้ไปอันนี้มูนไกล ๆ อยากให้นั่งรถไฟไปนะครับ อาจารย์สุภาพ (ยศสุนทร) เป็นคนถามว่า เอ๊ะทำไมไปแนะนำอรัญ เขาเดินทางรถไฟ จะมีประโยชน์อะไรบ้าง อาจารย์ป่วยถามว่าแล้วคุณเคยบนรถไฟบ้างหรือเปล่า...(หัวเราะ) ผมขออนุญาตเล่า ปรากฏว่า ผมไม่ได้ทำตามคำแนะนำของท่าน (หัวเราะ)

ผมขอเรียนว่า ผมรู้จักอาจารย์อย่างไร ผมคิดว่าผมรู้จักอาจารย์มิใช่ในฐานะที่เป็นคนใกล้ชิด หากแต่เป็นคนอยู่ในอุปการะของท่านมากกว่าอย่างอื่น คือ ไม่เคยมีฐานะเกือบใกล้เคียงกันเลยตลอดเวลาที่รู้จักกัน ผมห่างจากท่านอย่างมหัศจรรย์กันเลย คนละเรื่องกันเลยในฐานะคนรู้จัก ผมเหมือนคนรับใช้ท่านคนหนึ่งที่ใช้ท่าน ผมอยากพยายามพูดถึงท่านว่า ท่านเป็นคนที่ดีที่สุดคนหนึ่งในชีวิตผมที่ได้รู้จัก ครั้งหนึ่งผมเคยเรียนกับท่านต่อหน้าท่านอาจารย์บุญมา บุญสุวรรณ ซึ่งเป็นนักเศรษฐศาสตร์ที่มีชื่อมากที่สุดอีกคนหนึ่ง ซึ่งผมคิดว่ามีความสามารถต่าง ๆ เท่า ๆ กับท่านอาจารย์ป่วย ผมเคยพูดต่อหน้าท่านทั้งสองบอกว่า ในชีวิตนี้ ผมมั่นใจค่อนข้างมากกว่า ผมจะสามารถฉลาดถึงครึ่งหนึ่งของอาจารย์ป่วยได้ เพราะบางครั้งบางคราวที่อาจารย์พูด ผมยังสามารถจับผิดได้ แล้วรู้ว่าอะไรถูก อะไรผิด แต่น้อยนักที่จะเถียงได้แต่ผมก็สามารถฉลาดถึงครึ่งหนึ่งของท่านได้ แต่ในด้านความเป็นมนุษย์ของท่าน ผมเรียนท่านว่าถ้าผมสามารถ ได้เศษหนึ่งส่วนสี่ของความเป็น

มนุษย์ของท่าน ผมถือว่าชีวิตของผมประสบความสำเร็จ ผมได้พยายามและผมไม่เชื่อว่าผมทำได้ เราแต่ละคนที่อยู่ในที่นี้รู้สึกยากเหลือเกินที่จะทำตามท่านการพยายามทำตามเป็นสิ่งที่ดีเหลือเกิน แต่ว่าคงไม่มีใครทำได้ขนาดนั้น

ผมอยากขอเรียนในเรื่องงานของท่านในกระทรวงคลังเพียงนิดเดียวก็เพื่อแก้ไขข้อข้องใจบางท่าน คือหลาย ๆ ท่านมีความเข้าใจว่าท่านเป็นคนค่อนข้างจะวิโรจน์ ค่อนข้างมากในด้านเศรษฐกิจ ผมอยากจะเรียนเท่าที่ผมมีโอกาสใกล้ชิด อาจารย์เป็นผู้หนึ่งที่ผมคิดว่า ถ้าขาดอาจารย์สักคนหนึ่ง ความมั่นคงทางการเงินการคลังของเมืองไทยเราเนี่ยจะเกิดได้ยาก ระยะนั้นท่านเป็นผู้ห่วงหาเห่นเรื่องนี้อย่างยิ่ง ท่านห่วงหาเห่นเรื่องนี้จนกระทั่งท่านคิดว่าชีวิตของท่านมีค่าน้อยกว่าสิ่งนี้ เห็นได้ว่าระยະหนึ่งที่ท่านเป็นรองผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทยอยู่ในขณะนั้นผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทยก็คือ ดร. เสริม วินิจฉัยกุล อาจารย์เสริมไม่อยู่ในประเทศ อาจารย์ป่วย รักษาการแทนในยุคนั้นเป็นยุคที่ตำรวจกำลังมีชื่อตำรวจขอเบิกเงินเกินบัญชีจำนวนหนึ่ง ตอนนั้นความจริงการเบิกเงินเกินบัญชีจากธนาคารแห่งประเทศไทยมีเยอะเหมือนกันในตอนนั้น ฉะนั้นทางตำรวจได้ยื่นคำขาดจากท่านขอเบิกเงินจำนวน 60 ล้านบาท ซึ่งในปี 2498 นับเป็นจำนวนมากพอสมควร แต่อาจารย์ป่วยไม่เห็นด้วย และก็เห็นว่า ถ้าเบิกเงินจำนวนนี้ออกมาแล้วก็รู้ว่าเงินจำนวนนี้คงไม่ได้ใช้ซื้อรถถังอย่างเดียว คงทำอย่างอื่นด้วย อาจารย์คัดค้านเต็มที่ แล้วก็บอกว่า ท่านไม่เห็นด้วยทั้ง ๆ ที่มีการขู่ท่านค่อนข้างมาก ท่านก็บอกว่า ถ้าอยากจะได้เงินนี้ก็ต้องปลดท่านออก คำสั่งปลดท่านมาถึงทันที แล้วก็ตั้งนายทหาร อีกท่านหนึ่งมาเป็นรองผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทย แล้วก็ได้เบิกเงินจำนวนนี้ออกไป ส่วนอาจารย์ป่วยเมื่อออกแล้ว ทั้ง ๆ ที่มีคำสั่งออกแล้วก็มีการแก้งพอสสมควรที่จะไม่ให้อาจารย์อยู่ในประเทศไทย อาจารย์ออกไปอยู่ในยุโรปสมัยนั้น การออกไปอยู่ยุโรปสมัยนั้นก็คงทราบดี อาจารย์เป็นคนที่ไม่ชีวิตไม่เคยสะสมทรัพย์สิน อันนี้ชัดเจน ไม่เคยพยายามเก็บเงิน ไร่มากกว่าที่จำเป็นที่ต้องใช้ในระยະสั้น ๆ อาจารย์ไม่มีทางอยู่ได้ในยุโรปโดยไม่ได้รับความช่วยเหลือจากรัฐบาล ท่านรัฐมนตรีคลังสมัยนั้น คือ พระบริรักษ์ชุกยุทธกิจ ซึ่งเป็นนายทหารเหมือนกัน แต่มีความรักอาจารย์อย่างมาก เพราะรู้ว่าอาจารย์เป็นคนดีขนาดไหน ได้ตั้งตำแหน่งเป็นพิเศษขึ้นมาอันหนึ่งในยุโรป คือที่ปรึกษาเศรษฐกิจและการคลังประจำยุโรป ซึ่งไม่เคยมีตำแหน่งนี้ แต่งตั้งขึ้นเพราะตัวคุณป่วยตัวอาจารย์ ถ้าตั้งตำแหน่งอื่น ๆ ตำแหน่งจะเล็กกว่าตัวอาจารย์มากเกินไปนัก ก็เลยต้องตั้งตำแหน่งให้พอ ๆ กับอาจารย์ทั้ง ๆ ที่งานก็ไม่มีเท่าไรนัก เพื่อให้อาจารย์ได้มีเงินใช้ระหว่างที่อยู่ยุโรปสมัยนั้น อันนี้ก็เป็นตอนหนึ่งที่อยากจะเรียนให้ทราบ อีกตอนหนึ่งที่อยากจะเรียนว่าท่านพยายามรักษาเสถียรภาพทางการเงินการคลัง อย่างไรบ้าง อันนี้มาเป็นตอนระยະที่ท่านเป็นทั้งผู้อำนวยการสำนักงานเศรษฐกิจการคลัง และผู้ว่าการ

ธนาคารแห่งประเทศไทย ตอนนั้นก็มีการเสนอให้นำทุนสำรองที่เราฝากไว้กับต่างประเทศทั้ง
ในรูปเงินตราต่างประเทศและทองคำ นำมาใช้ในการลงทุนมีการเสนอต่อไปว่า ทุนสำรอง
บางอย่างให้นำมาเก็บในประเทศไทยเพื่อความสะดวกในการใช้ ซึ่งเรื่องนี้อาจารย์ป่วยได้คัด
ค้านอย่างเต็มที่ ผมได้ติดตามอาจารย์ไปประชุมที่ทำเนียบสมัยนั้น ท่านจอมพลถนอมเป็น
นายกรัฐมนตรี ผมติดตามท่านไปแล้วท่านก็เฉยอย่างมาก ท่านบอกว่าท่านไม่เห็นด้วยเป็น
อันขาดที่จะเอาทุนสำรองมาใช้ ท่านเป็นห่วงว่าถ้าเปิดช่องให้ใช้ได้ ผู้ใช้ที่ไม่รู้จักรับผิดชอบ
ก็จะใช้มากเกินไปจนความจำเป็นท่านเป็นห่วงเรื่องนี้มากกว่า ในเรื่องทุนสำรองและเรื่องทองคำ
ที่จะนำมาขายในคอนนั้น ท่านก็ไม่เห็นด้วยที่จะขาย อันนี้ก็เป็นข้อเท็จจริงเรื่องหนึ่งที่
อาจารย์ได้บอกผม อาจารย์บอกว่าเมืองไทยเราสิ่งหนึ่งที่รัฐบาลทุกรัฐบาลไม่ควรทำ
คือ เอาทองคำขาย ทองคือทุนสำรอง รัฐบาลใดที่นำทุนสำรองออกมาขาย รัฐบาลนั้นจึง
ทุกรัฐบาล อาจารย์ป่วยห่วงแทนทุนสำรองมาก และเรื่องทุนสำรองที่จะมาเก็บไว้ในประ
เทศไทย อาจารย์ก็เป็นห่วงว่า บ้านเรามีปฏิวัติกันบ่อย ๆ ถ้าเผื่อฝ่ายแพ้เกิดหิวทุน
สำรองไปด้วยจะมีปัญหาเยอะเรื่องค่าธนบัตร (หัวเราะ) ผมคิดว่าในเรื่องอื่น ๆ อาจารย์
เสนาะ (อุนากุล) อยู่ในฐานะที่จะพูดดีกว่าผม ผมจะพูดเรื่องส่วนตัวค่อนข้างมากในฐานะผู้บัง
คับบัญชา ผมอยากเรียนในฐานะที่ผมอยู่ได้บังคับบัญชา ท่านเป็นผู้บังคับบัญชาที่ค่อนข้างดี
มากคนหนึ่ง อยากจะเรียนว่าพวกเราในสำนักงานที่อยู่กับท่านมา ไม่เคยมีใครกลัวท่านสัก
คนเดียว เราเห็นท่านเราไม่เคยกลัวท่าน แต่ทุกคนเกรงท่านค่อนข้างมาก ไม่มีใครกลัวสัก
คน ยินดีที่จะเถียงกับท่าน เพราะเหตุว่าท่านได้ทำตัวติดต่อกับคน อยู่ในฐานะเป็นญาติผู้
ใหญ่มากกว่า เป็นพี่เป็นน้อง เป็นพ่อ เป็นอะไรก็แล้วแต่ แต่ท่านไม่เคยเป็นผู้บังคับบัญชาที่
จะใช้อำนาจในราชการ ท่านไม่เคยทำ สำหรับเรื่องที่เกี่ยวข้องกับท่านนะครับ เราเพียงแต่เตือน
ท่าน แต่อย่างไรก็ตามเมื่อพูดความดีของท่าน พวกเราทุกคนที่อยู่ในยุคพัฒนาสมัย
นั้น ฉลาดบ้าง โง่บ้าง แต่ทุกคนยังทำงานเต็มที่ มีอะไรก็สามารถทำให้ท่านเต็มที่ (หัวเราะ)
แต่ถ้าคนธรรมดา ๆ ต้องทำให้ท่านเพราะเหตุว่าท่านปกครองลูกน้องด้วยความดี การ
ปกครองอันหนึ่งที่ผมรู้สึกว่าคุณก็พอใจ แต่ว่าฟังท่านพูดแล้วก็ถูกต้อง ท่านบอกว่า คือคนใน
ที่ทำงานบางคนโง่ บางคนฉลาด เพราะฉะนั้นท่านจึงจัดผลงานของคนตามความโง่ตาม
ความฉลาด (หัวเราะ) คนบางคนพ่อแม่เลี้ยงมาดีก็โง่ ทำงานน้อยหน้อยก็ถือว่าใช้ได้
แล้ว บางคนพ่อแม่เลี้ยงลำบากและฉลาดด้วยก็ ทำงานมากน้อยถึงจะใช้ได้ อันนี้เป็นหลัก
เกณฑ์ของท่านในการพิจารณาเงินเดือน (หัวเราะ) ผมกลับมาทำงานกับท่าน
ใน 3 ปีแรกในชีวิตราชการของผม ทุกปีอาจารย์มีเหตุผลที่จะให้คนอื่น 2 ชั้นเสมอ โดย
ที่บอกผมและผมไม่รู้จะเถียงอย่างไร ผมก็ถือว่าท่านก็บอกก็ให้ต่อว่าอย่างเดียวแต่ท่านก็จะ

ให้คนอื่น เหตุผลก็เถียงไม่ได้ พอครบ 3 ปี อาจารย์ป่วยถามผมว่า คุณมีเรื่องจะร้องเรียนอะไรบ้าง ปล่อยให้ทำงานมา 3 ปีไม่เคยได้ 2 ชั้นเลย อุดค่าที่ไปเรียนเกือบปริญญาเอกกลับมาเงินเดือนนิดเดียวสอนหนังสือแทบตาย แล้วก็ไม่ได้ขึ้น 2 ชั้นเลย ผมบอกอาจารย์ป่วยว่า ผมสะสมความดีไว้มากใน 3 ปีนั้น เพราะฉะนั้นต่อจากนี้ 3 ปี อาจารย์ต้องให้ผม 2 ชั้น 3 ปี (หัวเราะ) แล้วอาจารย์ก็บอกตกลง เมื่ออาจารย์ตกลงแล้วก็ปีที่ 1 ผมก็ได้ 2 ชั้นปีที่ 2 ผมก็ได้ 2 ชั้นปีที่ 4 อายุราชการ ปีที่ 5 อายุราชการพอถึงปีที่ 6 นั้นพิจารณาเงินเดือนปรากฏว่า ในสำนักงานเมืองไทยของเรา ก็มีการแก่งแย่งชิงดี ผมก็ไม่ได้เลื่อน 2 ชั้น มีการพิมพ์คำสั่งเสร็จแล้วจะส่งไปให้อาจารย์เซ็น ที่คณะเศรษฐศาสตร์ ตอนนั้นอาจารย์มาเป็นคณบดีผมก็เห็นคำสั่ง ผมจะเดินทางไปเกาหลีพอดี ผมก็เขียนบันทึกมาสั้น ๆ บอกว่า “เรียนอาจารย์ที่เคารพ” ผมเห็นว่าการศึกษาเงินเดือนในครั้งนี้อยู่สึกค่อนข้างจะเซงชวย (ผมใช้คำเซงชวย) แล้วก็อีกประการหนึ่งที่อาจารย์ให้คำสัญญาผมไว้ จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาแก้ไข และผมก็เซ็นชื่อเลย ๆ อย่างนั้น ผมไม่นึกเลยว่าจะได้รับคำตอบนึกว่าอย่างน้อยคงโดนท่านค่าแน่ อีก 45 นาทีต่อมามีบันทึกสั้น ๆ ดัดต่อถึงผมบอกว่า “คุณอรัญ ผมเห็นด้วยกับคุณทุกประการ ขอให้แก้คำสั่งใหม่ผมจะเซ็นใหม่” คือท่านยินดีรักษาคำพูดและท่านเห็นการประท้วงนั้นถูกต้อง แล้วก็พวกเราที่อยู่กับท่าน เรารู้สึกอย่างหนึ่งว่าท่านให้เกียรติพวกเราค่อนข้างมาก ท่านอยู่กับพวกเราโดยตรงบางทีท่านเห็นเราเหมือนเด็ก ๆ และท่านก็สั่งคนนั้นคนนี้ทำไอน์นไอน์ แต่เวลาอยู่ต่อหน้าคนอื่นนอกสำนักงาน พวกเราทุกคนไม่ใช่คนธรรมดา พวกเรากลายเป็นเพื่อนร่วมงานของท่าน ไม่ใช่ลูกน้อง ไม่เคยมีใครเป็นลูกน้องท่านนอกสำนักงาน ถ้าหากมีฝรั่ง ท่านก็จะแนะนำบอกว่าเป็น my associate บ้าง เป็น my colleague ซึ่งเรารู้สึกภูมิใจจริง ๆ เรารู้ว่าเราเป็นข้าของท่าน... (หัวเราะ) แต่ท่านให้เกียรติเราเสมอ ถ้าหากว่าท่านนึกจะว่าเรา ท่านจะเรียกเราไปว่าโดยตรง ท่านจะปิดห้องว่า เพื่อจะไม่ให้คนอื่นได้ยิน ก่อนที่จะดำเรา ท่านจะให้เกียรติเราว่า การดำนี้ให้เป็นความลับพอสมควร (หัวเราะ) ในเรื่องความสนใจทุกข์สุขของลูกน้อง ผมว่าท่านสนใจค่อนข้างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าเราเป็นข้าราชการชั้นผู้น้อยท่านยิ่งสนใจมากกว่าข้าราชการผู้ใหญ่ ผมเข้าใจว่า ท่านมีความรู้ลึกว่าข้าราชการชั้นผู้ใหญ่นี้ตำแหน่งก็ใช้ได้แล้ว เงินเดือนก็ใช้ได้แล้ว มีคนอื่นมาประจบอยู่บ้างแล้ว เพราะฉะนั้นไม่ต้องสนใจมากก็ได้ แต่คนขับรถ ภารโรง หรือพวกจ้ดวา พวกอะไรต่าง ๆ เหล่านี้เป็นคนที่น่าสนใจ เพราะฉะนั้นในกรณีคนเหล่านี้ ท่านจำได้หมดว่าภรรยาเขาชื่ออะไร มีลูกกี่คนชื่ออะไร บ้าง เรียนอยู่ที่ไหน ท่านสามารถทักได้ถูกว่าลูกคนนั้นคนนี้เป็นยังไง ขึ้นชั้นนั้นแล้วใช่ไหม จะมีปัญหาอะไรบ้างเรื่องเรียนซึ่งทุกคน ไม่ว่าจะแยแ่แค่ไหน พอเจออาจารย์เข้าไปไม่

นี่ ทุกคนจะต้องสวมวิกก็คืออาจารย์หมด

อีกข้อหนึ่งที่ผมพยายามเรียนตอนแรก ผมบอกว่าคุณเป็นคนไม่ชอบการสะสมทรัพย์สิน มีวิธีการแปลก ๆ ที่จะหาทางใช้เงิน คุณเป็นคนหนึ่งที่มีมักจะรับราชการหลายตำแหน่งเสมอระยะหนึ่งท่านเป็นผู้ว่าการเบงกัซาคี เป็นผู้อำนวยการสำนักงานเศรษฐกิจการคลังและมาระยะหลัง มาเป็นคณบดีด้วย และเงินเดือนแต่ละแห่งท่านก็ได้ อาจจะได้ครึ่งเดียว มันอะไรบ้าง แต่เงินเดือนที่ท่านได้นั้น ส่วนที่เกินความจำเป็นท่านพยายามจะแจกคนในสำนักงานนั้น เพราะฉะนั้นที่กระทรวงคลังท่านมีเงินเดือนเหลืออยู่ท่านจะไม่รับ ท่านเซ็นตั้งชื่อรับแต่ว่าพวกเราไปเก็บมาแล้วท่านจะหาทางแจก ท่านก็ประกาศบอกว่า ท่านจะให้ลูกคนละ 100 บาท ตอนนั้นเงินเดือนเราคนละ 300-800 บาท เพราะฉะนั้นถ้าใครมีลูก 3 คน ก็ให้ 300 บาท คนที่เป็นโสดในสำนักงานผมมีหลายคน ปรากฏว่ามีลูกกันทั้งนั้น (หัวเราะ) เป็นความลับที่เปิดเผยครั้งแรก (หัวเราะ) ก่อนหน้านั้นเคยมาอ้างว่าเป็นโสดมาจิบสาว ๆ กันอยู่ แต่พออาจารย์ป่วยบอกว่าจะให้เงินค่าเลี้ยงดูบุตร มีสามมะโนคร้วมาเรียบริ้อย มีภรรยาแล้ว (หัวเราะ)

ผมขอเรียนเกี่ยวกับท่านว่า ท่านเป็นคนที่ไม่สะสมทรัพย์สินเลย เท่าที่ผมได้มีโอกาสสังเกต พูดยากก็เหมือนกับว่าท่านเหมือนคนบริสุทธิ์เหลือเกิน เป็นมนุษย์ทองคำอย่างที่ว่า ความจริงท่านก็มีข้อบกพร่องเหมือนปุถุชนทั้งหลาย ผมอยากจะเรียนว่าทั้ง ๆ ที่ท่านเป็นข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ในกระทรวงการคลัง ท่านเคยล้มเสียภาษีเมื่อปี 2508 ท่านถามผมว่า เอ...ประเทศไทยน่าจะเก็บภาษีที่ดินสักที ผมบอกท่านว่าเขาเก็บกันมานานแล้ว อาจารย์ป่วยบอกว่า ทำไมผมไม่เคยเสีย ผมบอกอาจารย์ไม่รู้เรื่อง อาจารย์เสียไม่เสีย (หัวเราะ) ปรากฏว่าอาจารย์ป่วยไม่ได้เสียภาษีที่ดิน ที่ท่านอาจารย์มีอยู่ที่ซอยอารีเลยเป็นเวลาสิบกว่าปี ถ้าหากว่าเคร่งครัดตามกฎหมายจริง ถูกบังคับจำนองไปแล้ว ขายทอดตลาดได้ก็ท่าน ท่านไม่รู้ว่ามีกรเก็บภาษีที่ดินในเมืองไทย ซึ่งเขามีเก็บมานานแล้วในรูปภาษีบำรุงท้องที่ ท่านบอกว่า เอ๊ะ....ชื่อมันแปลกดี ชื่อมันไม่สมพงษ์

ท่านเป็นคนที่มีความสามารถในการเล่าเรื่องนิทานสัปดนได้ค่อนข้างดีมาก (หัวเราะ) ผมว่าหายากคนที่เล่าได้ดีเท่า แล้วก็โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องลำดับที่สกปรก ๆ นะครับ ท่านพูด ท่านว่ากลอนสดได้ดีเหลือเกินคนหนึ่ง ในเรื่องการดื่ม ท่านก็เก่งมากคนหนึ่ง แล้วก็พวกเราอาจจะประชุมบ่อย ๆ เพราะรู้ว่าถ้าประชุมตอนบ่าย พอ 4 โมงครึ่งขึ้นไปจะมีทั้งเหล่าทั้งเบียร์เรียบริ้อย มีกับแกล้มอย่างดี ซึ่งถ้าไปข้างนอกคงเสียเงินกันเยอะเราก็พยายามประชุมตอนบ่าย เพราะได้กินสิ่งเหล่านี้ด้วย (หัวเราะ) เรื่องการเที่ยวเตร่ผมไม่กล้าพูดถึง ผมในฐานะผู้ได้บังคับบัญชา ผมไม่กล้าตามไปดูท่าน (หัวเราะ) ผมขอ

เรียนอีกนิดเดียวว่า เรากล่าวถึงอาจารย์ของเรามากเกินไป บางทีผู้ที่ทำให้อาจารย์เราเป็น
อาจารย์ที่บริสุทธิ์ที่ศรัทธา 100% เช่นนี้ ก็คือแห่มอริชาเบ็ท ผมคิดว่าถ้าอาจารย์มีภรรยา
ที่ไม่ใช่แห่มอริชาเบ็ท อาจารย์คงเป็นคนดีไม่มากเท่านี้ แม้ผมคิดว่าจะไม่มีใครสามารถทำลาย
ความคิดอาจารย์ได้ แต่ถ้าเป็นภรรยาคนอื่นอาจจะอยากจะมีหน้ามีตาบ้างอะไรบ้างก็คงทำให้
อาจารย์อาจจะต้องหนักใจ อาจจะต้องทำอะไรดี ดีมาก ๆ อย่างที่ผมเรียนในวันนี้ไม่ได้ก็ได้
เพราะฉะนั้นผมคิดว่าถ้าเรานึกอะไรนึกถึงอาจารย์ก็ควรนึกถึงแห่มอริชาเบ็ทด้วย ผมขอขอบคุณ
ครับ (ปรบมือ)

นายทินวัฒน์ มฤคพิทักษ์

อาจารย์ ดร. อรัญ พุดให้เราฟังเยอะเกินเวลาไปตั้ง 10 นาที (หัวเราะ) ปกติอาจารย์
สอนหนังสือก็เกินทุกชั่วโมง (หัวเราะ) ทั้ง ๆ ที่ ชม.ละ 50 บาทเท่านั้น อาจารย์ตั้งใจจะ
ให้ความรู้แก่ลูกศิษย์ มีเกร็ดชีวิตหลายอย่างซึ่งเรานึกไม่ถึงว่าอาจารย์ป่วยจะเป็นอย่าง
นั้น เช่น คัมเกล้าแก่ง เล่าเรื่องสัปดนแก่ง (หัวเราะ) ซึ่งอาจารย์อรัญก็มีเชื้อ (หัวเราะ)
ตอนต้น ๆ ตอนขึ้นรถไฟที่ว่า (หัวเราะ) บังกาโลหลังที่ 7 อะไรนี้ทำให้เราคิดมากพอ
สมควรทีเดียว (หัวเราะ) ก็ขอกราบเรียนอาจารย์ ดร. เสนาะ อุณาภูล กรุณาเล่าถึง ดร.
ป่วย ว่าท่านเป็นคนอย่างไร

นายเสนาะ อุณาภูล

ขอบคุณครับ เราได้ตกลงกัน แบ่งหน้าที่กันเล็กน้อย เท่าอาจารย์ ดร.อรัญ ได้เล่า
เรื่องส่วนตัวให้ฟังโดยมีเกร็ดขำขันประกอบตลอดเวลา ก็รู้สึกว่าคุณได้เล่าถึงเรื่องของท่าน
อาจารย์ ดร.ป่วยที่พวกเราทุกคนในที่นี้ก็มีความเคารพและนับถืออย่างจริงใจ ผมเองนั่ง
ฟังอยู่ก็ด้วยความเพลิดเพลิน จริง ๆ หลายเรื่องที่ ดร.อรัญพูดนี้ ก็เกือบจะเป็นเรื่องที่อยู่ใน
ใจและเป็นเรื่องที่กระผมก็อยู่ในฐานะที่จะเล่าให้ฟังได้เหมือนกัน (หัวเราะ) แต่ว่า ดร.อรัญ
เล่าได้สนุกสนานมาก ถึงแม้ว่าจะเว้นบางอย่างไว้ เช่น เรื่องที่ตามไปดูว่าอาจารย์ป่วยจะไป
ไหนเป็นต้น ผมเองก็อยากจะขอเปลี่ยนบรรยากาศไปทางด้านที่อาจจะซีเรียสสักหน่อย
สำหรับการสนทนาของเรานี้ โดยอยากจะพูดถึงคุณป่วย ความจริงหัวข้อ “ดร.ป่วยที่ข้าพ
เจ้ารู้สึก” สำหรับผมเองเกือบจะไม่เคยเรียกว่า ดร.ป่วย หรือ อาจารย์ เลย ก็เรียกว่าคุณป่วย
อยู่ตลอดเวลา การที่เรียกว่าคุณป่วย ไม่ใช่จะดีเสมอหรือเป็นอะไร ก็เรียกตาม ๆ กันใน
ระยะนั้นที่ผมได้เริ่มเข้ามาทำงานที่กระทรวงการคลัง เรียกว่ารุ่นแรกหลังสงคราม ท่านเป็นนัก
เศรษฐศาสตร์รุ่นแรก หลังสงคราม ก็ในยุคนั้นคุณป่วยก็เป็นคาราคนเด่นอยู่ที่กระทรวงการ
คลัง ทุกคนตั้งแต่ระดับสูงสุด คือ ท่านรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง คุณพระ
บริรักษ์ยุทธกิจ ได้เรียนคุณป่วย ท่านคุณหลวงสิทธิ (คุณหลวงสิทธิศิริตาทาย) ท่านได้

นั่งอยู่กับเราที่นี่ ตอนนั้นท่านเป็นรองปลัดกระทรวงการคลังก็เรียกคุณป๋วย แต่ทุกท่านที่อยู่ในระดับสูง ๆ ก็เรียกคุณป๋วยทั้งนั้น พวกเราที่กลับกันเข้ามาในยุคนั้น ซึ่งก็เรียกตามกันไป ก็ไม่ได้เรียกว่าตีเสมอ เพราะฉะนั้น จากอุปนิสัยใจคอลักษณะของอาจารย์ป๋วยที่ ดร.อรรถ ได้เล่าอย่างชัดเจนแล้วว่าคุณป๋วยเป็นคนที่โดยคุณสมบัติ คุณธรรมและลักษณะประจำตัวก็ทำให้ทุกคนมีความรู้สึกสนิทสนม และตลอดเวลาที่ได้ให้เกียรติ และรับรองเรื่อง การงานของผู้ร่วมงานอยู่ตลอดเวลา

เรื่องที่ผมนึกถึงป๋วยในขณะนี้ โดยเฉพาะเกี่ยวกับเรื่องของผลงาน นอกจากในเรื่องของทางด้านคุณลักษณะความคิดความงามประจำตัวแล้ว นอกจากในเรื่องของการที่ได้ใช้ธรรมะคุณธรรมในการปฏิบัติราชการจนเป็นที่เลื่องลือ และรู้จักกันโดยทั่วไปแล้ว ก็อยากจะพูดถึงผลงานที่ผมคิดว่ามีความยั่งยืนแล้วก็ตามต่อสืบเนื่องเป็นระยะเวลา 2 ประเด็นด้วยกัน

เรื่องแรกเกี่ยวกับบทบาทของความเป็นผู้นำในด้านวิชาการเศรษฐศาสตร์ของคุณป๋วย เรื่องนี้ก็ความจริงในระยะก่อนนั้น วิชาเศรษฐศาสตร์ของเราแทบจะไม่มีใครรู้จัก แม้แต่สมัยที่ผมเรียนที่ธรรมศาสตร์นี้ ขณะนั้นก็ไม่มีคณะเศรษฐศาสตร์ เพราะฉะนั้นจึงต้องเลือกเรียนวิชาบัญชี สมัยโน้นมี 2 คณะเท่านั้น

คือ กฎหมายกับบัญชี ทางกฎหมายนี้ก็ใหญ่หน่อย ทางบัญชีก็เล็กหน่อย แล้วก็มักจะถูกหาว่า ถ้าเป็นผู้ชายมาเรียนบัญชี ก็มักจะถูกเรียกว่า บัญชีก้อ (หัวเราะ) คือว่าไปควบคุมผู้หญิงไว้ กันทำไมให้ฝ่ายกฎหมายเข้ามาแย่งไปทำนองนั้น ส่วนเศรษฐศาสตร์นี่ก็ได้เค้าเหมือนกัน ได้ยินข่าวว่ามีวิชาที่เรียกว่าเศรษฐศาสตร์ แต่วิชาเศรษฐศาสตร์สมัยนั้นรู้สึกว่าเป็นลูกเมียน้อยมากเลยทีเดียว จนกระทั่งว่าแทบจะไม่มี ความหมาย ที่เป็นเช่นนี้เข้าใจว่า เนื่องจากวิชาเศรษฐศาสตร์ของเราคงจะก่อหวอดขึ้นใน ธรรมศาสตร์นี่เอง แล้วก็ผุดขึ้นในคณะกฎหมายด้วย การที่เศรษฐศาสตร์ได้แฝงอยู่ ในกฎหมายนั้น จากประวัติเดิมก็คือ วิชากฎหมายของเรามาจากฝรั่งเศส หลักสูตร ดอกเตอร์องครัว ซึ่งก็มีกฎหมายเป็นหลักและมีวิชาเศรษฐศาสตร์เป็นรอง วิชากฎหมาย ในธรรมศาสตร์ของเราก็มีเศรษฐศาสตร์เหมือนกันแต่ว่าเศรษฐศาสตร์เป็นรอง เศรษฐศาสตร์ ส่วนใหญ่ก็เน้นหนักไปในด้านลัทธิเศรษฐกิจ คือไม่ใช่ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ ไม่ใช่วิชา เศรษฐศาสตร์อย่างที่เรารู้เข้าใจในขณะนี้ เศรษฐศาสตร์ที่สอนอยู่ในธรรมศาสตร์สมัย โน้นเป็นลัทธิเศรษฐกิจ หรือถ้าจะเทียบกันกับสมัยใหม่ที่เรียน ๆ กันมา อาจจะเรียก ว่า History of Economic Doctrine อะไรทำนองนั้น ก็เรียนกันอย่างนั้น แต่ว่ามีทางด้าน ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์อยู่บ้าง สมัยนั้นรู้สึกว่าท่านสกลวรรณการเป็นผู้สอน ท่านมีชื่อ

มาก เพราะจบมาจากเคมเบริดจ์ ไม่ใช่มาจากโรงเรียนฝรั่งเศสหรือภาคพื้นยุโรป คือส่วนใหญ่สมัยนั้น สอนแต่เศรษฐศาสตร์เป็นนักกฎหมาย แล้วก็มาจากยุโรป ไม่ได้เรียนเศรษฐศาสตร์โดยตรง เศรษฐศาสตร์ที่ท่านสกลฯ สอนนั้นมีเนื้อหาเน้นหนักทางสำนักคลาสสิก (Classical Economics) โดยจำแนกเป็นเศรษฐศาสตร์ว่าด้วยการผลิต เศรษฐศาสตร์ว่าด้วยการบริวรรต และเศรษฐศาสตร์ว่าด้วยวิภาคกรรม อย่างนี้เป็นต้น แต่ว่าในเรื่องของทฤษฎีแท้ ๆ หรือทฤษฎีอย่างที่เรารู้จักในขณะนี้ก็ยังไม่ได้เริ่มสอน เพราะฉะนั้นบทบาทของเศรษฐศาสตร์ในระยะแรกนั้น ถ้าจะว่าไปแล้วก็จะหนักไปทางด้านการเมือง ถ้ามีบทบาทอะไรบ้างก็มักจะไปสนับสนุนจุดยืนทางการเมือง ซึ่งพวกเราสมัยนั้นก็หลีกเลี่ยงกันบ่อย ๆ แต่ว่าจุดที่เริ่มต้นจะเปลี่ยนแปลงก็คือจุดที่ทางคุณป๋วยเข้ามาเกี่ยวข้อง และการที่เกี่ยวข้องนี้ก็อาจารย์สิริกิติ์ได้เล่าให้ฟังแล้วถึงเรื่องที่ได้เข้ามาเป็นคณบดีที่นี่ แต่ตามจริงก็ได้ปูพื้นมาก่อนแล้วก็ได้มีการนำเอาวิชาเศรษฐศาสตร์ที่เน้นหนักทางด้านทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ในด้านเศรษฐศาสตร์มหภาคและจุลภาค ซึ่งเป็นเรื่องที่เป็นพื้นฐานของในเรื่องนโยบายการเงิน การคลัง และในเรื่องการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ ไทย ในระยะนั้นเป็นช่วงที่ผมคิดว่าเป็นช่วงที่มีความสำคัญในแง่ที่ว่า วิชาเศรษฐศาสตร์ไม่ได้เป็นวิชาที่เกี่ยวข้องกับการเมือง หรือเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับ Classical Economics ซึ่งไม่มีเรื่องที่จะเอาไปใช้ประโยชน์ทางด้านการบริหารประเทศได้มากนัก ในยุคที่คุณป๋วยได้ริเริ่มขึ้นมาโดยเฉพาะในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ใหม่ ๆ นี้ อันนี้ผมรู้สึกเป็นจุดที่มีความสำคัญมากที่ทำให้วิชาทางเศรษฐศาสตร์ของเราได้นำมาใช้ประโยชน์ในด้านการบริหารประเทศในด้านการพัฒนาประเทศ จากบทบาทอันนี้ผมคิดว่าเป็นบทบาท ซึ่งพวกเราคงจะต้องมีความประทับใจมาก แต่ว่าจากการที่คุณป๋วยได้เริ่มนำวิชาเศรษฐศาสตร์มาประยุกต์และก็ใช้กับนโยบายเศรษฐกิจของบ้านเมือง และช่วยให้บ้านเมืองพัฒนาขึ้นมาจนถึงขณะนี้ สำหรับในเรื่องความดีขอเป็นของคุณป๋วย ถ้าบังเอิญการนำวิชาเศรษฐศาสตร์ไปใช้ จนกระทั่งว่าบัดนี้พวกเราในคณะเศรษฐศาสตร์ด้วยกันหลายคน อาจจะข้องใจว่าพัฒนาไปแล้วก่อให้เกิดปัญหามากมาย อาจจะเป็นเพราะว่า เออ คนของคุณป๋วยอาจจะไม่ค่อยดีก็ได้ จึงทำให้เกิดเรื่องอย่างนั้นขึ้นมาก แต่ว่าจากที่คุณป๋วยได้เริ่มปูพื้นในตอนที่น่าเอาวิชาเศรษฐศาสตร์ไปใช้กับการบริหารประเทศ หลังจากนั้นมาก็ได้วิวัฒนาการทางวิชาเศรษฐศาสตร์ ซึ่งคุณป๋วยก็มีบทบาทอย่างแน่นอน โดยเฉพาะ เมื่อได้สร้างคณะเศรษฐศาสตร์ ธรรมศาสตร์ขึ้นมาก็ได้รับความร่วมมือ ความช่วยเหลือจากต่างประเทศเป็นอันมาก แต่ก็ได้เริ่มส่งพวกเราที่ได้นั่งอยู่ที่นี้เป็นจำนวนมากไปศึกษาต่อยังต่างประเทศ ก็รุ่นหลังนี้ก็เริ่มจะไปเรียนวิชาเศรษฐศาสตร์ที่

ทฤษฎีล้ำเลิศ มีการเรียนคณิตศาสตร์มากมายขึ้น ตอนนั้นผมยังจำได้ คุณป่วยเริ่มหนัก ใจอยู่เหมือนกัน ได้ปรารถนาอยู่ว่าเศรษฐศาสตร์สมัยใหม่เริ่มหนักไปทางด้านที่เรียกว่า Quantitative Economics คือเศรษฐศาสตร์ปริมาณมากขึ้น ๆ มีการวิเคราะห์ในเรื่องเล็ก ๆ และรายละเอียดมากขึ้น ที่เป็นห่วงผมเข้าใจว่า ส่วนหนึ่งเป็นเพราะตัวคุณป่วยเองอาจจะไม่ค่อยเข้าใจนักกว่า วิชาเศรษฐศาสตร์สมัยใหม่ที่ใช้คณิตศาสตร์มาก ๆ นี่มันไปกันได้แค่ไหน เพราะว่าพวกเราที่เรียนเศรษฐศาสตร์รุ่นอย่างกรณีคุณป่วย ก่อนสงครามยิ่งยิ่งใหญ่เพราะว่าพื้นฐานทางคณิตศาสตร์นี้รู้สึกว่าเป็นที่หนักใจกันอยู่ แม้แต่รุ่นผมเอง หลังสงครามใหม่ ๆ ก็อยู่ในฐานะที่ค่อนข้างลำบาก ในเรื่องนี้ก็เป็นส่วนหนึ่งที่ว่า ทำให้คุณป่วยเองต้องพยายามปรับปรุงตัวเงียบ ๆ โดยไม่บอกให้พวกเรา รู้ อาจจะเป็นการที่ออกไปอยู่ที่เคมบริดจ์ก็ดี ออกไปอยู่ลัซท์ลัซดาโรก็ดี ก็มี การแอบไปเรียนวิชาคณิตศาสตร์เพิ่มขึ้น เพื่อจะให้ฟังพวกคุณรู้เรื่อง มีเหมือนกันแต่ว่าที่พูดไว้ก็อย่างหนึ่งที่เป็นห่วงมิใช่ว่าเป็นเพราะว่าพื้นฐานทางคณิตศาสตร์อาจจะไม่เหมือนเด็กรุ่นใหม่ แต่ก็เกรงไปว่า การที่เรียนเศรษฐศาสตร์ละเอียดโดยใช้คณิตศาสตร์มาก ๆ อาจจะขาดสิ่งที่คุณป่วยเรียกว่า Wisdom คือปัญญาในเรื่องของความที่จะมองเห็นสิ่งที่ป็นจริง อาจจะมองเห็นน้อยไป ในเรื่องนี้ก็รู้สึกว่าเป็นแนวหนึ่งที่ขณะที่พยายามจะสร้างคณะเศรษฐศาสตร์ให้มีความรู้ ความสามารถทางทฤษฎีเศรษฐศาสตร์สมัยใหม่มากขึ้น ก็อยากที่จะให้นักเศรษฐศาสตร์รุ่นใหม่ ๆ นี้ได้มี Wisdom ได้มีปัญญาในการที่จะมองอะไรในแง่กว้าง ๆ และก็มองเห็นสภาพของความเป็นจริงเพื่อที่ว่า วิชาเศรษฐศาสตร์ ยังจะใช้ประโยชน์ในเรื่องการบริหารประเทศต่อไปอีกได้

หลังจากที่คุณป่วยได้พยายามสร้างในเรื่องของ สนับสนุนความเจริญด้านวิชาการเศรษฐศาสตร์ถึงขั้นรายละเอียดทางด้านคณิตเศรษฐศาสตร์แล้ว ในระดับต่อมาเท่าที่สังเกตดูก็เริ่มที่จะเกิดมีแนวโน้มทางคณะเศรษฐศาสตร์ที่ออกเป็น 2 ด้านคือ ด้านหนึ่งนั้นก็เริ่มจะกลับไปทางด้านที่เรียกว่าด้านเศรษฐศาสตร์การเมือง ซึ่งก็เป็นการที่จะใช้วิชาเศรษฐศาสตร์มาผนวกเข้ากับทางด้านการเมือง อีกทางด้านหนึ่งก็ไปทางด้านที่เรียกว่าเป็น Neo-Classical ซึ่งในยุคหลังนี้ ก็รู้สึกว่าเป็นช่วงที่ตัวคุณป่วยเองได้หลุดพ้นไปแล้ว แต่ว่าเรื่องความขัดแย้งทางด้านวิชาการ 2 แนว มันก็เป็นเรื่องที่จะเกิดการกระทบกระทั่งกันบ้างในวงการวิชาเศรษฐศาสตร์ ซึ่งต่อมาในระยะหลังและระยะปัจจุบันนี้ จึงได้มีทางสายกลางเกิดขึ้นเป็นตัวเชื่อมระหว่างเศรษฐศาสตร์การเมืองกับเศรษฐศาสตร์นีโอคลาสสิก ทางสายกลางอันนี้ที่เราเรียกว่า "การวิเคราะห์วิจัยที่เกี่ยวกับนโยบายเศรษฐกิจ" หรือที่เรียกว่า "Policy Research & Policy Analysis" นี้ก็เป็นวิวัฒนาการที่

เป็นการประยุกต์เอาเรื่องซึ่งคุณป่วยเองพยายามที่จะนำวิชาเศรษฐศาสตร์ไปใช้เพื่อการบริหารประเทศ ไปใช้เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ กลับมาอีกครั้งหนึ่ง เป็นครั้งที่ 2 วิวัฒนาการอันนี้ผมอยากจะชี้ให้เห็นในฐานะที่พวกเราอยู่ในสาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ด้วยกัน ควรจะหวนระลึกถึงบุญคุณคุณงามความดีของดร.ป่วย โดยในขณะเดียวกันเราก็ไม่ควรจะนึกถึงแต่เพียงว่าสิ่งที่เกิดขึ้นเท่านั้น แต่ว่าควรได้มองเห็นว่าวิวัฒนาการเหล่านี้ได้มีการสืบเนื่องติดต่อกันมาจากพื้นฐานที่คุณป่วยเองได้ผุดผายกักฐานเอาไว้ และได้มีการวิวัฒนาการงอกงามต่อมา ซึ่งทั้งหมดนี้เราถือว่าเป็นเรื่องซึ่งคุณป่วยเองได้มีส่วนอย่างยิ่ง แล้วก็ได้อธิบายว่าเป็นผู้ที่มีความสำคัญที่สุดในการที่ได้ก่อให้เกิดมีการวิวัฒนาการในการใช้วิชาเศรษฐศาสตร์ เพื่อประโยชน์ต่อทางการบริหารประเทศ การพัฒนาเศรษฐกิจและการพัฒนาสังคมของประเทศ ซึ่งเรื่องนี้ก็เป็นประเด็นแรกที่ผมอยากจะเอามาเน้นให้ฟัง

ในเรื่องที่สอง ที่ผมคิดว่าเป็นสิ่งสำคัญที่คุณป่วยได้ช่วยสร้างเอาไว้ นอกจากในเรื่องของการสร้างทางด้านวิชาการแล้ว ก็คือ สร้างตัวคนนั่นเอง ซึ่งเรื่องนี้อีกถ้าดูกันไปอาจจะแบ่งได้เป็นคน 3 กลุ่ม ที่คุณป่วยได้สร้างเอาไว้ คน 3 กลุ่มนี้ก็พูดเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับวงการเศรษฐศาสตร์ ถ้าพูดกันว่าคนทั่วไปแล้วผมเชื่อว่าเป็นจำนวนมากเลยทีเดียว ที่ได้รับตัวอย่างอันดีงามจากคุณป่วย และก็พยายามที่จะได้ปรับปรุงตัวเองหรือปฏิบัติตัวให้ไปในทางที่ดี ที่ชอบ ซึ่งเป็นตัวอย่างของคุณป่วย ในวงการทั่วไปเป็นจำนวนมากทั้งในประเทศและนอกประเทศ แต่ว่าที่ผมอยากจะหยิบยกขึ้นมาเนี่ย เฉพาะที่เกี่ยวข้องกับคนในวงการเศรษฐศาสตร์ 3 กลุ่ม กลุ่มแรกคือกลุ่มกระทรวงการคลัง กลุ่มที่ 2 คือกลุ่มที่ธนาคารแห่งประเทศไทย และกลุ่มที่ 3 นั่นก็คือคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เรียกว่าเป็น 3 กลุ่มใหญ่ ๆ ซึ่งเป็นคนที่มีบทบาทสำคัญในวงการเศรษฐศาสตร์ของประเทศไทย สำหรับผมเองนั้นจัดอยู่ในกลุ่มแรกในกลุ่มของ ดร.อรัญนี่เหมือนกันคือกลุ่มกระทรวงการคลัง เพราะว่าเริ่มงานก็เริ่มที่กระทรวงการคลังคือกรมบัญชีกลาง ซึ่งสมัยนั้นเราเรียกว่า กลุ่มกระทรวงการคลังก็เพราะว่าหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจที่ใหญ่ที่สุดจะอยู่ในกระทรวงการคลัง สมัยนั้นสำนักงบประมาณก็ไม่มี สภาพพัฒนาก็ไม่มี หน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจที่ออกมาเป็นกระบวนในภายหลัง ยังไม่มีทั้งหมดไปรวมขุมกำลังอยู่ในกระทรวงการคลัง โดยเฉพาะ 2 หน่วย คือสำนักงานเศรษฐกิจการคลังที่คุณป่วยสร้างขึ้น อีกหน่วยหนึ่งคือที่กรมบัญชีกลาง กรมบัญชีกลางสมัยนั้นเป็นหน่วยงานที่ไม่ใช่เกี่ยวข้องกับการบัญชีโดยตรงเท่านั้น ขุมทางเรื่องงบประมาณ เรื่องการกู้เงิน เรื่องการเศรษฐกิจ เรื่องความช่วยเหลืออะไรทุกอย่างหมด

อยู่ในกรมบัญชีกลางทั้งนั้น ซึ่งคุณหลวงสิทธิก็เป็นผู้บังคับบัญชาอยู่ในขณะนั้น กลุ่มกระทรวงการคลังก็ได้แยกตัวจากฐานที่กระทรวงการคลังนั้น จึงได้ตั้งองกรมแล้วก็ต่อไปเป็นสำนักงานประมาณ เป็นสภาพพัฒนา และก็มีหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกัน นโยบายเศรษฐกิจในระยะหลัง ๆ สำหรับกลุ่มที่กระทรวงการคลัง

ผมจะพูดเฉพาะกลุ่มกระทรวงการคลัง แต่จะไม่กล่าวถึงกลุ่มธนาคารแห่งประเทศไทย และกลุ่มคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ กลุ่มคนที่คุณป๊วยสร้างไว้ที่กระทรวงการคลังคือ นอกจาก ดร.อรัญ ซึ่งทำหน้าที่เลขานุการแล้วก็มีมาจก คณะซึ่งเอาไปเทียบปริญญาที่ไหนก็ยังเทียบได้แค่พาณิชย ยังมียกลุ่มอีกพวกหนึ่งเขาเรียกว่ากลุ่มนักเรียนนอก กลุ่มนักเรียนนอกไม่มีโอกาสได้เรียนเศรษฐศาสตร์ในเมืองไทย แต่ว่าได้ไปเรียนมาจากที่ต่าง ๆ กลุ่มนักเรียนนอกนี้ความจริงก็เป็นที่น่าหมั่นไส้ของกลุ่มพาณิชยการเหมือนกัน (หัวเราะ) เพราะว่าเข้ามาถึงก็มักจะได้อภิสัทธ์อะไรต่าง ๆ แล้วก็อย่างว่าบางทีก็เรียกอาจารย์ป๊วยว่าคุณป๊วยอะไรเป็นต้น กลุ่มนักเรียนนอกที่เข้ามากระทรวงการคลังสมัยนั้น ก็เพิ่งจะไปเรียนวิชาเศรษฐศาสตร์กลับกันมา ก็มี 3 สายด้วยกัน สายจากออสเตรเลียสายจากอังกฤษ และสายจากอเมริกา ที่ผมหยิบทางด้านสายออสเตรเลียขึ้นมาก่อนเพราะว่าผมเป็นสายออสเตรเลีย (หัวเราะ) และที่หยิบขึ้นมาคงเป็นเพราะว่าปมด้อย สายที่เข้ามา 3 สายนี้ ในการตีราคาก็ปรากฏว่า ทางด้านอเมริกาได้เงินเดือน 200 บาท ขณะนั้นสูงมากทางอังกฤษได้ 160 ทางออสเตรเลียนี่คิดมานิดหน่อยได้ 140 บาท (หัวเราะ) เพราะฉะนั้นพวกที่ไปจบมาจากออสเตรเลียในสมัยนั้น ผมขอเรียนให้ทราบว่าคุณเราถูกทิ้งแค้นไหน คือหลังจากที่ผมเรียนบัญชีที่นี่ ก็พอดีเกิดกบฏแมนฮัตตัน ไปอยู่ในคณะกรรมการนักเรียนของมหาวิทยาลัยขณะนั้นด้วย แต่เนื่องจากแพแตกก็เลยต้องไม่มีที่เรียน ถูกย้ายไปตามสถานที่ต่าง ๆ ทราบว่ามีการกบฏแมนฮัตตัน เขากำลังเล่นรักบี้อยู่ในสนามที่นี่ ทหารที่เข้าไปอยู่ในนี้ครั้งหนึ่งแล้วก็เอาด้ามปลายปืนจี้ ก็เลยต้องออกจากมหาวิทยาลัยกันหมด แล้วหลังจากนั้นมาก็ไม่มีที่เรียน เมื่อไม่มีที่เรียนก็เลย ก็ได้ทุน พ.ก. ส่งไปเรียนออสเตรเลียเพราะว่าถูกหน้อยแล้วก็ดีด้วย เพราะฉะนั้นในช่วงนั้นก็เลยกลายเป็นนักเรียนนอกโดยบังเอิญเหมือนกัน เพราะว่าถ้าอยู่ต่อไปอีกประมาณเดือนหรือสองเดือนนะ ก็คงจะได้รับปริญญาบัตรอีกใบหนึ่งเพราะว่าพรรคพวกที่อยู่ในคณะกรรมการนักเรียนชุดนั้นทั้งหมดได้ถูกสันติบาลจับเข้าไปอยู่ในโรงแรมของสันติบาลเป็นเวลาหลายเดือน เพราะฉะนั้นในการที่ไปอยู่ออสเตรเลียก็เลยไม่ได้รับปริญญาบัตรอะไร ในช่วงนั้นก็ยังมีทางด้านออสเตรเลียก็มี

3 คนด้วยกัน ซึ่งผมจะพูดถึงก็เพราะว่าทั้งหมดเป็นสายที่ว่า คุณป๊วยในขณะนั้น เรียก
ว่า สร้างขึ้นมา เป็นชุดแรกหลังสงครามโลกก็ได้ คนแรกที่กลับมา คือ คุณนฤต ประจวบ-
เหมาะ ซึ่งขณะนี้เป็นผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทย คนที่ 2 ก็กระผมเอง ซึ่ง
บังเอิญเป็นอดีตผู้ว่าการไปแล้ว แล้วตอนนี้ก็เป็นเลขาธิการทางสภาพพัฒนาฯ คนที่ 3
ก็คือ คุณจำลอง โต้ะทอง ซึ่งเป็นผู้จัดการใหญ่ของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์

ทางสายอเมริกาก็มี คุณประสงค์ สุขุม ซึ่งมีบทบาทกันมาก และขณะนี้ก็หลังจาก
เป็นรัฐมนตรีแล้วก็ออกมามีบทบาททางด้านเอกชน แล้วก็มีความ แต่ว่าคนแรกจริง ๆ
นี่ก็คือคุณชาญชัย ลีถาวร ซึ่งเคยเป็นปลัดกระทรวงการคลัง เคยเป็นรัฐมนตรี และ
ขณะนี้ก็เป็นเลขาธิการคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน ทางด้านอเมริกาอีกคน คือ
คุณไกรศรี จาคิกวานิช ซึ่งก็เป็นอธิบดีกรมศุลกากรรุ่นนี้ก็เรียกว่าเป็นรุ่นแรก รุ่น 200

บาท รุ่นแรกหลังจากนั้นมาก็มีอย่าง ดร.อำนาจ วีรธรรม มีคุณบัณฑิต บุญยะปานะ
ส่วนทางด้านอังกฤษนั้นน้อยหน่อย ทั้ง ๆ คุณป๊วยเองก็รักเมืองอังกฤษเหลือเกิน
แต่ว่านักศึกษารุ่นแรกนั้นก็กลับมาจากนอกแล้ว ไปอยู่กับคุณป๊วยที่กระทรวงการคลัง
ก็มี มรว. จันทร์แรม สิริโชคจันทรทัต ซึ่งก็จบมาจาก เคมบริดจ์

จากตัวอย่างอันดีงามที่คุณป๊วยได้พยายามสร้างพวกเราเอาไว้ทั้งแง่คุณธรรม
ในแง่ของความยุติธรรม ในแง่ของการที่จะต้องช่วยกันสร้างคนอีกต่อไปในระดับรุ่น
หลังก็เชื่อว่าการสร้างคนของคุณป๊วยโดยแม้แต่เพียงพูดถึงคนกลุ่มเดียวและกลุ่มแรกนี้
เท่านั้น ก็คงจะเห็นว่าที่คุณป๊วยสร้างเอาไว้เมื่อ 20 ปีที่แล้ว 20 กว่าปีแล้ว บัดนี้ก็ยังได้
รับทอดและสืบเนื่องที่จะได้พยายามที่จะปฏิบัติไปในแนวทางที่คุณป๊วยเองได้ทำตัว
เป็นตัวอย่าง และได้กำหนดเป็นแนวทางเอาไว้ ถึงแม้ว่าจะไม่ครบถึง 50% แม้จะ
40% อย่างที่ ดร.อรัญ ก็พยายามทำอยู่นี้แต่ก็เชื่อว่าเราไม่ใช่คนเดียว ไม่ใช่คุณป๊วย
คนเดียวหลายคนรวมกัน ก็เชื่อว่าจะมีผลในทางที่จะเป็นการสืบเนื่องแล้วก็ทำให้
คุณงามความดี สิ่งที่คุณป๊วยได้ปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบไว้ในระยะ 20 ถึง 25 ปีที่แล้วนี้
ก็ยังสามารถถองงาม แล้วก็เจริญสืบเนื่องกันไป เพื่อประโยชน์ของพวก
เราและก็สำหรับประเทศชาติเป็นส่วนรวมต่อไปโดยที่ไม่ขาดตอน กระผมก็ขอพูดแต่
เพียงเท่านี้ (ปรบมือ)

นายทินวัฒน์ มฤคพิทักษ์ กระผมขอเสริมในจุดที่ท่านอาจารย์ ดร.เสนาะ
อุณาภูล เล่าให้ฟังว่าท่านอาจารย์ของเราเป็นนักสร้างคนจริง ๆ เลย แล้วก็ท่านมีความ
จำเริญมากเลยนะครับ จนถึงวันนี้ท่านก็ยังเขียนจดหมายถึงลูกศิษย์ลูกหา หรือผู้ได้
บังคับบัญชาของท่านอยู่เสมอ ๆ จดหมายฉบับล่าสุดเขียนเมื่อ 8 วันที่แล้ว วันที่ 1

41 Lavenham Road,
Southfields,
London SW18 5EZ.

๑ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๒๖.

ดี, เกริกเกียริติ, พลุ, ฯลฯ, ฯลฯ, ฯลฯ, ฯลฯ, ฯลฯ, ฯลฯ, ฯลฯ,
ด้วยรักทุกคน.

ขอชื่นชมที่ส่งบัตร พร้อมกับหลายชิ้นมาก

๗๒ คน ผมดีใจที่ยังติดต่อรวมรุ่นกันได้มาก

ผมติดตามท่า เมืองไทยอยู่เสมอ และเพื่อให้เห็น

คุณความดีในกิจการงาน ก็ดีใจ ขอให้ทุกคนมีความสุข

และความเจริญ ทั้งการงาน และชีวิต ครอบครัว.

ผมสวัสดีพอประมาณ

รักและคิดถึงเสมอ.

ป่วย.

(ป่วย ถึงภากรณี.)

มีนาคม 2528 แล้วก็มิได้บังคับตัวจริงติดไว้ที่แสดงนิทรรศการใต้ถุนคณะ ถ้าใครยังไม่รีบกลับก็แวะไปดูได้ เขียนตัวหนังสือลายมืออาจจะไม่เหมือนเดิม เพราะท่านเขียนด้วยมือซ้าย มือขวาไม่ถนัด อันนี้เป็นพยานอย่างดีว่าที่ท่านสร้างคนและก็สร้างวิชาการนั้น เป็นที่ยอมรับอย่างที่ท่านอาจารย์ ดร.เสนาะว่า ผมขอกราบเรียนเชิญท่านผู้อภิปรายอีกท่านหนึ่งนะครับ คือ คุณสุวัฒน์ วรดิลก ขอเรียนเชิญครับ (ปรบมือ)

นายสุวัฒน์ วรดิลก

ในชีวิตของคนเรา ผมคิดว่ามีบุคคลที่อยู่ในหัวใจเราหลายคนโดยเฉพาะผมอีก 4 เดือนก็อายุ 60 ปี และย่างเข้าเดือนตุลาคมปีนี้ก็คงปลดเกษียณ ผมก็เลยมีบุคคลที่อยู่ในหัวใจหลายคน คนบางคนมีค่าควรที่จะอยู่ในหัวใจเรา บางคนไม่มีค่าและเราอยากจะลืม แต่เราก็ลืมไม่ลง (หัวเราะ) เพราะมันทำให้เราปวดแสบปวดร้อน สรุปลแล้วคนที่อยู่ในหัวใจเราทุกคนจะมีทั้งด้านบวกและด้านลบ สำหรับอาจารย์ป่วยท่านอยู่ในหัวใจของผมมานานในด้านบวก ผมรู้จักท่านอยู่ด้วย 2 ด้าน คือ รู้จักงานของท่านก่อน ผมตื่นเต้นกับกิจกรรมของท่านตั้งแต่ พ.ศ. 2487 ก็ที่ท่านเป็นกลุ่มคนไทยชุดแรก 3 คนที่โคจรลงมาปฏิบัติหน้าที่เสรีไทย หรือเรียกว่ากู่ชาติในยุคนั้น ผมนิยมท่านมากถือว่าท่านกล้าหาญทีเดียว ท่านเรียนธรรมศาสตร์รุ่นแรกหมายถึงว่ารุ่นที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์สถาปนาขึ้นมาเมื่อ พ.ศ. 2477 ท่านเป็นนักศึกษารุ่นหนึ่ง ผมห่างจากท่านมาราว ๆ 5 รุ่น ผมเข้าเรียนเป็นนักศึกษาธรรมศาสตร์ เมื่อ พ.ศ. 2485 หลังจากที่ญี่ปุ่นขึ้นแล้ว

ผมอยากจะเล่าเฉพาะในด้านส่วนตัว เพราะว่าทั้งสองท่านที่พูดไปแล้วท่านพูดถึงทางด้านวิชาการ และด้านงานที่ท่านสัมพันธ์ต่อกัน สำหรับผมอยากจะพูดเฉพาะเรื่องส่วนตัวที่ผูกพันกับอาจารย์ป่วย สำหรับด้านงานของท่านนั้นเข้าใจว่าทุกท่านที่นี้คงจะได้ศึกษาแล้ว ในด้านส่วนตัว ผมรู้จักท่าน เมื่อครั้งแรกดูเหมือนปี พ.ศ. 2491 หรือ 2492 จำไม่ได้ ตอนนั้นผมมีเพื่อนอยู่คนหนึ่งทำงานอยู่กรมบัญชีกลาง เป็นคาราฟุตบอล ธรรมศาสตร์ อาจารย์ป่วยเป็นคาราฟุตบอลเก่าอัสสัมชัญ ท่านก็ชอบนักกีฬาด้วย ตอนนั้นท่านอาจารย์ป่วยไม่ทราบว่าเป็นหัวหน้ากองหรือเป็นผู้อำนวยการ ทำงานยังไม่มิตำแหน่งตอนนั้น แต่ผมได้รู้จักท่านเผิน ๆ หลังจากนั้นก็ได้พูดคุยวิสาสะโดยที่ไม่ได้ใช้เวลามากนัก ในช่วงที่ผมมีความรู้สึกอยากจะปรึกษาท่าน ก็เป็นช่วงที่บุญวาสนามันไม่อำนวย คือช่วงที่ท่านมีความรุ่งเรืองมาทำงานร่วมกับจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ในช่วงนั้นผมเข้าไปอยู่ในคุกเสีย (หัวเราะ) โอกาสที่จะพบกันก็เลยไม่มี แต่ผมก็ยังนึกถึงท่านอยู่เสมอ และนึกว่าวันหนึ่งถ้าได้พบกันก็อยากจะสนทนากันนาน ๆ เมื่อผมพ้นจากคุกตระวางมาแล้ว ก็อยู่ในช่วงที่จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ มีอำนาจอยู่ในช่วงนั้น

เป็นช่วงที่เราได้รับข่าว 2 อย่าง คือ ข่าวลืออย่างหนึ่ง และก็ข่าวซุบซิบในวงในอีกอย่างหนึ่ง คือช่วงนั้นท่านที่เคยผ่านมาแล้วคงทราบดี เป็นยุคที่มีดสนิทิตินะ หนังสือพิมพ์ก็รู้สึกว่ามันอ่อนแอ คือ แล้วแต่ที่ท่านจะบงการอะไรมา หนังสือพิมพ์ใหม่ก็ออกไม่ได้ เพราะท่านไม่อนุญาต ก็รู้สึกเป็นยุคที่มีดมัว เมื่อมีดมัวกระแสข่าวลือก็สูง ข่าวซุบซิบวงในก็สูงมาก ในระหว่างข่าวลือ, ข่าวซุบซิบวงใน ในความคิดเห็นของผมข่าวลือเราเชื่อได้สัก 20% อีก 80% ควรจะเป็นข่าวเท็จ ผมถืออย่างนั้น แต่ข่าวซุบซิบวงในมัน 50-50 คือ พอเชื่อได้บ้าง พอเชื่อได้ทีเดียว ขณะที่ว่ามีทั้งเท็จทั้งจริงเกือบก้ำกึ่งกัน ในช่วงนั้นข่าวเกี่ยวกับจอมพลสฤษดิ์ ธีระรัชต์ เป็นข่าวที่น่าหน้ามาก โดยเฉพาะคนที่อยู่ในคุกตารางอย่างผม พวกเราก็คุยแต่เรื่อง จอมพลสฤษดิ์ ธีระรัชต์กันมาก แม้ออกมาแล้วเรื่องจอมพลสฤษดิ์ ในวงในก็มีอยู่มากเหลือเกิน เพราะท่านเป็นอัจฉริยะจริง (หัวเราะ) ผมว่าท่านเป็นคนอัจฉริยะผู้หนึ่งทีเดียวที่สามารถจะควบคุมประเทศชาติไว้อยู่ในกำมือได้ ควบคุมทหารให้มีเอกภาพไม่มีการแตกแถวเหมือนที่เราเห็นทุกวันนี้หรือเมื่อตอนพ.ศ. 2516 ตอนนั้นข่าวลือเกี่ยวกับท่านจอมพลสฤษดิ์นี่ก็มีมาก ผมชอบฟัง เป็นต้นว่าท่านประชุมในคณะรัฐมนตรี คณะรัฐมนตรีก็ประชุมไป ซึ่งล้วนแต่มีท่านผู้มีคุณวุฒิทั้งหลาย ท่านจอมพลสฤษดิ์ และท่านอื่น ๆ ก็ทุบเถลิด โปะ ๆ แล้วกินไปเรื่อย ๆ ไม่ช้าท่านก็หลับน้ำลายไหลยืด ทส.ก็เอาผ้ามาเช็ดให้ อย่างนี้ก็เป็นข่าวซุบซิบวงใน แต่ท่านมีอัจฉริยะอยู่อย่างหนึ่ง เมื่อท่านรู้สึกตัวดีขึ้นเมื่อการประชุมคณะรัฐมนตรีจะเสร็จสิ้น ท่านก็สรุปปัญหาได้หมดเลย (หัวเราะ) คือจะทำอะไร ทำอย่างไร ท่านทำได้หมด อันนี้เราถือว่าท่านเป็นอัจฉริยะ แม้แต่กระทั่งรัฐมนตรีว่าการ 2 คนเกือบจะคอยกันในที่ประชุมคณะรัฐมนตรี อันนี้หลายท่านคงจะไม่ทราบ อันนี้ก็ซุบซิบวงในอีก ผู้ที่เล่าให้ฟัง ผมคิดว่าเชื่อถือได้ รัฐมนตรีท่านหนึ่งก็ตำหนิรัฐมนตรีอีกท่านหนึ่งว่ากินหมู่มาก รัฐมนตรีอีกท่านก็ว่าท่านกินรถเมล์มาก ก็เกือบจะวางมวยกันขึ้น ขณะนั้นท่านจอมพลสฤษดิ์ก็ไม่อยู่ในที่ประชุม คือท่านไปพบแขกต่างประเทศอยู่ข้างนอก สักครู่ท่านก็เข้ามาก็มีการห้ามปราม มีการรายงานให้ท่านทราบ อันนี้ก็แสดงให้เห็นอัจฉริยะท่านอย่างหนึ่ง ท่านไม่สอบถามว่าใครผิดใครถูก ท่านถามแต่ว่ารัฐมนตรีคนนั้นซึ่งเป็นทหารทั้งคู่ “ลือรูนไหน” บอกว่ารูนนั้น ไอ้เนื้อที่รูนน้อย ถ้าอย่างนี้รูนน้อยก็จะขอโทษพี่เขาได้ไหม “ได้ซิครับ” พี่จะยกโทษให้น้องได้ไหม “ได้ครับ” เอาตกลงไหวกันทีเดียวเล็กน้อย อันนี้ผมคิดว่าเป็นอัจฉริยะอันหนึ่งของท่านจอมพลสฤษดิ์ ที่นี้ในช่วงข่าวซุบซิบวงในจากคณะรัฐมนตรีนี้ก็มีอยู่อีกข่าวหนึ่งเกี่ยวกับอาจารย์ปวย ก็คือ ตอนนั้นอาจารย์ปวยไปเป็นผู้แทนภาคีมูลกัมภัก์กันชนเรื่องดีบุก เมื่อสมัยจอมพล ป. เอาดีบุกและยางไปเข้า

มูลนิธิกันชนระหว่างประเทศ เขาคำหนดราคาให้ขายและปริมาณการส่งออก ซึ่งท่านก็คงทราบดีแล้ว ได้มีข่าวมาบอกว่าอาจารย์ป่วยท่านเข้าไปร่วมประชุมในฐานะผู้แทนของประเทศไทย ท่านก็มีจดหมายมาถึงจอมพลสฤษดิ์ฉบับหนึ่ง ท่านค่าจอมพลสฤษดิ์ว่า เสียขายนับถือท่านมาก รายงานข่าวของกรมการสถิติบุกของโลกในยุโรปมีรายงานแน่นอนว่าท่านร่วมมือกับพ่อค้าเศษฐูปักย์ใต้คนหนึ่ง ค่าแร่ออกตลาดมีค่างซึ่งผิดกฎของสถิติบุกของโลกนะฮะ ข่าวนี้ผมก็ฝังใจว่าเป็นจริงไหม ผมคิดว่าพบอาจารย์ป่วยสักครั้งหนึ่ง ผมจะได้ถามเรื่องนี้ แต่โอกาสที่เราพบกันก็ไม่มี จนกระทั่งท่านมารับตำแหน่งอธิการบดีมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ในช่วงนั้นก็ในช่วงที่ไม่ค่อยดี เป็นช่วงที่มีเหตุการณ์ไม่ค่อยดี คือ มีสามเณรอายุ 60 กว่า อยู่ ๆ ก็เดินทางเข้ามาจำวัดอยู่ในประเทศไทย (หัวเราะ) ผมเรียกว่าสามเณรเพราะว่าไม่ได้บวชพระ บวชเณรจริง ๆ (หัวเราะ) อันนี้เกิดปัญหาขึ้นในกลุ่มศูนย์นิสิตนักศึกษา เขามีการรุ่มรวยมากมีการเดินขบวน มีการขว้างระเบิดปากันบ้าง นักศึกษาธรรมศาสตร์ไม่ทราบว่าเวรกรรมอะไร คือปัญหาเกี่ยวกับประเทศชาติประชาชน ในด้านความไม่เป็นธรรมหรือในด้านที่ไม่ถูกต้องแล้ว ธรรมศาสตร์มักจะตื่นตัวก่อนใครผมก็ห้วงอาจารย์ป่วย เหตุการณ์ก็ตึงเครียดอยู่มาก จนกระทั่งปลายเดือนกันยายน 2519 ผมก็ติดต่อผ่านมายังผู้สนิทอาจารย์ป่วย ผมคิดถึงท่าน ผมห้วงว่าเหตุการณ์อย่างนี้ท่านจะอยู่อย่างไร ท่านจะทำด้วยังไง ท่านก็บอกว่าสำหรับคุณสุวรรณนี่ให้มาพบตอนดึก ๆ ผลสุดท้าย เราก็นัดพบกันวันหนึ่งที่หน้าตึกเศรษฐศาสตร์ ผมก็นัดพบกับท่าน ท่านก็นัดพบผมว่า 4 ทุ่มผมว่างงานแล้วผมจะมาพบคุณได้ มหาวิทยาลัยก็ปิดแล้ว เยียบสงบดี เราจะคุยอะไรกันก็ได้ สี่ทุ่มสัก 5 นาที ผมก็มาถึง ปรากฏว่าอาจารย์ป่วยยืนรออยู่ก่อนถือกุญแจวงหนึ่ง ท่านก็พาผมขึ้นลิฟท์ไปห้องทำงานของท่านซึ่งอยู่ชั้นบนตึกเศรษฐศาสตร์ รู้สึกคุณเพ็ญศรีเพื่อนคู่คิดของผมนี่มาด้วย แกขับรถให้ผม เพราะ ผมตอนกลางคืนขับรถไม่ค่อยเห็น ท่านก็ถามว่าผมกินเหล้าหรือเปล่า เสร็จแล้วท่านก็ตอบของท่านเองว่าถามนักเขียนว่ากินเหล้าหรือเปล่านั้นไม่ถูก ท่านก็ควักเหล้าออกมา (หัวเราะ) ผมจำได้ว่าท่านชอบดื่มเหล้าสก็อตชีวา สกรีกัล ซึ่งเป็นเหล้าที่ตีผมไม่ค่อยได้มีโอกาสนึกผมเคยแต่ล่อเหล้าตราแดงอย่างสูงหรือ Black and White อะไรตามเรื่องตามฐานะ ท่านก็กินเหล้าคุยอะไรหลายเรื่อง ซึ่งบางเรื่องผมขอสงวนไว้ไม่พูดในที่นี้ แต่บางเรื่องผมก็เปิดเผยได้ เป็นต้นว่า ท่านก็ถามถึงผมซึ่งจากท่านไปนานเป็นยังงัยบ้าง ผมก็เล่าให้ท่านฟัง ท่านก็บอกว่ารู้แล้วสงบอารมณ์อยู่ในคุก แล้วท่านก็ถามตอนหนึ่งว่า เขาว่าคุณเป็นคอมมิวนิสต์ ผมบอกอาจารย์เห็นยังงัย ผมเป็นหรือเปล่า ท่านก็หัวเราะถ้าคุณอย่างคุณเป็นคอมมิวนิสต์คนไทยทั้งสี่สิบ

ล้านคนเป็นหมด คือผมสูบบุหรี่กินเหล้าฝรั่งอย่างนี้ ท่านก็ว่าคงไม่เป็นคอมมิวนิสต์
หรอก แล้วท่านก็อ่านดูพฤติกรรมผมมาตั้งแต่ต้น เราคุยกันปัญหาคอมมิวนิสต์บ้าง
สังคมนิยมบ้างหลายปัญหา สรุปท้ายท่านก็บอกว่า *คอมมิวนิสต์ผมไม่เอาด้วยหรอกแต่
สังคมนิยมพอพูดกันได้* อันนี้ผมยังจำคำพูดของท่านได้ ผมก็เห็นว่าสังคมนิยมทางเดียว
ในระบบเศรษฐกิจเท่านั้นที่จะช่วยแก้ไขปัญหาในเมืองไทยขณะนี้ได้ เสร็จแล้วผมก็
เอาเรื่องที่ฝังใจมานานมาถามท่านว่า อาจารย์ครับ อาจารย์เคยมีจดหมายคำจอมพล
สฤษดิ์ชี้หรือไม่ว่าได้ข่าวมาจากไหน ผมก็บอกว่าเขาก็ซุบซิบวงใน แล้วข่าวมัน
เป็นยังไง ข่าวนี้ก็เป็นารแสดงอัจฉริยะของท่านจอมพลสฤษดิ์เหมือนกัน เพราะว่า
ท่านรับจดหมายจากอาจารย์ป่วยแล้วแทนที่จะเก็บไว้ ท่านกลับยื่นให้รัฐมนตรีดูทุกคน
แล้วท่านก็บอกว่านี่ คุณป่วยเข้าใจผมผิด คนอย่างผมหรือจะเที่ยวไปค้าแร่เดือนกับคนอย่าง
นั้น ๆ ท่านว่าของท่านไป ท่านรัฐมนตรีหลายคนรู้สึกจะไม่พอใจอาจารย์ป่วย ก็ไป
กล่าวหาท่านได้ ผมก็รายงานให้ท่านฟังว่าข่าวเป็นยังไง อาจารย์จะว่ายังไง อาจารย์ยัง
บอกว่าผมไม่ค่าท่านหรอก ผมเพียงแต่พูดว่า ถ้ารายงานของคณะกรรมการของสภาตุ๊ก
เป็นจริงแล้ว เราจะเสียเงินค่าปรับมาก ผมห่วงเรื่องเงินค่าปรับแล้วเราก็ก้อยมีเงิน
ที่จะเสียค่าปรับ แล้วจอมพลสฤษดิ์ท่านก็ไม่ได้ว่าอะไร ท่านเขียนจดหมายออกคำสั่งตอบ
ไปว่าให้พยายามให้ผมทำหน้าที่อย่างเดียว คือ พยายามลดเงินค่าปรับให้น้อยลง (หัว
เราะ) ท่านก็อัจฉริยะจริง ๆ ท่านไม่ฟังเรื่องจริงหรือไม่จริง ท่านบอกลดเงินค่าปรับให้
น้อยลงก็แล้วกันวะมันก็จบเรื่อง เราจะเห็นได้ว่าท่านจอมพลสฤษดิ์ก็มีอัจฉริยะเป็น
คนที่เก่งในการใช้คน ทั้งอาจารย์ป่วยท่านก็บอกว่า ผมถามท่านว่า ตอนนั้นท่านมา
เป็นหลังจากที่เป็นผู้อำนวยการสำนักงบประมาณคนแรกที่จอมพลสฤษดิ์ตั้งขึ้น ต่อมา
นั้นท่านก็ลาออก ผมก็ถามว่าท่านลาออกจากสำนักงบประมาณทำไม ท่านก็พูดว่าไม่ไหว
สู้ทหารไม่ไหวเบิกเงินจ้ง (หัวเราะ) ไม่ทราบว่าเป็นที่นี้มีทหารหรือเปล่า (หัวเราะ) มันคน
ละชุดกัน ดังนั้นเมื่อท่านลาออกมา ท่านตั้งใจจะกลับประเทศอังกฤษ ฟังท่านพูดนะสะว่า
จอมพลสฤษดิ์ให้ท่านเป็นผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทยต่อไปอีก ซึ่งต่อมาไม่นาน
ท่านจอมพลสฤษดิ์ถึงแก่กรรม ท่านก็กลับมามาจนกระทั่งได้เป็นอธิการบดีเป็นตำแหน่ง
สุดท้ายของท่าน อันนี้ผมรู้สึกถ้าพูดถึงท่าน แล้วผมรู้สึกขมขื่นใจมากทีเดียวนะสะ
สำหรับเหตุการณ์ครั้งหนึ่งที่ผ่านมา คือ เมื่อวันที่ 6 ตุลาคม 2519 ผมห่วงอาจารย์ป่วย
หลังจากนั้นกลับไป ผมก็คอยสวดบาริฟังเหตุการณ์ในธรรมศาสตร์จนกระทั่งเกิดเหตุร้าย
แรงขึ้น จนกระทั่งผมรู้สึกปวดร้าว เพราะคนบางคนที่อยู่ในหัวใจของผม คืออาจารย์
ป่วย ผู้ที่มีผลงานขนาดกู้ชาติมาแล้ว รับตำแหน่งสำคัญมาแล้ว มีลายเซ็นดีในธนบัตร

ทุกใบที่คนไทยใช้อยู่ช่วงหนึ่ง แล้วมาดำรงตำแหน่งสำคัญหลังสุดคืออธิการบดีมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มีข่าวว่าถูกกระชากคอกุ้งเช็ญแถมจะให้ประชาชนประท้วงเสียอีก อันนี้เป็นเรื่องข่มขืนใจมาก เมื่ออาจารย์ทินวัฒน์ได้บอกผม ให้มาพูดในวันนี้ ผมจึงต้องรีบมาเพื่อบรรเทาความข่มขืนให้ลดลงสักระดับหนึ่ง (ปรบมือ) เพราะฉะนั้นมันเป็นสิ่งที่ประหลาดใจมาก นำประหลาดอย่างหนึ่ง คนอย่างอาจารย์ป๋วยซึ่งเป็นทรัพยากรที่มีค่าที่สุดของประเทศเรา แต่เป็นคนที่ไม่ม่แผ่นดินอยู่ ทำให้เราเกิดความน้อยใจ เหตุใดสังคมไทยเราทำไมไม่ต้อนรับคนดี ทำไมไม่หวงแหนปกป้องคนดีไว้อย่างที่ท่านอาจารย์ท่านเคยอภิปรายไปแล้วที่บอกว่า แม้แต่อยู่ในเมืองไทยในช่วงนี้ ขณะที่นายเผ่ามีอำนาจหรือยศอัครวิทนงทุก ๆ ท่าน บางท่านก็อาจจะทันในยุคนั้นจะเห็นได้ว่า ท่านมีความเป็นตัวของตนเอง เมื่อไม่ยอมด้วยกับการที่ตำรวจเบิกเงินถึง 60 ล้าน ท่านก็ขอให้ทำให้ปลัดเขาก็ปลัดจริง ๆ (หัวเราะ) ผมไม่เข้าใจ ทำไมช่วงนี้บ้านเมืองถึงได้เป็นอย่างนั้น

ในส่วนตัวผมกับอาจารย์ป๋วย ผมเคยไปด้อม ๆ มอง ๆ ดูบ้านของท่านหลังจากที่ท่านไปแล้วรู้สึกมีความเศร้าสลดใจมาก ไม่ทราบที่ท่านที่นั่งอยู่ที่นี้จะเห็นด้วยหรือเปล่า บ้านท่านเป็นบ้านชั้นเดียว ท่านซื้อเมื่อ พ.ศ. 2498 ผมจำได้ในราคา 40,000 บาท เนื้อที่ราว ๆ รู้สึกจะ 300 ตารางวาได้ ท่านก็อยู่ของท่านมาอย่างนั้น ถึงขนาดจอมพลสฤษดิ์เอ่ยปากนี้ไม่ใช่ข่าวลือเป็นข่าวที่ท่านเล่า จะปลูกให้ใหม่ท่านก็ไม่ยอม แล้วท่านมีรถเก่า ๆ อยู่คันหนึ่งเป็นรถออสติน มีคนขับด้วยอายุราว ๆ ท่านคนหนึ่ง และท่านก็ปฏิบัติต่อคนรถเหมือนข้าราชการของเรา เสาร์อาทิตย์ให้หยุดงานได้ ตัวท่านเองเสาร์อาทิตย์ก็นุ่งกางเกงขาสั้นไปจ่ายตลาดแถวปากซอยอารีย์เป็นประจำ เป็นชีวิตที่งดงามอย่างที่ท่านผู้อภิปรายคนแรก ท่านบอกว่า ในสภาพของมนุษย์แล้วยากที่เราจะสู้ท่านได้ เมื่อปีที่แล้วก็มีท่านอาจารย์คณะเศรษฐศาสตร์ คือ อาจารย์ทวี หมิ่นนิกร, อาจารย์นवलวี สุธรรมวงศ์ ท่านมาชวนผมจัดการยกให้ห้องสมุดอาจารย์ป๋วย ผมก็ยินดีร่วมอย่างเต็มใจ จัดที่หอประชุมใหญ่ ตอนนั้นมีพวกเราติดต่อไปจะใช้ชื่ออย่างไร ท่านก็ตอบมาด้วยลายมือท่านก็เขียนไม่ตรงที่ตรงทางนัก บอกว่าไม่ให้ใช้อาจารย์หรือดร.ให้ใช้ห้องสมุดป๋วยเฉย ๆ อันนี้แสดงให้เห็นคุณลักษณะอย่างหนึ่งของท่านจิตใจที่เป็นประชาธิปไตยแท้จริงของท่าน ผมก็จัดงานให้ท่านอย่างเต็มที่ โดยเอาคนตรีแกรนด์อ็อกซ์มาแสดงร่วมกับนักร้องที่มีชื่อเสียง เซียนพฤษ อุลตัมภักธานนท์มาเป็นโฆษก เราจัดสิ่งที่เป็นหัวกระทิทั้งหลาย มีคนระดับรัฐมนตรีอย่าง วีระ มุสิกพงศ์ และบัญญัติ บรรทัดฐานก็มาร้องเพลง รายการกรีกครั้งหน้าดู ผมก็อุทิศภาพยนตร์จีนที่ผมซื้อมาจากประเทศจีนเรื่องหนึ่งคือเรื่อง ซากุระ หนึ่งเรื่องนี้ดีมากแต่ฉายแล้วขาดทุน แต่เหมาะที่จะฉายในหอประชุม

ธรรมชาติศาสตร์ ปรากฏว่าได้รับความสนใจมาก เป็นเรื่องเศร้าโศกมากระหว่างแม่จีน ลูกญี่ปุ่น อะไรทำนองนี้ แต่ผลจากการจัดครั้งนั้น รอบเดียวที่เราจัดได้เงินถึง 1 แสน 3 หมื่นกว่า คนดูแน่นชนิด นี้แสดงให้เห็นว่าทุกคนไม่ได้มาชมรายการอย่างเดียว มาด้วยความศรัทธาที่มีต่ออาจารย์ป่วยด้วย และที่น่าชื่นใจที่ผมอยากจะเรียนให้ทราบว่าเป็นที่นี้คือว่า วงดนตรีแกรนด์เอ็กซ์ ซึ่งเป็นดนตรีที่กำลังฮิตอยู่ในยุคนี้จ้างไปแสดงที่ไหน เขาเอาชั่วโมงละหนึ่งหมื่นบาท จ้างมาแสดงที่หอประชุมเขาก็เรียกหนึ่งหมื่นบาท แต่หลังจากการแสดงแล้วพวกเขาไม่เอาเงินหรอก เพราะว่านักดนตรีในวงของเขามีคนหรือ 2 คนไม่ทราบเป็นลูกศิษย์อาจารย์ป่วย ขอยกแรงงานของเขาบูชาคุณอาจารย์ป่วยได้ ยินแล้วน่าชื่นใจ แสดงให้เห็นว่าอาจารย์ป่วยไม่ใช่เป็นที่ศรัทธาเฉพาะปัญญาชนเท่านั้น แม้แต่ระดับศิลปินทั้งหลายในระดับวงกว้างมีคนนับถือท่านมาก ผมคิดว่าในช่วงนี้ขอจบเพียงเท่านี้ก่อน ขอขอบคุณครับ (ปรบมือ)

นายทินวัฒน์ มฤคพิทักษ์

เป็นอย่างไบบ้าง หลายคนขี้ตากงไม่ใช่วง คงจะซึ่งกับความงามของอาจารย์ป่วย ที่พี่สุวัฒน์ วรคิลก ได้เล่าให้เราฟังด้วยความสุจริตและจริงใจ ไม่ได้ใช้สำนวนนักประพันธ์เลย มีเวลาเหลืออีกเพียงนิดหน่อยไม่ทราบว่ามีส่วนร่วมอภิปรายท่านใดต้องการกล่าวเสริม วันนี้ไม่มีการตอบคำถามเพราะเป็นการเล่าความหลังให้ฟัง (หัวเราะ) อยากจะขอกราบเรียนอาจารย์เพิ่มกันคนละนิด ๆ หน่อย ๆ เพราะว่าอย่าให้เกินเวลามาก ขอกราบเรียนเชิญ ดร.อรัญ (ปรบมือ)

ดร.อรัญ ธรรมโน

ผมขอผ่านผมใช้เวลาตอนแรกไปมากแล้ว

นายทินวัฒน์ มฤคพิทักษ์

อาจารย์ ดร.อรัญ สละสิทธิ์ ขอเชิญอาจารย์ ดร.เสนาะ ดร.เสนาะ ขอผ่าน หรือคุณสุวัฒน์จะครบแล้วใช่ไหมขอ

นายสุวัฒน์ วรคิลก

ขอเรียนแทนอาจารย์คณะเศรษฐศาสตร์ โครงการห้องสมุดป่วยจะคงดำเนินต่อไป เพราะว่าทางรัฐบาลไม่มีเงินให้ เจตนารมณ์ของท่านอาจารย์ป่วยและห้องสมุดอันนี้ไม่ใช่เฉพาะนักศึกษาที่เรียนวิชาเศรษฐศาสตร์เท่านั้น ไม่เฉพาะในมหาวิทยาลัยนี้เท่านั้น นักศึกษาทุนมหาวิทยาลัยทั่วประเทศ หรือประชาชนที่สนใจวิชาเศรษฐศาสตร์ก็สามารถ

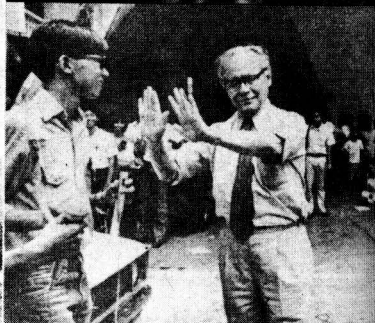
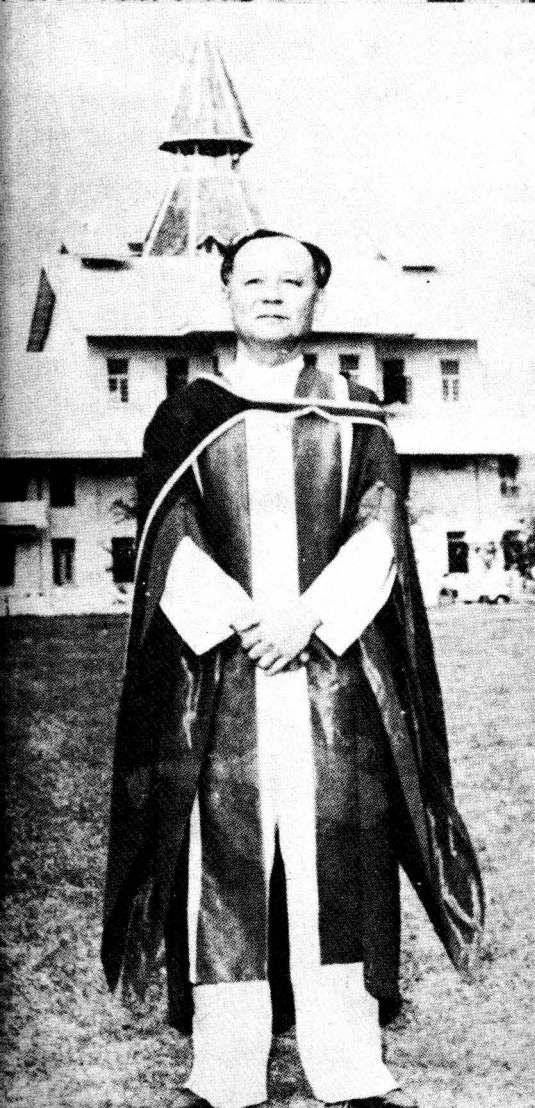
ที่จะมาค้นมาศึกษาค้นคว้าได้ในห้องสมุดแห่งนี้ ปีนี้ผมคิดว่าผมจะต้องเห็นคเหน้อย
อีก มีการทำรายการบันทึกเก็บเงินให้สร้างห้องสมุดสมทบที่ละเล็กละน้อย ผมคิดว่า
เมื่ออาจารย์ป่วยอยู่ในหัวใจของทุกท่านในที่นี้ ผมก็อยากขอร้องทุกครั้งที่มีการจัดราย
การเพื่อห้องสมุดป่วยแล้ว ก็โปรดอย่าได้ขาด ขอให้ช่วยสนับสนุนอย่างเต็มที่ด้วย
ขอบคุณครับ (ปรบมือ)

นายทินวัฒน์ มฤคพิทักษ์

ท่านอย่าเพิ่งกรุดากเลย ขอเวลาสักนิด เราควรจะได้อยู่ร่วมกันให้เกียรติผู้ทรง
คุณวุฒิทั้ง 3 ท่านพร้อม ๆ กัน มิฉะนั้นผู้อภิปรายเหงาแน่ พูดเสร็จท่านไปก่อน (หัว
เราะ) ใครจะปรบมือให้เราดอนท้าย (หัวเราะ) คณะเศรษฐศาสตร์มีข่าวที่จะเรียนให้
ศิษย์เก่าทราบ ว่า เรากำลังทำโครงการห้องสมุดป่วย Puey's Collection ซึ่งขณะนี้ยังขาดเงิน
ทุนอีกมากเลยศิษย์เก่าได้รวบรวมกันขณะนี้ได้มา 3 แสน 7 ก็ยังไม่พอทำอะไร ใครที่
รู้ตัวว่ายังไม่ได้ช่วยคณะฯ เลยแม้แต่บาทเดียว (หัวเราะ) ก็ควรจะลงมือบ้าง ไม่ต้อง
มากไม่ต้องถึงพัน (หัวเราะ) คนละ 500-600 ก็พอ (หัวเราะ) ถ้าเผื่อท่านมี 10 บาท
20 บาทก็ยินดี ตั้งแต่ 1 บาทขึ้นไปน้อยกว่านั้นเราไม่มีทอน (หัวเราะ) คณะยังมีโครงการ
ที่จะสร้างตึกอาคารของดร.ป่วย ในชื่อนี้โดยงบประมาณของหลวง แต่เราก็ต้องช่วยกันหา
เครื่องใช้ไม้สอยในตึก อันนี้ก็คงจะเป็นข่าวดีมากสำหรับพวกเราในเวลาอันใกล้นี้ ไม่
เกินปีหน้า สำหรับสมาคมเศรษฐศาสตร์นั้น มรว.ปรีดิยาทร เทวกุล ให้เรียนว่า สมาชิก
ยังไม่มีมากเท่าที่ควรจะเป็น สมาชิกยังน้อยอยู่และหลายคนขาดการส่งสมาชิกราน
มาแล้ว ขาดส่งค่าสมาชิก ถ้าท่านรู้ตัวที่ควรจะสมัครใหม่หรือว่าต่ออายุค่าธรรมเนียม
ในที่สุดนี้ขอเรียนว่าวันนี้เราได้รับสิ่งต่าง ๆ ที่เป็นคุณค่ามากมาย อย่างน้อยเราก็ได้
ทบทวนความเป็นมนุษย์ของเราว่ามีสักเท่าไร (หัวเราะ) เฉพาะตัวของกระผมเอง
นั้น ขอโทษ (หัวเราะ) ผมยังไม่ได้พูดเลยขอพูดหน่อย (หัวเราะ) กระผมไม่ได้พูดเลยผม
นอนไม่หลับแค้นนี้ (หัวเราะ) เฉพาะกระผมเองนั้นผมเป็นลูกศิษย์ปี 2506 เข้ามา
เป็นรุ่นที่ 2 แล้วก็เป็นผู้แทนของปีและได้เข้าห้องท่านบ่อย ๆ ผมพบว่าเป็นบุคคล
ซึ่งหายากมาก เราจะจัดงานต้องรับน้องใหม่สังสรรค์รับขวัญเพื่อนใหม่ จะเก็บกัน
คนละ 20 บาท เก็บเงินรุ่นที่จ่ายค่าน้ำชาให้รุ่นน้อง พอท่านรู้ท่านบอกท่านเป็นสปอน
เซอร์หมดก็แล้วกัน เท่าไรก็ได้ เราคิดมาประมาณ 5,000 บาท ท่านก็จะจ่ายเงิน พวก
ผมบางคนบอกอุ๊ยอย่ามายุ่งเลย อีกคนบอกว่าชื่อชนหน้าแข็งไม่ร่วงหрок (หัวเราะ)
เบื้องหลังคือ ดร.ป่วยไม่มีชนหน้าแข็งหрок (หัวเราะ) ขานี้ขาวจ้ะเลย (หัวเราะ)
เราก็ได้มา นั่นเป็นปีแรกที่เราพบท่าน ดร.ป่วย และในราวกลางปีผมอยู่ปี 3 ผมก็จัด

ภาพยนตร์อันนี้ผมว่าท่านอาจารย์สิริกจะจำได้ เราจัดหนังในหอประชุมใหญ่เพื่อจะหาเงินซื้อหนังสือให้ห้องสมุด ตอนนั้นห้องสมุดเล็ก ๆ อยู่ชั้น 2 ดิโกม ขอนุมัติทำเป็นโครงการเลย ท่านก็อนุมัติให้จัด ผมเป็นประธานจัด เพื่อน ๆ หลายคนช่วยกันจัด เราฉายหนังเรื่อง How to Murder your wife (หัวเราะ) เรื่องนี้ แจ็ก เลมมอน เป็นพระเอก ชูซาน จอส ผมจำได้และผมแก๊งตั้งชื่อภาษาไทยว่า “มาฆ่าเมียกันเถอะ” (หัวเราะ) และมีดนตรีของ สมธ.เราได้เงินตั้งเยอะเยอะ หักค่าใช้จ่ายแล้วเราเหลือเงินหมื่นหก เศร้งแล้วผมทำบัญชีหมื่นหก แล้วผมยังอุตสาหไปหักออกอีกพันกว่าบาท บอกว่าเป็นค่าโปสเตอร์ ค่าป้ายและค่าพิมพ์บัตร ท่านบอกว่าหักไม่ได้เพราะตอนเสนอคุณไม่ได้บอกว่ามีรายจ่าย (หัวเราะ) ผมก็บอกว่าอาจารย์ครับผมจ่ายไปแล้วพันหกนี้ครับ อย่างงั้นผมจ่ายเอง (หัวเราะ) แล้วท่านก็ควัก ก็อย่างว่าชนหน้าแข้งไม่ร่วง (หัวเราะ) ทำให้เรารู้สึกว่าคนอย่างนี้คงหาไม่ได้ง่าย ๆ

ผมขออนุญาตกราบเรียนว่า ผมขอขอบพระคุณท่านอาจารย์ ดร.อรัญ ธรรมโน ดร.เสนาะ อุณาภูล และพี่สุวัฒน์ วรดิลก ที่ได้มารำลึกความหลัง คนที่มีอายุอานามรุ่นท่านอาจารย์ป่วยหรือใกล้เตียง ก็คงจะได้รำลึกความหลัง ลูกศิษย์รุ่น 2505 ถึง 2510 หรือไม่เกิน 2516 ก็คงจะได้รู้จักอาจารย์ดีขึ้นสำหรับคนที่เข้าหลังเหตุการณ์ 6 ตุลา 19 ก็คงจะได้รู้จักวีรกรรมของ ดร.ป่วยอย่างที่เรารู้จักกัน เราหวังว่าเราคงจะได้พบกันในบรรยากาศเช่นนี้อีกในปีต่อ ๆ ไป แล้วเราจะมีการจัดงานครบรอบ 35 ปี ในปีหน้า ศิษย์เก่าทั้งหลายอย่าพลาดโอกาสนี้

ธรรมศาสตร์กับการเมือง

ขอแสดงความยินดีกับอาจารย์เกริกเกียรติ ที่ได้รับเลือกเป็นนายก (ปรบมือ)
ขอแสดงความยินดีกับอาจารย์ไสว สุทธิพิทักษ์ ที่ท่านขอถอนตัวและก็ถอนได้สำเร็จ
(ปรบมือ) แต่ที่เสียดายก็คือเงินสามหมื่นบาท (หัวเราะ) แต่ในวิสัยของพวกเราธรรมศาสตร์
ทั้งหลาย เมื่อท่านจะไม่เป็นนายกเราก็ยอมให้ท่านไม่เป็นนายก แต่เงินสามหมื่นบาท
เอามา (ปรบมือ) ไม่ว่าอะไรคนรุ่นคุณไสวกับคนรุ่นผมพอ ๆ กัน คุณไสวไม่ว่า
อายุ 58 ผมขอไม่ว่าผมอายุ 59 (หัวเราะ) เพราะฉะนั้นไม่ว่าจะขึ้นหรือลง เสียทั้งนั้น
หัวอกอันเดียวกัน ผมอยากจะเรียนในชั้นต้นนี้เลยที่เดียวนะครับว่า มหาวิทยาลัย
ธรรมศาสตร์ ในขณะนี้มีความประสงค์เป็นอย่างยิ่งที่จะได้รับความสนับสนุนและความ
สัมพันธ์อันดีกับสมาคมศิษย์เก่าทั้งหลายในวันที่ 19 มิถุนายนเดือนนี้ เราจะมีการต้อนรับ
กรรมการของสมาคมธรรมศาสตร์ ซึ่งจะไปประชุมกันที่ในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
และก็เมื่อเช้านี้เองหรือเมื่อวานนี้ผมจำไม่ค่อยได้แต่เราได้ตกลงกันว่า นอกจากสมาคม
ศิษย์เก่าธรรมศาสตร์ทั้งหลายไปร่วมด้วย ซึ่งเราหวังว่านายกสมาคมคนปัจจุบัน ท่าน
คงจะไปร่วมด้วย คือเรากำหนดไว้ว่าเราจะเชิญสมาคมละ 2 ท่าน สมาคมพาณิชย์ก็จะ
เชิญ 2 ท่าน ส่วนสมาคมอื่น ๆ ที่ยังไม่ได้ออกตั้งและกำลังจะออกตั้งนั้นก็ยังเชิญไม่ได้
นอกจากนั้นในวันสถาปนาคือวันที่ 27 มิถุนายน เราก็ใคร่จะขอให้สมาคมศิษย์เก่าทั้งหลาย
เข้าไปร่วมด้วยในงานของมหาวิทยาลัยในวันสถาปนານี้ นอกจากนั้นเราก็คิดเลยไปจน
กระทั่งถึงเตรียมธรรมศาสตร์ในรุ่นต่าง ๆ ซึ่งผมเข้าใจว่ามีอยู่ 8 รุ่น รุ่นที่ 1 ถึงรุ่นที่
8 เราจะเชิญผู้แทนรุ่นละ 2 ท่าน หวังว่าเตรียมธรรมศาสตร์ทั้งหลายจะเข้าไปร่วมกันในงาน
วันสถาปนาด้วยทั้งนี้เพื่อที่จะให้มีความสัมพันธ์อันดีระหว่างนักศึกษาปัจจุบันและ
นักศึกษาในอดีต และความสัมพันธ์ระหว่างอาจารย์ปัจจุบัน อาจารย์ในอดีต และนักศึกษา
อดีตข้อนี้เป็นข้อที่อยู่ในนโยบายของผู้บริหารมหาวิทยาลัยในปัจจุบัน เผอิญผมได้รับเกียรติ
ให้เป็นที่ปรึกษาของกรรมการที่ปรึกษาของสมาคมต่าง ๆ เช่น สมาคมเศรษฐศาสตร์
นี้ตั้งแต่ผมยังเป็นคณบดี คณะเศรษฐศาสตร์อยู่ และได้รับเกียรติให้เป็นกรรมการที่
ปรึกษาของสมาคมธรรมศาสตร์ในการที่ผมมาเป็นอธิการบดี ก็ได้รับทราบว่าแต่เดิม
มานั้นมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์เคยต้อนรับสมาคมศิษย์เก่าเข้าไปอยู่ที่ท่าพระจันทร์นี้
แต่ต่อมาจะด้วยเหตุที่ว่าเรามีที่น้อย และมีความต้องการมาก วันหนึ่งสมาคมธรรมศาสตร์
และสมาคมบัณฑิตสตรีของธรรมศาสตร์ก็ได้รับโนติสจากผู้บริหารมหาวิทยาลัย

ธรรมศาสตร์ในขณะนั้นว่า พวกเราน้องเรามีความต้องการจะได้ที่มาก เพราะฉะนั้น พวกเราน้องพี่ขยับขยายออกไปเกิดถ้าเป็นเรื่องจริงเช่นนี้ที่ผมได้ทราบมาจากสมาคม ธรรมศาสตร์และสมาคมบัณฑิตสตรี ก็รู้สึกได้ว่าไอ้สิ่งที่เราทำผิดไปเมื่อครั้งก่อนนี้เราควร จะทำให้ดีขึ้นในครั้งนี่ เพราะฉะนั้นจึงได้มีการตกลงกันว่าในเมื่อสมาคมมีเงินที่จะสร้างตึก และเวลานี้เขาก็พยายามจะไปหาซื้อที่นอกจากที่ท่าพระจันทร์ เพื่อที่จะสร้างสมาคม เงินของเรามีอยู่ 5 ล้านบาท ทางมหาวิทยาลัยในปัจจุบันนี้ก็เลยเชิญให้สมาคมธรรมศาสตร์ แทนที่จะไปซื้อที่อื่น และก็ไปสร้างก็ไม่ต้องซื้อที่แล้ว มาสร้างในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เพื่อที่จะได้เป็นที่อุณาผังก่องระหว่างอาจารย์ นักศึกษาข้าราชการบูรการปัจจุบัน และก็ บัณฑิตและนักศึกษาเก่า ข้อนี้เป็นข้อที่เราต้องการเป็นอย่างยิ่ง สมาคมธรรมศาสตร์ก็มีข้อ เจริญใจอยู่บ้างเล็กน้อย เดิมทีเดียวเรานึกว่าจะไปสร้างที่ข้าง ๆ สนามฟุตบอลที่เป็นตึก อ.ม.ธ. ในขณะนั้นแต่สมาคมก็เกี่ยวข้องจะไปสร้างอยู่ที่ไกล ๆ สนามหลวง การที่จะไป อยู่ไกล ๆ สนามหลวงนี้จะเห็นได้ว่า ไอ้แนวของธรรมศาสตร์เราไม่ว่าเก่าหรือใหม่มันชอบ ชักชวนคนในสนามหลวงอยู่เสมอ (หัวเราะ) เวลาพูดกับ อ.ม.ธ. ในปัจจุบันนี้เขาพูด ว่า อาจารย์อะ อยากจะทำนิตรรศการไอนั้นไอนี้ ผมก็บอกว่าทำนิตรรศการที่นี้ก็ลานโพธิ์ ไร่ละ หรือทางที่เขาจะเดินขบวนไปสถานทูตอเมริกัน ต้องประชุมไกล ๆ จะต้องเปิด ประตูด้านสนามหลวง ทำไมไม่มาประชุมที่ลานโพธิ์เขาบอกว่ามันไกลไป ผมถามว่า ไกลอะไรกัน จากลานโพธิ์ไปสถานทูตอเมริกันกับสนามหลวงไปสถานทูตอเมริกัน ไม่ค่อยจะต่างกันเท่าไรหรอกเขาบอกว่าไม่ใช่หรอกครับอาจารย์ อาจารย์ยังไปหน่อย (หัวเราะ) เขาไม่ได้พูดหรอกครับ แต่ผมรู้เขาบอกว่าไกลสนามหลวง สมาคมธรรมศาสตร์ ก็เช่นเดียวกัน อะไรมันไกลสนามหลวงไม่ชอบ ชอบให้มันใกล้สนามหลวง ทาง เราก็บอกว่า เออที่จะไปสร้างข้าง ๆ อยู่ใกล้กับคณะสังคมฯ ซึ่งขณะนี้เป็นที่จอดรถอยู่ฝ่าย สถาปนิกเขาไม่เห็นด้วยเลยซึ่งจะทำให้ธรรมศาสตร์ที่มันแล้วอยู่แล้วแล้วร้ายลงไป เราก็บอก เขาน่าจะคิดที่อื่น ที่นี้ก็ปรากฏว่ามีกรรมการหลายท่าน เช่น คุณอุทธรณ์ พลกุล ธรรมศาสตร์นี้ยังว่างก็มี ก็อยากเห็นน้ำอยากเห็นแว่นน้ำสะท้อนแสงใครออกหักเห็นน้ำ จะได้สะดวกดี (หัวเราะ) เราก็บอกเลยรับหลักการให้ไปสร้างไกล ๆ น้ำ บางที่อาจอยู่ใกล้ตึก เศรษฐศาสตร์ก็เป็นไปได้กรณีเช่นนี้ แต่ว่าที่ผมเรียนมาทั้งหมดนี้ก็คือ

หนึ่งเราอยากจะกระชับความสัมพันธ์ระหว่างศิษย์เก่ากับมหาวิทยาลัย เราไม่ ต้องการให้ไปอยู่ที่อื่น เราต้องการให้อยู่ด้วยกันที่นี้ คับที่อยู่ได้คับใจอยู่ยาก เราอยู่ด้วยกันนี้ แล้วเราจะได้หีบขี้มเงินซึ่งกันและกัน (หัวเราะ) แต่ที่ผมพูดถึงนักเศรษฐศาสตร์อย่าง เดียว แต่ความอุณาผังก่องอยู่ด้วยกัน ผมหวังเป็นอย่างยิ่งว่าเมื่อสมาคมธรรมศาสตร์

ไปสร้างตึกห้าชั้นแล้ว สมาคมเศรษฐศาสตร์ก็คงจะมีที่อยู่ที่นั่น สมาคมรัฐศาสตร์ก็คงจะมีที่อยู่ที่นั่น สมาคมพาณิชยศาสตร์ก็คงจะมีที่อยู่ที่นั่น สมาคมสตรีป็นเป็นปีของสตรี จะปีนี้หรือปีหน้าก็ยังมีที่อยู่ที่ทำพระจันทร์ของเรา ถึงแม้ว่าจะขยายงานของเราว่าจะออกไปอยู่ที่อื่น ที่รังสิตเป็นต้น ก็ไม่ได้หมายความว่า เราจะทอดทิ้งทำพระจันทร์ตรงกันข้ามเราต้องการให้อยู่ที่ทำพระจันทร์นี้ เพราะฉะนั้นผมก็เลยเรียนว่าขอให้ท่านพยายามกระชับความสัมพันธ์กับสมาคมศิษย์เก่าอื่น ๆ และที่เราผู้บริหารมหาวิทยาลัยในปัจจุบันนี้ก็มีความสุขอย่างยิ่ง ผมไม่ทราบว่าคุณสมาชิกทั้งหลายจะหิวมากหิวน้อยแค่ไหน เมื่อเช้านี้ผมอ่านหนังสือพิมพ์ว่าที่ผมได้รับเชิญมาพูดในวันนี้จะพูดเรื่องเศรษฐกิจของประเทศไทย แต่ที่ผมบอกกับอาจารย์วรธรรมว่าที่ผมจะพูดนั้น พูดเรื่องธรรมศาสตร์กับการเมือง (ปรบมือ) ถ้าหากว่าผมจะพูดเศรษฐกิจแห่งประเทศไทย ผมเข้าใจว่าความหิวของท่านจะมีมากขึ้น (หัวเราะ) เพราะฉะนั้นถ้าหากว่า ถ้าผมพูดเรื่องการเมืองแล้ว ถึงแม้ว่าจะกินเวลามากกว่าเศรษฐกิจแห่งประเทศไทยอาจจะทำให้ความหิวลดน้อยลงก็ได้ เพราะฉะนั้นผมจะขออนุญาตพูดเรื่องธรรมศาสตร์กับการเมืองธรรมศาสตร์กับการเมืองไม่ใช่วิชาธรรมศาสตร์และการเมือง แต่ธรรมศาสตร์กับการเมืองเอากันมันตรง ๆ ไปเลย (หัวเราะ) ไม่ทราบว่าคุณทั้งหลายเห็นชอบด้วยไหม (ปรบมือ) เมื่อท่านทั้งหลายเห็นชอบด้วย ผมจะขอขยายความแห่งการพูดออกเป็น 3 ตอน

ตอนที่ 1 ว่าด้วยประวัติคนเราเมื่อแก่ ๆ แล้วมักจะพูดถึงอดีตและด้วยสายตามองไปสู่อนาคตแต่อดีตก็เป็นของที่สำคัญ เพราะฉะนั้นขอพูดเรื่องประวัติของธรรมศาสตร์ ม.ธ.ก. และ ม.ธ. (ปรบมือ) ถัดไปในตอนที่ 2 ผมจะขอพูดเรื่องการเมืองและตอนที่ 3 ผมจะขอพูดถึงเรื่องปัจจุบันและอนาคต

มหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมืองก่อตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2477 มีกำเนิดมาจากโรงเรียนกฎหมายซึ่งกรมหลวงราชบุรีฯ ได้ตั้งไว้ในปี พ.ศ. 2440 และในหลวงรัชกาลที่ 5 ท่านตั้งให้เป็นโรงเรียนหลวง คือ ก่อนนี้ยังเป็นโรงเรียนเอกชน พอรัชกาลที่ 5 ท่านตั้งให้เป็นโรงเรียนหลวงในปี พ.ศ. 2454 เป็นโรงเรียนกฎหมายสังกัดกระทรวงยุติธรรม ต่อมาในปี พ.ศ. 2467 รัฐบาลในขณะนั้นได้ตั้งสถานศึกษาขึ้นเพื่อที่จะอำนวยความสะดวกในโรงเรียนกฎหมายของกระทรวงยุติธรรมเพื่อที่จะได้ให้เป็นที่แหล่งผลิตเนติบัณฑิต ต่อมาในปี 2476 ระหว่างโรงเรียนกฎหมายก็ตั้งอยู่มาเรื่อย ๆ ในปี 2476 การเมืองเข้ามาครอบงำกับโรงเรียนกฎหมายกระทรวงยุติธรรม โดยที่ว่าโรงเรียนกฎหมายได้ถูกยุบไปแล้วก็ในปี 2476 นั้นโรงเรียนกฎหมายไปรวมกับโรงเรียนข้าราชการพลเรือนซึ่งอยู่ใน

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย รวมกันเรียกว่าคณะนิติศาสตร์ อยู่ในสังกัดของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ท่านทั้งหลายคงจะทราบและจำได้ว่ารัฐบาลของพระยามโนปกรณนิติธาดา และในระหว่างนั้นหลวงประดิษฐมนูธรรมได้ถูกเนรเทศไปอยู่ในยุโรปในฐานะที่เป็นผู้ที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นคอมมิวนิสต์ แต่ต่อมาในปี 2476 นั้นเองหลวงประดิษฐมนูธรรมได้กลับมาในประเทศไทย แล้วก็ได้มีการตั้งกรรมการขึ้นสอบสวนว่าเป็นคอมมิวนิสต์จริงหรือไม่ ซึ่งใคร ๆ ก็รู้ว่าคำตอบนั้นมีความแต่ดั้งเดิมคือไม่เป็นจริง เพราะฉะนั้นในปี 2477 ม.ร.ก. จึงได้ก่อกำเนิดขึ้น เหตุที่ ม.ร.ก. ก่อกำเนิดขึ้นในปี 2477 นั้นก็มีความเกี่ยวข้องกับหลวงประดิษฐมนูธรรมอยู่อย่างมาก เพราะเหตุว่าหลวงประดิษฐมนูธรรมนั้นเมื่อเราทราบประวัติท่านเคยเรียนหนังสืออยู่ที่ฝรั่งเศสและในประเทศฝรั่งเศสนั้นนอกจากจะมีมหาวิทยาลัยปารีสแล้วยังมีโรงเรียนที่ลือชื่ออยู่แห่งหนึ่ง คือ เอ กอลีฟ แดซีอัส โพลิติก คือ Three schools of Political Science โรงเรียนนี้มีชื่อเสียงเหลือเกินว่าได้ทำให้ประเทศฝรั่งเศสมีการศึกษาทางด้านรัฐศาสตร์และการเมืองอย่างสูง เพราะฉะนั้นเมื่อหลวงประดิษฐมนูธรรมเป็นผู้ก่อตั้งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ในปี 2476 ความจริงปี 2476 มาสำเร็จในปี 2477 นั้นหลวงประดิษฐมนูธรรมได้ลอกแบบมาจาก เอ กอลีฟ แดซีอัส โพลิติก มาตั้งชื่อโดยที่ท่านประยุกต์กับสภาพการเรียนกฎหมายในประเทศคือนักเรียนกฎหมายในประเทศไทยขณะนั้นไม่ว่าจะเรียนอะไรจะต้องเรียนวิชาธรรมศาสตร์ นิติศาสตร์ ธรรมศาสตร์ ก็เลยเอาธรรมศาสตร์มารวมกับ Science Politic ก็เลยเป็นธรรมศาสตร์และการเมือง นี่เป็นเค้าของมหาวิทยาลัยเรา คราวนี้ผมจะขอเว้นสักพักหนึ่งแล้วอยากจะเรียนให้ทราบไอ้เรื่องเดียวกันตัวของผมเองบ้างทุกคนก็คงจะทราบดีแล้วว่าผมเป็นนักเรียนรุ่นแรกที่เข้าศึกษาในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และการเมือง พ.ศ. 2477 แต่ในขณะที่เดียวกันเมื่อผมจบธรรมศาสตร์ไปแล้ว ผมก็เผชิญเคราะห์ที่ได้ทุนจากรัฐบาลให้ไปศึกษาต่างประเทศ ผมก็ขึ้นไปให้ติค โคมในขณะนั้นเป็นห้องสมุดของมหาวิทยาลัย แล้วก็คิดว่าเราจะไปเรียนที่ไหนดี ก็ปรากฏว่ามีหนังสือคู่มือของการศึกษาวิชาเศรษฐศาสตร์อยู่เป็นปีกใหญ่และเป็นของฝรั่งเศส แล้วเขาก็อ้างว่าไอ้ที่มหาวิทยาลัยที่มีชื่ออยู่ในขณะนั้นคือ London School of Economics and Political Science ที่นี้ถ้าอ่านประวัติของ London School of Economics and Political Science จะเห็นได้ว่าผู้ที่ก่อตั้ง London School of Economics and Political Science นั้นคือพวกเฟเบียน โซเชียนลิสต์ มีเบอร์นาค ซอร์ บี F cwells ซึ่งแล้วเขาก็ลอกแบบมาจากไหน มาจาก เอ กอลีฟ แดซีอัส โพลิติก ซึ่งก็เข้ากันดีกับวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง เมื่อผมไปอยู่ใน London School of Economics and Political Science ก็รู้สึกอบอุ่นใจเหมือนกันกับที่อยู่ ในธรรมศาสตร์และการเมือง London School

of Economics and Political Science แก่กว่าธรรมศาสตร์อยู่ประมาณเกือบ 40 ปี ของเขานี่เกิด
ปี พ.ศ. 2438 ของเราเกิดในปี พ.ศ. 2477 ในทัศนะของผมมีอคติพอใช้คือรู้สึกว่าง
สองสถาบันนี้ยังดำรงชื่อเสียงอยู่เรื่อย ๆ ส่วน เอ กอสีฟ เดซิอัส ที่ปารีสนั่นมันได้กลาย
เปลี่ยนแปลงไม่มีใครมีชื่อเสียงแล้วเป็นโรงเรียนธรรมดาไป เพราะฉะนั้นก็เป็นที่ยืนหยัดกันอยู่
เสมอว่า ถ้าหากพูดถึงยุโรปแล้วเรื่องสังคมศาสตร์นี้ไม่มีใครกิน London School of
Economics and Political Science แต่ถ้าพูดถึงเอเชียแล้วสังคมศาสตร์ไม่มีใครที่จะดีเกิน
กว่ามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (ปรบมือ) โปรดคำนึงถึงคำที่ผมใช้ว่า “ควร” มันอาจจะยัง
ไม่ใช่มหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมืองมีชีวิตอยู่ตลอดมาและก็ในระหว่าง
สงครามโลกครั้งที่ 2 ก็เป็นที่ซ่อนสมอ้อยี่ใหญ่ คือ เสรีไทย เป็นที่ทำการสำหรับเสรีไทย
จะได้ใช้วิธีดลบทะเลงเพื่อที่จะทำให้ญี่ปุ่นเชื่อ และก็ในขณะเดียวกันก็เอาพวกที่จะต่อสู้
กับญี่ปุ่นนั้นเข้ามาเลี้ยงไว้ในมหาวิทยาลัยของเราที่ศึกโดมนี้แหละครับ ไม่ใช่ที่อื่น
เพราะฉะนั้นถ้าพูดไปแล้วแม้ว่าวิชาความรู้ของเรามันก็ดีอยู่แล้วละ แต่ไอ้ความที่
มหาวิทยาลัยของเราบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์แก่ประชาชน และประชาชาติมันได้เริ่ม
ทำมาตลอดไม่มีที่สิ้นสุด และในขณะนั้นถ้าหากเกิดว่าญี่ปุ่นเกิดชนะขึ้นมา ก็เชื่อว่า
มหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมืองของเรา คงไม่มีอยู่ต้องกระเด็นไปหมด
แต่เคราะห์ดีที่เขาได้ไปหมด จึงได้ดำรงชีพของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และการเมืองก็
ดำรงกันมาจนกระทั่งปี 2495 ซึ่งรัฐบาลในสมัยนั้นเห็นว่ามีบุคคลหลายคนซึ่งเป็น
อันตรายแก่บ้านเมือง เช่น คุณไสว สุทธิพิทักษ์ เป็นต้น (หัวเราะ) เพราะฉะนั้น (ปรบมือ)
ไอ้มหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมืองนี้เอาการเมืองออกไปเสียดีกว่า ก็เลยกลายเป็น
เป็นมหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์เฉย ๆ วิชาธรรมศาสตร์และการเมือง ก็เหลือ
ธรรมศาสตร์เฉย ๆ ส่วนผู้ประสาทการซึ่งนับว่าเป็นผู้ที่บริหารสูงสุดของมหาวิทยาลัย
ก็เลยเปลี่ยนกลายเป็นอธิการบดี ผมอยากจะเสนอให้พวกเรานั่งคิดกันสักนิดว่า คำว่า
“ผู้ประสาทการกับอธิการบดี” มันแตกต่างกันอย่างไร อธิการบดี อธิการก็ใหญ่ บดก็ใหญ่
ถ้าเช่นนั้นก็ใหญ่สองหน (หัวเราะ) อธิการบดินี้มันใหญ่เหลือเกินใหญ่สองหน ส่วน
ผู้ประสาทการนั้นถ้าเปิดพจนานุกรมดู แปลว่า ผู้อำนวยการ ผู้รับใช้ ซึ่งรับใช้ ซึ่งตรงกับ
หน้าที่ของผมซึ่งกำลังทำอยู่ในขณะนี้คือรับใช้อาจารย์อภิชัยเอช อาจารย์เกริกเกียรติ
เอช รับใช้นักศึกษาเอช รับใช้นักศึกษาก่อนนักศึกษาใหม่มันมันผัดกันแบบนี้ แต่ว่าในขณะนั้น
ปี พ.ศ. 2495 ผู้ที่มีอำนาจในบ้านเมืองเห็นว่าอย่ารับใช้กันเลย เป็นใหญ่กันดีกว่าก็เลยเป็น
ใหญ่สองครั้ง อธิการก็ใหญ่ บดก็ยิ่งใหญ่อยู่ จบภาคหนึ่ง (หัวเราะและปรบมือ) ถ้ายัง
ไม่ให้ผมจะขอพูดการเมืองเป็นภาคสอง

ภาค 2 พวกเราเห็นเขาตัดเรื่องการเมืองออกจากชื่อของเรา เราเสียใจ แต่ที่เราเป็นนักวิทยาศาสตร์ในทางสังคมเราพยายามเอาอคติออกจากใจของเราแล้วก็นั่งคิดว่ามันตัดได้อย่างไร ไอ้การเมืองนี่มันตัดกันได้อย่างไร นะฮะ ตัดกันได้อย่างไร มหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมืองออกมาจากการเปลี่ยนแปลงการปกครอง 2475 ในขณะนั้นพวกรุ่นพี่ของผมเป็นนักเรียนกฎหมาย พวกนักเรียนกฎหมายที่จะเสียสละชีวิตในปี พ.ศ. 2475 ทำนองเดียวกับพวก 14 ตุลาคม พวก 14 ตุลา นี่มันโหม่มาก วีรชนเอ๋ย อะไรเอ๋ย ได้ 2475 อย่างพวกนักเรียนกฎหมายตาย 7 ชั่วโมง ถ้าหากว่าถูกจับเข้าไปเจ็ดชั่วโมง เพราะฉะนั้นพวกเราบางที่ถ้าไม่รู้ประวัติศาสตร์ บางทีเราก็นึกว่าอย่างนั้นอย่างนี้แล้วเราเอออวยนักศึกษากันได้ก็เป็นที่ดี เพราะฉะนั้นในเรื่องแรก 2475 เราทั้งหลายในขณะนั้นซึ่งผมอยู่มัธยมแปดเท่านั้นพวกพี่ ๆ เขาไปกันผมก็ไปกับเขาเหมือนกันในขณะนั้นมีอยู่สองกลุ่ม ในพวกเราที่ยอมเสียสละเพื่อชาติ เพื่อจะเปลี่ยนแปลงการปกครอง กลุ่มหนึ่งคือนักเรียนกฎหมาย อีกกลุ่มหนึ่งคือพวกทหารหนุ่ม ในชั้นแรกก็กลมเกลียวกันอย่างดีเหลือเกินทีเดียวก็ทำนองเดียวกับหลวงประดิษฐ์ หลวงพิบูลย์กลมเกลียวกันแต่ต่อมาก็ทำนองเดียวกับกระทิงแดงกับศูนย์นิสิตนักศึกษา ของพวกนี้ไม่ใช่ของใหม่มันเป็นของเก่าก็เกิดแยกกัน มันก็ใครเด่นกว่าใครอันนี้เป็นเรื่องของการเมือง เพราะฉะนั้นในขณะนั้นจะเห็นได้ว่านักเรียนกฎหมาย ซึ่งเป็นพวกรุ่นพี่ของเราธรรมศาสตร์บัณฑิตทั้งหลายเป็นการเมืองเต็มเปาไม่มีหย่อน ถัดมาในระหว่างสงครามโลกครั้งที่สอง เมื่อทหารกับพลเรือนแตกแยกกัน เสรีไทยก็เกิดขึ้น นี่ก็เป็นธรรมดา ธรรมศาสตร์และการเมืองก็ยุ่งเข้ามาในการเมืองระหว่างประเทศเข้ามาเป็นเสรีไทยอย่างเต็มที่เป็นของที่ผมมองเห็นว่า พวกเราที่ก่อกำเนิดมาจากมหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมืองมันหนีการเมืองไม่ได้ ถึงแม้ว่าคุณจะต้องตัดหางเราตัวไหนแค่ไหนไอ้หางมันก็ยังอยู่และมันยังกระดิกอยู่นั่นแหละ (ปรบมือ) การเมืองมันยังอยู่ มันไปไม่ได้ เหตุผลข้อที่ 2 ที่ว่าการเมืองตัดไม่ได้คือ 1. เราสอนอะไร เราเรียนอะไรกัน กฎหมาย รัฐศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ สังคมวิทยา พาณิชย บัญชีวารสาร ได้พวกเหล่านี้รวมทั้งศิลปศาสตร์ ประวัติศาสตร์ จิตวิทยา พวกเหล่านี้ถ้าคุณเอาการเมืองออกไปแล้ว ไอ้วิชาเหล่านี้เป็นวิชาชนิดไหน ขนโม้ ขนโม้ ขนโม้ไม่มีข้างบนด้วย (ปรบมือ) ไม่มีไส้ ไม่มีอะไร เรียนกันไปเป็นหุ่นเท่านั้นทำบัญชีทำไป ไม่ได้คิดหรือกว่าบัญชีมันถูกหรือผิด มันโกงกันแค่ไหนอะไรนี่ เศรษฐศาสตร์ก็เรียนไป Marginal Aggregate คุณว่ากันไปมันไม่ได้เรื่องสักอย่าง (ปรบมือ) นิติศาสตร์ก็เรียนกันไป จำนำ จำนอง

ตัวแทน และไอ้กรอบของสังคมเป็นอย่างไรซึ่งมันเป็นไร มันจะเรียนอย่างนี้ไม่ได้ เรียนอย่างนี้เรียนไปเป็นหุ่นแท่ ๆ เพราะฉะนั้นมันจะต้องมี interdisciplinary นักปราชญ์ในคณะเศรษฐศาสตร์ในปัจจุบันเรียน Economics equitive simultaneous อย่างนี้ อย่างนั้นแล้วก็คิดไม่ออก หรอกครบต้องไปใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ ได้คอมพิวเตอร์ก็ทำผิดเรื่องก็โง่ทำไมไม่เรียนสิ่งที่เห็นชัด ๆ หนูปากคอกคือที่เขาเรียกกันว่าเรียน Political Economy นี่แหละสำคัญเหลือเกินไปเรียนอะไรก็ไม่รู้ เรียนมันใช้ได้หรอกครบ เศรษฐศาสตร์นี้มันสูง ๆ ขึ้นไปแต่อย่าลืมว่ากรอบของการเมืองมันบังคับไอ้วิชาอยู่ไม่ว่าเราจะเรียนอะไรอยู่ที่ตามนี้เป็นของสำคัญเหลือเกิน

อีกประการหนึ่งที่ผมอยากจะเรียนให้ทราบว่ สิ่งที่ผมประทับใจผมมากเหลือเกิน คือ ที่โรงเรียนผมที่ลอนดอน ส่วนมากเราเรียกกันว่า LSE, London School of Economics อาจารย์ของผมคือ ลอร์ด ครอบบินส์ ซึ่งใคร ๆ ก็รู้จักในขณะนั้นเป็น โพรเฟสเซอร์ เลอ-เนลครอบบินส์ แถบบอกว่าอย่างนี้ พี่พวกคุณเรียน Economics, specialist economics ถ้าคุณเรียน Economics โอเค เรียนไป แต่แถบบอกว่าคุณเรียนไปครึ่งโรงเรียนเท่านั้นชื่อของโรงเรียนเราวางตั้งโยชน์มันยาวอย่างนี้ London School of Economics and Political Science ถ้าคุณเรียน Economics อย่างเดียวครึ่งโรงเรียน ถ้าคุณเรียน Political Science ด้วยเต็มโรงเรียนเพราะฉะนั้นเอาอย่างไรเราต้องเรียน Political Science ด้วยตามนี้เป็นธรรมดาเราทำไม่ได้ ตอนที่ผมจะรับเป็นอธิการบดีนี้ ผมก็เห็นว่าประเพณีของไทยเรานี้ อธิการบดีที่ดีที่สุด ก็คืออธิการบดีที่เป็นใบ้ คือหมายความว่าไม่ออกเสียงเรื่องการเมืองอะไรทั้งสิ้น เข้ามาก็ขอรับกระผม (หัวเราะ) ได้เท่า (หัวเราะ) แล้วแต่รัฐบาลท่านก็แล้วกัน (ปรบมือ) แล้วแต่ มติคณะรัฐมนตรี มติคณะรัฐมนตรีมาอย่างนี้ก็เอาอย่างนี้ ผมก็ขอตั้งเงื่อนไขไว้ว่าขออย่าให้ผมต้องเป็นอย่างนั้นเลยผมขอสิทธิให้ผมได้พูดเรื่องการเมืองบ้าง จะพูดที่ไหนก็แล้วแต่ ขอให้ผมมีโอกาส เมื่อวันก่อนนี้บ้านเมืองลงว่าไง หรือที่ไหนก็ไม่รู้ว่าผมขออนุญาตตั้งเงื่อนไขไว้ว่าให้ผมพูดเรื่องการเมืองเพื่อที่ผมจะได้ช่วยนักศึกษาได้ วันนี้ผมใช้สิทธิของผมเพื่อมาช่วยนักศึกษาพวกโทน ๆ ทั้งนั้นเพราะฉะนั้นนี่เป็นเรื่องที่จำเป็นที่จะต้องกล่าวกัน ให้มันชัด สรุปแล้วการตัดการเมืองออกจากการเรียนวิชามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์แล้วทำไมไม่ได้ ถ้าทำได้ก็หมายความว่าเราก็ไม่ได้ให้การศึกษาที่ถูกต้องชนิดที่จำกัดจริง ๆ แล้วก็อันตรายแก่สังคมไม่ใช่เป็นเพียงแต่ว่าเป็นสิ่งที่ไม่ควรทำ แต่เป็นสิ่งที่อันตรายแก่สังคมคือว่าจะเห็นได้ว่าโลกมันเปลี่ยนอยู่เสมอ เมื่อก่อนนี้ใครสอนมาร์กซิสม์ ใครสอนเลนินนิสม์ ใครอ่านหนังสือเหล่านี้ถูกจับเข้าคุกหมด อาจารย์ทวีป่านี่ไปเยี่ยมแก่ได้แล้ว ถ้าแกยังไม่ดับชีพเสียก่อน เพราะแกสอนเศรษฐ

ศาสตราจารย์สังคมนิยม ที่นี้เมื่ออด ๆ กันเข้าไปพอหลัง 14 ตุลาคม เป็นอย่างไร พวกนี้ที่เหมือนพวกเรตอนเด็ก ๆ พ่อแม่เขาไม่ให้อ่านหนังสือไป เราก็หลบอ่านอาจารย์ทวิเป็นต้น ก็หลบอ่านมาร์กซิสม์แล้วเสร็จแล้วยังไง สมัยนี้เราจะโทษเด็กได้อย่างไรในเมื่อเขาจะอ่านแต่มาร์กซิสม์ เขาไม่อ่านอดัมสมิท เขาอาจจะเอาแง ๆ อันนี้อ่านแล้วสนุกดี อดัมสมิท มาแชลล์ มันซัดมันไม่มีปฏิวัติ (ปรบมือ) และมันไม่ค่อยจะค่าใครเพราะเขาไม่ค่อยชอบ มันสวิงกลับเข้ามานี้เป็นอันตรายอย่างยิ่ง การจำกัดตัดการเมืองออกจากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์นี้เป็นของที่ไม่ควรจะทำ แต่ที่ว่าถ้าหากถ้าเราจะมาเปลี่ยนแปลงกันในขณะนี้มันก็ไม่จำเป็น เพราะเรารู้แล้วว่าธรรมศาสตร์จะต้องรวมอยู่กับการเมือง เหมือนกับไทยกับสยามจะเอาไทยแลนด์หรือสยามผมไม่ว่าขอให้มันตัวจริงอยู่แล้วกัน ขอให้มันเป็นเอกราชมีอธิปไตยอยู่ก็พอเพราะฉะนั้นมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์จะมีการเมืองอยู่ในชื่อหรือไม่สำคัญ แต่การเมืองมันต้องมีอยู่แล้ว ผมไม่แคร์

ภาค 3 (หัวเราะ) ปัจจุบันและอนาคตของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์กับการเมืองในต้นปีการศึกษานี้ มหาวิทยาลัยก็เคยทำ อย่างที่เคยทำ อย่างกับในต้นปีการศึกษา ก่อน ๆ คือเมื่อเด็ก ม.ศ. 5 ได้รับการทรมานมาหลายครั้งหลายคราแล้วก็ได้มีการทรมานครั้งสุดท้ายที่มหาวิทยาลัยเรา โดยที่อาจารย์ทั้งหลายเป็นผู้สอบสัมภาษณ์ก่อนที่จะเข้ามาในมหาวิทยาลัย ก็เกิดหนังสือพิมพ์ลงว่า มีอาจารย์ผู้หนึ่งไปสัมภาษณ์หลานของเขาว่า “คุณเป็นคอมมิวนิสต์หรือเปล่า“ (หัวเราะ) แล้วหนังสือพิมพ์เอาไปลงอย่างนั้น ผมหาอาจารย์ที่สัมภาษณ์อย่างนั้นหาไม่ได้ หาไม่เจอนึกว่าถ้าเจอจะให้รางวัลเจอแต่ความเท็จเกี่ยวกับธรรมศาสตร์มีเป็นอันมากและขอเรียนให้ทราบว่าตั้งแต่ผมเป็นอธิการบดีมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์มาผมก็ประกาศแก่อาจารย์ที่ไปสอบสัมภาษณ์เด็ก ถ้าจะเอาเด็กคนไหนตก ต้องได้รับอนุญาตจากผมก่อนในเรื่องสัมภาษณ์นี้ พวกนี้แสนทารุณเหลือเกินกว่าจะได้มา พอนั่งโต๊ะสัมภาษณ์แล้วเราใช้เวลาไม่เกิน 5 นาทีอย่างมากที่สุดก็ 20 นาที ที่จะไปเอาเขาตกทำลายชีวิตเขา เพราะฉะนั้นเราไม่เคยเอาใครตกเลยตั้งแต่ผมอย่างเข้ามาเป็นอาจารย์และปีนี้ก็ไม่เคยเอาใครตกเลยไม่ว่าจะเป็นคอมมิวนิสต์ไม่ว่าจะเป็นกระต๊องแดงปลอมตัวเข้ามาเป็นอะไรเอาทั้งนั้น (หัวเราะ) เอาทั้งนั้น มหาวิทยาลัยเราเอาทั้งสิ้น (ปรบมือ) ไม่เคยมีเอาใครตก เพราะฉะนั้นไม่ต้องเป็นห่วงท่านที่มีลูกหลานอย่าเอามาฝากกับผม ไม่ฝากกับรัฐมนตรีกระทรวงศึกษาธิการ(หัวเราะ) ถ้าหากว่าลูกหลานท่านผ่านข้อเขียนมาแล้ว ถ้าใครตกมาบอก ไม่มี นอกจากนั้นเรายังช่วยเหลือคนอื่นเข้ามาด้วยความกรุณาของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ อย่างเช่นมหาวิทยาลัยบางแห่งเขาเอาเด็กเขาเปิด เอาเด็กตาเหล่ตกเอาเด็กที่ติดอ่างตก ถ้าเด็กเหล่านั้นสอบเข้า

ธรรมชาติแล้วคะแนนดีพอใช้คนที่โน่นเรารับที่นี้ เราทำอย่างนี้ (ปรบมือ) เรื่องอะไร คนเรามันจะเลือกได้อย่างไร เราจะเป่ไม่เป่(หัวเราะ) ตาจะเหล่ไม่เหล่มันเลือกกันไม่ได้ บางทีคนตาเหล่ ๆ เป็นยอดมนุษย์ก็เยอะ ไม่จำเป็นที่จะต้องมาวุ่นวายเพราะฉะนั้นผมจึงอยากจะเรียนให้ท่านทั้งหลายที่สำเร็จธรรมชาติ คณะเศรษฐศาสตร์ไม่ต้องเป็นห่วงของเรา เขาว่าอย่างไร เรามีความเมตตากรุณาและมีความโอบอ้อมอารี ให้ความยุติธรรมแก่เด็กเสมอ

ข้อ 2 ธรรมชาติเดงหมดแล้วหรือ แดงหมดแล้วหรือ หนังสือพิมพ์ลงพวกทหารพูด ดร.ป๋วยยามาเป็นอธิการบดีในไม่ช้าหรอก ท่านหลวงประดิษฐจุมาเป็นประธานาธิบดี เดียวนี้พระบรมฉายาลักษณ์ลงจากธรรมชาติหมดแล้ว รูปประติ พนมยงค์ ขึ้นหมดแล้ว ไอ้เรื่องแก่นี้ใครเดินดูในธรรมชาติสักนิดหนึ่งก็รู้ว่ามันเป็นอย่างไร มันจริงมันเท็จแค่ไหน แต่ไม่ใช่วิสัยคนไทยที่จะหาสิ่งจะอย่างนี้ อ้าวเขาสื่อกันเชื่อมันคิดว่าพวกเราเป็นอย่างนี้เสียด้วย เพราะฉะนั้นผมอยากจะเรียนว่าท่านทั้งหลายไม่ว่าจะใครใคร ไม่ใครใครไม่ต้องเป็นห่วง ถ้าท่านสงสัยธรรมชาติเมื่อไหร่เดินไปดู ไม่ต้องให้อธิการบดีมาอธิบายว่ามันจะเป็นอย่างไร เดินไปดูเอาเองแล้วก็จะเห็น มีบางคนเดินเข้าไปในตึกโดม ซึ่งเดี๋ยวนี้ อธิการบดีเขายังคับให้อธิการบดีมาอยู่ที่ตึกโดม มันไม่ค่อยจะสบายเท่าไร เดินเข้าไปดูเอ๊ะ นี่รูปใคร ไม่รู้ครับ รูปในหลวงรัชกาลที่ 5 และก็ตามว่าในหลวงรัชกาลที่ 5 มีรูปทำไม เมื่อกี้ผมอ่านมาแล้วว่า ในหลวงรัชกาลที่ 5 ตั้งโรงเรียนกฎหมาย เราก็เลยตั้งรูปท่านที่นั่น เพราะฉะนั้นดูได้ครับไม่เป็นไร ข้อกล่าวหาอีกอันหนึ่งก็คือว่า เดียวนี้นักศึกษาเป็นอันธพาล ไม่ว่านักศึกษาจะทำอะไร ช่มชู้ อาจารย์จะเป็นอย่างไรก็ตามอธิการบดีจะต้องเข้าข้างนักศึกษาเสมอ นักศึกษาไม่พอใจอาจารย์ไปฟ้องอธิการบดีไล่อาจารย์ออกอะไรเหล่านี้ ข้อเหล่านี้ถ้าผมจะไล่กันจริง ๆ แล้ว คณะเศรษฐศาสตร์เกือบไม่มีอาจารย์เหลืออยู่ ไม่เหลือเลย อย่างว่าแต่คณะอื่นถ้าเอียงไม่มีธรรมนิยมครับ การที่นักศึกษาเริ่มเสียชื่อในครั้งนี้มันเริ่มมาจากพวกเราเอง พวกอาจารย์พวกรัฐบาล บ่อยอย่าง ๆ บ่อยถึงขนาดว่าหลัง 14 ตุลาแล้ว พวกเธอเป็นยอดมนุษย์แล้ว พวกเธอจะช่วยบ้านเมืองได้โดยออกไปสอนประชาธิปไตยกับชาวชนบท แล้วก็ปล่อยออกไป เมื่อปล่อยออกไป พวกนี้ก็สบายอีกเหิมไปค่าคนนั้นนี้ชนบทไม่ดี กำนันไม่ดี ข้าราชการไม่ดีมันก็มี แต่อยากจะเรียนอยู่ข้อหนึ่งว่า record จากข้อเท็จจริง นักศึกษาธรรมศาสตร์มีจำนวนไม่กี่คนที่ไม่ไปเพราะเหตุว่าในตอนนั้นต้องสอบต้องเรียน ตอนนั้นที่ทำเสียชื่อพวกนิสิต นักศึกษานั้น ไม่ใช่ นักศึกษาธรรมศาสตร์นี่เป็นของแน่เป็นของที่เช็กกันได้แน่ ๆ นักศึกษาเก่าไม่ว่าจะเป็นเศรษฐศาสตร์หรือจะ

เป็นที่ไหนอะไรก็ตามเวลานี้เข้าไปในธรรมศาสตร์แล้วรู้สึกลุ่มใจผมเองก็ลุ่มใจ
มันลุ่มใจเพราะอะไร มันกะกะรุงรัง โปสเตอร์นั้นโปสเตอร์นี้ ถ้าไม่ค่าคึกฤทธิ์ก็ค่า
คนอื่น ถ้าไม่ค่าคนอื่นก็ค่า ดร.ป๋วย เดียวกันที่พรรคการละ เดียวกันไอ้โน่นไอ้นี้ พอวัน
อาทิตย์เข้าก็หนังสือเทศน์ หนังสือธรรมะอะไรซึ่งก็เป็นของดี แต่มันกะกะ และนักศึกษา
ก็ใช้หอประชุมใหญ่อยู่เรื่อย ๆ เหล่านี้เป็นของที่เราจำเป็นจะต้องพยายามแก้ไขให้ความ
สะอาดมันมี ให้ความระเบียบเรียบร้อยมันมี ให้ส่งเสริมในสิ่งที่เราควรส่งเสริมแต่ว่า
พยายามป้องกันในสิ่งที่ไม่ควรส่งเสริม ที่นี้ใครเล่าที่ปล่อยให้ให้นักศึกษาทำได้ตามใจ
ชอบ ผมอยากจะเรียนว่าปีกลายนี้ระหว่างที่อาจารย์สัญญา ธรรมศักดิ์ ยังเป็นอธิการ
บดีอยู่แล้วก็ใครต่อใครบ้างรักษาการบ้างไม่รักษาการบ้างในปีกลายนี้ 2517 มีวันอยู่
365 วัน ใน 1 ปี นักศึกษาใช้หอประชุม 173 วัน ไม่มีใครทักทานขอเมื่อไรได้เมื่อ
นั้น ขอเมื่อไรได้เมื่อนั้นเรื่องอะไรขอได้ทั้งนั้น ในเดือนกรกฎาคม 2517 มี 31 วัน นัก
ศึกษาใช้หอประชุม 27 วัน เรื่องอะไรก็ไม่รู้และผมก็เคยเข้านั่งฟัง ในขณะนั้นผมมิได้
รับผิดชอบในเรื่องงานของมหาวิทยาลัย เห็นเขามีอภิปรายกันผมก็ไปนั่งฟังมันน่าเบื่อ
เหลือเกิน มันซ้ำ ๆ ซาก ๆ แล้วก็ดาราเก่งทั้งนั้นขึ้นมาเล่นคนนั้นคนนี่ ของที่จะเป็นประโยชน์
ต่อประเทศจริง ๆ มันก็มีหรอกแต่ของที่ควรจะค่าในเมืองไทยมีเรื่องที่จะค่าเยอะ (หัว
เราะ) แต่มันซ้ำและผมก็ฟังสองที่สามที่ ครั้งที่สองผมก็กลับไปมันน่าเบื่อ และก็ไม่เป็น
ประโยชน์ต่อนักศึกษา ไม่เป็นประโยชน์ต่อภาพพจน์นักศึกษา ผมก็เลยมาบอกว่าคุณ
เอาเรื่อง ซ้ำ ๆ ซาก ๆ คุณทำไมไม่เอาของจริง ๆ มาใครจะรัฐประหารเราเรียกคนได้ทันที
ซึ่งเราไม่เห็นด้วยว่าการที่จะเป็นเผด็จการซ้าย เผด็จการขวา เราไม่ยอมแน่ อย่างนี้ละก็
โอ เค ประชาชนก็อยู่ข้างเราแต่ว่าประเดี๋ยวก็มีคุณนายคุณก็จะใช้หอประชุม 3 วัน
กรกฎาคม คุณจะใช้หอประชุม 15 วัน อย่างนี้ไม่ถูก เอาเรื่องจริง ๆ จัง ๆ คึกว่าเป็น
สิ่งที่เราต้องการ แต่ผมอยากจะขอพูดแทนนักศึกษาสักนึกหนึ่งว่าลักษณะประชาธิปไตย
นั้นมันจำเป็นต้องมี Pressure group จำเป็นจะต้องมีกำลังกดดัน มิฉะนั้นแล้วมันก็ไม่ใช่
ประชาธิปไตย เพราะฉะนั้น เราจะไปว่านักศึกษาทำผิดเสมอก็ไม่ถูก ผมได้ยินอยู่เสมอ
ในเวลานี้ เดียวนี้เขาเอากฎหมายหมู่มาข่มกฎหมาย ซึ่งก็เป็นของจริงว่าถ้าหากมันเป็น
จริง ๆ มันเป็นอย่างนั้น กฎหมู่จะมาบังคับกฎหมายนั้นก็สมควรแต่ว่าคนที่พูดเช่น
นั้นมักจะมีไปอีกอย่างว่าทั้งเดี๋ยวนี้และเมื่อก่อนนี้เขาไม่ได้เอากฎหมายหมู่มาบังคับกฎหมาย
ก็จริง แต่เขาเอาคนคนเดียวหรือสองคนมาข่มกฎหมายอยู่เสมอ ผมจะยกตัวอย่าง (ปรบ
มือ) ให้ดู เมื่อก่อนนี้ถ้าหากว่าเราจะตัดถนนไปที่ไหน รัฐบาลเวนคืนประชาชนไม่มี
เสียง ก็ตกลงตัดไปทั้ง ๆ ที่เขาจะต้องอพยพครอบครัวไปจากที่นั่นที่นี้ รัฐบาลจะสร้าง

อย่างไรที่ไหนหรืออะไรก็ตาม เมื่อรัฐบาลจะทำประชาชนก็จับไม่ได้ไม่มีทางจับเพราะฉะนั้นก็ปล่อยไปตัวได้รับความลำบากต้องโยกย้าย เช่น เจ็อนยันฮี ทุกวันนี้ก็ยังมีปัญหาพวกที่ถูกขนย้ายไปอยู่ที่อื่นก็ได้รับความเดือดร้อน อะไรทุกวันนี้ก็ยังได้รับความเดือดร้อนไปอยู่เถินไปอยู่ลี ไปอยู่ที่กันดาร ถ้าเราไปสอบดูจะเห็นว่าทุกวันนี้เขาก็ยังลำบากอยู่แต่พอหลัง 14 ตุลาคมเขาไม่ยอมเพราะเหตุว่ามันมีอิสรภาพขึ้นมา เขาไม่ยอม เขาไม่ยอมก็ทำอะไรก็มีพวกคือแบ่งอย่างมาบประชันเป็นคั้น เสร็จแล้วเขาก็รวมพวกกันมาประท้วงอย่างนี้ พวกที่ไม่เห็นใครเขาก็เรียกว่ากฏหมู่มาบังคับกฏหมาย อาจจะถูกอาจจะผิดแต่ผมอยากจะชี้ให้เห็นว่ามันเรื่องชนบทแต่เรื่องในเมืองนี้ไอ้กฏคนเดียว กฏสองคนที่บังคับกฏหมายมีเยอะแยะ ยกตัวอย่างเช่น ถนนอโศก-ดินแดง ผมเป็นกรรมการสภาพพัฒนาฯ อยู่ บอกว่าให้ตัดอย่างนี้นะตรงเราวางเส้นไว้ดีไปเมืองนอกมาพักหนึ่งกลับมาผลอนิดเดียวมันอ้อมโค้งอย่างนี้โค้งมฤตยูทำไมโค้งมฤตยูแล้ว ซึ่งคนตายไปตั้งเท่าไร เพราะอะไรนี่ก็เพราะเหตุว่าคนที่เหมือนมาบประชันมันไม่ยอมมันไม่ประท้วงแต่ใช้อิทธิพลไม่ให้สร้างถนนตัดที่ของเขา ถ้าไม่สร้างถนนตัดที่ของเขา เขาได้เปรียบสองอย่าง หนึ่งเขาอยู่ที่เก่าสบาย สองที่ดินของเขามีราคาขึ้นด้วย ถ้าหากว่าถนนเฉียด ถ้าเราได้ยินว่ากฏหมู่เหนือกฏหมาย เราอย่าลืมนึกว่ากฏคนเดียวสองคน มันเหนือกฏหมู่ และเหนือกฏหมายด้วย เรามักจะไม่พูดกัน อันนี้มันน่าเจ็บใจมาก ที่มันพูดกันข้างเดียวเท่านั้น ผมพูดมามากแล้วละก็รู้สึกว้า ถ้าใครจะเอาที่ผมพูดไปปิดเบือนมันก็คงจะทำได้สำเร็จ (หัวเราะและปรบมือ)..... แต่อยากจะเรียนว่าในนามของผู้บริหารมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ในเวลานี้ผมอยากจะเรียนว่า มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ของเรายังเอาใจใส่เรื่องการเมืองยังคงเอาใจใส่ในเรื่องทุกข์สุขของประชาชนยังเปิดประตูกว้างสำหรับประชาชนอย่างที่ผมเขียนไว้ใครจะไปจากท่าพระจันทร์ไปถนนพระอาทิตย์หรือจากถนนพระอาทิตย์ไปท่าพระจันทร์ก็เดินผ่านได้สบายเสรีใครจะ demonstrate ใครจะอะไรที่สนามหลวง ก็มาใช้ส่วที่ธรรมศาสตร์ ถ้าหากว่าเป็นชาวไร่ชาวนามาจากที่ไหนเขาก็เข้ามา เราจะยอมเขาหรือไม่ยอมเขาก็เข้ามา เมื่อเขาเข้ามาเราจะไล่เขาได้อย่างไร คราวสุดท้ายผมก็เขียนไปถึงท่านนายกฯ ถึงปลัดทบวงว่าชาวนามาแล้วนะครบ 2,000 คนจะให้ธรรมศาสตร์รับไหม ถ้าไม่ให้ธรรมศาสตร์รับก็ให้ไปอยู่ที่อื่นหาที่ให้ท่านก็บอกว่าดีแล้ว (หัวเราะ) ดีแล้วหมายความว่าอย่างไรก็หมายความว่าอย่างไร เราไปเที่ยวในต่างจังหวัดทำงานในต่างจังหวัดไป 20-30 คนเขาอุตส่าห์หาฟูกหาอาหารมาเลี้ยงเราอยู่อย่างสบาย พวกชนบทมาเพื่อประท้วงต่อรัฐบาลประท้วงต่อสังคมอันไม่ยุติธรรมของเขานี้ แล้วเราให้เขามาอยู่ที่ธรรมศาสตร์

พวกเราทำอะไรให้เขาไม่ได้ ฟูกเราก็ทำให้เขาไม่ได้ เขาก็บอกว่าไม่ต้องหาเขาปิดกวาง
เองที่เตียน ๆ นี้นอนได้ไม่อะไร ข้าวปลาเราช่วยนิด ๆ หน่อย ๆ นี่เป็นของที่เราน่าจะกระทำ
เพราะฉะนั้นที่ผมอยากจะเรียนก็คือว่า ธรรมชาติเราต้องเอาใจใส่กับการเมือง ไม่
มีปัญหาเพราะเหตุว่าถ้าไม่มีการเมืองแล้วธรรมศาสตร์มันจะไปไม่รอด และหมายความว่า
วิชาความรู้จะก้าวหน้าไปนั้นมันเป็นของหลอก ไม่ใช่เป็นของจริง เราจำเป็นที่จะต้องเอา
ใจใส่กับการเมืองเราจำเป็นที่จะต้องเอาใจใส่กับทุกข์สุขของประชาชน ทุกข์สุขและ
เอกราชของประเทศ ไม่มีปัญหา เราจำเป็นจะต้องทำ แต่ว่าการเอาใจใส่กับการเมือง
นั้นมีขอบเขตอยู่และขอบเขตนั้นก็อะไร คติของผมก็คือ อย่างที่ผมได้เขียนและได้
พูดอยู่ตลอดเวลา คือว่า สันติประชาธรรม สันติประชาธรรมหมายความว่าเราจำเป็น
ที่จะต้องมีการประชาธิปไตย เราจำเป็นจะต้องมีเสรีภาพ สมภาพภราดรภาพ หลีกเลียง
ไม่ได้ แค่นอกไปจากนั้นเราจำเป็นจะต้องมีสมรรถภาพ สมรรถภาพก็เกิดจากวิชาความรู้
ซึ่งเราจะประสิทธิประสาทให้แก่ นักศึกษาของเราและนอกจากนั้นเราจะต้องทำตัว
อย่างให้แก่เด็กรุ่นหลังนี้ว่าเราไม่จำเป็นที่จะต้องใช้วิธีฉ้อฉล วิธโกงเขาเราก็สามารถที่
จะยืนหยัด ทำให้บ้านเมืองของเราดีขึ้นก็คือ หมายความว่า เรามีศีลธรรมข้อสุดท้ายที่เรา
จำเป็นจะต้องแนะนำกับนักศึกษารุ่นใหม่ ๆ ของเราก็คือว่าวิธีที่จะนำไปสู่เป้าหมายหรือ
ประชาธรรมกล่าวคือ จะต้องมีการเสรีภาพ จะต้องมีการภราดรภาพ จะต้องมีการสมรรถภาพ และ
จะต้องมีธรรมะนั้น วิธีการที่ดีที่สุดก็คือสันติวิธี อย่าใช้วิธีรุนแรง ต้องพยายามที่จะใช้
สติปัญญาของเราเป็นประโยชน์แทนที่จะใช้ความรุนแรงซึ่งเป็นธรรมชาติของสัตว์
เดรัจฉานทั้งหลาย ทำให้เกิดสิ่งที่เราต้องการ หวังว่าธรรมศาสตร์และการเมืองจะคู่กัน
ไป และจะคู่กันไปด้วยสันติประชาธรรมขอบคุณ

นายกกล่าว ทางสมาคมเศรษฐศาสตร์ธรรมศาสตร์ขอขอบพระคุณท่านอธิการบดี
ธรรมศาสตร์ ดร.ป๋วย ที่มาให้ความรู้ความถึความอ่าน และเกี่ยวกับประวัติความเป็นมา
และอนาคตของมหาวิทยาลัยเรา ซึ่งพวกเราก็ได้ซาบซึ้งเป็นอย่างดี ขอขอบ
พระคุณครับ

การแสดงปาฐกถา

ณ โรงแรมราชศุภมิตร

13 มิถุนายน 2518

ในวันเลือกตั้งนายกสมาคมเศรษฐศาสตร์ปี 2518-2519

* พิมพ์ครั้งแรกในหนังสือ เศรษฐธรรม์ จดพิมพ์โดยสมาคมเศรษฐศาสตร์ธรรมศาสตร์ 2523

ใช้ conc to make

มือ อิมมาร์ท

ฉันเห็น คน สี่คน แตะ เหว มีด แตะ มี รังจระเข้ เป็น ไร่ นทพ รังจระเข้
ดัง รังจระเข้ ไร่ นทพ รังจระเข้ ตาม ก่อ คน สี่คน : สี่คน นทพ รังจระเข้ เลขา เพื่อ
จระเข้ มือ อิมมาร์ท เป็น จา หนึ่ง ตาม ก่อ นทพ รังจระเข้ นทพ
ดล 100 ไร่ นทพ รังจระเข้ นทพ : เลขา รังจระเข้ สี่คน นทพ รังจระเข้
สี่คน นทพ รังจระเข้ รังจระเข้ รังจระเข้ นทพ รังจระเข้ : ตาม ก่อ คน สี่คน
แล้ว เลขา เห็น คน สี่คน นทพ รังจระเข้

เมื่อ คน สี่คน นทพ รังจระเข้ ก็ ถึง ก่อ มี นทพ คน สี่คน นทพ
นทพ รังจระเข้ มือ เป็น สี่คน นทพ รังจระเข้ นทพ รังจระเข้ ตาม ก่อ คน สี่คน นทพ
รังจระเข้ มือ แตะ เหว มีด มี นทพ สี่คน นทพ รังจระเข้ นทพ รังจระเข้ นทพ
ก็ ถึง รังจระเข้ รังจระเข้ "มือ ไม่ รังจระเข้ นทพ รังจระเข้ นทพ"

มัน รังจระเข้ รังจระเข้ รังจระเข้ รังจระเข้ รังจระเข้ รังจระเข้ รังจระเข้
นทพ รังจระเข้ รังจระเข้ รังจระเข้ รังจระเข้ รังจระเข้ รังจระเข้ รังจระเข้
นทพ รังจระเข้ รังจระเข้ รังจระเข้ รังจระเข้ รังจระเข้ รังจระเข้ รังจระเข้
นทพ รังจระเข้ รังจระเข้ รังจระเข้ รังจระเข้ รังจระเข้ รังจระเข้ รังจระเข้
นทพ รังจระเข้ รังจระเข้ รังจระเข้ รังจระเข้ รังจระเข้ รังจระเข้ รังจระเข้
นทพ รังจระเข้ รังจระเข้ รังจระเข้ รังจระเข้ รังจระเข้ รังจระเข้ รังจระเข้
นทพ รังจระเข้ รังจระเข้ รังจระเข้ รังจระเข้ รังจระเข้ รังจระเข้ รังจระเข้
นทพ รังจระเข้ รังจระเข้ รังจระเข้ รังจระเข้ รังจระเข้ รังจระเข้ รังจระเข้

ขอใจมากทาสี บัตร พร้อมกับลายเซ็นมาก

ถึง ๗๒ คน ผมดีใจที่ยังติดต่อ รวมรุ่นกัน ได้มาก

แกงหน่. ผมติดตามข่าว เมืองไทย อยู่เสมอ และ เมื่อ ได้ เห็น

พวกคุณ ก้าวหน้า ใน กิจการงาน กิดใจ ขอให้ทุกคน มีความ
-สู่ ความเจริญ กิจการงาน และ ชีวิต ครอบครัว.

ต้นฉบับ "เสียดายโอกาส" ลายมือเดิม (บน) เปรียบเทียบกับลายมือใหม่ (ล่าง) ซึ่งเขียนด้วยมือซ้าย

วันนั้น ผมตื่นแต่เช้ามีด แต่รู้สึกว่าจะเป็นไข้ หนาว ๆ ร้อน ๆ คิดว่าจะไม่ไปโรงเรียนตามปกติผมมักจะฝนไปโรงเรียนเสมอ แม้ว่า จะเจ็บป่วยเล็กน้อย เช่น ดาแดง คางทูม บางครั้งไปโรงเรียนแล้วครูเคย ไล่ให้กลับบ้าน เพราะเกรงว่าจะติดเพื่อนนักเรียนอื่น ๆ

ที่เล่ามาข้างต้นและจะเล่าต่อไปนั้น เป็นเรื่องประมาณ เกือบ 40 ปีแล้ว เวลานั้นผมอายุประมาณสิบขวบเศษ ๆ

เมื่อผมล้างหน้าล้างตาเสร็จ ก็ปรากฏว่าบิดาของผมตื่นก่อน แล้ว บิดาของผมป่วยเป็นฝีที่หลังอยู่หลายวัน ตามปกติท่านควรจะอยู่ในมุ้ง แต่เช้ามีดวันนั้นท่านก็ตื่นเช้า พอเห็นหน้าผมท่านก็รู้สึกดีใจ เรียกว่า “ป่วย ไปซื้อจ๊กให้กินหน่อยเถิด”

บ้านเราอยู่ที่ตรอกวานิช ระหว่างตลาดน้อยกับวัดปทุมคงคา ถ้าไปซื้อจ๊ก ต้องเดินไปสำเพ็ง แม้แต่โรงเรียนผมก็ตั้งใจจะไม่ไป แล้ว ถ้าจะไปซื้อจ๊กให้เถี่ย ต้องผัดผ้าโสร่งที่นุ่งอยู่เป็นนุ่งกางเกง ต้องใส่เสื้อใหม่ ต้องเดินไปสืบท่านที่ เดินกลับมาสืบท่านที่ ใครจะ ไป? ทั้งตัวเราเองก็ตะครันตะครอไม่ใคร่สบายอยู่แล้ว ผมอดเอื้อนอยู่ เดี๋ยวทำไมไม่ใช้คนอื่น ทำไมมาใช้ผมอยู่คนเดียว

บิดาของผมไม่พูดอะไร ท่านเป็นคนที่ไม่ช่างพูดเป็นปกติอยู่แล้ว แม้แต่จะตุลุกก็ไม่อยากพูด ผมคิดไปคิดมาเถี่ยใช้ทั้งที่ซื้อจ๊กให้หน่อย แต่ได้กะบิดกะบวอยู่แล้วตั้งครึ่งชั่วโมง และก่อนจะออกเดินทางไปซื้อจ๊กที่สำเพ็งก็ต้องแสดงฤทธิ์ด้วยการทำหน้าที่หน้าเจ้าหน้าอกกะพัดกะเพียดให้เป็นประจักษ์

บ่ายวันนั้น บิดาของผมนอนหลับไปได้สักหนึ่งชั่วโมง หมอกก็มาเยี่ยม คล้ายซึพจรบิดาของผมสิ้นลมไปแล้ว

ทุกวันนี้ ผมยังเสียดายโอกาส ในวันสุดท้ายแห่งชีวิตของบิดา ผม ท่านให้ออกาสผมรับใช้ท่าน แต่ผมไม่รับโอกาสนั้นด้วยหน้าขึ้นตาบาน กลับทำให้ขุนหมองใจท่าน ข้อแก่ตัวใด ๆ ฟังไม่ขึ้นทั้งสิ้น รวมทั้งข้ออ้างว่าไม่ใคร่สบาย

นักศึกษาที่รับผิดชอบในการจัดพิมพ์เศรษฐศาสตร์อนุสรณ์
ซึ่งในที่นี้ มาเร่งรัดให้ผมเขียนเรื่องให้ อนุสรณ์แปลว่าความรำลึก
ความรำลึกเรื่องแรกที่แล่นสู่สมอง คือ เรื่องที่เล่ามาให้อ่านในตอน
ข้างต้นนี้

นักศึกษาที่รักทั้งหลาย โอกาสในชีวิตของเรานี้น้อยนัก
ถ้าพลาดโอกาสไปจะเสียดายจนตาย เพราะในชีวิต น้อยนักที่เราจะ
สอบแก้ตัวได้ ไม่เหมือนการสอบที่มหาวิทยาลัย

วัยที่เราศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัย เป็นวัยที่ดีที่สุดในชีวิตของ
มนุษย์ที่หญิงและชาย วัยหนุ่มวัยสาว เป็นวัยที่ขึ้นบาน กำลังวังชาก็
แข็งกล้า สติปัญญาก็เฉียบแหลมที่สุดในอายุขัยพวกเราเพิ่งพ้นวัยเด็ก
มา และวัยเด็กนั้นทุเรศ เพราะไม่เต็มส่า และพวกเราก็กังยังไม่บรรลุ
ถึงวัยผู้ใหญ่ วัยผู้ใหญ่นั้นก็ทุเรศ เพราะมีเรื่องกวนใจ ต้องรับผิดชอบ
จุกจิก การประกอบอาชีพก็เต็มไปด้วยอุปสรรครกใจ ไฉนเล่าเราจะ
ปล่อยโอกาสแห่งวัยหนุ่มสาวให้ล่วงผ่านไปโดยเปล่าประโยชน์อีกไม่ช้า
เราหวังว่าจะได้รับยกย่องเป็นเศรษฐศาสตร์บัณฑิต เราได้ถือโอกาส
รับและแสวงหาวิชาความรู้ที่แน่นแฟ้นสมกับที่จะเป็นบัณฑิตจริง ๆ
หรือ? หรือเราจะเกะโศกให้นำข้อบัณฑิตมาสู่เรา โดยภายในสมอง
ของเรากลวงอยู่ มีแต่ความท่องจำบวกด้วยโชค? เราได้ถือโอกาสหรือ
เปล่าที่จะฝึกฝนความคิดของเราด้วยการอ่าน การฟัง การคิดทบทวน
และการสร้างพลังแห่งความคิดของมนุษย์ขึ้นแก่ตัวเรา? เราจะถือ
โอกาสหรือไม่ที่จะปักเข็มแห่งความคิดของเราไปสู่ทิศแห่งธรรมะ
ซึ่งเป็นทิศเดียวที่มีความสว่างแห่งชีวิตและเกียรติ? เรามีเครื่อง
มือพร้อมในวัยนี้ เรามีโอกาสเดียว.....เสียดายโอกาส

๒๘ กันยายน ๒๕๐๕

ป๋วย อึ๊งภากรณ์, "เสียดายโอกาส," ใน อนุสรณ์เศรษฐศาสตร์ 2509. พระนคร:
คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (2510) ไม่มีเลขหน้า.

ข้อคิดในการพัฒนาเกษตรกรรม

ท่านผู้เป็นประธาน ท่านนักพัฒนาเกษตรกรรม ที่เคารพ

เดิมที ผมได้รับมอบหมายให้มาพูดเรื่อง “กลยุทธ์การพัฒนาเกษตรกรรม” แต่เมื่อตริตรองดูแล้ว คิดไม่ออกว่า จะพูดว่าอย่างไรได้ รู้สึกสะทกสะทอนหัวนึ่งแครงคำว่า “กลยุทธ์” เป็นกำลัง เพราะผมเป็นผู้รักสงบ ไม่ฝักใฝ่ในยุทธนาการต่อกรกับผู้ใด และไม่เชี่ยวชาญในการใช้เล่ห์กล จึงได้ขอคืนหน้าที่นี้ต่อสมาคมไทย-อเมริกัน ต่อมา ดร. สละ ทศานนท์ ใช้วาทีศิลปะ ทั้งปลอบทั้งขู่มั่นยืนให้พูด ใครเล่าจะขัด ดร.สละได้ แม้ปลาหมอจะตายเพราะปากก็ยังมียอม ผมจึงขอคืนหน้าที่นี้คืนมา โดยขอเปลี่ยนประทุหัวข้อเรื่องเป็น “ข้อคิดในการพัฒนาเกษตรกรรม” ซึ่งพอจะกล่อมแกล่อมไปได้บ้าง หวังว่าท่านทั้งหลายจะไม่รังเกียจ

สังเกตดูจากโครงการการประชุมครั้งนี้ ทางสมาคมจะอภิปรายเรื่องการรวมกำลังเพื่อพัฒนาเกษตรกรรมโดยแยกออกเป็นสามหัวข้อ กล่าวคือ (ก) การวางแผนและจัดระบบงาน (ข) การระดมทรัพยากร ซึ่งได้แก่ ดินกับน้ำ คนและทุน และ (ค) การจำหน่ายผลิตผลโดยพิจารณาทั้งด้านธุรกิจ ด้านตลาด ทั้งภายในและภายนอกประเทศ นอกจากนี้ทางสมาคมยังเชิญข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ในสำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรมาสาธยายเรื่อง การดำเนินงานตามแผนของกระทรวงเกษตร ด้วย

ข้อคิดที่ผมจะเสนอในที่นี้ จะขอเอาโครงการอภิปรายที่กล่าวข้างต้นเป็นที่ตั้งแต่คงจะต้องสับลำดับบ้างตามสะดวก

★ การอภิปราย ในการประชุมใหญ่ทางวิชาการครั้งที่ 1 ของสมาคมไทย-อเมริกัน เรื่อง “การรวมกำลังเพื่อพัฒนาเกษตรกรรม” เมื่อวันที่ 20 พฤศจิกายน 2510

ลักษณะของการพัฒนาที่ได้ผล

ก่อนอื่นใคร่จะชวนท่านทั้งหลายพิจารณาในประเด็นว่า การพัฒนานั้นควรจะมีลักษณะเป็นประการใดแน่ จึงจะได้ผล เมื่อพวกเราเป็นทารก ผู้ใหญ่ท่านให้ตุ๊กตาหรือของเล่นอื่น เช่น รถยนต์ ตุ๊กตามีลูกล้อเข็นได้ ต่อมาเมื่อเจริญวัยขึ้น มีของเล่นชนิดไขลานได้ เป็นที่พอใจ เพราะเมื่อไขไปแล้วก็เล่นได้หลายนาที ไม่ต้องเข็นไม่ต้องใส่แต่เดิน ๆ ไปก็ยั้งรู้หยุด แต่เดิน ๆ ไปก็เดินไปในแนวเดียวกัน ยักย้ายถ่ายเทมิได้ เมื่อเติบโตใหญ่ขึ้น ของเล่นของเราอาจจะเป็นรถไฟใช้ไฟฟ้ามีกำลังเดินได้เอง ไม่ต้องไขลาน และมีเครื่องบังคับอยู่กับมือเรา ให้วิ่งเดินหน้าถอยหลังไปในทางต่าง ๆ นี่เป็นของเล่นที่พัฒนาแล้ว คือ แสลงไปได้เอง โดยมีการควบคุมบังคับห่าง ๆ ได้ผลดี ฉะนั้นฉันนั้น การเพิ่มผลผลิตซึ่งเราเรียกกันว่า การพัฒนานี้ ถ้าต้องใช้กำลังเข็นหรือใส่ที่ก็เดินก็ ก็เป็นการพัฒนาที่ให้ผลไม่สมบูรณ์ หรือแม้ว่าจะสามารถเพิ่มผลผลิตได้นานพอ โดยอาศัยการไขลานแบบรถหรือเรือ ของเล่นไขลาน และเดินไปโดยไม่มีเป้าหมาย จับให้เดินไปทางใดก็เดินไป ก็นับไม่ได้ว่าเป็นการพัฒนาที่ดี การพัฒนาที่ควรจะเป็นที่พอใจนั้น ควรจะเป็นระบบที่มีเครื่องยนต์กลไกของตัวอยู่ในตัว เริ่มกระตุ้นให้คิดก็มีพลังและมีเชื้อที่จะพัฒนาช่วยตัวเอง ไม่ต้องจู้จี้จ้ำจาย แต่อยู่ในบังคับและควบคุมแห่งนโยบาย ให้ดำเนินไปในแนวที่ดีที่ชอบ หันเหได้ตามกาลและเทศะ

ในการพัฒนาประชาชาติ ข้อที่ควรคำนึงก็คือ ประชาชาติประกอบด้วยประชาชนที่เป็นมนุษย์ และมนุษย์แตกต่างกับสัตว์เดรัจฉานหรือตุ๊กตาของเล่นอยู่ที่มนุษย์สามารถใช้สมองใช้ความคิดสามารถช่วยตัวเองได้ ฉะนั้น วิวัฒนาการมาขึ้นด้วยการลงทุนน้อย และได้ผลมากก็คือ วิธีที่จะช่วยให้มนุษย์ประชาชนนั้นสามารถช่วยตัวเองได้อย่างดี กล่าวคือ ผู้ที่มีอำนาจหน้าที่ในส่วนกลาง คือรัฐบาลจำเป็นต้องเคารพในความเป็นมนุษย์ของเอกชน เคารพในศักดิ์และสิทธิแห่งเอกชนที่จะริเริ่มดำเนินการได้ด้วยตนเอง ที่จะดำเนินกิจการของเขาไปได้โดยปราศจากข้อกีดขวางในทำนองถูกเบียดเบียนแย่งชิง หรือห้ามปรามด้วยเอกสิทธิ์อันไม่ชอบธรรม ทั้งนี้ สำหรับเกษตรกรแล้ว จะเห็นว่าบทบาทของเอกชนมีมากมายนัก เพราะการทำนาทำสวน การประมงเป็นเรื่องที่ผู้ทำ ผู้ผลิตมีจำนวนมาก ไม่เหมือนอุตสาหกรรมซึ่งหากรัฐบาลหรือเทศบาลจะผูกขาดนำไปทำก็ทำได้ง่ายกว่า

ด้วยเหตุนี้ ลักษณะที่ดีของวิธีการพัฒนาเกษตรกรรม ก็คือ รัฐบาลพยายามจัดบริการสาธารณะขั้นพื้นฐานให้ เช่น จัดตลาด จัดถนน การจัดการฝึกอบรมความรู้วิชาการการรักษาความสงบเรียบร้อย เป็นต้น แต่ต้องเปิดโอกาสให้เอกชนดำเนิน

การประกอบอาชีพไปได้โดยสะดวกตาย ภายในกรอบแห่งนโยบายกว้าง ๆ แห่งรัฐ

การดำเนินการพัฒนาเกษตรกรรมชนิดที่ผิด ซึ่งมีผู้เคยทำมาแล้ว คือ การควบคุมดูแลในใกล้ชิด จัดตั้งหน่วยรัฐวิสาหกิจเข้าควบคุมดำเนินงาน หรือควบคุมปริมาณการผลิตและการเก็บรักษาพืชผลเป็นต้น ต้องประสบผลเสียหายมา เพราะเป็นการตัดกำลังใจของประชาชนชาวเกษตรทำให้ชาวเกษตรนั้นต้องต่อสู้ด้วยวิธีต่าง ๆ เพื่อหลีกเลี่ยงการควบคุมเมื่อมีการต่อสู้หลีกเลี่ยงซึ่งกันและกัน การพัฒนาย่อมจะเกิดผลมิได้ และในการต่อสู้กันนั้น ระหว่างชาวเกษตรจำนวนมากกว่าและเจ้าพนักงานจำนวนน้อยกว่า ท่านก็รู้ได้ล่วงหน้าว่าใครแพ้ แต่ในกรณีนี้ ทั้งประชาชนชาติเป็นผู้เสียหายในที่สุด

ความมุ่งหมายของการพัฒนาเกษตร

ก่อนที่เราทำทั้งหลายจะพิจารณาในด้านการวางแผน จัดระบบงานหรือระดมกำลังต่าง ๆ ผมใคร่จะชวนให้ท่านคำนึงย้อนกลับไปถึงประเด็นที่ว่า เราจะพัฒนาเกษตรไปทำไม

คำตอบปัญหานี้อาจจะเป็นได้ว่า เราจะระดมกำลังพัฒนาเกษตร เพื่อให้ผลิตผลของประชาชาติสูงขึ้นเรื่อย ๆ เราต้องการผลิตข้าวให้มากขึ้นสำหรับกินใช้ภายใน และสำหรับมีเหลือส่งออก ต้องการผลิตข้าวโพด ปอ มันสำปะหลัง ปศุสัตว์ สัตว์น้ำ ไข่เป็ด ไข่ไก่ ฯลฯ ให้มากขึ้น เพื่อประโยชน์อย่างเดียวกัน

คำตอบนี้ย่อมไม่พอใจ ด้วยเหตุผลสองประการคือ (1) ยังไม่แจ่มแจ้งว่า ที่จะผลิตมากขึ้นนั้น มากเพียงใด ใครเป็นผู้กำหนด และ (2) ยังไม่มีข้อที่จะทำให้มั่นใจว่า จะมีการเพิ่มผลผลิตในประเภทที่ควรเพิ่ม ลดในประเภทที่ควรลด และการพัฒนาดังกล่าวนั้นจะยั่งยืนถาวรต่อไปนาน

ผมใคร่เสนอเป็นข้อคิดว่า เมื่อวิเคราะห์ให้ลึกซึ้งและรอบคอบพอแล้ว น่าจะผลจากความมุ่งหมายด้านเพิ่มผลิตผล หันมายึดประโยชน์ของชาวเกษตรแต่ละคนเป็นเกณฑ์และผมเห็นว่า การพัฒนานั้นน่าจะมิจุดมุ่งหมายที่จะเพิ่มรายได้ของชาวเกษตรแต่ละคน

การยึดเอารายได้ต่อคนของชาวเกษตรเป็นเกณฑ์ในการพัฒนานี้ จะเป็นหลักการที่ดีในการพัฒนา ทำให้วางแผนได้ถูกต้องยิ่งขึ้นด้วยเหตุผลหลายประการ

ประการที่หนึ่ง การที่ขบวนการพัฒนาจะสำเร็จได้ดีและดำเนินต่อเนื่องกัน*

ประการที่สอง การใช้เกณฑ์พิเคราะห์หาคู่ชาวเกษตรในเชิงรายได้แต่ละคนนั้น ทำให้เราพุ่งเล็งถึงปัญหาอันยิ่งใหญ่ถูกต้อง กล่าวคือ ปัญหาเรื่องกำลังคน ดินหรือ

น้ำ หรือทุนหรืออะไรอย่างอื่น จะหาได้ง่ายถ้าเราได้คนที่มีความรู้ มีความสามารถ มีความริเริ่ม และใช้ความคิดเป็น กลับกัน ทรัพยากรหรือเครื่องมือที่ดีนั้น จะเสื่อมสลายไร้ประโยชน์ ถ้าเจ้าของผู้ใช้ไม่สามารถพิทักษ์บำรุงรักษา หรือก่อให้เกิดขึ้น

ประการที่สาม การคำนึงถึงรายได้ต่อคนในหมู่ชาวเกษตร จะทำให้ผู้ที่มีอำนาจหน้าที่การวางแผนนโยบายเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ สามารถวางแผนนโยบายได้กว้างขวางกว่าที่จะพิจารณา แต่ในด้านเพิ่มผลผลิต สมมติว่า ในกรณีที่ที่ดินสำหรับการเกษตร หรือท้องทะเลสำหรับการประมงมีจำกัด และในขณะเดียวกัน ชาวเกษตรก็สามารถผลิตจำนวนสมาชิกในครอบครัวของตนมากมายและรวดเร็ว นโยบายในด้านประชากร ก็จำเป็นต้องต้องขบคิดกันอย่างรอบคอบสุขุม ไม่ใช่สักแต่จะพูดกันไปตามอำเภอใจ จนไม่สามารถจะกลับคำเกรงจะเสียหน้า อนึ่ง การคำนึงรายได้ของชาวเกษตรแต่ละคนนั้น ย่อมนำไปเปรียบเทียบกับรายได้ของชาวไทยที่ประกอบอาชีพด้านอื่น เช่น อุตสาหกรรม ทำให้วางแผนนโยบายการส่งเสริมอุตสาหกรรมได้ง่ายขึ้น ตลอดจนทำให้เห็นแจ้งขึ้นในการวางแผนพัฒนาเมือง และพัฒนาชนบทให้สอดคล้องต้องกัน และเมื่อกำหนดนโยบายพาดพิงและสอดคล้องกันได้หลาย ๆ ด้าน ก็จะช่วยส่งเสริมซึ่งกันและกัน ให้นโยบายแต่ละด้าน และนโยบายส่วนรวมสมบูรณ์ มีลักษณะอันชอบยิ่งขึ้น

อีกประการหนึ่ง การเน้นพิจารณาเรื่องรายได้ เป็นทางนำไปสู่การพิจารณาทั้งรายจ่ายและรายรับ เพราะรายรับลบด้วยรายจ่ายเท่ากับรายได้ของชาวเกษตร การพิจารณารายจ่ายนั้น พูดยตามภาษาเศรษฐกิจ ก็คือ พิจารณาหาวิธีให้รายจ่ายต่ำที่สุด โดยเทียบกับปริมาณผลผลิตการจ่ายลงทุน ปรับปรุงที่ดิน การจ่ายค่าปุ๋ย การลงทุนซื้อเครื่องทุ่นแรงกับการเลี้ยงโคกระบือเพื่อไถแรง ก็จะเปรียบเทียบกันได้ถูกหลักวิชาโดยถือเกณฑ์หาวิธีจ่ายน้อยที่สุด เมื่อเทียบกับผลผลิต ในด้านรายรับก็จะได้พิจารณาปัญหาต่าง ๆ ได้ถูกต้อง เช่น ปัญหาตลาดภายในและต่างประเทศ การเลือกผลิตพืชผลที่จะได้ราคาดีตามสภาพของตลาด ตลอดจนกระทั่งถึงปัญหา เรื่องพรีเมียมข้าว หรือภาษีอากรโดยทั่วไป

เกี่ยวกับเรื่องนี้ ผมมีข้อสังเกตเพิ่มเติมเกี่ยวกับการวางแผนการประชุมครั้งนี้สองข้อ ข้อหนึ่ง คือ **เรื่องธุรกิจการเกษตร** ซึ่งเป็นหัวข้อในการอภิปรายหัวข้อหนึ่ง ผมหวังเป็นอย่างมากว่า ในหัวข้อนี้ ท่านที่อภิปรายกันจะไม่สนใจแต่เฉพาะการสมรสรระหว่างธุรกิจพาณิชย์กรรม กับเกษตรกรรม ซึ่งนับว่าจะใช้เป็นแนวของการอภิปรายหวังว่าท่านคงจะสนใจเลยไปถึงการมกคลสมรสรระหว่างอุตสาหกรรม กับ เกษตรกรรม ด้วย กล่าวคือ มีปัญหาว่าทำอย่างไรจะจะสามารถสนับสนุนให้ชาวเกษตรของเราผลิตสิ่งทีโรงงานอุตสาหกรรมของเราเองต้องการ และการผลิตนั้นจะต้องให้ถูกต้องทั้งคุณภาพและราคา

เป็นการประกันเรื่องตลาดผลิตผลเกษตรไปในตัว กับอีกปัญหาหนึ่งว่า ทำอย่างไรจึงจะส่งเสริมอุตสาหกรรมประเภทที่จะใช้วัตถุดิบจากเกษตรกรรมของเรา ซึ่งเป็นปัญหาคาบเกี่ยวกับการพัฒนาชนบท ซึ่งเป็นเรื่องสำคัญยิ่งของไทยในปัจจุบันและอนาคต อีกข้อหนึ่งก็คือ เท่าที่สังเกตจากบทความที่มีผู้ส่งเข้ามาใช้ในการประชุมกิติ และสังเกตจากรายละเอียดสำหรับอภิปรายในการประชุมกิติ รู้สึกว่ามีผู้สนใจน้อย ในการที่จะใช้ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์เข้าพิจารณาปัญหาการพัฒนา หัวข้อที่มีผู้สนใจส่วนใหญ่ คือการระดมกำลังและทรัพยากรมาพัฒนา นี่ก็เป็นการถูกต้องเท่าที่เกี่ยวกับด้านเทคนิคของการเกษตร แต่ข้อที่น่าจะสนใจด้วยก็คือ เมื่อระดมกำลังและทรัพยากรมาแล้วจะนำมาใช้อย่างไร ให้ได้ผลกำไรสูงที่สุด และจะนำมาใช้เพื่อการอะไร ซึ่งเป็นปัญหาที่นักเศรษฐศาสตร์โดยทั่วไปอาจจะช่วยได้ เฉพาะอย่างยิ่ง เศรษฐศาสตร์บัณฑิตและคณาจารย์ในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

อะไรก่อนอะไรหลัง

การระดมกำลังและทรัพยากรเพื่อพัฒนาเกษตรกรรมนั้น เป็นเรื่องจำเป็นที่จะกระทำและการประชุมทางวิชาการคราวนี้ได้ให้ความสำคัญในเรื่องนี้เป็นอันมาก แต่วิธีการระดมและวิธีการใช้กำลังและทรัพยากรดังกล่าวมีอยู่หลายวิธี ปัญหาก็คือ ถ้าเรามีเรื่องที่จะทำมาก มีโครงการพัฒนามากโครงการด้วยกัน และมีทรัพยากรที่ระดมมาได้เป็นจำนวนจำกัด เราจะควรอำนาจการให้เป็นอย่างไร จะเฉลี่ยกำลังไปให้ทั่วถึงสม่าเสมอกันหรือ หรือจะเลือกที่ร่ำรวยที่ซึ่ง อุตศรทรัพยากรให้แก่เฉพาะโครงการที่อธิบดีมีเสน่ห์กว่าผู้อื่น

ในการประกวดนางงามที่ใด ๆ แม้จะมีสาวทรงเสน่ห์แพรวพราวไปหมด ก็ยังจำเป็นที่จะมอบมงกุฎให้แก่ผู้เดียว ในหมู่บ้านที่เต็มไปด้วยคนป่วย เราเห็นจะต้องเริ่มรักษาหมอที่ป่วยเสียก่อน เพื่อหมอนั้นจะได้มาช่วยรักษาคนอื่น ๆ เมื่อหายป่วย ฉันทิดก็ฉันทัน การลำดับความสำคัญของโครงการที่จะได้รับการระดมกำลังก่อนหลังย่อมเป็นข้อที่นำคิน้อยอย่างยิ่ง และผมหวังว่าจะได้เป็นข้อที่ท่านสมาชิกในที่ประชุมนี้จะได้ยกขึ้นถกอภิปรายเป็นเรื่องสำคัญ

ตามความเห็นส่วนตัวของผม โครงการอาหารเฉพาะอย่างยิ่ง การผลิตข้าวยังเป็นโครงการที่สำคัญชั้นยอด ส่วนใหญ่ของประเทศไทยและประชาชนเรารู้ความถนัดและเหมาะสมอย่างยิ่งที่จะทำนา ถ้าเราทำอะไรที่เราถนัด เราก็จะทำได้ดีกว่าคนอื่น และจะเป็นประโยชน์แก่ส่วนรวม เหตุผลอีกประการหนึ่งก็คือ ด้านความต้องการทุก 365 วัน มีคนไทยที่กินข้าวอย่างเราเพิ่มขึ้นในโลกประมาณ 1 ล้านคน และมีคนผิวเหลืองชอบกินข้าวอย่างพวกเราเพิ่มขึ้นในโลกทั่วไปอีกหลายสิบล้านคน เห็นจะไม่ผิดแน่ถ้าเราจะผลิตข้าว

เพิ่ม โดยพยายามใช้วิธีให้รายได้ของผู้ผลิตแต่ละคนเพิ่มขึ้นด้วย

โครงการบางโครงการวางไว้สวย ก่อสร้างเสร็จเห็นเด่นชัด น่าศรัทธา เช่น โครงการเขื่อนชลประทาน แต่เขื่อนใช้กินไม่ได้ น้ำที่กักไว้ที่เขื่อนก็ไม่มีประโยชน์ ถ้าแจกออกไปตามคลองเล็กคูน้อยไม่ได้ ฉะนั้น เราควรจะปิดทองให้ทั่วองค์พระ คือ ปิดทั้งหน้าและหลัง สร้างเขื่อนแล้วต้องรีบขุดคลองขุดคู

บางโครงการต้องผสมกับโครงการอื่นจึงจะได้ผลสมบูรณ์พอควร ถ้าเราเร่งรีบทำโครงการแรกให้เสร็จจุล่งไปเป็นเรื่องเด่น แต่ละเลยโครงการหลัง ๆ ไว้ไม่นำพา ก็เป็นเรื่องเสียหาย ขาดตกบกพร่อง ฉะนั้น การประสานงานและการผสมโครงการวางเวลาให้ถูกต้องจึงมีความสำคัญ ถ้ากรมแต่ละกรมตั้งตนเป็นใหญ่พ่ายเรือกันคนละที ไม่ประสานกัน ระดมทรัพยากรมามากก็ไม่ได้ผลสมหวัง

ท่านผู้เป็นประธาน ข้อคิดต่าง ๆ ที่ผมเสนอมานี้ ที่ประชุมจะรับไว้เป็น "กลยุทธ์" ของท่านหรือไม่ก็แล้วแต่ท่าน ผมมีความยินดีที่หน้าที่ของผมในการประชุมนี้จะสิ้นสุดลงแล้ว เหลือเพียงจะขอบคุณท่านเจ้าหน้าที่ผู้ดำเนินการประชุมที่ให้เกียรติให้พูดก่อนในการจัดลำดับวาระของท่านและขอภาวนาให้ท่านทั้งหลายจงประสบความสำเร็จ ได้อัตถุประโยชน์อันยิ่งใหญ่จากการประชุมนี้ ●

* (ต่อจากหน้า ๑๓๘)

ไปโดยอัตโนมัติได้นั้น อยู่ที่กำลังกระตุ้นชาวเกษตรแต่ละคน (Private Incentive) ฉะนั้นถ้าเราคอยเอาใจใส่เรื่องรายได้ของชาวนา ชาวสวน ชาวประมง ทุกคน ทุกภาค ทุกจังหวัดอย่างเดียว ก็จะเป็นการจับชีพจรเลือดลมของขบวนการพัฒนาได้โดยถูกต้อง (ประการที่สอง)

งานอาสาสมัครกับการพัฒนาชนบทไทย

ในที่นี้ จะพูดถึงเรื่องบางอย่างที่รู้และคิดเพื่อเอามาพิจารณากัน ในเบื้องต้นนี้อยากจะอธิบายความคิดของตนเองเกี่ยวกับ

1. ทำไมจึงต้องมีการพัฒนาชนบท

2. ในด้านเอกชนและรัฐบาล เอกชนได้มีการทำอะไรไปบ้าง

3. ความมุ่งหมายในการชุมนุมสัมมนาครั้งนี้มีว่า ควรจะคิดถึงอะไรบ้าง ในขณะที่เรามีหน่วยอาสาพัฒนาทั้งไทยและต่างประเทศ รวมอาสาสมัครไทยที่ทำงานในต่างประเทศและหน่วยราชการเราควรจะทำอะไรร่วมกันหรือไม่

1. แรกทีเดียวก็เกี่ยวกับประสบการณ์ของผมในการพัฒนาชนบท งานในช่วง 30 ปีที่แล้วมาแล้ว เราได้ทำงานด้านการพัฒนากันอย่างไร นับตั้งแต่หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เสร็จใหม่ ๆ นักเรียนไทยที่เรียนในต่างประเทศและในประเทศเริ่มมีบทบาทในการเข้ารับราชการในฐานะต่าง ๆ เพื่อทำงานสนองพระเดชพระคุณของชาติ ขณะที่ประเทศขาดแคลนเครื่องอุปโภคบริโภค การบริหารราชการหลังสงครามโลกไม่ถูกต้อง เช่น การให้อภิสิทธิ์แก่คนบางคน มีการตั้งสำนักงานควบคุมการส่งออกข้าว การให้อภิสิทธิ์แก่ผู้มีอำนาจทางการเมืองเป็นของไม่ถูกต้อง ทางด้านเศรษฐกิจมีความยุ่งเหยิงพอใช้ แม้แต่การแลกเปลี่ยนระหว่างประเทศ เงินไทยขณะนั้นมีอัตราแลกเปลี่ยนหลายอัตรา มีการควบคุมการแลกเปลี่ยนเงินก็จริง แต่ไม่มีประสิทธิภาพ ด้านการค้าก็มีอุปสรรคมากทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ ยังด้านการคลังอีก งบประมาณสมัยนั้นไม่เป็นงบประมาณ เป็นการคาดการณืล่วงหน้าเล็ก ๆ น้อย ๆ รัฐบาลส่วนใหญ่ไม่มี

★ เป็นคำบรรยายของ ดร.ป๋วย อึ๊งภากรณ์ เมื่อวันที่อาทิตย์ที่ 3 ตุลาคม 2519 ตัพิมพ์ิน สรุปการสัมมนาเรื่อง "ความสัมพันธ์ระหว่างอาสาสมัครไทยและอาสาสมัครต่างประเทศ และการพัฒนาชนบท" วันที่ 3-5 ตุลาคม 2519 ณ มูลนิธิบูรณะชนบทแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ ฝายน้ำลึก จังหวัดชัยนาท

รายได้จากภาษีอากร มักจะใช้วิธีกู้เงินจากต่างประเทศมาเป็นเกณฑ์บางคนอาจจะไม่เชื่อ แต่สามารถไปพิสูจน์ได้ เช่น รัฐบาลใช้เงิน 100 ต้องกู้เงินถึง 50 สถิติการค้าระหว่างประเทศไม่ทันกาล ไม่ทราบว่าเป็นี่ควรจะทำอะไรเท่าใด สถิติการค้าปี 1946-47 กว่าจะออกมาก็ปี 1952 ใช้เวลานานหลายปีจึงจะมีสถิติออกมา อย่างนี้จะไปใช้ในการวางนโยบายทางด้านเศรษฐกิจได้อย่างไร เราเก่งทางประวัติศาสตร์มากกว่าที่จะเก่งทางสถิติ แม้แต่บัญชีการใช้เงินและรับเงินของรัฐบาล ก็ใช้เวลาประมาณ 5 ปีถึง 10 ปี กว่าจะออกมาแสดงว่า ไม่มีการควบคุมการคลังของรัฐบาลเลย ที่กล่าวนี้ไม่ได้พูดถึงสภาพการณ์ของบ้านเมือง ว่ายากจนประการใด ถนนหนทางที่จะมีไปชนบทสำหรับอาสาสมัครรุ่นที่ใหม่ ๆ จากต่างประเทศอาจจะเห็นว่า ถนนหนทางดีพอสมควร หรือแม้แต่คนหนุ่มสาวในเมืองไทย อาจจะคิดว่ามันมีอยู่หลายปีแล้ว ความจริงไม่ใช่ แม้แต่ในปี 1954-1955 การจะมาชยันต ถ้าไม่มาทางเรือ ต้องใช้ถนน พวกเราทั้งหลายเวลากลับถึงบ้านกลายเป็นฝรั่งหมดเพราะเหตุว่า สีระแแดง เนื่องจากถนนเป็นลูกรัง มีฝุ่นมาก ไม่ได้รับการซ่อมแซม

2. สิ่งเหล่านี้เป็นปัญหาของบ้านเมืองในขณะนั้น เพราะฉะนั้นพวกเพื่อนผมตัวผมเองจึงมาร่วมกันทำเพื่อจะแก้วิถีชีวิตที่เกิดขึ้นหลังสงคราม พยายามแก้ไขระบบบริหารที่ไม่ดี ให้มันดีขึ้นทั้งในด้านวิชาการ คือ สถิติ ในด้านการบริหารการงาน และการบัญชี ได้พยายามสร้างถนน สร้างเขื่อนเจ้าพระยา เพื่อเป็นจุดเริ่มต้นของการระดมกำลังไปสู่การชลประทาน ได้พยายามสร้างการคมนาคม รถไฟ ท่าเรือ และถนนให้เรียบร้อย ทางไปรษณีย์ แต่ก่อนภายในกรุงเทพฯ จากจุดหนึ่งซึ่งยังเล็กขณะนั้น ไปยังมีอีกจุดหนึ่ง ต้องใช้เวลา 5 วัน ก็พยายามให้ใช้เวลาอย่างมาก 2 วัน หรือให้ดีก็ 1 วัน ถึง นี่เป็นเรื่องที่คนรุ่นผมพยายามทำให้เกิดขึ้น ส่วนเรื่องระหว่างประเทศ ท่านเห็นแล้วว่าเงินบาทของเรามีเสถียรภาพแค่ไหน ที่เคยมีอัตราแลกเปลี่ยนที่ขึ้น ๆ ลง ๆ อยู่มาก ๆ ทำนองเดียวกับเงินปอนด์ขณะนี้ เราได้แก้ไขให้มีเสถียรภาพ ที่มีหลายอัตราทำให้มีอัตราเดียว แต่เพื่อนผมคนรุ่นเดียวกับผมทำมาแล้ว เมื่อถึงเวลาแล้ว ด้วยความร่วมมือของธนาคารโลก ตอนนั้นอยู่ในสมัยจอมพลสฤษดิ์ ได้เสนอรัฐบาลว่า ควรที่จะมีการวางแผนพัฒนาที่ถูกต้อง เพราะเหตุว่าคนเราจำเป็นต้องพิจารณาล่วงหน้าว่าเราจะทำอะไร ประเทศชาติก็เช่นเดียวกัน จำเป็นต้องพิจารณาล่วงหน้าว่าควรจะทำอะไรที่เป็นคุณแก่ประเทศชาติ เพราะฉะนั้นจึงได้มีการวางแผนเศรษฐกิจแห่งชาติขึ้น สิ่งเหล่านี้เรา

ได้กระทำในปลายปี 1948-49-50 และเรื่อยมาถึงปี 1950 กว่า เมื่อได้แก้ไขมาแล้วก็เกิดผลในทางเศรษฐกิจเป็นอันมาก ที่เป็นผลดีก็มี เช่น ก่อนนี้เราต้องพึ่งสินค้าเพียง 3-4 ประเภทเพื่อส่งออก เช่น ข้าว ยาง ดีบุก ไม้สัก เดียวนี้เรามีสินค้าประมาณ 20 ประเภท สำหรับส่งออกสินค้าใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นจากการปฏิรูประบบเศรษฐกิจก็มีข้าวโพด มันสำปะหลัง กระสอบ ป่าน กุ้ง ซีเมนต์ นี่เป็นส่วนดีของการปฏิรูประบบเศรษฐกิจของประเทศของชนรุ่นผม ส่วนที่ไม่ดีก็มีเป็นอันมาก

3. ส่วนที่ไม่ดีเป็นเพราะสมัย 1950-1960 เรายังคำนึงถึงเรื่องการพัฒนาเศรษฐกิจ เราพิจารณาดูรายได้ประชาชาติในสวนรวม ถ้าเพิ่มขึ้น 10% เราพอใจมาก ถ้าเพิ่มขึ้น 16% ก็ยิ่งพอใจใหญ่ ถ้าที่ไหนเพิ่มขึ้นเพียง 5-6% เราก็ไม่ใคร่พอใจ แม้จะมากกว่าที่อื่นเราก็ไม่พอใจ เราดูตัวเลขรายได้โดยสวนรวม บางที่เราก็เผลออกไป แม้มันจะเพิ่มขึ้น 10% ก็จริง แต่ว่าประชากรเพิ่มขึ้นถึง 4% ในกรณีเช่นนี้เป็นข้อที่บกพร่อง ไม่ใช่แต่จะบกพร่องในประเทศไทยเท่านั้น มันบกพร่องทั่ว ๆ ไปในโลกที่สาม

4. ข้อต่อไปก็คือ เราไปดูเรื่องเฉลี่ย เราไปดูว่าผลของการพัฒนาเศรษฐกิจ ด้วยการเอารายได้ตั้ง แล้วเอาจำนวนพลเมืองทั้งประเทศหาร เราไม่ได้ดูในรายละเอียดว่า ที่กรุงเทพฯ การพัฒนาเศรษฐกิจทำให้คนในกรุงเทพฯ มีรายได้เพิ่มขึ้น 20% ต่อปี แต่ในส่วนอื่นโดยเฉพาะทางอีสานภาคใต้ บางที่เขาอาจจะคิดลบด้วยซ้ำ คิดลบก็เพราะเขาทำมาหากินไม่ได้ เราไม่ได้พิจารณาเหตุในสังคม นั่นก็เพราะเหตุว่า วิธีพัฒนาของเรา ซึ่งทุกวันนี้ยังมีอยู่ เป็นการพัฒนาแบบที่ภาษาเศรษฐศาสตร์เรียกว่า Macro คือดูอย่างหยาบ ๆ เราไม่ได้ดูลึกไปในสวนละเอียด เพราะฉะนั้น ถ้าเราสร้างสิ่งที่เป็นประโยชน์ให้แก่ทั่ว ๆ ไปแล้ว เราก็สร้างขึ้นมา เช่น ถนน ในการสร้างถนนก็มีคุณค่าสำหรับชาวชนบทที่อยู่ในที่ที่แต่ก่อนไม่มีถนน เดียวนี้มีถนน แต่คนที่ได้รับประโยชน์มากที่สุดก็คือพวกชาวกรุงเทพฯ หรือภาคกลางหรือแม้แต่ชาวท้องถิ่นที่มีเงินมากกว่าคนอื่นที่มีสติปัญญา มากกว่าคนอื่น สามารถที่จะใช้ถนนนั้นประกอบกิจกรรมของเขา นำเอาพืชผลของชาวบ้านออกสู่ตลาด และได้กำไรมากกว่าคนที่ทำงานอยู่ในนั้น นี่เป็นสิ่งที่ตอนหลังเราคิดว่า การพัฒนาที่วุ่นนี้จะได้ผลดีก็ตาม ประเทศไทยคุยกับประเทศเอเชียว่าไม่มีประเทศที่โหดกว่าไทยแล้ว นอกจากไต้หวันและเกาหลีในบางโอกาส เพราะเหตุว่าตัวเลขของเราขึ้นสูงอย่างมาก แต่ถ้าเราดูเจาะลึกเข้าไปในรายละเอียดแล้ว จะเห็นว่าเราทำผิดพลาดประการ เนื่องด้วยไม่พิจารณาถึงด้านสังคม เนื่องด้วยไม่มีการพิจารณาอย่างที่ท่านผู้ว่าราชการจังหวัดกล่าวเมื่อกี้นี้ว่าการพัฒนานั้นคือช่วยให้คนเขาช่วยตัวเองได้ ด้วยการศึกษ การอนามัย

5. เราไม่ได้คิดอย่างนั้น เราคิดว่าถ้าเราพยายามทำแบบ Free Trade เพื่อป้องกัน
อภิสิทธิ์ วางมาตรการทั่ว ๆ ไป แบบที่เรียกว่าพื้นฐาน (Infrastructure) แล้ว มันจะได้ทั่ว
ถึงกัน การค้นหาเป็นเช่นนั้นไม่ มันไม่ทั่วถึง จึงมาคิดว่าจะมีอะไรอีกไหม สิ่งที่เราทำ
วิธีการพัฒนาของบ้านเมืองนั้นก็ถูกต้อง ถ้าไม่ทำให้เกิดความยุติธรรมในการประกอบ
การเศรษฐกิจ มันก็มีอภิสิทธิ์เกิดขึ้นถ้าไม่ทำให้บัญชีมันดีขึ้น ไม่สร้างถนนให้มากขึ้น
ไม่สร้างเขื่อน ไม่สร้างรถไฟ บ้านเมืองก็จะเจริญไม่ได้ แต่ที่สำคัญก็คือการเฉลี่ยราย
ได้ให้ทั่วถึงกัน และมีการพัฒนาทางสังคมเฉพาะอย่างยิ่งพัฒนาตัวบุคคลขึ้นไปด้วย
เหตุฉะนี้ แม้นในสหประชาชาติ เวลาเขาวางแผนให้ประเทศต่าง ๆ เกิดการพัฒนาในปี
1980 ก็ยังหลงอยู่ในแง่ของตัวเลขรายได้ประชาชาติของแต่ละชาติ แต่ในปี 1970 สห
ประชาชาติได้ออกคำประกาศขึ้นใหม่ ซึ่งแสดงถึงรายละเอียดว่า จำเป็นต้องมีการ
พิจารณารายละเอียดเกี่ยวกับการพัฒนาทางสังคมให้เกิดขึ้นด้วย คำประกาศนี้เป็น
เอกสารของสหประชาชาติซึ่งสามารถค้นดูได้

6. ทางด้านประเทศไทยเรา รัฐบาลได้ตั้งหน่วยงานต่าง ๆ ขึ้น เช่น สำนักงาน
เร่งรัดพัฒนาชนบท กรมประชาสงเคราะห์ ซึ่งมีมานานแล้ว ได้ทำกิจกรรมต่าง ๆ เพิ่ม
ขึ้น โครงการพัฒนาชุมชนซึ่งเกิดขึ้นปลายปี 1958-59 ก็เกิดขึ้น ซึ่งมีหลักการอย่างเดีย
วกัน คือการที่จะไปช่วยเหลืออย่างกวาด ๆ ไปนั้นใช้ไม่ได้ ต้องช่วยในรายละเอียด สำนัก
งานเยาวชนแห่งชาติ ซึ่งเกิดขึ้นทีหลัง ก็ได้ทำงานในเรื่องนี้ก็เป็นสิ่งที่รัฐบาลได้กระทำ
ซึ่งผมไม่จำเป็นต้องกล่าว แต่สิ่งที่ผมได้เกี่ยวข้องกับอยู่ 3 โครงการ คือ

7. โครงการที่ 1 คือ โครงการบัณฑิตอาสาสมัคร มีอายุประมาณ 8 ปี ในขณะ
นี้โครงการบัณฑิตอาสาสมัครนี้ ตั้งใจว่าจะเป็นโครงการที่ให้การศึกษาอย่างเดียว
ส่วนการพัฒนานั้นปล่อยให้เป็นเรื่องสืบเนื่องต่อไป จึงได้วางเป้าหมายไว้ว่าเป็นการฝึก
ให้บัณฑิตรู้จักไปอยู่ในชนบท ทำไมจึงได้วางหลักไปในแง่นี้ เพราะเหตุว่าในโลกของ
ประเทศกำลังพัฒนาอยู่นี้ ในขณะนั้นได้มีข้อมกล่าวหากันอยู่มากว่า พวกเราที่มีวิชา
เรียนกันอยู่ในมหาวิทยาลัยแล้ว ไม่เคยได้ออกไปช่วยบ้านเมือง หมอก็ไม่ออกไปชนบท
อยู่แต่กรุงเทพฯ วิศวกรก็หาอยากเต็มทีที่จะออกไป ครูก็ไม่อยากออก บางทีมีชื่ออยู่ใน
ชนบท แต่ตัวอยู่ในกรุงเทพฯ แม้นักเศรษฐศาสตร์ รัฐศาสตร์ ก็ไม่ออกชนบทที่เป็นข้อ
เสียหาย ในขณะเดียวกันนิสิตนักศึกษาทั้งหลาย ในขณะที่เล่าเรียนกัน ก็มีความใคร่ที่
จะออกไปในชนบท เราจึงทำทนายพวกที่ออกไปในชนบท ชนิดที่ไปตั้งค่ายในระหว่างวัน
หยุดเรียน ทำทนายว่าถ้ากล้าดี อย่าไปเป็นกลุ่มฉิว ให้ไปคนเดียว เรามอบบรมแล้วออกไป
คนเดียว ไปฝึกตัวของตัวให้สามารถอยู่ในชนบทได้ แล้วต่อไปก็จะได้ออกไปสู่การ

บริหารบ้านเมืองในทางชนบท โครงการนี้ต้องการฝึกบัณฑิตอาสาสมัครให้ออกชนบทได้ ในช่วงระยะ 7-8 ปีที่ผ่านมา สถิติปีเฉพาะปีที่ 6 จะเห็นว่า บัณฑิตอาสาสมัครที่ผ่านไปจากโครงการบัณฑิตอาสาสมัครอย่างน้อย 65% หรือ 70% ได้กลับสู่ชนบทอย่างเดิม ซึ่งนับว่าเป็นเปอร์เซ็นต์ที่น่าพอใจพอใช้

8. โครงการที่ 2 ที่เกิดขึ้นพร้อม ๆ โครงการบัณฑิตอาสาสมัคร คือ โครงการมูลนิธิบูรณะชนบทแห่งประเทศไทย ต่อมาก็ได้รับพระมหากรุณาธิคุณรับไว้ในพระบรมราชูปถัมภ์ โครงการนี้มีลักษณะผดจากโครงการบัณฑิตอาสาสมัคร ก็คือว่า เราต้องการให้ชาวชนบทไม่ได้เป็นผู้รับอย่างเดียว ได้รับความช่วยเหลือก็จริงในตอนต้น ๆ แต่ให้ช่วยตัวเองได้ เราถือหลักตามหลักของ ดร. James Yen ชาวจีน ซึ่งอายุประมาณ 90 ปีแล้ว ถือหลักในการพัฒนาชนบท 4 ประการ คือ (1) การอนามัย (2) การศึกษา (3) การอาชีพ (4) การช่วยตัวเองและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน นี่เป็นหลักของดร. Yen ซึ่งพยายามแพร่เรื่องมูลนิธิบูรณะชนบทในประเทศต่าง ๆ มักจะใช้คำภาษาอังกฤษว่า RRM คือ Rural Reconstruction Movement สำหรับไทยเรา TRRM เรียกว่า Thailand Rural Reconstruction Movement ซึ่งเป็นหน่วยที่ 2 ที่ Dr. Yen ได้สร้างขึ้น หน่วยแรกคือ PRRM หรือ Phillipines Rural Reconstruction Movement และหลังจากไทยก็ยังมี RRM ในประเทศต่าง ๆ อีกหลายแห่ง เช่น กานา โคลัมเบีย แต่มูลนิธิบูรณะชนบทก็มีจุดมุ่งหมายอย่างที่ท่านผู้ว่าราชการจังหวัดได้กล่าวถึง คือ พยายามให้ชาวชนบทได้ช่วยตัวเอง และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ถ้าจะประเมินผลมูลนิธิบูรณะชนบทขณะนี้ผมยังพูดได้ว่ามูลนิธิบูรณะชนบทยังไม่ประสบผลสำเร็จในจุดมุ่งหมายของเรา เพราะเหตุว่าเราดำเนินการอยู่ในชัชนาท 14 แห่ง อุทัยธานี 1 แห่ง เรายังไม่สามารถที่จะถอนบูรณาการของเราออกจากหมู่บ้านแม้แต่แห่งเดียว เพราะอย่างนั้น จุดมุ่งหมายของการพัฒนาชนบทอยู่ที่ให้เขาช่วยตัวเองได้ ขณะนี้ยังคุยไม่ได้ว่า สำเร็จ แต่เราก็กำลังเรียนรู้ว่า ทำอย่างไรจึงจะให้ชาวบ้านเขาช่วยตัวเองได้ ทำอย่างไรชาวบ้านจึงจะรวมตัวเป็นกลุ่มเป็นก้อนเพื่อช่วยเหลือตัวเอง แล้วเราค่อย ๆ ถอนตัวออกมาทีละน้อย แล้วไปทำที่อื่นด้วย แต่เท่าที่ดังมา 7-8 ปีนี้ ยังไม่สามารถที่จะกระทำได้

9. โครงการต่อไป คือ โครงการบูรณะชนบทลุ่มน้ำแม่กลอง นี่เป็นโครงการของ 3 มหาวิทยาลัย ซึ่งหนักไปทางด้านวิชาการมากกว่า เราจับลุ่มน้ำแม่กลอง ซึ่งประกอบด้วย 7 จังหวัดเป็นตัวอย่างในการพัฒนา สามมหาวิทยาลัยที่ร่วมกันคือ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดลและมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ท่านคงจะเข้าใจแล้วว่า มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์นั้นเชี่ยวชาญทางด้านสังคมศาสตร์ เกษตรศาสตร์เชี่ยวชาญ

ทางการเกษตร และมหาวิทยาลัยมหิดลเชี่ยวชาญด้านการอนามัยวัตถุประสงค์ของโครงการซึ่งมีลักษณะคล้าย ๆ กับที่ 2 โครงการ กำลังทำ คือ รวมประกอบกันเพื่อให้เกิดหลัก 4 ประการแล้วเอาไปใช้ แต่จุดมุ่งหมายของโครงการแม่กลองผิดกับจุดมุ่งหมายของโครงการบัณฑิตอาสาสมัครและโครงการมูลนิธิบูรณะชนบท ตรงที่โครงการแม่กลองต้องการจะอิงรัฐบาลเป็นหลัก กล่าวคือ 3 มหาวิทยาลัยเป็นผู้ที่จะไปศึกษารายละเอียดในหมู่บ้านต่าง ๆ ได้มีการทดลองในด้านการปลูกพืช มีการทดลองเอาอาสาสมัครด้านอนามัยไปทำงาน มีการทดลองในแง่ที่ว่าทำอะไรจึงทำให้ประชาชนมีการศึกษาดีและใช้บริการของรัฐอย่างดีด้วย เมื่อถึงขั้นหนึ่ง ขณะนี้ถึงเวลาที่จะนำเรื่องทั้งหลายเหล่านี้ไปให้กับกระทรวงทบวงกรม ไม่ว่าจะเป็นกระทรวงมหาดไทยก็คือกระทรวงเกษตร ซึ่งประกอบด้วยกรมที่สำคัญ ๆ เกี่ยวกับที่ดิน และน้ำ กระทรวงสาธารณสุขหรือกระทรวงศึกษาธิการ เวลานี้เรามีการติดต่อกันอยู่ โดยเฉพาะ พยายามที่จะติดต่อกับสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เพื่อจะให้มันเป็นแกนนำ และเมื่อ 3 มหาวิทยาลัยได้ดำเนินการไปพอสมควรแล้ว ก็สามารถจะวางแผนร่วมกับกระทรวงทบวงกรมต่าง ๆ เพื่อที่จะยกให้กับสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ เอาเข้าไปวางแผนอยู่ในแผนการพัฒนา เสร็จแล้วกระทรวงทบวงกรมต่าง ๆ ที่ทำงานร่วมกับ 3 มหาวิทยาลัยขณะนี้นั้น ก็จะได้เป็นผู้ดำเนินการต่อไป

10. ทำไมถึงมีความจำเป็นที่ 3 มหาวิทยาลัยจะต้องเข้าไปทำ ทั้งนี้เพราะเหตุว่าการใช้วิชาการเข้าไปดีกว่าการที่เราจะไปเดาเอาว่า ควรจะทำอย่างนั้นอย่างนี้ เราเข้าไปดูรายละเอียดเลย อีกประการหนึ่ง คือ เราต้องใช้หลักการว่า เราเข้าไปสนิทสนมกับชาวบ้าน เพื่อที่จะได้รู้ความต้องการและทักษะของชาวบ้านในการที่เขาจะพัฒนาของเขาเอง สำหรับราชการมีความใกล้ชิดกับชาวบ้านพอสมควร แต่คิดว่าการที่อาสาสมัครที่เป็นอาจารย์ก็ดี นักศึกษาก็ดี เข้าไปอยู่กับชาวบ้านก็จะได้รับข้อมูลที่ใกล้ชิดและละเอียดยิ่งขึ้น โครงการนี้ยังประเมินผลไม่ได้ เพราะเหตุที่ยังอยู่ในขั้นที่ดำเนินการอยู่

11. นี่เป็นสิ่งที่ผมใคร่จะเรียนว่า ในเมืองไทยเราทำอย่างนี้ เพื่อที่จะแก้ปัญหาที่ว่าทำไมหนอเรามีโครงการพัฒนามากัง 3 โครงการแล้ว ทำไมบางแห่งจึงได้รวยจนน่าเกลียด เช่นในกรุงเทพฯ ซึ่งเป็นเมืองที่น่าเอ็นดูในระหว่างที่ผมเป็นเด็ก ๆ อยู่ แต่ในปัจจุบันเป็นเมืองที่น่าเกลียดมาก และเป็นพิษเป็นภัยอย่างมาก มันไม่ดีทั้งสองฝ่ายทั้งในด้านที่เงินลงอย่างอีสาน ก็เพราะเหตุที่เราเห็นแล้วว่า ถ้าไม่ไปพัฒนาในรายละเอียดในระดับหมู่บ้านหรือ Grass root คงจะเกิดเรื่องแน่ เกิดเรื่องที่ว่า ชาวชนบทว่างงาน หาที่

ทำกินไม่ได้ ก็ต้องเข้าไปในเมือง ก่อให้เกิดแหล่งเสื่อมโทรมในเมือง เกิดปัญหาความยากจนในเมือง และปัญหาที่สำคัญนั้น จะกระทบกระเทือนถึงปัญหาที่สำคัญในทางการเมืองด้วย คือถ้าเราปล่อยให้คนมี มีขึ้นเรื่อย ๆ และปล่อยให้คนจน จนลงเรื่อย ๆ ในไม่ช้า ประชาคมที่เกิดเหตุอย่างนี้ จะอยู่ได้ด้วยความสงบสุขนั้นหาไม่ได้ มันจะต้องเกิดเรื่องทางการเมืองขึ้นมา และเราก็ไม่ต้องการให้เกิดเรื่องทางการเมืองชนิดนี้ เราจึงพยายามที่จะกระทำที่พูดมาเป็นเฉพาะสิ่งที่ผมรู้ดี ทางด้านบ้านเมืองก็กระทำอยู่ทางด้านเอกชนก็ทำอยู่ และสิ่งที่เราจะเรียกว่าแข่งขันกันก็ไม่เรียก เพราะเราร่วมมือกับทางบ้านเมืองอยู่เสมอ และอย่างที่ท่านผู้ว่าราชการจังหวัดกล่าวเมื่อสักครู่ว่า รัฐบาลจะไปช่วยอยู่ทุกแห่งทุกหน ไม่มีรัฐบาลประเทศไหนจะทำได้ เพราะฉะนั้นเป็นหน้าที่ของมหาวิทยาลัย เอกชน มูลนิธิ ที่จะช่วยเสริมให้กับรัฐบาล โดยไม่ต้องไปแข่งกับรัฐบาลแต่จะร่วมมือซึ่งกันและกัน ในการกระทำเช่นนี้ ผมจะยกตัวอย่างอุปสรรคซึ่งมีอยู่หลาย ๆ ประการ

12. ประการแรก อุปสรรคในด้านการบริหาร แม้แต่มูลนิธิฯ โครงการบัณฑิตอาสาสมัคร โครงการแม่กลอง ก็มีอุปสรรคนี้ ไม่ว่าจะเกิดชุมชนอะไรขึ้นมาที่จะไปทำงานด้วยกันทำไปด้วยความลำบาก การบริหารจำเป็นที่จะต้องแก้ไขให้มีประสิทธิภาพ ให้มีความกลมเกลียวกันให้มีความซื่อสัตย์สุจริตต่อกันและกัน

13. ประการที่สอง การที่จะเอาอาสาสมัครเข้ามาทำ หากคนที่มีจิตใจเข้ามาทำ และมีวิชาความรู้เข้ามาทำนั้นหาไม่ยาก แต่หากคนที่รอบคอบและมีความรู้ประมาณตนหาได้ยากมาก เพราะฉะนั้น ในการพิจารณาคัดเลือกบัณฑิตอาสาสมัครทั้งหลาย เราจึงพยายามคัดเลือกที่เราารู้สึกว่า จะไม่ตั้งตัวเป็นเทวดาไปโปรดสัตว์ในหมู่บ้าน ให้รู้จักประมาณตัว อาสาสมัครต่างประเทศก็คงจะไม่ใช่เทวดาฝรั่งไปโปรดสัตว์ เพราะฉะนั้น เราจะต้องเอาคนที่ตั้งใจจริง ๆ ที่จะทำประโยชน์ให้แก่เพื่อนมนุษย์ นี่เป็นหลักการที่พวกเรายึดถือ

14. อุปสรรคอีกชนิดหนึ่งที่ผมอยากจะพูดถึงในตอนนี ซึ่งเกิดเป็นอุปสรรคแก่บัณฑิตอาสาสมัครไทยก็ดีหรืออาสาสมัครธรรมดาก็ดี คือ อุปสรรคที่เกิดขึ้นหลังวันที่ 14 ตุลาคม 1973 เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ซึ่งในครั้งนั้น ใคร ๆ ก็ยกย่องนักศึกษา อาจารย์ ว่าสามารถเปลี่ยนแปลงประเทศจากเผด็จการมาสู่ระบบประชาธิปไตย นักศึกษาก็ถูกปล่อย หลังจาก 14 ตุลา ไม่เท่าใดทางรัฐบาลก็ยังคงอนุญาตให้นักศึกษาออกไปหัวบ้านหัวเมือง เพื่อไปสอนประชาธิปไตย การสอนประชาธิปไตยนั้นสอนกันไม่ได้ มันเป็นเรื่องของการปฏิบัติ และการที่จะไปสอนประชาธิปไตยโดย

นักศึกษานั้น ยิ่งไม่น่ากระทำใหญ่ เพราะพอนักศึกษาไปถึงหัวบ้านหัวเมือง ไปพบความอยุติธรรมที่เกิดขึ้นในสังคม ไปดูความบกพร่องของข้าราชการ การไม่รู้จักรัฏฐประมาณ ตนทำให้นักศึกษาเที่ยวได้ไปค่าคนนั้นคนนี้ ไปดำเนินคดียื่นระบบการปกครอง ไปดำเนินคดียื่นนายทุน คักคินา ขุนศึก จนกระทั่ง เกิดปฏิกิริยาของข้าราชการโดยทั่วไป และปฏิกิริยาของประชาชนโดยทั่วไปก็เกิดขึ้น ชาวบ้านชาวเมืองนั้น ขณะที่นักศึกษายังมีฤทธิ์อยู่ เขาก็ว่าดีเหมือนกัน กับผู้ใหญ่บ้านคนที่เขาไม่ชอบ เมื่อไปค่าผู้ใหญ่บ้านคนนั้น เขาก็ชอบ แต่ว่านักศึกษาไปอย่างมาก 2-3 สัปดาห์ พอกลับมาแล้วผู้ใหญ่บ้านก็ยังอยู่ ชาวบ้านก็ยังอยู่ นักศึกษาเหล่านี้ไปทำโทษมากกว่าไปทำคุณ ถึงแม้ว่าจะมีใจสุจริตอย่างเต็มที่ แต่ผมก็คิดว่าบางแห่งไม่สุจริตและไม่รอบคอบ จึงทำให้เกิดปัญหานี้ขึ้น

15. แม้แต่ทุกวันนี้ อย่างพวกบัณฑิตอาสาสมัครไปด้วยจิตใจสุจริต มีระเบียบวินัยที่จะไปพูดถึงเรื่องการเมือง ก็ยังมีอุปสรรคอยู่ 2 ข้อ

16. ข้อหนึ่ง คือ ในท้องที่ที่ไปปฏิบัติการนั้นอาจจะมีนักศึกษาปลอม (คนหนุ่ม ๆ สาว ๆ กลายเป็นนักศึกษา ไปทั้งนั้น ไม่ว่าจะเข้ามหาวิทยาลัยหรือไม่ก็ตาม) อาจจะไปปลอมไปปลุกระดม เขาก็เลยเป็นห่วง ต้องคอยดูว่า จะเป็นพวกนั้นหรือเปล่า เพราะฉะนั้น การทำงานก็ลำบากมาก

17. อีกอย่างหนึ่ง ก็คือว่า บัณฑิตอาสาสมัครเองไม่ได้ตั้งใจจะไปปลุกระดมมวลชนเพราะเหตุที่เราได้พยายามที่จะรักษามาตรการไว้มาก เพราะเหตุว่าในโครงการต่าง ๆ ของเราเห็นแล้วว่าบัณฑิตอาสาสมัครไปอยู่ 7 เดือน อายุประมาณ 20 กว่าปี จะไปทำอะไรได้ ไปศึกษาเล่าเรียนดีกว่า เพราะฉะนั้น เราก็พยายามจะให้ระเบียบวินัยมากที่สุด แต่ถึงกระนั้นก็ตาม เนื่องด้วยได้มีความโน้มเอียงไปในทางที่จะแก้ปัญหาของสังคม บางทีเราก็เผลอไป เราเอาหนังสือ "อริบดีย" ไปอ่านในชนบท คนที่เขาเห็นว่าเราอ่านอริบดีย เขาก็คิดว่าเราเป็นพวกอริบดีย บางทีเราติดหนังสือเกี่ยวกับฝ่ายซ้ายเล่มหรือสองเล่มก็เป็นที่ถูกเฟ่งเส็ง เพราะฉะนั้น ในเวลานี้ ทั้งในโครงการแม่กลองและบัณฑิตอาสาสมัครก็ดี เราพยายามป้องกันไม่ให้เกิดความเข้าใจผิดเป็นอย่างมาก แต่ก็ยังมีปัญหาอยู่เรื่อย ๆ

18. สำหรับโครงการมูลนิธิบูรณะชนบทนั้น ส่วนมากบูรณาการก็เป็นผู้สำเร็จการศึกษามาหลาย ๆ ปีแล้ว การเข้มงวดกวดขันอย่างที่ได้ทำในโครงการบัณฑิตอาสาสมัครและแม่กลองก็ดี ก็อาจจะไม่จำเป็น แต่บูรณาการทั้งหลายก็ยังคงต้องสำนึกในหน้าที่ของตน อย่างกระทำการอันใดให้เป็นที่ระแวงสงสัยแก่ชาวบ้าน เคารพคติที่เรามีผู้ว่าราชการ

จังหวัด ท่านอยู่มาหลายปีและรู้จักเราดี ผมยังหวั่น ๆ อยู่ว่า ถ้าท่านเกิดย้ายไปจังหวัดอื่นแล้ว ใครเข้ามาใหม่ จะลำบากมาก นี่เป็นสิ่งที่พูดด้วยใจจริง

19. ทำไมเราจึงมาประชุมกันในวันนี้ และขอฝากข้อคิดไว้ในการประชุมวันนี้ด้วย

20. สิ่งที่เราเรียกว่า “อาสาสมัคร” เป็นโรคติดคออินหลายประเทศ Peace Corp Volunteer เกิดขึ้น เกิดขึ้นทางเยอรมัน ออสเตรเลีย ประเทศต่าง ๆ ก็มีอาสาสมัครของตนเอง เช่น ไทย เนปาล อินโดนีเซีย บังกลาเทศ เราจึงได้เกิดความคิดขึ้นมาในระหว่างพวกผู้อำนวยการหน่วยงานทั้งหลายว่า เรื่องอย่างนี้น่าจะจัดให้เป็นระเบียบเรียบร้อย ความสัมพันธ์ระหว่างอาสาสมัครต่างประเทศกับอาสาสมัครในประเทศของประเทศต่าง ๆ ก็น่าจะเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ว่าอีกฝ่ายเขาทำอะไรกัน และเราจะได้ออกว่าอย่างนี้ไม่ดี เราทำอย่างนี้ดีกว่า ถึงแม้ในประเทศไทยเองก็มีหลาย ๆ หน่วย ควรจะเรียนรู้ซึ่งกันและกัน เพื่อให้งานทำงานมีประสิทธิภาพขึ้น สำหรับในเอเชียอาคเนย์ก็เกิดมี IDRC ของแคนาดา ที่สนับสนุนให้มีการศึกษาที่เรียกว่า “Study service” ซึ่งเขาจะประชุมในกรุงเทพฯ เดือนนี้ มีหลายประเทศร่วมมือกัน แต่สิ่งที่เกิดขึ้นเป็นงานใหญ่ก็คือเกิดขึ้นที่เวียดนาม มีการประชุมอาสาสมัครทั่วโลก อาจารย์ณัฐไชย คุณพูนศรี ก็ไปกับผมเป็นคนไทย 3 คน หรือ 4 คน ผมจำไม่ได้ เป็นการประชุมขนาดมหึมาทั่วโลก การประชุมแบบนี้จะเอาผลเนื้อถ้อยกระทงความไม่ได้ แต่ก็จุดเริ่มต้นที่จะสร้างสัมพันธ์ไมตรีต่อกัน เพื่อจะรู้จักซึ่งกันและกันว่า ที่นั่นเขามีอะไรกัน หลังจากการประชุม ผมก็ได้รับจดหมายจากอาสาสมัครหลายแห่ง เช่น จากวอชิงตัน บังกลาเทศ อินโดนีเซีย เราเริ่มมีความสามัคคีกันระหว่างอาสาสมัครทั้งหลาย ในเดือนธันวาคมนี้ทางอินโดนีเซียเขาก็เชิญพวกเราไป เพื่อจะได้กระชับความสัมพันธ์กัน ร่วมมือกัน ปรึกษาหารือกันในเรื่องต่าง ๆ นี่เป็นจุดเริ่มต้นอันดี

21. เวลาเรามีการสัมมนาบัณฑิตอาสาสมัคร เราก็ได้เชิญอาสาสมัครต่างประเทศไปร่วมด้วย แต่น้อย และเป็นเรื่องเฉพาะของบัณฑิตอาสาสมัครเสียมากกว่า จึงเสนอว่าเราน่าจะพิจารณากันให้มากกว่านี้ เราจะร่วมมือกันได้อย่างไร เรามีจุดมุ่งหมายอย่างเดียวกัน พูดภาษาและมีความคิดอันเดียวกัน เห็นพ้องต้องกัน แต่มาจากที่ต่าง ๆ กัน ทำไมเราจะสนิทสนมกันมากไม่ได้ เริ่มตั้งแต่การอบรม ท่านที่เป็นอาสาสมัครต่างประเทศก็จะต้องมาอบรมในประเทศไทยระยะหนึ่ง เราจะมีโครงการอบรมร่วมกัน ได้ไหม หรือว่าไม่ได้ หรือมันคนละอย่างกัน เป็นเรื่องที่เราควรจะคิดกัน หวังว่าในที่ประชุมวันนี้ เราน่าจะติดกัน อาสาสมัครไม่ว่าจะมาจากหน่วยไหน เป็นเยาวชนอาสาสมัคร

หรืออาสาสมัครต่างประเทศ จะต้องมีการอบรมทั้งนั้น หลักสูตรของการอบรมนั้น ตรงกันหรือไม่ ผมได้รับหนังสือจากสำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบท โดยมีเจ้าหน้าที่ของ ธนาคารโลก 2 คนเข้ามาดู เรียกว่า "Professional Training in Rural Development for Thailand" พลิกดูแล้วรู้สึกว่ามีประโยชน์ อย่างนี้แล้วทำไมเราไม่ถือประโยชน์ที่จะมีการอบรม ร่วมกัน

22. เรื่องของการเลือกสถานที่สำหรับอาสาสมัครทั้งภายในประเทศและต่างประเทศจะมีหน่วยกลางอะไรใหม่ที่เป็นผู้พิจารณาว่า นี่เป็นที่ที่เหมาะสมสำหรับไทยควร จะทำอะไร นี่เป็นเรื่องที่คิดว่า น่าจะได้ปรึกษาหารือ ถ้าหากมีหน่วยกลางในเวลานี้ สำนักบัณฑิตอาสาสมัครสอบถามความต้องการไปยังกระทรวงศึกษาธิการ มหาวิทยาลัย สาธารณสุข กรมประชาสงเคราะห์ มูลนิธิชาวเขา แล้วจึงนำเอาเรื่องสถานที่ที่จะไป ปฏิบัติการมาพิจารณา ในระหว่างบัณฑิตอาสาสมัคร ทำไมเราจะได้ว่าอาสาสมัคร อเมริกัน เยอรมัน ไปอยู่ที่นั่น ทำอะไรอยู่ มีบางโรงเรียนขออาสาสมัครทั้งไทยและต่าง ประเทศ เพื่อชื่อเสียงของโรงเรียน อย่างนี้เราควรจะต้องหลีกเลี่ยงหรือไม่ ให้ความต้องการ ของการศึกษา ทางช่องทางในการประสานงาน ในการปฏิบัติงานแต่ละแห่งอาจจะแยกกัน ไปอยู่ แต่ในบางแห่งอาสาสมัครต่างประเทศร่วมกับอาสาสมัครไทยก็จะได้เกิดผล มากกว่างานทั้งสองคน ไม่ใช่ $1 + 1 = 2$ กลับกลายเป็น 3 เช่น พัฒนาชนบทชาว เขา เราน่าที่จะร่วมมือในการปฏิบัติงาน รวมทั้งเราอยากจะได้ว่าคนไทยที่อยู่ในต่าง ประเทศนั้นเป็นประโยชน์หรือไม่ เรายังเราอย่างไร คุณณรงค์ ซึ่งไปอยู่ในต่างประเทศ คงจะบอกเราได้ เราควรจะต้องหลีกเลี่ยงหรือไม่อย่างไร บัณฑิตอาสาสมัครก็ดี หน่วยพัฒนา กรมอื่น จะส่งคนไปต่างประเทศจะเป็นประโยชน์หรือไม่

23. สิ่งที่เราจะเรียนรู้จากประสบการณ์ของแต่ละคนมีแน่ ทางอเมริกามีหนังสือ และส่งหนังสือมาให้ ทำให้เรารู้จักซึ่งกันและกัน จะเป็นประโยชน์ไหม อังกฤษ อเมริกา เราน่าจะมีความสมานฉันท์กันพอสมควร ถ้าหากพวกท่านกลับมาเมืองไทยอีกครั้ง หนึ่ง องค์การที่เกี่ยวกับอาสาสมัครน่าจะให้ความสนใจกับท่าน ยกตัวอย่าง เช่น

24. คนหนึ่งชื่อ สก็อต แม็กแนบ เป็นนักเรียนแล้วจบไปแล้วกลับไปอเมริกา แต่งงานแล้วกลับมาทำวิจัยที่นี่ ก็เข้ากับบัณฑิตอาสาสมัครได้ดี ก็หวังว่าถ้าเราไปต่าง ประเทศก็อาจจะพบคนที่มินิสัยใจคอ ประสบการณ์ อย่างเดียวกัน ถ้าเรามีทะเบียนรายชื่ออาสาสมัครต่างประเทศ ที่เคยเข้ามาทำงานในประเทศไทย ก็คงจะเป็นประโยชน์ ผมก็อยากจะพูดให้ท่านทั้งหลายช่วยกันคิดในการประชุมกลุ่มของท่านแล้วนำมาเสนอ ให้เรารู้ว่า เราควรจะต้องร่วมมือกันอย่างไร ●

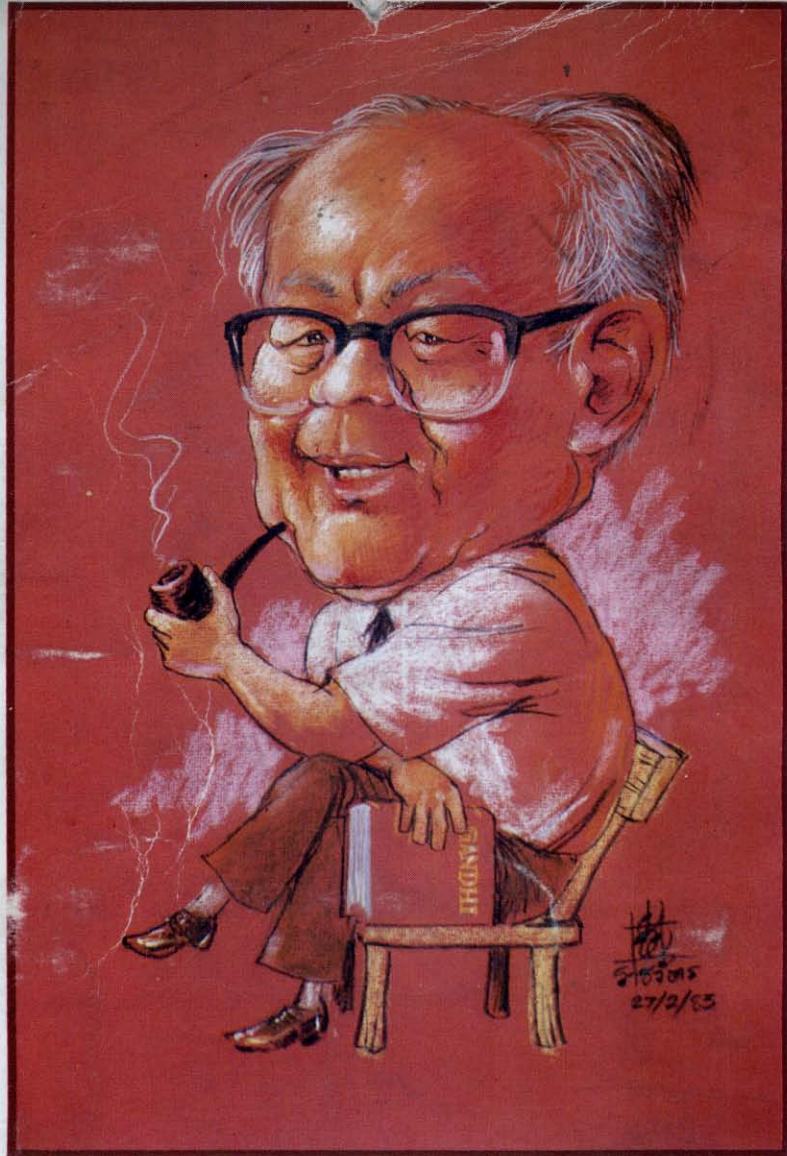
ขอขอบคุณ
สมาคมการค้าผู้ผลิตน้ำตาลไทย
ที่ให้การสนับสนุนอย่างดียิ่ง
ในการจัดพิมพ์หนังสือเล่มนี้

“ผมจำเป็นต้องมีเวลาว่างสำหรับเฟลิดเฟลิน
กับครอบครัว มีส่วนสำราญนะที่เชี่ยวชาญ
สามารถมีบทบาทและซึมซับประสบการณ์ดี
นาฏศิลป์ ดนตรี วัฒนธรรมต่างๆ
ที่ยังงานวัด งานสอยกระทง งานนักจัดตลก
งานกุศล อะไรก็ได้พอสมควร.

๑
หายใจ ผมตั้ง จกธอากาศบริสุทธิ์สำหรับ
บริสุทธิ์สำหรับทีม.

(คุณภาพแห่งชีวิต).

ประจักษ์ป๋โตย เสรีภาพ ของประชาชน
ความสันติสุขและผาสุก ของ ประชาชน
เป็นสิ่งที่ผมปรารถนา
รักและคิดถึง
ป่วย